

บัวสีน้ำเงิน

พุท ธา จาโร ลำรึก

14 สิงหาคม 2536

ครบรอบ 1 ปี วันมรณภาพ

จากคณะศิษย์

บัวสีน้ำเงิน

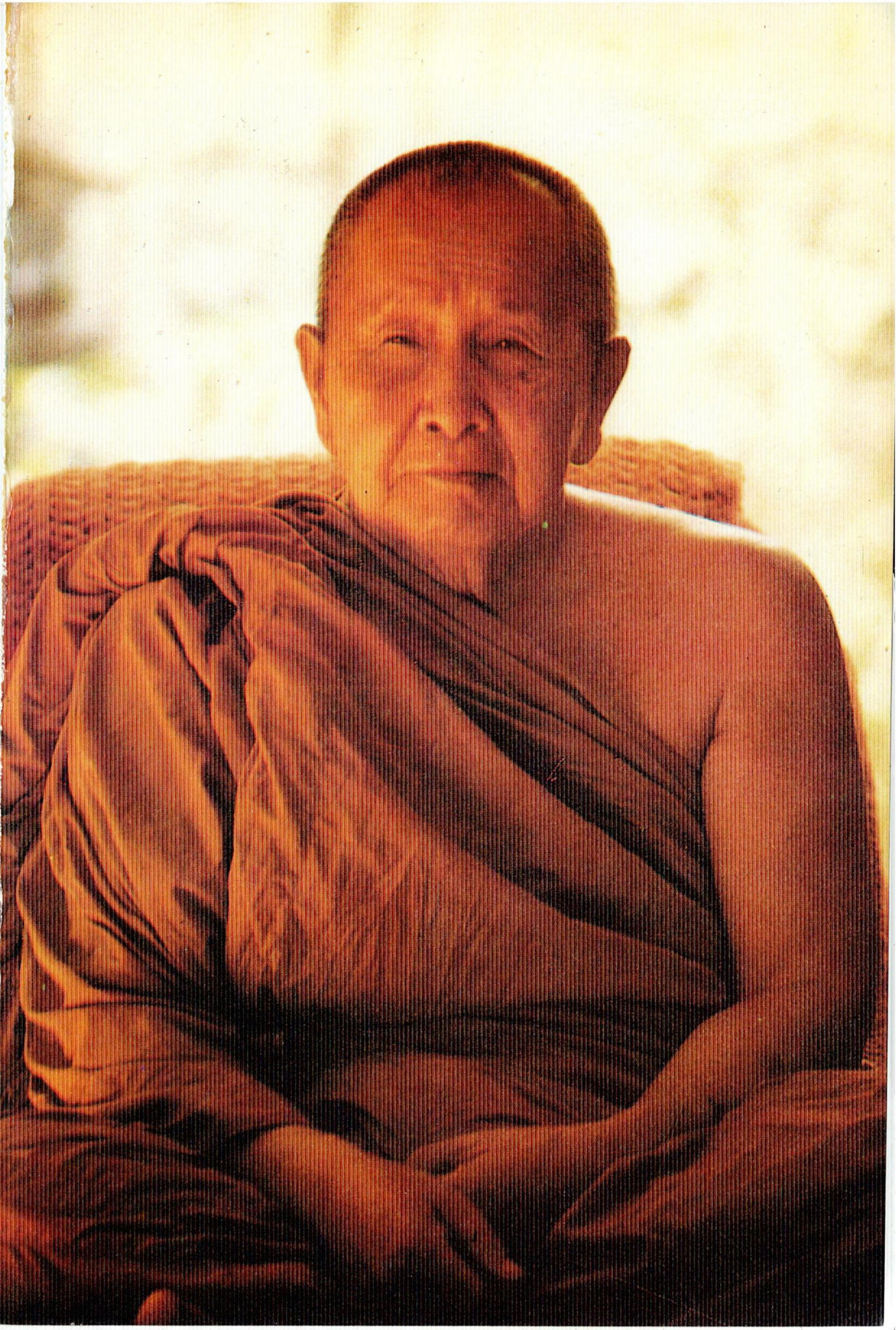
หลวงปู่สิม พุทธาจาโร

(พระครูสันติวรญาณ)

พิมพ์ครั้งที่ ๔

มิถุนายน ๒๕๓๖

พิมพ์ถวายหลวงปู่เพื่อแจกเป็นธรรมทาน
เนื่องในโอกาสทำบุญครบรอบวันเกิดปีที่ ๘๐
และเพื่อการอ่านที่ช่วยยกจิตให้บันเทิงในธรรม

ธรรมะทั้งสิ้นสอนในทางพุทธศาสนา

อาตมาเคยได้ศึกษามา พร้อมได้ตามรอย

ชำระกิเลสในจิตให้หมดหายลงไป

ทดลองพิจารณา รวมจิตใจให้ได้

ความสงบหยุดสิ้นทุกข์

หลวงปู่สิม พุทธาจาโร

ณ สำนักสงฆ์

ถ้ำผาปล่อง

สังเขปประวัติหลวงปู่สิม พุทธาจาโร

หลวงปู่มีนามเดิมว่า สิม วงเข็มมา เกิดที่บ้านบัว ตำบลสว่าง อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๒ โยมบิดาชื่อ สาน โยมมารดาชื่อ สิงห์คำ ท่านมีพี่น้องรวมทั้งหมด ๗ คน เป็นชาย ๔ คน หญิง ๓ คน หลวงปู่เป็นบุตรคนที่สองแต่เป็นบุตรชายคนแรกของครอบครัว พี่น้องคนอื่น ๆ ของท่านเสียชีวิตหมดแล้ว เหตุที่จะได้ชื่อว่า *"สิม"* ซึ่งภาษาอีสานหมายถึงโบสถ์นั้นหลวงปู่ท่านสันนิษฐานว่า *"อาจจะเป็นเพราะโยมพ่อเป็นคนได้บวชเรียน"*

เมื่ออายุ ๑๗ หลวงปู่ได้รับบรรพชาที่วัดศรีรัตนาราม บ้านบัว นั้นเอง และไม่นานหลังจากนั้นท่านก็ได้ญัตติเป็นธรรมยุตินิกายกับ*ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺตเถร* ที่บ้านสามผง ตำบลสามผง อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม หลวงปู่ได้ศึกษาในสำนักของท่านพระอาจารย์มั่นและลูกศิษย์ชั้นผู้ใหญ่ของท่าน เช่น *ท่านพระอาจารย์สิงห์ ขนฺตยาคโม* ตลอดเวลา ๓ ปี ที่เป็นสามเณรจนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๔๗๒ จึงได้อุปสมบทที่วัดศรีจันทราวาส จังหวัดขอนแก่น หลังจากนั้นหลวงปู่ได้ออกธุดงค์เพื่อไปปฏิบัติธรรมตามสถานที่ต่าง ๆ เมื่อมีโอกาสก็กลับเข้ามารับฟังการอบรมธรรมจากท่านอาจารย์เป็นครั้งคราว

หลวงปู่ได้เป็นเจ้าอาวาสของวัดต่าง ๆ หลายวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือและภาคกลาง และได้รับสมณศักดิ์เป็น*พระครูสันติวรญาณ*ในปี พ.ศ. ๒๕๐๒ จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๑๐ หลวงปู่ได้พัฒนาถ้ำผาปล่อง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ขึ้นเป็นสำนักสงฆ์ และได้จำพรรษาที่นั่นตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน

ท่านอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต

สารบัญ

หน้า

ปฏิทินพรรษา ๓

ธรรมเทศนา

ทานอันบริสุทธิ์-นิพพาน ๙

บ้าหาบหิน ๑๙

สวดมนต์เป็นสิริมงคล-ฝึกฝนสติ ๒๗

บุญ-บาป สุข-ทุกข์ ๓๕

พระศรีอารย์ ๔๓

สัมมาวาจากับความสงบ ๕๑

พระพุทธเจ้า ๕๗

รีบเร่งภาวนาละกิเลส ๗๓

ความประมาทมัวเมา ๘๓

อานิสงส์การเดินจงกรม ๙๗

เกร็ดประวัติและปฏิปทาบางประการ

ควายเขาตู้ ๑๐๙

มรณํ เม ภวิสฺสติ ๑๑๑

โสสานิกังคะ ๑๑๕

ทันตาเห็น ๑๑๙

ฌาน-ชาน ๑๒๓

เกิดจากบัว ๑๒๕

สองต่อหนึ่ง ๑๒๙

กับศิษย์อาวุโสที่เชียงใหม่ ๑๓๕

สร้างรัง ๑๓๙

อาหารทิพย์บนภูลังกา ๑๔๓
ถึงแล้ว...ถ้ำผาปล่อง ๑๔๗
สมาธิเพชร ๑๕๑
เทศน์ประทับใจ ๑๕๕
โอวาทสามฤดู ๑๕๙
โอวาททุกฤดู ๑๖๕
ภาพชีวิต ๑๖๗
๒๐ (+๑) คำถาม ๑๗๕
ท้ายเล่ม ๑๘๑

ปฏิทินพรรษา

ปี พ.ศ. ๒๔๖๙

บรรพชาเป็นสามเณรมหานิกาย ที่วัดศรีรัตนาราม บ้านบัว ต่อมาไม่นานได้นมัสการท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตะเถระ และได้ญัตติเป็นธรรมยุตินิกาย ที่วัดบ้านสามผง แล้วได้ไปจำพรรษาที่วัดป่าบ้านข่า อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม

ปี พ.ศ. ๒๔๗๐

ร่วมขบวนธุดงค์ติดตามท่านพระอาจารย์มั่นจากจังหวัดนครพนมไปยังจังหวัดอุบลฯ เริ่มจากอำเภอท่าอุเทนไปยังบ้านดอนแดงคอกช้าง กิ่งอำเภอนาหว้า ต่อไปยังบ้านเดี่ยว บ้านหัววัว อำเภอกุดชุม ตามลำดับ จนกระทั่งบ้านหนองขอน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลฯ

ปี พ.ศ. ๒๔๗๑

จำพรรษาที่วัดป่าท่าวังหิน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ปี พ.ศ. ๒๔๗๒ (พรรษาที่ ๑)

อุปสมบทที่วัดศรีจันทราวาส ตำบลพระลับ และได้ไปจำพรรษาที่วัดป่าวิเวกธรรม (วัดป่าเหล่างา) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ปี พ.ศ. ๒๔๗๓ (พรรษาที่ ๒)

ออกพรรษาแล้วได้ธุดงค์ไปอำเภอชนบท แต่ได้กลับมาจำพรรษาที่วัดป่าวิเวกธรรมอีก

ปี พ.ศ. ๒๔๗๔ (พรรษาที่ ๓)

ธุดงค์ไปอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม ตั้งใจจะไปจำพรรษาที่ถ้ำพระเวส แต่อาพาธด้วยไข้มาลาเรีย เลยจำพรรษาที่วัดป่านาแก

ปี พ.ศ. ๒๔๗๕ (พรรษาที่ ๔)

กลับมาจำพรรษาที่วัดป่าวิเวกธรรม

ปี พ.ศ. ๒๔๗๖ (พรรษาที่ ๕)

ธุดงค์ไปจำพรรษาที่ภูระงำ จังหวัดขอนแก่น โดยผ่านบ้านเหล่านาดี อำเภอมัญจาคีรี และ อำเภอชนบท จนกระทั่งออกพรรษาจึงได้ธุดงค์ไปยังภูหัน อำเภอพล

ปี พ.ศ. ๒๔๗๗ (พรรษาที่ ๖)

ธุดงค์ไปจำพรรษาที่วัดป่าสาลวัน จังหวัดนครราชสีมา ผ่านบ้านหนองหัวฟาน อำเภอบัวใหญ่ อำเภอขามสะแกแสง อำเภอโนนไทย

ปี พ.ศ. ๒๔๗๘ (พรรษาที่ ๗)

สร้างวัดขึ้นที่อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา และจำพรรษาที่วัดสร้างใหม่นี้

ปี พ.ศ. ๒๔๗๙ (พรรษาที่ ๘)

จำพรรษาที่วัดบรมนิวาส กรุงเทพฯ

ปี พ.ศ. ๒๔๘๐ (พรรษาที่ ๙)

ธุดงค์กลับไปจำพรรษาที่บ้านบัว และได้สร้างวัดป่าธรรมยุตินิกายขึ้นเป็นวัดแรกในบ้านบัว ชื่อวัดสันติสังฆาราม

ปี พ.ศ. ๒๔๘๑ - ๒๔๘๒ (พรรษาที่ ๑๐-๑๑)

ธุดงค์จากบ้านบัวผ่านป่าลึกในจังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น เลย จนถึงจังหวัดเพชรบูรณ์ จำพรรษาที่วัดป่าสระคงคาน อำเภอหล่มสัก

ปี พ.ศ. ๒๔๘๓ - ๒๔๘๗ (พรรษาที่ ๑๒-๑๖)

จำพรรษาที่วัดโรงธรรมสามัคคี อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างออกพรรษาธุดงค์ไปตามสถานที่วิเวกต่าง ๆ ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ บางครั้งกลับไปดูแลการสร้างวัดที่บ้านบัว

ปี พ.ศ. ๒๔๘๘ (พรรษาที่ ๑๗)

จำพรรษาที่ถ้ำผาผัวะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ปี พ.ศ. ๒๔๘๙ (พรรษาที่ ๑๘)

เจ้าชื่น สิโรรส อาราธนาให้จำพรรษาที่บ้านว่างของแม่เลี้ยงดอกจันทร์ กีรติปาล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ดำริที่จะสร้างวัดสันติธรรม

ปี พ.ศ. ๒๔๙๐ - ๒๔๙๑ (พรรษาที่ ๑๙-๒๐)

สงครามสงบแม่เลี้ยงดอกจันทร์อพยพกลับคืน ต้องไปจำพรรษาที่วัดโรงธรรมสามัคคี ระหว่างนี้ดำเนินการสร้างวัดสันติธรรม

ปี พ.ศ. ๒๔๙๒ - ๒๔๙๖ (พรรษาที่ ๒๑-๒๕)

จำพรรษาที่วัดสันติธรรม

ปี พ.ศ. ๒๔๙๗ (พรรษาที่ ๒๖)

เดินทางกลับบ้านบัว โยมแม่เสียชีวิต จำพรรษาที่ภูลังกา จังหวัดนครพนม

ปี พ.ศ. ๒๔๙๘ - ๒๕๐๓ (พรรษาที่ ๒๗-๓๒)

จำพรรษาที่วัดสันติธรรม ปี พ.ศ. ๒๕๐๓ พบถ้ำผาปล่อง

ปี พ.ศ. ๒๕๐๔ - ๒๕๐๘ (พรรษาที่ ๓๓-๓๗)

จำพรรษาที่วัดอโศการาม จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อปฏิบัติหน้าที่แทนเจ้าอาวาสองค์เดิม คือ ท่านอาจารย์ลี ธมฺมธโร ซึ่งมรณภาพในปี พ.ศ. ๒๕๐๔

ปี พ.ศ. ๒๕๐๙ (พรรษาที่ ๓๘)

จำพรรษาที่วัดป่าสุทธาวาส จังหวัดสกลนคร ในฐานะเจ้าอาวาส

ปี พ.ศ. ๒๕๑๐ (พรรษาที่ ๓๙ - ปัจจุบัน)

ลาออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาสทุกวัด เริ่มพัฒนาถ้ำผาปล่อง เป็นที่จำพรรษาจนกระทั่งปัจจุบัน

ธรรมเทศนา

ทานอันบริสุทธิ์ - นิพพาน

๖ สิงหาคม ๒๕๓๒

การนั่งภาวนาเป็นการทวนกระแสน้ำจิตน้ำใจของคนเราในตัว ตามธรรมดาจิตใจมนุษย์คนเราและสัตว์โลกทั้งหลายนั้น เป็นจิตใจที่ลอยไปตามกระแสกิเลส กระแสกิเลสนั้นได้แก่ กามภพ รูปภพ อรูปภพ ก็ได้แก่ กิเลสราคะกิเลสโทสะโมหะนี่เอง กิเลสเหล่านี้พาให้น้ำใจคนเราลอยไป ลอยไปหลงไป คือสำคัญผิดคิดว่าถ้าทำตามกิเลสก็จะได้รับความสุข แต่แท้ที่จริงหาเป็นไปเช่นนั้นไป ผู้ทำตามอำนาจกิเลส กิเลสมันก็ให้ผลเป็นทุกข์ มันรู้จักแต่สร้างความทุกข์ขึ้นมา ในจิตใจคนเราที่ลุ่มหลงติดข้องมัวเมาอยู่ในกิเลสกามวัตถุกาม **กาม**หมายถึงความใคร่พอใจในรูปเสียงกลิ่นรส โผฏฐัพพะธรรมารมณ์ รูปเสียงกลิ่นรสโผฏฐัพพะธรรมารมย์นี้มันเป็นอารมณ์พาให้จิตใจลอยไปเลื่อนไปหลงไป สุดท้ายท่านว่า**อวิชชา**คือความไม่รู้ ความไม่รู้ว่ากิเลสทั้งหลายมันผูกมัดรัดรึงไว้ในใจของมนุษย์และสัตว์โลกทั้งหลาย ให้ข้องอยู่ให้ติดอยู่ในโลกในวัฏฏสงสารมานานแล้ว

โลกนี้ก็คือว่าได้แก่กิเลส กิเลสนี้มันมีอยู่เต็มกายเต็มใจของคนเรา แต่ว่าจิตไม่รู้สึกก็เข้าใจว่าเป็นของดิบของดี เหมือนไฟมันเป็นของร้อน ไฟนั้นไม่ว่าสมัยใดยุคใดตั้งแต่ก่อนพุทธกาลไฟก็ร้อน ใครพลั้งเผลอลุ่มหลงเมื่อใช้ไฟแล้วไม่ปฏิบัติให้ถูกต้อง ไฟก็ย่อมให้โทษ มันร้อนตั้งแต่ใดแต่ไรมา น้ำหมายถึงความเย็น ความเย็นนี้ก็มีอยู่ในโลกเหมือนกัน ผู้ใดรู้จักใช้น้ำให้เกิดประโยชน์น้ำก็ให้ประโยชน์ให้สุขแก่บุคคล ถ้าน้อยไม่พอก็เดือดร้อน ไม่มีน้ำกินไม่มีน้ำใช้ไม่มีน้ำอาบก็เดือดร้อนอีก ถ้ามันมาก

เกินไปก็เป็นอุปสรรค อาจจะทับถมให้มนุษย์ที่อยู่ใกล้น้ำ ล้มตายไปกับน้ำเวลามันมามาก ๆ เพราะว่าน้ำมันเป็นธรรมชาติ มันไม่รู้จักบาปบุญคุณโทษประโยชน์และมิใช่ประโยชน์อะไรเลย ถ้ามันมามากเหมือนฝนตกมากก็ไหลเทลงมา นอกจากไหลเทลงมาแล้วมันจะแพร่ในดินในภูเขา เมื่อมันแพร่จนดินจนเลนละลายแล้ว มันก็พาให้ภูเขาทั้งลูกละลายลงมาก็ได้ เพราะว่าน้ำมันมากเกินไป อันกิเลสราคะโทสะโมหะที่มนุษย์ชอบใจนักหนา ไม่ว่าจะไปจะอยู่ที่ไหนก็หอบหิ้วกิเลสราคะโทสะโมหะในจิตในใจไปด้วย เวลามันให้ผลมันก็เป็นทุกข์ ทุกข์เหล่านี้ใจมนุษย์คนเราถ้าไม่นั่งภาวนา ไม่หลับตานึก**พุทโธ**ในใจแล้วมันไม่เห็น เห็นแต่ว่าจะให้ความสุขสะดวกสบาย

ถ้านั่งสมาธิภาวนาก็ดี มีสิ่งหนึ่งบางคราวบางสมัยในป่าในดงในภูเขา มันจะมีพวกริ้นพวกยุง ถ้าตัวใหญ่ขึ้นมามันก็เรียกว่ายุง ถ้าเล็กลงไปเขาก็เรียกว่าริ้นว่าเล็นว่าลอด คำว่า**ลอด** นั้นคือว่าตัวเล็กที่สุดจนกระทั่งลอดเข้าไปในเส้นผมได้ ลอดเข้าไปตามร่างกายมนุษย์คนเราได้ทุกส่วน ภาษาเหนือเขาจึงว่า**ลอด**นี้มุ้งก็สู้ไม่ได้ มันลอดเข้าไปได้ นั่งภาวนา**พุทโธ ๆ** ก็นั่งไม่ค่อยสงบ มันลอดเข้าไปหา มันเข้าไปมันก็กัดกินเป็นธรรมดาสัตว์เล็กน้อย มันก็กินอาหาร น้ำเลือดน้ำเหลืองเป็นอาหารที่ดีที่สุด คนเราจิตมันก็หวง หวงเลือด ไม่ให้**ทาน** ต้องตั้งใจให้เป็น**ทาน**ว่า **ทานํ เม ปริสุทฺธํ นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ** ให้เราตั้งใจ**ทาน**ไว้ว่า เลือดเนื้อเชื้อไขของข้าพเจ้าที่มีอยู่นี้ ยุงก็ดีเหลือบก็ดีลับก็ตาม อยากกินก็เชิญ ข้าพเจ้า**ทาน**(ให้) ยุงก็**ทาน** ริ้นก็**ทาน** ลอดก็**ทาน** เรียกว่า **สละ สละให้เป็นทาน**

พระพุทธเจ้าพระองค์ภาวนาอยู่ที่รุกขมูลร่มไม้เรียกว่าสละ**ทาน** พระพุทธองค์อยู่ในป่าในต้นไม้น่ะ พวกริ้นพวกยุงพวกนี้มันเยอะ ไม่ว่าที่ไหน ไม่ว่าสมัยใด แต่พระองค์**ทาน** เรียกว่า **ทานํ เม ปริสุทฺธํ นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ** พระองค์ตั้งใจให้เป็น**ทาน**ไว้ เรียกว่าเป็นทานที่บริสุทธิ์ ไม่ต้อง

ไปหาบไปหาม ไม่ต้องไปสะสมที่ไหน เลือดเนื้อเชื้อไขที่ได้มาจากบิดามารดาผู้บังเกิดเกล้ามีอยู่เต็มตัว เราก็สละ**ทาน** สัตว์เล็กสัตว์น้อยมันได้อาศัยได้กิน มันก็มีกำลังบินกำลังเล่นไปตามภาษาสัตว์ เราเสียสละให้มันเสียเรียกว่า **ทานํ เม ปริสุทฺธํ ปริสุทฺโธ สละให้มัน แกจะกินเท่าไรก็กินไปเถิด เป็นทาน**ของข้าพเจ้า ให้สูเจ้าทั้งหลายจงกินเต็มท้องเต็มไส้แล้วก็ตายไปเกิดมาใหม่กินอีก อันนี้เพิ่นเรียกว่าวัฏฏสงสาร

เราจะว่าเราเป็นผู้มีอำนาจวาสนา อะไร ๆ มาทำร้ายไม่ได้ แต่ภายในร่างกายสังขารของคนเรามันก็มีสัตว์ มีสัตว์มีเชื้อโรค ที่เรียกว่าเชื้อโรคต่าง ๆ ในร่างกายมนุษย์ มันถ่ายเทไปสู่คนโน้นคนนี้ได้ มันเล็กมันละเอียดจนเหลือวิสัย เหลือวิสัยแพทย์โรงพยาบาลจะรักษาให้ได้ ตัวเองต้องรักษาตัวเอง เมื่อสิ่งใดมันสุดวิสัยเหลือวิสัยก็ตั้งถวายทานไว้ ประกาศทานไว้ว่า **ทานํ เม ปริสุทฺธํ นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ** ทานที่ข้าพเจ้าบริจาคนี้มุ่งต่อพระนิพพาน ขอให้ได้ถึงพระนิพพาน ถ้าไม่ถึงพระนิพพานตราบใดก็ยังมาเกิดเป็นมนุษย์ เรื่องมนุษย์มันก็มีอยู่อย่างนี้คือ ดีก็มี ชั่วก็มี สรรเสริญก็มี นินทาก็มี ดุด่าว่าร้ายป้ายสีให้แก่กันก็มี ผู้คิดให้ตัวเองประเทศของตัวมีอำนาจวาสนา ก็คิดเครื่องประหัตประหารขึ้นมาป้องกัน อันนี้ก็คือว่ากิเลสราคะโทสะโมหะอันไม่รู้จักละนั่นแหละ มันก็สร้างขึ้นมาทำขึ้นมาเป็นเครื่องประหัตประหารให้มนุษย์และสัตว์โลกทั้งหลายตายไปนับไม่ถ้วน

เมื่อผู้ใดภาวนาทำใจให้สงบตั้งมั่น จะมองเห็นในใจว่าสัตว์โลกทั้งหลาย ไม่รู้ว่าใครเป็นใครละ มนุษย์ก็กินสัตว์สิ่งเดียรัจฉาน กินลงมาตั้งแต่ช้างตัวใหญ่ที่สุดเขาก็กินมัน ปลาวาฬตัวใหญ่ที่สุดในน้ำเขาก็เอามากินกัน ตัวเล็กก็กินตัวใหญ่ ตัวใหญ่ก็กินตัวเล็กได้ มันเปลี่ยนกันกินไปตามหน้าที่ ให้ตั้งใจเสียสละไว้ทุกอย่างทุกประการ ขนาดริ้นยุงมันมาขอกินเราก็ไม่ยอมสละให้มัน ถ้าสละเสียว่าข้าพเจ้าตั้งใจไว้เป็น**ทาน**แล้วคล้ายกันกับว่าญาติโยมจะใส่บาตรพระ เขาก็นึ่งข้าวหุงข้าวมีอะไรก็ห่อจอก

ห่อแจกไว้แล้วก็ตั้งไว้ เวลาตุ๊เจ้ามาบิณฑบาตก็ใส่ให้ อันในจิตในใจตัวเรา ก็ให้สละบ้าง เลือดเนื้อเชื้อไขได้มาด้วยความบริสุทธิ์มีอยู่ในตัวของเรา ริ้นยุงตัวน้อย ๆ มันมาขอทานขอกินเลือด ขอกินน้ำเลือดน้ำเหลือง แต่มันไม่รู้จักขอ เมื่อมันมาเห็นว่าเป็นสัตว์ใหญ่ คือว่าในร่างกายของสัตว์ใหญ่ คือมนุษย์เรา มันเต็มไปด้วยปุพโพโลหิต มีรสอาหารที่เรียกว่าเยี่ยมยอด มาถึงก็ปรี่เข้าไปดูดกิน เราไม่ตั้งใจเป็น**ทาน**ไว้ก็เป็นทุกข์เป็นร้อน มากัดหัวข้าทำไม เลยก็เป็นสงครามกับริ้นกับยุง **ให้สละ! ทานํ เม ปริสุทฺธํ นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ** ทานเหล่านี้ข้าพเจ้าขอให้ถึงพระนิพพาน เมื่อถึงพระนิพพานแล้วมันเป็นอย่างใด ก็คือว่ามันหมด หมดความห่วงหน้าห่วงหลัง วิตกวิจารณ์ ไม่ต้องทำอะไร ก็คือว่ามันครบในนิพพาน ภาษาท่านว่า แจ้งนิพพาน เมื่อแจ้งนิพพานแล้วก็หมดเรื่อง ถ้าตราบใดยังไม่แจ้งนิพพาน มันก็มาเกิดในโลกในวัฏฏสงสาร เมื่อมาเกิดแล้วก็ เรากินเขา เขากินเรา อยู่อย่างนี้แหละ

เมื่อตั้งใจไว้เป็น**ทาน** จิตใจมันก็ปล่อยวางได้ ไม่ยึดถือมั่นว่าเป็นตัวกูของกู ตัวเราของเรา ตัวข้าของข้า ไม่มีของใคร เป็นของสัตว์โลกทั้งหลาย **เกิด**มาก็เป็นอย่างนี้ **แก่**มาก็เป็นอย่างนี้ เวลา**เจ็บ ไข้**ได้ป่วยก็เป็นอย่างนี้ เวลาจะ**ตาย**ก็ทุรนทุราย บางคนเวลาจะตายเขาจะเรียกลูกเรียกหลานมาล้อม เข้าใจว่าลูกหลานสามีภรรยาพ่อแม่ปู่ย่าตาทวดจะช่วยได้ มาล้อมข้างล้อมแนว แต่แท้ที่จริงมันช่วยไม่ได้ เมื่อเจ็บหนักเข้าเลยมันจะมายึดถือแค่ลูกแค่หลาน **ไม่ได้!** ตัวเองต้องไปมาเองด้วยตนเอง มาเกิดอย่างไรเมื่อตายไปเราก็ไปอย่างนั้น ถ้าเราไม่ภาวนาละกิเลสในใจของเราให้หมดสิ้น ความทุกข์ความเดือดร้อนเหล่านี้ก็จะบังเกิดมีขึ้นในจิตในใจ

ถ้าเราเป็นผู้มี**จาคะจิต**สละให้แก่สัตว์ทั้งหลาย สัตว์ตัวไหนจะกินก็กินไปข้าพเจ้าไม่ว่า ภาวนา**พุทโธ**ทุกลมหายใจเข้าออก ข้าพเจ้า

ภาวนา**ตาย**อยู่ทุกลมหายใจเข้าออก คิดถึงเวลาคนเราตาย เลือดเนื้อเชื้อไข ที่จิตมาห่วงอาลัยอยู่นี้ เวลาตายแล้วไม่ใช่ว่าจะเอาไป ไม่มีใครเอาไปไหน นอกจากมันเหม็นเน่าเขาก็เอาไปเผาไฟทิ้ง ฝังดินทิ้งก็มี แล้วก็จมอยู่ใน แผ่นดินนั้นแหละ มันก็แค่นั้น เราต้องสละ**ทาน**ให้แก่สัตว์ทั้งหลายว่า**จงอยู่เป็นสุขเป็นสุขเถิด** เบื้องบนแต่ภวัคคพรหมลงมา เบื้องต่ำแต่อเวจีมหานรก เทวทัตตกลงไปขึ้นมา ลงกลมหมื่นจักรวาลแสนโกฎิจักรวาลอนันตาจักรวาล สัตว์ทั้งหลายที่อยู่ในสถานที่กล่าวมานี้ จงพากันอยู่เป็นสุขเป็นสุข อย่าได้มีความทุกข์ร้อนประการใดเลย ข้าพเจ้าหรือว่าเราทุกคนไม่ได้ต้องการ เบียดเบียนสัตว์ทั้งหลายให้เป็นทุกข์เป็นร้อน ขอให้สัตว์ทั้งหลายจงพากัน อยู่เย็นเป็นสุข อย่าได้เบียดเบียนซึ่งกันและกัน อย่าได้ประหัตประหารซึ่งกัน และกันเลย

สัตว์โลกทั้งหลายมันไม่เฉพาะแต่ว่าในถ้ำผาปล่อง สัตว์โลกทั้งหลายมันแน่นอยู่ทั้งโลกนั่นแหละ ทั้งที่มีวิญญาณครองไม่มีวิญญาณครอง เป็นธาตุดินน้ำไฟลมอยู่ก็ตาม มันก็มีความเกิดขึ้นตั้งอยู่แล้วก็ดับไป เป็นธรรมดาของธาตุสี่ดินน้ำไฟลม ส่วนวิญญาณสัตว์ทั้งหลายมาอาศัย ในรูปขันธ์ร่างกายตัวตนคนเรานี้ ก็เข้าใจว่ามันมีความสุข จะมาเอา ความสุขแล้วความทุกข์มันก็เข้ามา ก็เป็นทุกข์เป็นร้อน ฉะนั้นต้องสละ **จาโค** - เสียสละ **ปฏินิสฺสคฺโค** - ปล่อยมันออกไป **มุตฺติ** - เอามันจนจิตใจหลุดพ้น จากทุกขเวทนาเหล่านี้ สิ่งใดที่เราเลิกได้ละได้ปล่อยวางได้แล้วก็ให้คอย ระวัง ระวังอะไร ระวังมันจะยึดเอาถือเอาอีกไม่จบไม่สิ้น พระองค์ตรัสว่า **จาโค** - เสียสละ **จาคะ**ออกไป ปล่อยวางออกไป **ปฏินิสฺสคฺโค** - ปล่อย มันออกไป ละมันออกไป ถอนมันออกไป หน้าตาชื่อเสียงยศลาภอะไร ทุกอย่าง เอาจนมัน**วิมุติ - หลุดพ้น** คำว่า**วิมุติ - หลุดพ้น**คือว่าจิตปล่อย วางไม่ไปยึดไปถือ แล้วมันก็อย่าไปอาลัยเสียดาย สละออกไปให้พ้นออกไป เมื่อจิตมันหลุดพ้นออกไปได้ จิตมันก็สบายไม่หงุดหงิด ไม่หวั่นไหวไม่

สั่นสะเทือน คือจิตใจมันเลิกได้ละได้ ถ้าที่ไหนมันเลิกไม่ได้ละไม่ได้มันเป็นทุกข์เป็นร้อน เมื่อสิ่งที่ไม่สมหวังไม่สมปรารถนาเกิดขึ้นมันก็ทุกข์ละทุกข์ก็ทำอย่างใด เพราะตัวเองเกิดมามีรูปมีนามแล้ว มายึดถือรูปนามอันเป็นก้อนทุกข์กองทุกข์นี่ว่าเป็นตัวเราของเรา เป็นตัวข้าของข้า จนกระทั่งยึดออกไปภายนอก ก็ยึดว่าแผ่นดินตอนนี้เป็นของเรา เรือกสวนไร่นาที่ตัวได้มาตามธรรมชาติก็ว่าเป็นของตัว แท้ที่จริงในดินตอนไหนก็ตาม มนุษย์และสัตว์ทั้งหลายมันก็ตายจมอยู่ในกองแผ่นดินนี้แหละ ผืนแผ่นดินทั้งแผ่นเป็นที่เกิดของสัตว์เป็นที่ตายของสัตว์อย่างนี้ตลอดมา แล้วก็จะพากันมาเกิดตายในอนาคตกาลนับไม่ถ้วนอีกเหมือนกัน

เมื่อพระพุทธเจ้าท่านภาวนาแล้ว ท่านจึงได้ปล่อยวางว่า เออ! สัตว์โลกทั้งหลายเวลามันมีความหลง มันก็หลงไปตามภาษาของสัตว์ มันไม่รู้จักอะไรละ เป็นตายมันไม่ได้คำนึง ก็พากันเกิดตายไปตามภาษาสัตว์ เพิ่นยังว่าสัตว์โลกทั้งหลาย มันเกิดแก่เจ็บตายวุ่นวายอยู่ในกามภพรูปภพอรูปภพ วุ่นวายไม่มีที่สุดที่สิ้นเรียกว่าเป็นทุกข์ เป็นอยู่ก็มีแต่ความทุกข์ นั่งอยู่ก็มีความทุกข์ ยืนอยู่เดินไปมาก็มีความทุกข์ พอมันทุกข์ในจิตในใจที่ยึดถือ ถ้าใจของผู้ใดรู้เท่าทันว่าไม่ต้องยึดถือ ยึดถือมันก็เท่านั้นแหละเราจะยึดถือมันขนาดไหนก็ตาม มันก็ไม่มีอะไรเป็นผลดีขึ้นมาได้ ถ้าปล่อยวางได้ ไม่ไปยึดถือ อย่างเขาดุด่าว่าร้ายป้ายสีให้ ถ้าคิดดูดี ๆ แล้ว เพียงคำพูดมันไม่มีอะไรเสียหาย เขาจึงว่าลมแดงมันไม่แรงเท่าลมปาก ลมปากมนุษย์นี้ถ้าหากว่าจิตใจของผู้ใดไม่ภาวนาให้ดี ไม่ปล่อยวาง มันเป็นทุกข์เป็นร้อน ก่อกรรมทำเข็ญไม่มีที่จบที่สิ้น

พระพุทธเจ้าท่านจึงให้ปล่อยวางอย่าไปยึดถือ ตัวกูของกู ตัวเราของเรา มันเป็นเพียงสมมุติให้เป็นตัวเราของเราเท่านั้นแหละ ธาตุแท้มันไม่ได้เป็นของใคร เมื่อมีเหตุปัจจัยเกิดขึ้นมันก็เกิดขึ้นอย่างนี้ เมื่อหมดเหตุปัจจัยมันไปไหน ก็ละลายลงไปสู่พื้นแผ่นดิน ธาตุดินก็ไปสู่ธาตุดิน ธาตุน้ำ

ก็ไหลไปสู่ธาตุน้ำไหลไปในอากาศ ธาตุลมก็ไปกับลม ธาตุไฟความร้อน ความอบอุ่นมันก็ไปตามธาตุไฟ ธาตุเหล่านี้เมื่อเขาไหลเข้าไปอยู่ในสภาพของเขา เขาก็ไม่มีความทุกข์ความเดือดร้อนอย่างไร เพราะธาตุ**ดินน้ำ ไฟลม**เป็นธรรมชาติประจำโลกประจำวัฏฏสงสารอันนี้มานับไม่ถ้วนแล้ว มาถึงพวกเราภาวนาจะต้องให้รู้ให้เข้าใจ จิตมายึดมาถือความทุกข์ความเวทนานี้เป็นความหลง สบายก็หลงอยู่ในที่สบาย ไม่สบายเจ็บปวดทุกขเวทนาก็เรียกว่ามีความทุกข์ในตัวในใจอย่างนี้แหละ จงรู้จงเห็นจงเข้าใจภายในใจจริง ๆ จึงจะเลิกได้ละได้วางลง ถ้าไม่เห็นในจิตในใจมันก็มัวจะมาแก้ไขไม่ให้มีอย่างนั้น สิ่งที่ไม่ดีป้องกันไว้ เมื่อป้องกันไม่ได้ละก็เป็นทุกข์ล่ะ ฉะนั้นจงวางเฉย เป็นอุเบกขาจิต

อุเบกขาจิตถือว่าเป็นธรรมชั้นยอด ในบารมี ๑๐ บารมี ๓๐ ทัศน์ อุเบกขาบารมีพระองค์ก็เอาไปไว้สุดท้าย ว่าผลที่สุดก็คือว่า ทำใจให้เฉย อย่าไปกังวลกับใคร เขาว่าดีก็เป็นเพียงความเห็นของเขาว่าดี เขาว่าไม่ดี ติเตียนให้ดุด่าว่าร้ายให้ ก็ให้เป็นเรื่องของเขา หน้าที่ของเราก็ภาวนาเห็นแจ้งในหลักอนิจจัง โลกนี้มันไม่เที่ยงอย่างนี้ ๆ โลกนี้มันเป็นทุกข์อย่างนี้แหละ เกิดมาเป็นทุกข์ มันมีทุกข์นอกทุกข์ใน ทุกข์กายทุกข์จิต มีทุกข์อยู่ ทนทุกขเวทนาอยู่ตลอดกาล มันไม่หมดไม่สิ้น จะไปหมดสิ้นที่ไหน ก็ไปหมดสิ้นที่ภาวนาละกิเลสได้ในใจ เมื่อละกิเลสได้ในใจมันก็พ้นที่ตรงนั้นแหละ ตรงที่มันรู้จักรู้แจ้งรู้จริงอยู่ในจิตใจของตัวเอง ไม่หลงไหลออกไปภายนอก ไม่ใช่ว่าจะไปเพ่งให้ริ้นให้ยุงมันตายหมดโลก แล้วเราจะอยู่คนเดียว **มันไม่ได้** สัตว์โลกทั้งหลายใครก็อยากเกิดมา ครั้นเกิดมาแล้วก็มีความทุกข์ ทุกข์แล้วก็สุข จะไปว่าให้ใคร ก็ว่าให้เราเป็นคนโง่เป็นคนหลง เป็นคนโง่เง่าเต่าตุ่นโง่เขลาเบาปัญญา ไม่พิจารณาให้เห็นแจ้งในธรรมะปฏิบัติก็เลยมาเป็นทุกข์เป็นร้อน ร้อนในกาย ร้อนในวาจา ร้อนในจิต ทุกคนมันมีเครื่องร้อนอยู่ตลอดกาล ถ้าหากว่าใจไม่หยั่งลงสู่**ทาน**

บารมี ศีลบารมี เนกขัมมะบารมีแล้ว ก็มีแต่ความเร่าร้อนทั้งกลางวันกลางคืนยืนเดินนั่งนอนทุกอิริยาบถ เหตุนั้นพระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า เกิดมาเป็นความทุกข์ไม่มีความสุข ที่เราคิดว่าจะได้มีความสุขอย่างโน้นอย่างนี้น่ะมันเป็นเพียงขั้นความคิด ธาตุแท้น่ะมันได้แต่ทุกข์ พระองค์ว่าสุขแท้นั้นมันไม่มี สุขในโลกไม่มี มีอยู่ที่เดียวก็เรียกว่าสุขในพระนิพพาน ผู้ใดละกิเลสราคะโทสะโมหะ ทั้งอย่างหยาบอย่างกลางอย่างละเอียดได้หมดสิ้นผู้นั้นก็รู้แจ้งด้วยตนเอง ไม่ต้องไปถามใครว่าที่ไหนเป็นนิพพาน นิพพานอยู่อย่างไร เป็นรูปร่างสีสัณฐานอย่างไร ไม่ต้องไปถามละ ถ้ามันแจ้งแล้วมันก็รู้เอง เหมือนเราเปิดไฟฟ้าให้มันแจ้งสว่างในเวลามืดแล้ว ไม่เปิดไฟมันก็ไม่สว่างก็มองไม่เห็น ไปไหนมาไหนก็ลูบไปคลำไป ถ้าแจ้งสว่างมันก็รู้จักอะไรต่อมิอะไรอยู่ที่ไหน ที่ไหนจะเกิดภัยอันตรายแก่ร่างกายสังขารของเรา เราก็รู้

เมื่อไม่ภาวนาจิตมันก็มืดมันก็ดำ เรียกว่าดำในจิต จิตดำคือว่าไม่รู้แจ้งไม่เห็นจริง ไม่ได้มาคิดอ่านพิจารณาให้มันเห็น เมื่อไม่เห็นท่านจึงว่า ให้ตั้งใจว่าทุกสิ่งทุกอย่างในร่างกายของเรานี้ เราตั้งใจเป็นทานไว้เรียกว่า **ทานํ เม ปริสุทฺธํ นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ** ทานที่บริสุทธิ์ข้าพเจ้าตั้งไว้ในใจ มุ่งหวังเพื่อถึงนิพพาน ให้เป็นนิสัยปัจจัยต่อเนื่องถึงนิพพานเถิดตั้งใจว่าให้เป็น**ทาน**เพื่อเอาพระนิพพาน พระนิพพานอยู่ที่ไหน ก็อยู่ที่จิตใจไม่โกรธให้ใคร ไม่โลภอยากได้ของใคร ไม่หลงไปตามกิเลสกามวัตถุกามเพราะว่าในโลกนี้เรื่องยุ่งยากมันอยู่ที่กิเลสต่าง ๆ ที่มันหลงอยู่กับรูปเสียงกลิ่นรสโผฏฐัพพะธรรมารมณ์ รูปเสียงกลิ่นรสโผฏฐัพพะธรรมารมณ์จะเอาแน่นอนกับสิ่งเหล่านี้ไม่ได้ เพราะว่าเกิดมาแล้วมันก็เจริญขึ้น เมื่อเจริญขึ้นหมดขีดแล้วมันก็ชำรุดทรุดโทรมไป เกิดแล้วก็ต้องดับไป ชีวิตคนเราเหมือนฟองน้ำ ฝนที่ตกลงมาจากฟ้ามากระทบน้ำข้างล่าง เกิดเป็นฟองขึ้นมาเหมือนไข่ ประเดี๋ยวเดียวก็แตกดับไป แล้วฝนเม็ดใหม่ตกลงมามันก็

เป็นฟองขึ้น เป็นตัวเป็นตนประเดี๋ยวก็แตกดับไป จิตใจที่มาลุ่มหลงมัวเมาอยู่ในกิเลสกามวัตถุกามนี้ก็เหมือนฟองน้ำ ประเดี๋ยวเดียวก็แตกไปดับไป เราจะมาเอาอะไรกับฟองน้ำ จะมาเอาอะไรกับความสุขของรูป รูปมันก็มีความทุกข์อย่างนี้ นามก็มีความทุกข์อยู่อย่างนี้ จงให้รู้แจ้งด้วยปัญญาอันชอบ พระองค์ให้รู้แจ้งด้วยปัญญาอันชอบ

รูปนามกายใจธาตุ ๔ ขันธ์ ๕ อายตนะทั้งหลายต้องรู้แจ้งด้วยปัญญา เมื่อรู้แจ้งด้วยปัญญาแล้วก็ปล่อยวาง เมื่อปล่อยวางได้จิตมันก็หลุดออก หลุดออกแล้วมันก็พ้นไป พ้นไปก็พ้นไประยะหนึ่ง แต่ว่ารูปนามกายใจยังสัมพันธ์กันอยู่ มันก็รู้สึกสบาย ไม่สบายเจ็บปวดทุกขเวทนา ช่างมันเถิด ถ้าเรากำหนดได้ในใจนี้ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างมันไม่เที่ยงเป็นอยู่อย่างนี้ ทุกสิ่งทุกอย่างมันไม่ใช่ของมั่นคงถาวร **อนิจจํ ทุกฺขํ อนตฺตา** เต็มโลก จิตอย่าได้มาลุ่มหลงมัวเมาอยู่ในสิ่งเหล่านี้ จงเพียรพยายามทำใจให้ผ่องใสสะอาด รู้จักรู้ละรู้ถอนรู้ปล่อยรู้วาง อย่ามารู้เพียงแค่ยึดมั่นถือมั่น ในหน้าในตาในชื่อในเสียงในเกียรติยศต่าง ๆ ไม่ต้องมายึดถือ ให้รู้จักว่าสิ่งใดมันเกิดได้ สิ่งนั้นมันก็เปลี่ยนแปลงแตกดับไปได้เหมือนกัน เราจะมาให้สิ่งเหล่านั้นคงที่ตามใจหวังนั้นไม่มี พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า โลกนี้เป็นโลกอนิจจังคือความไม่เที่ยง เป็นโลกทุกขังคือความเป็นทุกข์ เป็นโลกอนัตตา คือไม่ใช่ตัวตนของเราของเขา ไม่ใช่ของใครทั้งนั้น เขาเป็นอยู่มีอยู่อย่างนี้ในโลกนี้ ใครมาลุ่มหลงมัวเมาก็ติดอยู่ข้องอยู่อย่างนี้แหละ ผู้ใดรู้จักปล่อยวางในจิตใจของตน ผู้นั้นก็ย่อมอยู่ดีสบายไม่ทุกข์ไม่ร้อน ละกิเลสราคะอยู่ทุกเวลา ละกิเลสโทสะอยู่ทุกวันเวลา ละกิเลสโมหะอวิชชาตัณหาอยู่ทุกขณะจิตทุกขณะใจ เมื่อผู้ใดทำอยู่ปฏิบัติอยู่อย่างนี้ ผู้นั้นก็ชื่อว่า **ภาวนามัย** - บุญสำเร็จด้วยการภาวนา

ดังแสดงมาก็สมควรด้วยกาลเวลา เอวังก็มีด้วยประการฉะนี้

ภาวนา 'พุทโธ' อย่าให้ขาด

บ้าหาบหิน

๒๙ กรกฎาคม ๒๕๓๒

เอ้า! ตั้งใจนั่งสมาธิภาวนา ความตั้งใจเป็นหลักปฏิบัติอันสูงสุดในทางพุทธศาสนา ผู้ใดตั้งมั่นไม่หวั่นไหวต่อโลกธรรม จิตใจของผู้นั้นก็เรียกว่าตั้งใจมั่น ถ้าหากว่าโลกธรรม ๘ ประการยังเข้าครอบงำจิตใจบุคคลผู้ใดผู้หนึ่งอยู่ เราก็รีบเลิกละโลกธรรมอันนั้นออกไป โลกธรรมนั้นก็ไม่ใช่อื่นไกลที่ไหน จิตใจนี้มันคอยยึดอยู่ถืออยู่ในโลกธรรม ๘ ประการ ได้แก่ความทุกข์ - ความสุขอันนี้ก็เป็นคู่หนึ่ง แต่มนุษย์และสัตว์โลกทั้งหลายไม่ต้องการความทุกข์ แต่หารู้ไม่ว่าความสุขและความทุกข์มันอยู่ภูมิชั้นเดียวกัน แล้วตัวคนเราก็คอยกระทบอยู่ซึ่งความสุขและความทุกข์นั้น แต่เมื่อกระทบมาแล้วความทุกข์นั่นมันรุนแรง คำว่ารุนแรงมันก็ไปรุนแรงอยู่ที่ความยึดถือ เมื่อเวลาทุกข์ใดบังเกิดมีขึ้น ผู้ปฏิบัติทั้งหลายก็ลืมภาวนาและภาวนาไม่ทั่วถึงไว้ จิตมันก็ท้อถอยตกต่ำว่าทำไมหนอเราเกิดมาจึงได้รับแต่ความทุกข์ ทั้ง ๆ ที่จิตใจของแต่ละบุคคลมุ่งอยู่แต่ในความสุข ไม่ว่าจะเป็นสุขกาย สุขที่เกิดขึ้นจากจิตจากใจก็ต้องการ แบมือรับอยู่ แต่ว่าความสุขนั้นมันมีน้อยเต็มที กว่าจะมาถึงได้ก็นิดหนึ่งหน่อยหนึ่ง แต่ความทุกข์นี้ทำไมมันถึงมาก ความจริงมากน้อยมันเท่ากันนั่นแหละ แต่ความทุกข์นั้นจิตมนุษย์ไม่ต้องการปรารถนา แล้วเมื่อทุกข์เกิดขึ้นไม่ว่าทุกข์อะไร มันเป็นของทนได้ด้วยยาก

ผู้ไม่ภาวนาไม่พิจารณาทำกรรมฐาน พอทุกข์บังเกิดมีขึ้นมันไม่ต้องการอยู่แล้ว ต้องการสุขแต่สุขมันก็ไม่ค่อยไหลมา มีแต่ไหลหนี สุขมัน

ไหลหนีไม่ไหลมา มันก็เกิดความทุกข์ขึ้นมาอีก ต้องภาวนา ความจริงสุขทุกข์มันอยู่คั่นกัน แผ่นดินอันเดียวนี้แหละ มันไม่สูงกว่าแผ่นดินท้องฟ้าอากาศอวกาศ มันก็อยู่ตรงนี้แหละ แต่ว่าเมื่อจิตคนเราเกลียดชังความทุกข์ ความทุกข์ยากลำบากรำคาญ พอมันเกิดขึ้นก็เป็นทุกข์ล่ะ ดิ้นรนวุ่นวายกระสับกระส่าย แล้วก็หาทางแก้ แก้ทุกข์ ความจริงแล้วพระพุทธเจ้าท่านว่าไม่ต้องไปแก้มันหรอก ทุกข์มันอยู่ที่ไหนมันก็อยู่ที่นั้น สุขมันอยู่ที่ไหนมันก็อยู่ที่นั้นแหละ สุขทุกข์มันกองอยู่เท่า ๆ กัน แต่มันทุกข์มากทุกข์น้อยมันเป็นที่อุปาทานขันธ์ จิตใจไม่ภาวนาคอยไปยึดไปถือ คอยไปจดไปจำเอาว่านี้ความทุกข์อย่างนี้จะมาถึงเรา ความจริงแล้วคือว่ากรรมเป็นของ ๆ สัตว์ทั้งหลาย สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตัวเอง เมื่อสัตว์ทั้งหลายทำแต่บาปอกุศลต่าง ๆ ไม่เลือกกลางวันกลางคืน ไม่เลือกว่าในพรรษานอกพรรษา คือว่ากรรมชั่วนี้มันทำได้ง่าย ความจริงมันไม่ง่ายไม่ยากกว่ากันหรอก แต่ว่าจิตมันชอบก็เหมือนกับว่ามันง่าย จิตมันชอบทำกรรมชั่วทำชั่วพูดชั่วคิดชั่ว มันชอบ ชอบก็เพราะอะไร ก็เพราะว่าเรายังไม่ได้เลิกไม่ได้ละ ยังไม่ได้เห็นทุกข์ไม่เห็นโทษของกิเลสราคะโทสะโมหะ เมื่อไม่เห็นทุกข์เห็นโทษกิเลสราคะโทสะโมหะ มันก็เลยพาเป็นทุกข์เป็นร้อน ถ้าภาวนา**พุทโธ**อยู่ในใจ ภาวนา**มรณะความตาย**อยู่ในใจให้มาก ๆ **มรณํ เม ภวิสฺสติ** เราย่อมมีความตาย ความตายย่อมมาถึงเรา ความตายเมื่อมันยังไม่มาถึงเรา มันก็มาถึงเขาหมายถึงผู้อื่นนอกจากตัวเราออกไปอีกทีนี้ผู้อื่นเพื่อนฝูงมิตรสหายสามีภรรยาลูกเต้าหลานเหลนชาติตระกูล ความยึดความถือมันเต็มไปหมด เมื่อมันมาถึงภายนอกก็ตาม แต่มันก็โยงเข้ามาหาภายใน พาให้ใจของเราที่ลืมภาวนานั้นก็เลยเป็นทุกข์กับสิ่งเหล่านั้น

ความจริงอย่างความหนักของหนัก ถ้าเราไม่ไปหิ้วไปแบกไปหามไม่ไปหาบเอา สิ่งของเหล่านั้นมันหนัก มันก็ไม่ว่ามันหนัก มันก็อยู่ตามหน้าที่ของเขา แต่ว่าจิตใจผู้ใดไปยึดไปถือมันก็เกิดเป็นหนักใหญ่ขึ้นมา

เขาจึงเล่าเป็นนิทานสอนมนุษย์มาตั้งแต่สมัยตั้งโลกตั้งแผ่นดินตั้งมนุษย์มาแล้วว่า คนเราที่เกิดมาในโลกนี้มันแบบเดียวกับว่า มีผีบ้าชนิดหนึ่งเรียกว่าผีบ้าหาบหิน ผีบ้าคนเป็นบ้าอย่างนั้นไม่ทำอะไร มีคานหาบแล้วก็มีกระตา *กระบุงแล้วก็หาบไป พอเห็นไม้ค้อนก้อนดินก็เก็บใส่ เก็บใส่ข้างหน้าเก็บใส่ข้างหลังก็หาบต่อไป มีอะไร ๆ ก็เก็บใส่หาบของแก เพราะว่าแกเป็นคนผีบ้าหาบหิน คือว่าหาบทุกสิ่งทุกอย่าง ไปเห็นขี้หมูก็หาบขี้หมูใส่กระตาไป ไปเห็นขี้หมาก็เก็บขี้หมาแห้งใส่กระตาดไป ไม่ว่าแกเห็นอะไรแกต้องเก็บ เก็บไปจนกระทั่งว่าเศษกระดาษเขาทิ้งแล้ว เศษอะไรของโสโครกแกก็เก็บใส่กระตาของแก เอามันเต็มเข้าว่าละ เก็บไปอย่างนั้นแหละ จนกระตากระบุงอันนั้นก็เต็มบ่มีที่ใส่ เมื่อมันเต็มมันหนักเอาไปไม่ได้แกก็เก็บออก เก็บออกแล้วแทนที่จะไม่เอาใส่ใหม่ก็ไม่ยอมก็เก็บใส่ใหม่อีก แทนที่ว่าไอ้ที่มันเก็บออกก็ไม่เอา เอาเปล่า ๆ หาบไปมันสบายดี หาบไปก็อย่างเก่านั้นแหละ แล้ว ก็ยังเก็บอะไรต่ออะไรเรื่อยไปผลที่สุดมันก็หาบต่อไปไม่ได้ เขาเรียกว่าบ้าหาบหิน ถ้าเราคิดไม่ถึงคิดไม่ได้ก็ว่า เอ! ทำไมถึงไปทำยังงั้น หาบหินมันหนักอย่างนั้นอย่างนี้ว่าไป แต่ถ้าดูอารมณ์ของจิตของสัตว์ทั้งหลายมันอยู่นิ่งไม่ได้ สงบจิตสงบใจภาวนาพุทโธอยู่ไม่เอา มันชอบหาบเป็นบ้าหาบหิน มันหาบใส่ทุกคนนั่นแหละ แต่ว่าสติปัญญาของเราไม่ทันกับกิเลสมันก็เลยหาบ ดูเวลาเรามาปฏิสนธิวิญญาณในท้องแม่ ไม่มีอะไรเลยติดตัวติดกายมา มีแต่หนังหุ้มกระดูกมา มีตา ๒ หู ๒ จมูก ๑ ปาก ๑ หนังหุ้มอยู่เป็นที่สุดรอบ ในตัวก็ได้เท่านั้นแหละมา กว่าจะได้คลอดได้เกิดมาลำบากรำคาญ ต้องไปนอน

---

*ภาษาอีสาน หมายถึง ตะกร้า

ในท้องแม่ในครรภ์ท้องแม่ตั้ง ๑๐ เดือน จึงได้เกิดมา บางคนก็ไม่ถึง ๑๐ เดือน คลอดออกมาแล้วก็ยึดถือล่ะ ลืมตาเห็นโลกใหม่ โลกใหม่ก็โลกเก่าของตัวเองนั่นแหละ โลกเกิดโลกแก่โลกเจ็บโลกไข้โลกตาย ถ้าไปเกิดในประเทศใดก็ยึดถือว่าประเทศนั้นเป็นประเทศของตน แผ่นดินนั้นก็เป็นแผ่นดินของตน **ตัวอุปาทานมันยึดมันถือ คือมันหาบหิน เป็นผีบ้าหาบหิน หาบไปจนเฒ่าจนแก่จนตาย** ตายแล้วก็ว่าจะแล้วมันก็ไม่แล้ว ก็เกิดมาอีก วนเวียนอยู่อย่างนี้แหละเพราะมันหลง

พระพุทธองค์ท่านจึงทรงชี้แจงแสดงไว้เสร็จเรียบร้อยว่าจงภาวนาว่า **ตาย ตาย**ไว้นะสาวกของเราพระองค์ว่าอย่างนั้น ถ้าผู้ใดหมดวันหมดคืนหมดเดือนหมดปีหมดอายุไป โดยที่ไม่ได้นึกถึงความตายที่จะมาถึงตนนั่นแหละเป็นความประมาท คือเข้าใจผิดคิดว่าตัวเองจะอายุยืนยาวคราวไกลเหมือนกับว่าอายุมันพันปีหมื่นปี แท้จริงอายุมันน้อยนิดเดียว ประเดี๋ยวเดียวก็แก่ชราไป ประเดี๋ยวเดียวก็เจ็บไข้ได้ป่วย ประเดี๋ยวเดียวก็หามเข้าโรงพยาบาล หรือผู้ที่กระทบกับเหตุการณ์ภายนอกเรียกว่าอุบัทวเหตุ เหตุที่สุดวิสัย ความจริงเหตุที่สุดวิสัยนั้นมันก็ยังไม่สุดถ้าเราภาวนาให้ดี ถ้าเราเป็นคนชอบโก้เก๋ไปไหนก็ขี่รถขี่เรือชอบเที่ยวชอบเตร่ ไอ้ตอนที่รถมันจะเกิดอุบัทวเหตุเราไม่ได้คิด เราคิดไม่ถึง เวลากระทบเข้าไปแล้วมาถึงตัวแล้วก็บ่นล่ะ ผู้อื่นก็เป็นทุกข์ด้วย ชอบขี่เครื่องบินชอบขี่ฮอ ฮอไม่ใช่ฮอขึ้นฟ้าอย่างเดียว ฮอลงดินก็มี ขึ้นไปบนฟ้า ฮอก็ตกลงมาตายไป พอตกลงมาแล้วเอาละก็เดือดร้อนกันละ (ต้อง) เยียวยาพยาบาล ถ้ามันพอเยียวยาได้ก็หายไป หายก็ต้องขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งขาขาดแขนขาดมือขาดแขนขาดตามเรื่องล่ะ ก็ทนเอาก็แล้วกัน เพราะเราเป็นคนหลงคนชอบสบายชอบเที่ยวเตร่หาความสุข แต่แทนที่มันจะได้สุขก็เลยได้รับทุกข์ เพราะกิเลสเพราะตัณหาของบุคคลผู้นั้นมันไม่หยุดไม่หย่อน พุทโธก็ไม่ภาวนา ธัมโมก็ไม่นึกถึงสังโฆปฏิบัติตัวเองให้เป็นสังโฆ เป็นผู้ปฏิบัติเป็นลูกศิษย์พระพุทธเจ้า

ก็ไม่เอา คอยเป็นลูกศิษย์ของพญามาร พญามารพาไป พญามารพากินพาถ่ายไปตามเรื่อง มันก็ทุกข์แหละ ฉนั้นต้องภาวนาอยู่เสมอ ภาวนาจึงมีระเบียบไว้ ระเบียบภาวนาพระพุทธเจ้าน่ะ จำให้แม่นว่าภาวนาจริง ๆ นั้นเรียกว่า เป็นภาวนาสละชีวิต ตายสู้เหมือนพระพุทธเจ้านั่งภาวนาใต้ร่มไม้โพธิ์ คือพระองค์ตั้งใจลงไปว่า ถ้าตัดกิเลสราคะโทสะโมหะที่มันทำให้จิตใจพระองค์กังวลวุ่นวายอยู่นี้ไม่ได้ พระองค์ท่านก็อธิษฐานตายลงไปว่าให้มันตายเสียดีกว่า ถ้ากิเลสราคะโทสะโมหะไม่ตายก็ให้รูปร่างกายมันตายอยู่ที่ต้นไม้ต้นนี้ พระองค์นั่งขัดสมาธิเพชรที่นั้นสละชีวิต

คำว่า สละชีวิต มันเป็นคำพูดสูงสุด ถ้าไม่สละชีวิตน่ะมันไม่ยอม ถ้าสละชีวิตลงไปยังไงมันก็จะต้องตาย สละชีวิตลงไปเสีย เมื่อความเจ็บปวดทุกขเวทนาอันใดมันเกิดขึ้นเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็อย่าไปยึดถือมัน เพราะชีวิตยังสละลงไปได้ พระองค์ก็ไม่ยึดถือมันวางเฉย ภาวนา พระพุทธเจ้าท่านไม่เอาภาวนามาก ไม่ต้องเลือกครูเลือกอาจารย์ จนกระทั่งได้ไปถามหลวงพ่อหลวงตาหลวงปู่ว่าจะให้เอาตามอาจารย์ใด อาจารย์นั้นก็ว่าภาวนาอย่างนั้นดี อาจารย์ใดภาวนาอันใดก็ว่าสิ่งที่ตนภาวนานั้นน่ะดีกว่าผู้อื่น ยึดมั่นถือมั่นไปตามเรื่อง ในความจริงนั้นพระพุทธองค์ท่านตรัสว่าอย่างไรก็ดีหมดนั่นแหละ แต่พระองค์ว่าพระองค์ภาวนาไม่ใช่อื่นไกลที่ไหน ไม่ใช่ว่าวิเศษวิโสใสเป็นแก้วมณีโชติก็ไม่ใช่ คำภาวนาพระองค์ พระองค์ก็กำหนดลมหายใจเรียกว่าอานาปานุสสติกรรมฐาน ลมหายใจที่คนเราสูดเข้าไปธรรมดาไปเลี้ยงร่างกายให้มีชีวิตชีวานี้เอง เมื่อสูดเข้าไปเต็มปอดแล้วไม่มีทางออกไปทางอื่นก็ปล่อยออกมาเรียกว่าหายใจออก เมื่อหายใจออกมาแล้วอากาศลมอันนั้นเสียไปแล้วก็แล้วไปมันก็ออกไปในอากาศไปแล้วก็สูดเข้ามาใหม่ มันมาของใหม่มันก็ว่าดี สูดเข้าไปมันก็อย่างเก่านั่นแหละ เข้าเต็มปอดไปเลี้ยงร่างกายแล้วไม่มีทางไปก็หายใจออกมา พระองค์กำหนดอยู่ทุกลมหายใจเข้าออก นี่ลมหายใจออกมาแล้วนะ ออกมา

แล้วถ้ามันเกิดอะไรติดขัดทั้งภายนอกและภายใน ก็ตายได้ทุกลมหายใจเข้าออก จนปัญญาวิชชาความรู้ของพระองค์นึกได้เจริญได้ว่า เอ! ความตายของสัตว์ทั้งหลายมันอยู่ที่ลมหายใจนี้ ไม่ใช่อยู่ที่เครื่องทำลายชีวิตโน้นเป็นความตาย ฉนั้นลมหายใจขาดเมื่อใดเวลาใดก็ตายเมื่อนั้นเวลานั้น ฉนั้นพระองค์ก็ไม่ประมาทตั้งสติระลึกให้ดี เอามันแจ่มแจ้งชัดเจนลงไปทุกขณะทุกเวลา โลกจะเปลี่ยนแปลงอย่างไรท่านก็ไม่หวั่นไหวไปตาม ท่านก็ดูมรณกรรมฐานอยู่ที่ใจของท่าน

เมื่อมรณกรรมฐานอุบายธรรมความตายนี้ปรากฏแก่พระโยคาว-จรเจ้าผู้ใดผู้หนึ่ง จิตใจของผู้นั้นย่อมเกิดธรรมปิติขึ้นมา มองเห็นความตายได้ทุกเวลา ถ้าผู้ยังไม่ได้บวชไม่ได้บรรพชา ไม่ได้บวชเป็นพราหมณีแม่ชีผ้าขาวแล้วก็จะได้บวช ก็เพราะมองเห็นมรณภัยทั้งตนด้วยทั้งบุคคลผู้อื่น สิ่งที่เกี่ยวเนื่องกับเราด้วย อย่างว่ามันจะอยู่สบายอย่างเราคิดเอามันไม่ได้ เกิดมาแล้วแรกเราก็อาศัยบิดามารดาผู้บังเกิดเกล้าพอได้เกิดมาเกิดมาแล้วพ่อแม่ผู้บังเกิดเกล้าก็มีความฮักห่วงในชีวิตของลูกของตน เรียกว่าจะสละชีวิตเพื่อลูก ไม่ว่าจะเป็นลูกหญิงลูกชาย จิตใจมนุษย์มันก็ไปข้องไปยึดอยู่ในลูก ตอนที่ยังไม่มีหลานก็ยึดอยู่แค่ลูก ถ้าลูกไปมีครอบครัวขึ้นมามีหลานน้อยขึ้นมา เอาละมันยึดหลาน หลานของข้า ยายไม่ไปรักษาศีลหรือพรรษานี้ โอ้ย! ไปไม่ได้แล้วพระเจ้าข้าหลานน้อยก็เกิดขึ้นมาหลานน้อยของข้านี้หน้าตามันก็ดี แต่ให้พ่อแม่มันเลี้ยงก็ดูจะสู้ปู่ย่าตายายเลี้ยงพร้อมกัน (ไม่ได้) นี่แหละคือว่าจิตมันคอยยึดถือ มันไม่มองเห็นมรณภัยคือความตาย ถ้ามองเห็นความตายทุกลมหายใจเข้าออกแล้วสบายไปเลย กูก็จะตาย สูก็จะตาย จะมากังวลวุ่นวายกันทำไม พุทโธพุทโธอยู่ในใจเรียกว่าเอาพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่ง พระพุทธเจ้าเมื่อท่านมองเห็นความตายตลอดทุกลมหายใจจิตใจก็ตัดได้ คิดถึงพ่อ พ่อก็ตายได้คิดถึงแม่ แม่ยิ่งตายตั้งแต่คลอดออกมา ๗ วัน แล้วจะไปคิดถึงใคร ตัวเรา

ก็จะต้องตาย ตัวเขาก็จะต้องตาย พุทโธในใจให้มันแจ้งโลก คนทั้งโลก สัตว์สิ่งเดรัจฉานก็ตายกันทั้งนั้น มันเกิดตายเกิดตายอยู่อย่างนี้ก็ภาวนา ให้มันแจ้งในอกในใจ เรามีพ่อบังเกิดเกล้า พ่อก็ต้องมีเวลาตาย เรามีแม่ เป็นที่บังเกิด แม่ก็จะต้องตาย มีพี่พี่ก็จะต้องตาย มีน้องน้องก็จะต้องตาย มีลูกเต้าหลานเหลนสามีภรรยาก็จะต้องตาย ยังไม่มีก็อย่าไปมีก็แล้วกัน พระสงฆ์สามเณรยังไม่มีก็คอด ๆ เขี่ย ๆ อยากจะไปมีลูกมีเมียกับเขา พระพุทธเจ้าท่านว่าอย่า ๆ มันเป็นทุกข์ พระพุทธเจ้าว่าก็ไม่ฟัง เมื่อไม่ฟัง แล้วก็เอาละเป็นทุกข์เป็นร้อน ไอ้ความคิดในจิตมันยังไม่ทุกข์ เวลาไปมีเข้า ไม่ว่ามีอะไร มันก็จะต้องมีเรื่องทุกข์ให้ได้ เพราะตัวอุปาทาน ความยึด ชาติยึดตระกูลยึดสักกายทิฐิวิจิกิจฉาสีลพัตตรปรามาส ยึดอยู่ในกิเลส ราคะโทสะโมหะก็มาเกิดตายวุ่นวายไม่จบไม่สิ้น ภาวนาพุทโธอยู่ในตัว ในใจดีกว่า นั่งก็ภาวนา นอนก็ภาวนา ยืนก็ภาวนา เดินก็เรียกว่า เดิน จงกรมภาวนา

นี่แหละเราท่านทั้งหลายให้พากันลุกขึ้นยืนหยัดต่อสู้กิเลสความ ลุ่มหลงมัวเมาเหล่านี้ให้ได้ทุกดวงใจทุกตัวคน ทุกคนจะมีความรู้ความ ฉลาดสามารถแก้จิตใจตัวเองได้ไม่เลือก ดังแสดงมาก็สมควรด้วยกาลเวลา เอวังก็มีด้วยประการฉะนี้

สวดมนต์เป็นสิริมงคล - ฝึกฝนสติ

๑๘ กันยายน ๒๕๓๒

สวดมนต์นั้นบทไหนท่องได้แล้วต้องสวดทุกคืน ๆ ด้วยตนเองจึงไม่หลง หากปล่อยไว้นานมันหลงได้ คือสัญญาความจำหมายมันออกไป จำไว้หมายไว้ ทีนี้เมื่อไม่สวดมันก็หลงลืม ความจริงนั้นก็คือว่าเมื่อท่องบ่นจดจำไว้แล้วก็ทรงจำไว้สวดไว้ เป็นมงคลแก่ตนด้วย เป็นมงคลแก่วัดวาศาสนา เป็นมงคลแก่เพื่อนมนุษย์ที่ได้ยินได้ฟังได้จดได้จำ นำไปสวดไปท่องไปบ่นให้เกิดสุขประโยชน์ขึ้นมา เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นมงคล อย่างมหาสมัยสูตรเรียกว่าเป็นสูตรใหญ่สูตรสำคัญ เวลาเทวดาทั้ง ๑๐ โลกธาตุมาประชุมกัน พระองค์ก็แสดงให้เทวดาทั้งหลายที่มาประชุมกัน นับตั้งแต่กรุงกบิลพัสดุ์ออกไป พระองค์เทศน์ให้พระอริยสงฆ์สาวกเจ้าทั้งหลายฟังว่าเทวดาในกรุงกบิลพัสดุ์ก็เรียกว่าเพิ่นประจำอยู่นั้น ส่วนมากเป็นยักษ์ แล้วก็เทวดาอื่น ๆ ก็มา เทวดาที่มีฤทธิ์มีเดชมีอะไรดี ๆ ก็มารวมกัน เป็นการประชุมครั้งใหญ่

เมื่อมีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ใดพระองค์หนึ่งที่มาตรัสรู้ในโลกแล้ว เทวดาทั้ง ๑๐ โลกธาตุจะมาประชุมอย่างที่พระองค์ตรัสเทศน์ให้ฟังว่า เทวดาที่นั้นก็มาเทวดาที่นี้ก็มา มีฤทธิ์มีเดชมีอานุภาพอย่างนั้นอย่างนี้ก็มา อันนี้เป็นมงคลเหมือนกับว่าคนดีไปที่ไหนใครก็ชอบ เทวดาอินทร์พรหมเมื่อท่านเสด็จไปไหนที่นั้นก็เป็นมงคล การสวดมนต์ คือไม่ใช่ว่าสวดเล่น ๆ สวดเปล่า ๆ สวดให้เป็นสิริมงคลแก่ตนและหมู่คณะ เวลามีการมีงานที่วัดหรือที่บ้าน ผู้เลื่อมใสในคุณพระพุทธพระธรรมพระสงฆ์

ก็จะมีวิธีเจริญพุทธมนต์ ก่อนที่จะเจริญพุทธมนต์นั้นเพิ่นก็ให้อาราธนาเทวดานับตั้งแต่ภุมมเทวดาขึ้นไป เชิญให้มาร่วมมาสมาคม มาให้ความสิริมงคลในบ้านในวัดที่จัดงานนั้น เมื่อสวดไม่เป็นอัปมงคล มีแต่เป็นมงคลทั้งนั้น การสวดมนต์นี้จึงเป็นสิริมงคล บางแห่งท่านก็กล่าวไว้ว่าสวดมนต์ภาวนา สวดมนต์ก็เป็นภาวนาทำให้จิตใจตั้งมั่นได้ คือเมื่อสวดไปจิตก็ตามไป พิจารณาทำจิตใจให้สงบระงับไป แม้บางคำบางอย่างเราจะไม่รู้ความหมายก็ตาม แต่ในนั้นมันเป็นอุบายธรรมเป็นธรรมมงคล เมื่อเราสวดไปไม่รู้ก็จะรู้ภายหลัง เพราะอะไรทุกอย่างถ้าสวดถ้าว่าถ้ากล่าวไปบ่อย ๆ ความเคยชินความชำนิชำนาญมันก็เกิดมีขึ้น ถ้าเราอยากจะรู้จะเข้าใจก็มีในสวดมนต์แปล สวดมนต์แปลนั้นเพิ่นแปลไว้อธิบายไว้ ถ้าเราอ่านก็จดจำไปในนั้นก็เป็นมงคล ฉะนั้นมงคลอันนี้นั้นอยู่ที่เจริญ ไม่ใช่ว่ามงคลอยู่ที่มีธรรม มีตู้พระธรรมแล้วก็นั่งเฝ้าตู้พระธรรมอยู่ ไม่ไหว้พระสวดมนต์ไม่ภาวนาก็ได้ผลน้อยเต็มที

ผู้ท่องบ่นสาธยายธรรมะคำสอนพระพุทธเจ้าได้มากน้อยเท่าไรก็ให้เจริญไว้ให้สวดไว้ ไม่อย่างนั้นท่านเปรียบเหมือนว่าเป็นกบเฝ้ากอบัว ธรรมดากบมันเป็นสัตว์น้ำมันนั่งอยู่ในเง่าบัวนั่นแหละ เวลาเห็นคนมาก็กระโดดลงน้ำดำลงไปอยู่นั้น เอาน้ำเป็นที่ป้องกันภัย ถ้าคนหรือสัตว์ผ่านไปแล้วก็โผล่หัวขึ้นมานั่งอยู่เฝ้ากอบัว เพิ่นเปรียบคนที่ไม่ท่องบ่นสาธยายไม่ไหว้พระธรรมคำสอนพระพุทธเจ้า ไม่มีการระลึกถึงคุณพระพุทธพระธรรมพระสงฆ์นั้น เหมือนกับกบนั่งอยู่ในกอบัว แต่ในบนหัวของกบอยู่นั้น ดอกบัวมันมีน้ำหวานมีกลิ่นหอม แต่กบก็ไม่ได้ดมกลิ่นไม่รู้สึกกลิ่นหอม กบนี้มันก็ชอบกินของเน่าของตายเหมือนกันมันอยู่ในหนอง สัตว์ตายปูปลาตายมันก็กลืนลงไปกินลงไป ธรรมดากบตัวมันลายพลุ้ยซะแล้วก็เกียจคร้าน รอบปีฝนตกปีใหม่ ก็จะขึ้นมาร้องเสียทีนึง ร้องเสียงก็ไม่เป็นน่าฟัง เอิบ ๆ อาบ ๆ ไปทั่ว นั่นคือว่าเสียงกบมันไม่ดี มันบ่ได้

ศึกษาธรรมบ่ได้เรียนธรรม จดจำธรรมแล้วก็ปล่อยให้หลงไปแบบกบ เสียงร้องก็ไม่เพราะเหมือนจั๊กจั่นเรไร เพราะมันนั่งเฝ้ากอบัวไม่รู้กลิ่นหอมของดอกไม้ พวกแมงผึ้งทั้งหลายน่ะมันมาเอาเกสรดอกบัวมีน้ำหวาน มีอะไรหลายอย่างในนั้น ความหอมก็มี ความหวานก็มี ธาตุน้ำตาลมันก็มี มันก็มาดูดเอาไปใส่รังเรียกว่ารังน้ำผึ้ง มนุษย์ก็มาแย่งมาปล้นเอาในรังผึ้งอีก มนุษย์นี่ตัวร้ายกาจคอยเบียดเบียนสัตว์อื่น เบียดเบียนเขายังไม่พอ ยังไปฆ่าให้เขาล้มเขาตายไปอีก เอาลูกเอาหลานเขามาต้มแกงกินอีก มนุษย์นี่มันร้าย

มนุษย์ไม่ภาวนา มนุษย์ไม่ไหว้พระสวดมนต์ มันยิ่งเอาใหญ่ไปตามเรื่อง ทีนี้เมื่อมนุษย์ทำบาปมาก บาปที่มันทำมานานก็ให้ผลน่ะ หนักเข้านั่นแหละมนุษย์มันผิดกันเกี่ยวกับรบราฆ่าฟันกัน ปล้นจี้ลักขโมยฆ่าเจ้าเอาของ วุ่นวายเดือดร้อน ใจมันก็ฮ้อน ไปไหนก็ฮ้อน คนหนุ่มขับรถสมัยนี้กินเหล้าเมาสุราสูบกัญชายาฝิ่น เมาสุราแล้วมันก็พารถตกถนน เขาเล่าอยู่ว่ามีคนทางใต้นั้นแหละมาด้วยกัน ดูเหมือนว่า ๘ คน คนขับรถมันถ้าจะกินเหล้าหรือหลับในอย่างใดก็บ่ฮู้ ทางโค้งก็ไม่โค้งตรงไปเลย ก็กลิ้งลงถนนไป ๘ คนนั้นเหลือคนเดียว ๗ คนตายหมด มันกลิ้งลงไปกี่ตลบไม่รู้ล่ะจนตาย นั้นคือว่าอาศัยความประมาท คนประมาทนั้นมันเกิดภัยพิบัติขึ้นมาได้ทุกเวลา เขาจึงว่าความประมาทเป็นความตาย มันพาให้ตายได้ ผู้ไม่ประมาทก็คือว่าผู้ภาวนา พุทโธในใจ ธัมโมในใจ สังโฆในใจ รวมจิตรวมใจของตน ไปไหนมาไหนก็มีสติ ไปโปรดสัตว์ไปบิณฑบาตก็มีสติไป ไม่พาใจฟุ้งซ่านไป จะได้หรือไม่ได้มันเป็นเรื่องของญาติโยมเขามีศรัทธาใส่ให้ บ่ต้องไปเพ่งเอาก่อน มันยังบ่ได้อะไรก็ไม่ต้องไปคิดก่อน ภาวนาพุทโธไปได้เท่าไรก็ให้ยินดีเท่าที่ได้ เขาจะใส่ข้าวเหนียวข้าวเจ้าเป็นเรื่องของเขา ไม่ใช่เรื่องของเรา เราเป็นสมณนักบวชนั้นมีหน้าที่รับ พระเณรบางองค์อยู่บ้านถ้ำนี่แหละ แต่ก่อนมีคนเฒ่าหนึ่งเฒ่าผู้หญิงแก่ชรา เวลา

ไปบิณฑบาต เณรเล็กเณรน้อยหลวงพี่หนุ่มก็ไม่ให้คนเฒ่าใส่ แกก็จะใส่ เพราะว่าคนเฒ่ามันไม่งามเหมือนคนหนุ่ม ไม่อยากให้ใส่ มือก็บ่สาว ไม่รู้แหละเณรน้อยมันก็รังเกียจ รังเกียจคนแก่ คนหนุ่มไม่รังเกียจ ไปรังเกียจคนแก่ แกจะใส่บาตรก็ไม่ให้ใส่ นี่เรียกว่าทำผิดธรรมเนียม เราเป็นนักบวชเป็นพระเป็นเณรเรียกว่าเป็นผู้โปรด เมื่อเขาทำบุญสุนทานก็ไม่ให้เสียศรัทธาผู้จะให้ จะเป็นหญิงก็ตามเป็นชายก็ตาม แก่หนุ่มไม่เกี่ยว เราผู้บิณฑบาต ก็เรียกว่ารับศรัทธาเขา ให้เขาได้ทำบุญใส่บาตรสำเร็จลุล่วงไป ส่วนว่าอาหารการได้มา มันมาจัดอีกทีหนึ่ง ถ้าอาหารดีก็อย่าไปฉันมาก ฉันมากก็ท้องอืดท้องตึง ไหว้พระสวดมนต์ยังไม่จบภาวนายังไม่จบก็เจ็บท้องขึ้นมา ไปส้วมไปถานนั้นคือว่าทานมากไปหน่อย

พระพุทธเจ้าสอนไว้ว่า อภิชฺชตา จงเป็นผู้มักน้อยสันโดษ มักน้อยสันโดษยินดีอยู่ในป่าในรุกขมูลร่มไม้ในถ้ำในควนในที่เงียบสงัด เมื่อตั้งใจมักน้อยอยู่ในใจ ไม่ให้เป็นโลภะมักมากจิตก็สบายกายก็สบาย ไม่เดือดร้อนวุ่นวาย ก็ได้แก่การปฏิบัติภาวนาทุกวันทุกคืน พยายามสอนใจของตัวเองอยู่ทุกขณะทุกเวลา อย่าไปเข้าใจว่าธรรมไม่ใช่อยู่ในตัว ธรรมอยู่ที่หีบที่หนังสือ อันนั้นการขีดเขียนไว้ แต่ธรรมจริง ๆ ก็ตัวเราทุกคนนี่แหละเกิดมาเป็นคนนี้ก็เรียกว่ามนุษย์ธรรม มีธรรมมนุษย์เพียงพอจึงได้มาเกิดธรรมมนุษย์ได้แก่อะไร หลักง่าย ๆ ก็คือว่า คนเราจะมาเกิดเป็นคนได้ก็ต้องมีมนุษย์ธรรม มีหลักศีล ๕ อยู่ในตัว เว้นจากฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม กล่าวมุสาวาท ดื่มกินซึ่งสุราเมรัย สิ่งเหล่านี้ต้องละเว้น ถ้าไม่อย่างนั้นมาเกิดเป็นคนไม่ได้ คนต้องมีความละอายต่อบาป ถ้าไม่ละอายบาปอย่างสัตว์สิ่งเดียรัจฉานมันก็มาเกิดเป็นคนไม่ได้ คุณธรรมไม่เพียงพอ ทีนี้เมื่อมาเกิดเป็นคนแล้ว มนุษย์ต้องทำตามระเบียบธรรมเนียมมนุษย์

สมัยใดยุคใดมีพระพุทธเจ้ามาตรัสรู้ในโลก มีพระธรรมวินัยท่านตรัสไว้สอนไว้เราก็เคารพ เคารพไม่ใช่กราบไหว้อย่างเดียว เคารพ

ภายในได้แก่คำสั่งสอนอันใดดีเราก็ท่องบ่นสาธยายเอาให้ได้ เมื่อได้แล้วก็ไม่ให้หลงไม่ให้ลืม ยังไม่ได้ก็เพียรพยายามท่องบ่นต่อไป ท่องใหม่กว่ามันจะจำได้ก็ยากอยู่ แค่นี้จำได้แล้วเราก็ประมาทไม่สวดมนต์ไม่เจริญไว้ เวลาถึงคราวสวดก็อึก ๆ อัก ๆ ไปตามเรื่อง คือว่ามันไม่ท่องบ่นสาธยาย การท่องบ่นสาธยายเป็นธรรมะมงคล ไม่ว่าบุคคลผู้ใดจดจำได้น้อยมากก็ตามกำลังศรัทธาของตัวเอง แต่ถ้าเราสวดทุกวันทุกคืนไม่ขาดระยะ สิ่งที่เราจดจำได้ก็ไม่หลง ส่วนใหม่ที่ยังไม่ท่องบ่นสาธยาย เอามาท่องบ่นได้เพราะจิตมีศรัทธา เมื่อเสริมสร้างศรัทธาในจิตใจนั้นแหละ จึงมีการสวดมีการเจริญมีการไหว้กราบบูชาในคุณพระพุทธเจ้า จิตใจชื่นบานย่อมไหว้กราบบูชา ระลึกได้ทำได้ในทางที่ดี ไม่ให้จิตใจมันตกต่ำ ไม่ให้จิตใจมันต่ำต้อยน้อยความคิด ให้จิตใจเรามีความเบิกบานยิ้มแย้มแจ่มใสในคุณพระพุทธเจ้าคุณพระธรรมคุณพระสงฆ์ ในทานศีลภาวนาของตนและบุคคลผู้อื่น เราต้องแสดงออกในใจนั่นแหละ ถ้าใจตั้งมั่น เป็นสมาธิก็ย่อมรู้ได้เข้าใจ ถ้าใจไม่ตั้งมั่นเป็นสมาธิก็มีแต่ง่วงเหงาหาวนอน ระยะกาลที่เราจะได้รับความรู้ความเข้าใจที่ดีก็เวลานั่งไหว้พระสวดมนต์นั่งสมาธิภาวนา ไม่ปล่อยให้ขี้เซาเหงานอนเข้ามาทับถม ถ้าขี้เซาเหงานอนเข้ามาทับถมแล้วเรียกว่าปิด ปิดทางหูไม่ฟังเสียงธรรม เมื่อไม่ฟังเสียงธรรมถีนมิทธะ ความง่วงเหงาหาวนอนก็เข้ามาทับถม เมื่อทับเข้าถมเข้ามืดเข้าดำเข้าเรื่อยไปใจก็ตกต่ำ ใจตกต่ำคือว่าใจไม่เลื่อมใสในคุณพระรัตนตรัย ไม่เลื่อมใสในบุญในกุศล อกุศลนั้นมันก็ไหลมาเหมือนก้อนเมฆก้อนหมอกปิดบังดวงอาทิตย์ ดวงอาทิตย์นั้นเมื่อมีเมฆหมอกแล้วก็เหมือนกับว่ามืดไป แท้จริงดวงอาทิตย์ก็ใสอยู่ เป็นเพียงเมฆหมอกมาบังแสงอาทิตย์ก็เศร้าไป

ใจคนเราทุก ๆ คนที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์นี้ ท่านว่าเป็นลาภอันประเสริฐแล้ว แต่ลาภอันประเสริฐนี่แหละเราได้มาแล้วแต่เราไม่รู้จักรักษา ไม่รู้จักปฏิบัติรักษา ไม่รู้จักปฏิบัติวัฏฐาก มันก็เลยเศร้าหมองขุ่นมัวไป

จิตใจก็ท้อแท้อ่อนแอ จะทำอะไรก็มีแต่ความเกียจคร้านอืด ๆ อาด ๆ เหมือนที่เขาว่าสุกรหมู เมื่อเขาเลี้ยงแกลบเลี้ยงฮำอิ่มแล้วก็ไม่คิดไม่นึกอะไร หมู ๆ ที่มนุษย์เอามาเป็นอาหารน่ะ กินแล้วก็นอนเข้า นอนแล้วก็อ้วนแข้งขาตัวมันเต็มไปหมดละ หมูสุกร กินแล้วก็นอนเหมือนสุกรไม่รู้จักตื่นนอนไปเรื่อยสบายไปเรื่อย ได้กินแล้วก็นอน เวลาเขาไปส่งโรงฆ่าสัตว์นะบ่มีทางหลีกล่ะ เขาเอามีดแทงคอมัน เลือดมันไหล เอากาละมังมารองเลือดนั้น มนุษย์ก็ชอบกินเลือด หมูที่มันร้อง ๆ บ่ได้ทันตาย ร้องเท่าใดเลือดมันก็โกรกไหลออกมา มนุษย์ที่ฆ่าสัตว์มันก็ชอบใจจะได้เลือดขายเป็นราคาดี แต่มันก็ไม่รู้จักบาป มนุษย์ทำอย่างนั้นแล้วก็ไม่เห็นล่ะว่ามันเป็นบาป มันได้สตางค์มันได้กินก็ว่าเป็นบุญ เวลากินเลือดสัตว์สด ๆ ร้อน ๆ แล้วก็ว่าสบายดี อันนี้เป็นความหลงความโง่เขลาเบาปัญญาของคนไม่พินิจ-พิจารณา

จงทำใจของตนให้รำลึกอยู่ในคุณพระพุทธเจ้า พุทโธ พระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งของเรา ที่พึ่งอื่นของข้าพเจ้าไม่มี พระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งอันประเสริฐสูงสุด ไม่มีสิ่งใดจะสูงสุดไปกว่าพระพุทธเจ้า พระธรรมวินัยคำสอนพระ-พุทธเจ้าที่พระองค์ทรงตรัสไว้ ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์เป็นที่พึ่งของเรา ในนั้นเรียกว่ามีทุกสิ่งทุกอย่างท่านตรัสท่านสอนไว้ ภายใน ๔๕ ปีพระองค์ไม่ได้ท้อถอย ตรัสเทศน์สั่งสอนไว้ครบถ้วนทุกส่วนทุกประการ จนกระทั่งคนตกมาสมัยนี้ก็สามารถที่จะอ่านจะท่องจะบ่นจะอ่านก็ไม่ไหว เพียงเห็นหนังสือเล่มใหญ่ ๆ ก็ว่าไม่ได้แล้วตายแล้ว ไปอ่านหนังสือเล่มใหญ่ไม่ไหว ขออ่านแต่แค่หนังสือพิมพ์ก็พอแล้ว หนังสือพิมพ์เขาก็พิมพ์ไปทั่ววางไปทั่ว อันนั้นละชอบใจ แต่พระธรรมวินัยที่พระองค์ทรงตรัสไว้ดี ๆ นั้นน่ะเห็นว่าไม่ดี นี่ก็คือว่าไม่นึกไม่เจริญให้ดี เราต้องนึกเจริญว่า ธัมมะ ธัมโม คำสอนพระพุทธเจ้าจะได้มาท่านทำบุญให้ทาน เกิดมาภพใดชาติใด ทานบารมีคือการให้การบริจาคท่านมี ไม่ได้หมายเพียงว่ามีวัตถุข้าวของทรัพย์สิน

เงินทองให้แก่บุคคลอื่นหรือสมณชีพราหมณ์ ไม่มีอะไรก็เอาจิตใจให้ เรียกว่าเมตตาสงสาร พอช่วยได้อย่างใดท่านก็ช่วย ช่วยคนทุกข์คนยาก ช่วยคนตกน้ำ ช่วยคนจะมีภัยอันตราย บอกทางให้คนเดินทางไปถูกต้องตามความมุ่งมาดที่คนจะไป อะไรมันก็มีหลายอย่างที่จะให้ ไม่ใช่อย่างเดียว

ฉะนั้นการภาวนาปฏิบัติบูชาทำจิตใจให้ตั้งมั่นอยู่ภายในใจนั้นแหละเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้เกิดสติสมาธิปัญญา ยังไม่เกิดก็จะเกิดขึ้น ถ้าเราเป็นคนมีสติ ถ้ามีสมาธิจิตใจก็เรียกว่าตั้งมั่น มั่นคงไม่ไหวหวั่นพรั่นพรึงไม่สะดุ้งหวาดเสียวต่อภัยอันตราย เพราะว่าเราได้ทำดีเต็มที่กำลังเราแล้วต่อไปเราจะทำดีนี้แหละให้มากขึ้นให้ดีขึ้นให้เจริญขึ้น ไม่ใช่ว่าบวชมาวันแรกเดือนแรกปีแรกแล้วก็หมั่นขยันแต่เวลาบวชใหม่ บวชเก่าเข้ามาแล้วก็ทำไปทั่ว พูดไปทั่ว คิดไปทั่ว ไม่ตั้งอกตั้งใจประพฤติปฏิบัติ อย่างนี้ไม่ได้เสื่อม! เสื่อมสิ้นสูญหาย ตัวเองก็ไม่สบาย คนอื่นผู้อื่นเห็นเข้าก็ไม่เกิดศรัทธาเพราะว่าเป็นผู้ขาดสติความระลึกได้ ขาดสมาธิจิตไม่ตั้งมั่น ขาดปัญญาความรอบรู้ในกองสังขารทั้งทางโลกและทางธรรม เมื่อขาดไปแล้วมันก็ไม่ดีไม่รอบคอบ เราต้องศึกษาต้องเจริญต้องภาวนา ทุกสิ่งทุกอย่างในใจนั้นท่านว่าให้มีสติ สติก็คือจิตใจดวงผู้รู้อยู่ในตัวนี่แหละ เอามาระลึกอยู่ในเวลายืน ระลึกในเวลาเดิน ระลึกในเวลานั่ง ระลึกในเวลานอน นอนหลับไปตื่นขึ้นก็ระลึกอยู่ ผิดถูกชั่วดีอย่างไรจะทำต้องระลึกได้ จะทำพูดคิดต้องมีสติ ต้องมีความระลึกได้ ไม่ใช่ทำหลง ๆ ซึม ๆ ไปอย่างนั้น ไม่ได้! หลง ๆ ซึม ๆ ก็เรียกว่าง่วงเหงาหาวนอนนั่นแหละ มันบ่แจ่มแจ้งในใจถ้าอะไร ๆ มันแจ่มแจ้งในใจแล้ว อะไรมาผ่านสายตา เห็นคนเห็นสัตว์เห็นดีเห็นไม่ดีอะไรก็เอามาระลึกพิจารณาสั่งสอนตัวเอง สอนผู้อื่นก็ได้ตัวเองก็ได้ พาให้มนุษย์ตั้งแต่ตัวเราตัวเขาเป็นไปเพื่อความเจริญในทางดีทางงาม ท่านว่าเป็นการให้ทานธรรม สั่งสอนบอกเล่า สั่งสอนตัวเองได้ผู้อื่นได้เรียกว่าให้ธรรมทาน ท่านว่ามีทานอันสำคัญ การให้ทานอันใด

ทั้งหมดนั้นเรียกว่าสู้ให้ธรรมเป็นทานนั้นไม่ได้ เพราะธรรมทาน ทานธรรม นั้นชี้แจงแสดงให้ตัวเองรู้คนอื่นรู้ แล้วจะได้ตั้งใจประพฤติดีด้วยกาย ด้วยวาจาคือคำพูด ด้วยจิตคือความคิดภาวนา อันนี้แหละเป็นสิริมงคล สิริมงคลก็อยู่ที่จิตที่ใจ อยู่ที่กายวาจาจิต อยู่ที่ความประพฤติการกระทำของผู้ปฏิบัติดี ก็ต้องพูดทำคิดแต่สิ่งที่ดี แล้วดีนั้นมันก็เจริญขึ้นงอกงามขึ้นทีละน้อย ๆ ผลที่สุดมันก็เรียกว่าไพบูลย์สมบูรณ์บริบูรณ์ เกิดมีขึ้นในกายวาจาจิตของเราได้ทุก ๆ คน มันอยู่ที่เจริญ อยู่ที่ตัวเองประกอบกระทำ จึงเรียกว่าศีลสมาธิปัญญาวิชชาวิมุตติความหลุดพ้นในทางพุทธศาสนา ได้มาปรากฏอยู่ที่กายวาจาจิตของคนเราทุกคน นั้นแหละเป็นไปเพื่อความสงบ

จะนั้นเมื่อเราทุกคนพากันได้ยินได้ฟังแล้วก็ให้เจริญให้นึกให้มีสติยืนเดินนั่งนอนไปมาที่ไหนให้มีสติความระลึกได้อยู่ทุกเวลา สิ่งต่าง ๆ ก็จะเป็นไปในทำนองคลองธรรมไม่ผิดพลาดเสียหาย จงพากันตั้งอกตั้งใจปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ประกอบในสิ่งที่เป็นบุญเป็นกุศลไปจนอวสานแห่งชีวิตของตนจบลงไป ก็คงได้รับความสุขความเจริญ ดังแสดงมาก็สมควรด้วยกาลเวลา เอวังก็มีด้วยประการฉะนี้

บุญ - บาป สุข - ทุกข์ ย่อมมีเหตุปัจจัยให้เกิด

๒๔ สิงหาคม ๒๕๓๒

ณ บัดนี้มาถึงกาลเวลาปฏิบัติบูชานั่งสมาธิภาวนา ให้พากันตั้งใจนั่งขัดสมาธิเพชร การนั่งขัดสมาธิเพชรนี้ให้เอาขาซ้ายขึ้นมาทับขาขวาก่อน แล้วก็เอาขาขวาขึ้นมาทับขาซ้าย เอามือข้างขวาวางทับมือข้างซ้าย ตั้งตัวตั้งกายให้เที่ยงตรง จิตใจจึงจะได้เที่ยงตรงคงที่ ฝึกกายฝึกวาจาฝึกจิต จิตนั้นท่านฝึกด้วยการบริกรรมภาวนา ด้วยการสดับรับฟังพระธรรมคำสั่งสอนทุกซอกทุกแง่ทุกมุม เพื่อนำมาสั่งสอนจิตใจดวงเดียวเท่านั้นแหละ แต่อุบายธรรมที่พระพุทธเจ้าของเราตรัสไว้ เมื่อท่านรวมเป็นพระธรรมขันธ์ได้ ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ จึงถึงวันที่พระพุทธเจ้าของเราดับขันธ์เข้าสู่นฤพาน นับว่าธรรมะคำสั่งสอนมากมายอยู่ จะมากขนาดไหนก็ตาม จุดที่จะต้องเอาก็คือว่า เอาน้ำธรรมคำสั่งสอนที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ เป็นพระสูตรเป็นพระธรรมเป็นพระวินัยพระอภิธรรม ธรรม ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์นั้น เวลาจะเอามาใช้ให้เกิดประโยชน์ ไม่ต้องไปเอาหมดทุกถ้อยกระทงความ อุบายธรรมอันใดเมื่อเราเอามาสอนใจของเราได้ ก็ให้จดจำเอาอุบายธรรมอันนั้นมาสอนใจของเราให้สงบตั้งมั่นเป็นสมาธิภาวนาให้จงได้ อันนั้นแหละจะเกิดประโยชน์ จิตใจที่ไม่สงบก็จะได้สงบตั้งมั่น จิตใจที่ขี้เกียจขี้คร้านภาวนาก็จะได้หมั่นขยันขึ้น เพราะเอาน้ำธรรมคำสั่งสอนนั้นมาพร่ำสอนจิตใจของตัวเองจนจิตมีกำลัง มีความสามารถอาจหาญ ในการที่จะตัดบ่วงห่วงอาลัยกิเลสในหัวใจของตนได้

พระธรรมคำสอนพระพุทธเจ้าทั้งมวลนั้น เมื่อย่นย่อเข้ามาก็ไม่ใช่อื่นไกลที่ไหน หลักก็คือว่ามีหลัก ๑๐ ประการที่พระองค์บำเพ็ญมาตั้ง ๔ อสงไขยแสนมหากัป มีธรรม ๑๐ ข้อใหญ่ ๆ คือ **ทานบารมี** - การให้ทาน **ศีลบารมี** - การรักษาศีล **เนกขัมมะบารมี** - ออกบวช **ปัญญาบารมี** -ฝึกตัวเองให้เกิดมีปัญญา **วิริยะบารมี** - ฝึกตัวเองให้หายจากความเกียจคร้าน เรียกว่า ความเพียร **ขันติบารมี** - ฝึกตัวเองให้มีความอดความทนอดกลั้นทนทาน ไม่ว่ากิจกรรมการงานใด ๆ ถ้ามีความอดทนแล้วก็สำเร็จได้ **สัจจะบารมี** - ไม่ว่าจะทำอะไรต้องมีสัจจะของตัวเอง **อธิษฐานบารมี** - ต้องอธิษฐานใจไว้ ถ้ายังไม่ถึงที่อธิษฐานไว้ ไม่ถอย ตั้งใจประกอบกระทำเอาจนสำเร็จลุล่วงไป **เมตตาบารมี**-เจริญเมตตาแก่คน แก่สัตว์ ไม่เบียดเบียนคนสัตว์ทั้งหลายให้เดือดร้อน **อุเบกขาบารมี** - เป็นข้อที่ ๑๐ ธรรมทั้ง ๑๐ ข้อนี้แหละ พระพุทธเจ้าพระสงฆ์สาวกเจ้าทั้งหลายท่านผู้ข้ามพ้นไปแล้วท่านบำเพ็ญ แต่ละข้อท่านบำเพ็ญได้ ๓ ขนาด อย่างต่ำอย่างกลางอย่างสูงสุดท่านก็ทำได้ ผลที่สุดท่านเหล่านั้นก็ถึงซึ่งนิพพาน อันเป็นสถานที่ไม่ต้องมาเกิดมาตายอย่างพวกเราทั้งหลายนี้อีก ด้วยเดชานุภาพบารมีทั้ง ๑๐ ข้อนั้นแหละ ๑๐ ข้อ เมื่อทำได้อย่างต่ำอย่างกลางอย่างสูงสุดได้ ๓ แต่ละข้อ ๆ ก็รวมเป็นบารมี ๓๐ ทัศน์ ๓๐ ก็เป็น ๓๐ อย่างต่ำอย่างกลาง อย่างสูงสุด ถ้าทำได้แล้วทางพ้นทุกข์ก็มีอยู่ที่นั้น ไม่ต้องไปหาที่อื่น หากมีอยู่ที่กายวาจาจิตของคนเราทุกคนนี่เอง คือบารมีเหล่านี้เป็นเครื่องขัดเกลาชำระแก้ไขจิตใจที่เต็มไปด้วยกิเลสราคะโทสะโมหะให้เบาบางหมดสิ้นไปได้ด้วยบารมี ๓๐ ประการ

บารมี ๓๐ ประการเมื่อย่นย่อเข้ามาแล้ว ก็มีอยู่ที่กายที่ตัวนี้แหละ มีอยู่ที่วาจาคำพูด มีอยู่ที่ดวงจิตดวงใจผู้รู้ผู้เห็น มีอยู่ในตัวเราทุกคนนั่นเอง ไม่ใช่มันอยู่ที่อื่น มันมีอยู่ในกายวาจาจิตของคนเรา แต่ว่าถ้าไม่ได้ปฏิบัติบูชาภาวนา ไม่เอาจริงจังแล้ว มันพาให้ลุ่มหลงมัวเมาดิ้นรนวุ่นวายไปตาม

กระแสของกิเลส เลยไม่ได้อะไรได้แต่กิเลส คือ กิเลสความโกรธ กิเลสความโลภ กิเลสความหลง กิเลสนั้นไม่ว่าคน ไม่ว่าสัตว์เยอะแยะ คนที่จะหมดจากกิเลสนั้นหาไม่ค่อยจะมี มีน้อย เพราะว่าคนเรามันไม่ชอบทำดี มันชอบทำชั่ว เมื่อผลชั่วให้ผลก็ไม่ต้องการอีก เวลาความทุกข์ความชั่วเสียหายเกิดขึ้นเป็นทุกข์ ก็ไม่ติไม่โทษตนเอง ก็ไปโทษดินฟ้าอากาศคนอื่นสิ่งอื่น ๆ บันดลบันดาลให้ ให้เราเองให้ตัวเราเองเป็นทุกข์เป็นร้อน แทนที่จะมารู้ว่ามันเป็นการทำบาปของเราเองจึงได้รับทุกข์ ถ้าคราวใดได้รับความสุขกายสบายใจ มันก็เป็นบุญเป็นกุศลที่ตนได้ประกอบกระทำมาแล้วในอดีตชาติและปัจจุบันชาตินี้ ผลบุญอันนั้นมันก็มาให้ผล มันไม่ใช่ว่ามาจากคนอื่นสัตว์อื่นทำแล้วมันลอยมาให้เราได้รับทุกข์รับทรมาน ไม่ใช่อย่างนั้น **คนจะมีความทุกข์เดือดร้อนอย่างใดก็กรรมตัวกระทำทั้งนั้น** แต่ว่าเมื่อทำแล้วไม่รับรู้ ไม่รับว่าตัวทำ ไม่รับก็ตาม เมื่อทำแล้วพูดแล้วคิดไปแล้ว สำเร็จในการงานที่ทำให้บุคคลอื่นผู้อื่นเดือดร้อนวุ่นวายแล้ว ผลกรรมอันนั้นมันก็จ้องรอคอยแหละ มีช่องว่างเมื่อใดเวลาใดมันก็บุกเข้ามาละ จึงเป็นทุกข์เป็นร้อน เมื่อความทุกข์ความร้อนเช่นนั้นบังเกิดมีขึ้นแทนที่จะให้เห็นว่ากรรมเช่นนี้เราทำมาแล้ว แต่มันยังไม่ได้ให้ผล มันพึ่งจะมาให้ผลเวลานี้ ก็คิดไม่ได้ ก็บ่นว่าไปว่ามันมาจากที่อื่น คนโน้นทำให้คนนี้ทำให้ ถ้าตัวเองไม่ทำบาป บาปจากคนอื่นสิ่งอื่นสัตว์อื่นก็ไม่มาถึงได้ เพราะเราไม่ได้ทำ สิ่งใดมันมาถึงตัวได้ให้เข้าใจเถิดว่า เราได้ทำกรรมชนิดนั้นมาแล้ว แต่มันจ้องอยู่คอยจะวิ่งเข้ามาเหมือนลูกกระสุนเขาอย่างนั้นแหละ แต่กรรมส่วนอื่นมันยังรักษาอยู่ มันก็ยังไม่เข้ามา ถ้าไม่มีกรรมอย่างอื่น กรรมที่ชั่วมันก็บุกเข้ามาเลย ควบคุมกายวาจาจิตของคนเราให้เป็นไปในทางที่ทุกข์ร้อน ทำด้วยความโกรธโลภหลง พูดด้วยความโกรธโลภหลง จิตใจก็ไม่สงบ ท่านสอนว่าภาวนา ๆ ก็ไม่สนใจ ไม่ตั้งใจประกอบกระทำ ผลที่สุดมันก็มีแต่จะปิดบังอำพรางเรื่อยไป ไม่เปิดเผย มีแต่จะมืด

จะดำต่อไป แต่นั้นเราผู้ภาวนาจึงจำเป็นต้องประกอบกระทำปฏิบัติบูชาภาวนาให้ได้ทุกลมหายใจเข้าออก ไม่ว่าจะเป็นฤดูฝนฤดูร้อนฤดูหนาวฤดูไหนก็ตาม **ขึ้นชื่อว่าทำบาปแล้วก็ให้ผลเป็นทุกข์ ขึ้นชื่อว่าทำบุญแล้วให้ผลเป็นสุข**

พระพุทธเจ้าพระอริยสงฆ์สาวกเจ้าทั้งหลายในครั้งพุทธกาล เมื่อท่านภาวนาได้ตรัสรู้ได้สำเร็จมรรคผล เห็นแจ้งพระนิพพานถึงพระนิพพานแล้ว ทีนี้ก็มีแต่สุขแล้วล่ะ ความทุกข์มันหมดไป ความสุขเข้ามาแทนที่แต่ผู้ได้ยินได้ฟังก็มักจะมุ่งเอาแต่ที่ตรงสุข หารู้ไม่ว่า**สุขมันจะเกิดขึ้นมันก็มีเหตุปัจจัย ทุกข์มันจะเกิดขึ้นมันก็มีเหตุปัจจัย** บันดลบันดาลให้เกิดมันจะลอยมาน่ะ**ไม่มี** บาปความทุกข์ความเดือดร้อนของใครก็ตาม ที่มันตามมาทันตัวคนเราน่ะ มันบาปที่เราทำไว้ทั้งนั้น แต่ว่าความบาปความทุกข์น่ะมันไม่ต้องการปรารถนา เมื่อมันมากระทบเข้ามาถึงเข้า ก็บ่นว่าไปกรรมอย่างนี้บาปอย่างนี้ข้าพเจ้าไม่ได้ทำ ทำไมจึงเอามาโยนให้ข้าพเจ้าได้รับความทุกข์ความเดือดร้อน ตั้งแต่เกิดจนแก่ ตั้งแต่แก่จนตาย ก็มีแต่ความทุกข์ความเดือดร้อนอย่างนี้ เลยไม่เข้าใจว่าตัวเองทำ ไปมองว่าคนอื่นทำให้ ดูง่าย ๆ อย่างว่าคนเราเกิดมาในโลกนี้ ก่อนที่จะได้เกิดต้องมีพ่อแม่ผู้บังเกิดเกล้า จึงได้เกิดมา เกิดมาแล้วก็อาศัยพ่อแม่เลี้ยงดูรักษาทุกสิ่งทุกอย่าง เสียสละให้ทุกอย่างจึงเจริญวัยใหญ่โตขึ้นมา แต่ลูกบางคนมักจะบ่นให้ฟังว่า ข้าพเจ้านี้พ่อแม่ไม่หาสมบัติไว้ให้ ข้าพเจ้าจึงได้ทุกข์อย่างนี้ พ่อก็ไม่ช่วยให้ ไม่มีหลักทรัพย์อันใดไว้ให้ลูกหลาน บ่นไปติเตียนพ่อแม่ว่าไม่หาสมบัติไว้ให้ตัว ตัวเองจึงได้เกิดทุกข์ทรมานอย่างนี้ อันนี้แหละคือว่าคนไม่รู้ บิดามารดาพ่อแม่ท่านให้อะไรกับเรา เรามีขา ๒ แขน ๒ ศีรษะ ๑ ที่เรามานั่งขัดสมาธิเพชรอยู่เดี๋ยวนี้แหละ ใครแบ่งให้เราล่ะ คิดดูให้ดี ตัวเราเองจะมาสร้างเอาก้อนธาตุกรรมฐานอันนี้ได้ไหม ให้เป็นรูปร่างเหมือนเรานี้ ไม่ได้! ต้องอาศัยบิดามารดาเลี้ยงดูรักษา แม้จะเกิด

มาแล้วเป็นตัวคนแล้วก็ตาม ถ้าท่านเหล่านี้ไม่ช่วยดูแลรักษาให้ก็ตายใหญ่มาจนถึงวันนี้ไม่ได้ บุญคุณของท่านมีท่วมเกล้าท่วมหัวแต่มองไม่เห็นว่าแต่พ่อแม่ข้าพเจ้าไม่ให้ทรัพย์สินเงินทอง บ่นไปอย่างนั้นแหละ คือความไม่รู้นั่นเอง

ท่านสอนให้ภาวนาปฏิบัติบูชาก็ว่าหาเวลาไม่ได้ มีแต่เวลาการงานทำมาหาเลี้ยงชีพ เมื่อเด็กก็เรียน ศึกษาเล่าเรียน ใหญ่แล้วก็ทำงาน ก็เอาเครื่องเหล่านี้มาแก้ ว่าทำไม่ได้ปฏิบัติไม่ได้ แล้วก็อยากได้ฟรี ๆ อยากได้ง่าย ๆ ครั้นมาบวชในศาสนาก็มักจะมาถามว่า พระองค์นั้นพระองค์นี้เวลาฟังเทศน์พระพุทธเจ้าได้สำเร็จเร็วจัง ข้าพเจ้าก็อยากได้เป็นองค์นั้นบ้างจะได้ไหม จะมีช่องทางได้ไหม ให้สำเร็จมรรคผลนิพพานง่าย ๆ อันยากข้าพเจ้าไม่เอา ครั้นท่านให้นั่งสมาธิภาวนาก็ว่าเจ็บแข้งเจ็บขา ภาวนาไม่ลงไม่เป็นไป แต่มรรคผลนิพพานก็จะเอาง่าย ๆ มันจะได้อย่างไร ไม่มีทาง ไม่ว่ากิจกรรมการงานใด ๆ ทางโลกก็ตาม ทางธรรมก็ตาม มันก็มีความยากง่ายเหมือน ๆ กัน แต่ปุถุชนคนเรามันจะเอาง่ายเข้าว่า เอาแบบง่าย ๆ มันก็เลยไม่ได้ ได้รับแต่ทุกข์ ถ้าจะหาทรัพย์สินเงินทอง จะทำมาหาเลี้ยงชีพก็ขี้เกียจขี้คร้าน ทีนี้เมื่อขี้เกียจขี้คร้านแล้วมันก็จะหาเอาง่าย ๆ ไปหาหลวงตาให้ใบ้หวยให้ จะเอาซื้อเอาทีเดียวให้พอ ไม่ได้มากก็ขอให้ได้ตั้งเป็นทุนก็พอ นั่นท่านว่าไว้อย่างนั้น นี่แหละคือว่าความมักง่าย มันเป็นไปไม่ได้ ต้องทำต้องปฏิบัติ อย่างท่านแนะนำสั่งสอนว่าให้ไหว้พระสวดมนต์นั่งสมาธิภาวนา อย่าไปเห็นแก่หลับแก่นอน กลางวันให้เป็นเวลาทำงานเป็นเวลาเดินจงกรมนั่งภาวนา ตั้งใจทำจริง ๆ นั่นแหละมันจึงจะได้ จะไปถามเอาแต่ว่าองค์ง่าย ๆ ได้สำเร็จน่ะท่านเทศน์อย่างไร ท่านบริกรรมอย่างไร ท่านเรียนทำอย่างไร อย่าเอาแต่ง่าย ๆ อยากได้ง่ายมันก็เลยได้ยากเลยไม่ได้เสียเลย นั้นจงรวบรวมกำลังจิตใจของตนเข้ามาภายใน ว่าเดี๋ยวนี้เวลานี้จิตใจของเราอยู่ที่ไหน มันไปเกี่ยวเกาะกังวลอยู่ในรูปในเสียงใน

กลิ่นในรสในโผฏฐัพพะธรรมารมณ์ตรงไหน จึงไม่สงบระงับ จึงไม่เยือกเย็นสบาย ต้องรวมกำลังตั้งมั่นลงไปในหัวใจ บริกรรม **พุทโธ มรณกรรมฐาน** ลงไป ให้มันเข้าหลักเข้าเกณฑ์มันจึงเป็นไปได้ ไม่ใช่ว่าจะเอาแบบง่าย ๆ อย่างนั้น ไม่ได้! มันก็จะได้แต่ทุกข์นั่นแหละ มันไม่สำเร็จตามความมุ่งมาดปรารถนาก็เป็นทุกข์ใจ ทุกข์ใจยังไม่แล้ว กายก็พลอยเป็นทุกข์ไปด้วยผลที่สุดชั่ว (เวลา) ที่มาเกิดในโลกนี้ ก็ไม่ได้ความสุขกาย ความสุขใจก็ยิ่งห่างไกล ก็เศร้าโศกโศกาอาลัยอยู่อย่างนั้นเอง เหมือนนกกระเรียนเฒ่าแก่แล้วไม่มีใครช่วยดูแล ก็โศกเศร้าอยู่อย่างนั้นแหละ คือคนขี้เกียจภาวนา ไม่สนใจในทานในศีลในภาวนา ก็เลยเกิดความทุกข์โทมนัสคับแค้นแน่นใจ จะให้มันเป็นไปดั่งใจคิดใจหมายมันไม่ได้ เราต้องทำต้องแก้ไขต้องภาวนา **พุทโธ** ในใจ **พุทโธ ธัมโม สังโฆ** ไม่สนใจไปสนใจอะไรก็ไม่รู้ ในทางที่ไม่ถูกไม่ต้องนั้นแหละ มันก็ได้รับแต่ความทุกข์

พุทโธ พระพุทธเจ้าสอนไว้ว่าให้น้อมเข้ามารวมเข้ามาสงบเข้ามาอยู่ในตัวในใจปัจจุบันนี้ ก็ไม่เอา แส่ส่ายลุ่มหลงไปที่ไหนก็ไม่รู้แหละ แล้วผลสุดมันก็ได้ทุกข์ คนเช่นนั้นย่อมได้ทุกข์ ทุกข์อย่างนั้นแหละ เพราะไม่ทำไม่ภาวนาไม่ปฏิบัติ ไม่ละความชั่วไม่ทำความดีขึ้นมาแทน ก็ได้แต่กิเลสกิเลสนั้นจะเอาไปให้ใคร ใครก็ไม่ต้องการแล้ว กิเลสความโกรธเขามีเต็มอยู่ในกายวาจาจิตของเขา กิเลสความโลภเขาก็มีเต็มอยู่ในกายวาจาจิตของเขาแล้ว กิเลสความหลงเขาก็เต็มอยู่ในกายวาจาจิตของเขาแล้ว ใครจะเอามาให้เรา เราก็ไม่เอา มันเต็มอยู่แล้ว นี่แหละ! เราต้องตั้งใจขึ้นมาเลิกละความชั่วไม่ดีออกไปให้หมดสิ้น จะเป็นความประพฤติทางกายไม่ดีอย่างไรก็ให้ละทิ้ง อย่าประพฤติกระทำอีกต่อไป จะเป็นความไม่ดีอันเกิดขึ้นจากวาจาคำพูด คำพูดที่ไม่ดีนี้แหละก็ให้ละทิ้ง เพราะอะไร เพราะว่ากรรมมันสนองกรรม คนเราคิดไม่ดี บาปกรรมมันก็เกิดขึ้นในจิตที่คิดไม่ดีนั่นแหละ ให้ผลเป็นทุกข์จิตทุกข์ใจ คนเราพูดไม่ดี พูดเป็นแต่การดุด่าว่าร้าย

ป้ายสี แช่งด่าให้คนอื่นตายฉิบหาย พูดดี ๆ สอนศีลสอนธรรม กล่าวธรรมะคำสอนพระพุทธเจ้าดีกว่า จะได้บุญได้กุศลทั้งตนและบุคคลผู้อื่น

ความประพฤติไม่ดีคือว่าการกระทำทางกายเป็นไปในทางบาปอกุศล ไม่ว่าบุคคลผู้นั้นจะไปอยู่ที่ไหน เกิดที่ไหน ตระกูลใดก็ตาม เมื่อใหญ่ขึ้นมาแล้วก็มีแต่เรื่องเดือดเนื้อร้อนใจทั้งนั้นแหละ เพราะกายคือความประพฤติ ก็ประพฤติดีไม่ได้ ประพฤติชั่วได้ มันก็เดือดร้อนผู้อื่น พูดดี ๆ เป็นน่าฟัง ไม่พูด พูดชั่ว แล้วผลมันก็ให้ได้รับความทุกข์ทรมาน จะคิดดีเหมือนพระพุทธเจ้าพระอริยเจ้าทั้งหลายก็คิดไม่ได้ คิดได้แต่สิ่งที่ไม่ดีมันก็เป็นทุกข์เป็นความเดือดร้อนในจิตใจของบุคคลเรานั่นเอง ทีนี้เราต้องมาริเริ่มคิดในใจ ก็ให้ภาวนา**พุทโธ** จะกล่าวอะไรก็ให้เหมือนเรากล่าวไหว้พระสวดมนต์ **อรหัง สัมมาสัมพุทโธ** อะไรที่เป็นธรรมะธัมโม สิ่งที่ดีมีประโยชน์ก็กล่าวในสิ่งที่ดีมีประโยชน์นั้น ทางกายกรรมก็กราบพระไหว้พระ มีความอ่อนน้อมในคุณพระศรีรัตนตรัย กราบไหว้บูชาทำวัตรเช้าค่ำ จดจำธรรมะคำสอนในทางพุทธศาสนาได้มากน้อยเท่าไร ก็เอามาเจริญเอามาสวดมาไหว้มากราบ มาทำตามปฏิบัติตามสาธารณะธรรมคำสอนของพระ-สัมมาสัมพุทธเจ้านั้น อันนี้แหละมันจะเป็นไปเพื่อความเจริญก้าวหน้าในทางปฏิบัติบูชาภาวนา อย่าไปคิดว่าคนอื่นผู้อื่นจะมาช่วยได้ ผู้อื่นก็เป็นแต่บอกแต่สอนตักเตือนให้ ผู้จะเอาดีเอาจริงก็คือจิตใจเราตัวเราเองนั่นแหละ ถ้าตัวเราเองไม่เอาถ่าน ไม่ได้ทั้งนั้น จึงจำเป็นจะต้องตั้งอกตั้งใจขึ้นมาในหัวใจของเรา

ธรรมะคำสอนมีอยู่ทุกหย่อมหญ้า แต่เราไม่เอามาฝึกมาสอนใจของเราเองต่างหาก อะไรทุกอย่างเขาแสดงธรรมให้เราเห็นอยู่ทุกเวลา ใบไม้แต่ละใบที่เมื่อมันยังไม่แก่ ก็สีเขียวสวยสดงดงาม อีกไม่นานใบไม้มันก็แก่เข้า ก็ร่วงหล่นลงมาเป็นใบแห้งให้เราท่านทั้งหลายเห็นอยู่ ถ้าเราเห็นอย่างนั้นเรานึกได้ขึ้นมาว่า เออ! ใบไม้มันก็ยังมี**แก่เป็นเจ็บเป็นตาย**

เป็นหนอ ตัวเราจะไม่แก่ไม่เจ็บไม่ตายนี้มีหรือ หรือคนทั้งโลกสัตว์ทั้งหลายในโลก จะเป็นสัตว์อยู่ในน้ำสัตว์อยู่บนบกก็ตาม ใหญ่ที่สุดขนาดไหนก็ตาม เล็กที่สุดก็ตาม เมื่อเกิดขึ้นมาแล้วมันต้องมีความแตกดับทำลายตายเป็นธรรมดา ก็ให้กำหนดรู้ไว้ เอามาเตือนใจของตัวเองให้ได้ว่า ตัวเราที่มาหลงยึดหน้าถือตา ยึดตัวถือตน ยึดเรายึดของของเรานี่แหละ ผลที่สุดถ้าเรามาลุ่มหลงมัวเมาอยู่อย่างนี้ จะไม่ได้อะไรติดตามจิตใจไป ก็จะได้แต่โมโหโทโสฟุ้งซ่านรำคาญ สังเกตได้ว่า คนเราเมื่อแก่ชรามาแล้ว พอร่างกายมันลดน้อยถอยลงไป ความเจ็บไข้ได้ป่วยมันก็มากขึ้น การประพฤติปฏิบัตินั่งกรรมฐานภาวนาไปฟังเทศน์ฟังธรรมท่านครูบาอาจารย์ก็ไกล ไปไม่ไหว ตัวเองจะนั่งภาวนาให้จิตใจเลิกละกิเลสราคะโทสะโมหะก็ไม่ได้เรื่อง เหมือนกับว่ากิเลสในใจเมื่อแก่ชราเท่าไรยิ่งมากเยอะแยะเลย บางคนจนพูดว่าข้าพเจ้านี้แม้พระศรีอาริยเมตตรัยโยโพธิสัตว์มาตรัสก็จะไปไม่ทันท่านอีก เพราะว่า กิเลสโมโหโทโสในใจของข้าพเจ้ายังเยอะอยู่ นี่คือว่าไม่ลงมือทำ ไม่ตั้งใจประพฤติธรรมปฏิบัติธรรม ไม่เอาจริงนั่นเอง เมื่อใจไม่ตั้งมั่นลงไปจริง ๆ เป็นใจลอยคอ ลอยคออยู่ในมหาสมมุติมหาสมุทรสาคร เหมือนคนไปตกในแม่น้ำมหาสมุทร มันใหญ่กว้าง ไม่มีใครจะรอดออกมาได้ ก็ไปตายจมอยู่ในมหาสมุทร คือความสมมุตินิยมของคนเรานี่แหละ เกิดมาชาติใดก็มาหลงสมมุตินิยมในชาตินั้น จะสร้างคุณงามความดีให้เกิดมีขึ้นในตัวในกายวาจาจิตของตนก็ไม่ได้เพราะมันติดสมมุติ วิมุตติหลุดพ้นก็เกิดขึ้นไม่ได้

ด้วยเหตุนี้เราทุกคนจงพากันตั้งอกตั้งใจปฏิบัติบูชาภาวนาให้ได้ทุกวันคืนเดือนปี จิตใจก็จะผ่องใสสะอาดตั้งมั่นในธรรมะปฏิบัติได้ ฉะนั้นเมื่อว่าเราท่านทั้งหลายพากันได้ยินได้ฟังแล้ว ก็ให้กำหนดจดจำนำไปประพฤติปฏิบัติ ก็คงได้รับความสุขความเจริญ เอวังก็มีด้วยประการฉะนี้

พระศรีอารย์

๑๘ กรกฎาคม ๒๕๓๒

ที่ญาติโยมได้ฟังพระท่านสวดจบลงไปนั้น เป็นสูตรหนึ่งเรียกว่า มหาสมัยสูตร มหาสมัยสูตรนี้ได้บังเกิดขึ้นที่กรุงกบิลพัสดุ์ เมืองพระพุทธเจ้า เมืองพระพุทธเจ้านั้นพระองค์ได้เทศน์มหาสมัยสูตร มหาสมัยแปลว่าสมัยใหญ่ คือว่าเทพยดาพระยาอินทร์พระยาพรหมในโลกธาตุนี้แหละ อยู่ที่ไหนก็ตาม หากบันดลบันดาลให้มาประชุมแต่เป็นเทวดาไม่ใช่มนุษย์ เทวดาท่านไม่ง่วงเหงาหาวนอน พระพุทธเจ้าเทศน์ที่ไหนท่านก็ไปฟังเทศน์ได้ ไม่เหมือนคน แล้วก็ไม่ได้ไปเครื่องบินไม่ได้ไปรถยนต์รถไฟเหมือนชาวเราทั้งหลาย ไปด้วยฤทธิ์เทวดา ว่าจะไปที่ไหนก็ไปถึงได้ ในกรุงกบิลพัสดุ์เต็มไปด้วยเทวดาพระยาอินทร์พระยาพรหมพวกเทพทั้งหลาย เรียกว่าปลายเข็มก็มีเทวดาอยู่นั้น มากขนาดนั้นแหละ อันนี้เป็นความอัศจรรย์ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ที่ได้มาตรัสรู้ในโลก มีมหาสมัยอย่างนี้ครั้งเดียว บันดลบันดาลให้พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น ๆ ที่มาตรัสได้เทศนาสอนมนุษย์ให้รู้เรื่อง ส่วนว่าพระอรหันตาขีณาสพจบพรหมจรรย์ในเวลานั้นก็ไม่มาก ๕๐๐ พระองค์ นั่งฟังธรรมพระพุทธเจ้าอยู่ ส่วนเทวดานั้นนับไม่ได้ หมายถึงว่าเทวดาจะอยู่ชั้นฟ้าชั้นพรหมที่ไหนท่านก็มารวมกันหมด จนกระทั่งในกลางมหาสมุทรก็มีเทวดานั่งฟังธรรมพระพุทธเจ้าอยู่ในมหาสมุทรนั่งอย่างไรมีน้ำ เทวดาเพิ่นไม่ได้มีร่างกายเหมือนมนุษย์ จะอยู่ที่ไหนที่นั่นก็เป็นนั่งได้ทั้งนั้นไม่เหมือนคน คนเรียกว่าถ้าลงไปในน้ำก็กลัวจมน้ำตายเพราะว่าจมูกหายใจ เทวดาเพิ่นไม่มีจมูกหายใจเป็น

กายทิพย์ คำว่ากายทิพย์นั้นไปไหนมาไหนอะไรต่อมิอะไรก็เป็นของทิพย์ทั้งนั้น ตลอดจนถึงอาหารการบริโภค กินก็กินของทิพย์ พอนึกว่าจะกินอะไรหนอ อะไรที่มันมีรสมีชาติเอร็ดอร่อยรำรำ พอนึกขึ้นมาอาหารชนิดนั้นก็มาถึงให้อิ่มเหมือนกับอาหารมนุษย์รับประทานนั่นแหละ อันนั้นของทิพย์ แต่คนในสมัยนี้เขาไม่เชื่อว่าเทวดามี ถ้าหากว่าเทวดามีจริงก็ให้หลวงพ่อเอาเทวดามาให้ข้าพเจ้าดูสิ แล้วพระก็ดีคนก็ดีจะไปเชื้อเชิญเทวดาให้มาเอารูปร่างกายให้เห็นนั้นเป็นไปไม่ได้ เพราะว่าตามนุษย์นี้มองไม่เห็นต้องเป็นตาเห็นธรรม ผู้ใดภาวนาจะเห็นได้ด้วยจิตใจของตัวเอง เทวดานั้นจะให้ผู้อื่นหามาให้ดูไม่ได้ทั้งนั้น ฉะนั้นเทวดามนุษย์สมัยนี้เขาก็ปฏิเสธว่าไม่มี ไม่มีเหมือนมนุษย์เพราะไม่เห็น แต่เกิดมาก็ไม่เห็น เกิดซักร้อยครั้งพันครั้งก็ไม่เห็นแหละ ไม่ภาวนา**พุทโธ**ในใจ ถ้าภาวนา**พุทโธ**ในใจรวมจิตรวมใจลงไปจนจิตใจเป็นสมาธิภาวนาแล้ว เทวดาจะเห็นได้ด้วยจิตใจของตัวเอง นี่แหละวันนั้นเป็นวันมหัศจรรย์อันหนึ่งให้ชื่อว่ามหาสมัยสมัยที่ใหญ่ที่สุด เทวดาทั้งโลกธาตุมาประชุมกันได้ จะไม่ว่าใหญ่อย่างไรก็เรียกว่าใหญ่เต็มที่นั่นแหละ ในท้องฟ้าอากาศจนถึงผืนแผ่นดินมหาสมุทรเต็มไปด้วยเทวดา ถ้าหากว่าพวกเราทั้งหลายได้เป็นได้ไปเกิดในเทวดาก็จะได้เห็นได้ในเวลานั้น อันนี้เป็นความจริงของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลายแหล่ที่ได้มาตรัสรู้แล้ว โดยเฉพาะคือว่าในแผ่นดินที่เราอาศัยอยู่นี้ท่านให้ชื่อว่า ***ภัทรกัป***

ภัทรกัป คือว่าตั้งแต่แผ่นดินนี้เกิดขึ้นมาจนถึงแผ่นดินดับ จะมีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้มาตรัสรู้ในโลก ๕ พระองค์ คือองค์ที่ ๑ พระ-พุทธเจ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า**กุกกุสันโธ**มาตรัสเป็นองค์แรก เรียกว่าองค์ที่ ๑ องค์ที่ ๑ หรือองค์หนึ่งมาตรัสรู้ ก็โปรดพุทธบริษัทสอนญาติสอนโยมสอนทั้งเทวดาอินทร์พรหม จนถึงซึ่งนิพพานในจิตในใจก็ดับขันธ์เข้าสู่นฤพานตามเสด็จพระพุทธเจ้ากุกกุสันโธนั้น ต่อมาพระสัมมาสัมพุทธ-

เจ้า**โกนาคมโน**มาตรัสอีกพร้อมด้วยพระสาวก ก็ดับขันธ์เข้าสู่นฤพานไปเป็นองค์ที่ ๒ ต่อมาอีกก็พระสัมมาสัมพุทธเจ้า**กัสสโป**มาตรัสรู้ก็พาสาวกเข้าสู่นฤพานไป จนมาถึงองค์ปัจจุบันนี้เรียกว่า**พระเจ้าโคดมโคตร** พระองค์มาเกิดที่ประเทศอินเดีย ได้ตรัสรู้ที่โคนไม้โพธิ์ จังหวัดพุทธคยา พร้อมด้วยสาวกทั้งหลายไปสู่นิพพานแล้ว ตามตำนานกล่าวไว้ว่ายังเหลืออยู่พระศรีอริยเมตตรัยโยโพธิสัตว์ ท่านกำลังบำเพ็ญทานรักษาศีลภาวนาอยู่เหมือนกับพวกเราทั้งหลายนี่แหละ แต่ไม่รู้ว่าท่านมาเกิดแล้วหรือยังในโลกนี้เดี๋ยวนี้

แต่สมัยพระพุทธเจ้าของเรายังมีชีวิตจิตใจอยู่ครั้งนั้น นางโคตรมีน้องสาวแม่ของพระพุทธเจ้าตั้งจิตเจตนาจะถวายผ้าจีวรกับพระพุทธเจ้าของเรา แต่พระองค์ให้ถวายเป็นสังฆทาน คือว่าทานสงฆ์นั้นมีอานิสงฆ์มาก นางโคตรมีก็ไม่ได้ถวายพระพุทธเจ้า ก็ถวายพระอรหันตาขีณาสพที่นั่งเป็นแถวอยู่นั่นแหละ องค์ที่ ๑ ท่านก็ไม่รับ องค์ที่ ๒ ก็ไม่รับ ก็ถวายเรื่อยไป ผ้าไตรเดียวนั่นแหละถวายจนสุดท้าย ก็พอดี ๆ พระศรีอารย์-โพธิสัตว์กำลังบำเพ็ญบารมีอยู่เป็นองค์สุดท้ายในแผ่นดินนี้ ก็นั่งอยู่สุดท้ายนั้นเองเรียกว่าพระอชิตะ พระหนุ่มน้อย พอถวายองค์นั้นท่านไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร สุดแล้วไม่มีองค์อื่นแล้ว พระศรีอารย์โพธิสัตว์แต่ว่ากำลังบวชเป็นพระภิกษุหนุ่มอยู่เหมือนกับพระสมัยนี้ ใกล้เข้าพรรษาก็บวช ๓ เดือนคล้าย ๆ อย่างนั้นแหละ ท่านก็รับผ้าไตรอันนั้นไว้ พอพระหนุ่มน้อยรับผ้าไตรแล้ว นางโคตรมีก็เสียใจว่าตั้งใจถวายพระพุทธเจ้าก็มาได้องค์สุดท้ายภายหลังหนอ ไม่พอใจ เมื่อเป็นเช่นนี้พระพุทธเจ้าก็แสดงอิทธิ-ปาฏิหารย์ คือตรัสให้พระอานนท์เถระพุทธอุปัฏฐาก ให้ไปเอาบาตรเราตถาคตมาให้ว่าอย่างนั้น พระอานนท์ก็ลุกจากที่ไปเอาบาตรพระพุทธเจ้าที่พระองค์ทรงทุกเช้า ๆ นั่นแหละมาถวายพระพุทธเจ้า เมื่อมาถวายพระพุทธเจ้าแล้ว พระองค์ก็แสดงฤทธิ์อิทธิปาฏิหารย์ ให้บาตรพระองค์

นั้นลอยจากพระหัตถ์มือของพระองค์ไปสู่อากาศ เข้าไปโน้นละก้อนเมฆดำ ๆ ก่อนฝนตกลงมาไม่รู้ว่าไปที่ไหน ตาคนเราตาพระสงฆ์ก็เห็นว่าลอยเข้าไปในก้อนเมฆในท้องฟ้า จนสุดสายตาก็หายไปในท้องฟ้าโน้นแหละ ทีนี้พระองค์ก็ตรัสสั่งให้พระสาวกทั้งหลาย นับตั้งแต่องค์ที่ ๑ ที่ ๒ ลงไปให้ไปตามเอาบาตรของพระองค์มาให้ได้ไปไหน นับตั้งแต่พระโมค-คัลลาน์ดำดินบินบนไปได้ทุกอย่าง ก็เหาะขึ้นไปในอากาศมุ่งหวังจะไปตามเอาบาตรพระพุทธเจ้า ตามที่ไหนก็ไม่มี ขึ้นไปท้องฟ้าอากาศก็มีแต่ดวงพระอาทิตย์พระจันทร์ดวงดาวทั้งหลายกับก้อนขี้เมฆ จะเอาบาตรแม้แต่ลูกเดียวมาก็ไม่ได้ พระองค์ก็ให้องค์ที่ ๒ ที่ ๓ ไปแบบเดียวกันผู้ใดมีฤทธิ์องค์ใดมีฤทธิ์มีเดชก็เหาะเหินเดินอากาศ ไปไหนก็ไม่ได้มาจนครบถึงองค์สุดท้ายที่ว่าพระศรีอาริยเมตตรัยโยโพธิสัตว์นั่งอยู่สุดท้ายที่ว่าเป็นพระนวกะเป็นพระบวชใหม่ ท่านไม่ต้องไป เพราะท่านก็จะได้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นองค์สุดท้ายในแผ่นดินนี้ ท่านยื่นพระหัตถ์ขวาออกไปเท่านั้นแหละ บาตรพระพุทธเจ้าก็ไม่รู้ลอยมาจากที่ไหน ลิ่ว ๆ ลงมาก็มาวางไว้ที่พระหัตถ์มือขวาพระอชิตะมานพนั้น ท่านก็นำเข้าไปถวายพระพุทธเจ้าของเราด้วยความนอบน้อมเคารพอย่างสูงสุด แล้วก็กลับมานั่งอยู่ที่เก่า

เมื่อพระพุทธองค์ของเราได้บาตรที่พระอชิตะมานพ พระศรีอริย-เมตตรัยโยโพธิสัตว์นำมาถวายแล้ว พระองค์ก็ตรัสพระธรรมเทศนาเพื่อเสริมสร้างศรัทธานางโคตรมี เรียกว่าน้องสาวแม่หรือผู้เลี้ยงดูพระองค์มาตั้งแต่เล็กแต่น้อยก็ว่าได้ คือว่าพระพุทธเจ้าของเรานี้พอประสูตรได้ ๗ วัน นางสิริมหามายาผู้เป็นแม่ก็จุติตายไป ไปเกิดอยู่โน้นชั้นดุสิตเทวดา เลยได้น้องสาวแม่นี้แหละเลี้ยงดูรักษาแทนแม่ พระองค์ก็เจริญวัยใหญ่โตขึ้นมาจนได้มาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ก็นับว่าเป็นมหัศจรรย์ข้อหนึ่ง ทีนี้คนเราสมัยนี้ก็ปรารถนานักหนาว่าทานศีลภาวนาของข้าพเจ้าก็ยังต่ำอยู่

มีอะไรมาก็ยึดว่าเป็นของเรา ได้ข้าวมาก็ข้าวของเรา ได้น้ำมาก็น้ำของเรา จะเอาออกทานสักนิดสักหน่อยก็บ่ค่อยไหว เพราะว่ากลัวว่าจะไม่ได้กินข้าว กลัวจะไม่ได้ดื่มน้ำ ศรัทธายังอ่อนอยู่ไม่เหมือนสมัยครั้งพุทธกาล ทีนี้ก็ นางโคตรมีก็ดีอกดีใจเพราะพระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า ดูก่อนนางโคตรมีที่ พระนางต้องการจะถวายเราตถาคตนั้นก็ไม่ได้ถวายแต่เหมือนกับว่าได้ถวาย เพราะอะไร ก็เพราะว่าพระอชิตะมานพที่พระนางถวายเป็นองค์สุดท้ายนั้น จะได้มาตรัสรู้เป็นพระศรีอริยเมตตรัยโยโพธิสัตว์ สมัยท่านมาตรัสนั้น เรียกว่าเป็นอายุตั้งแปดหมื่นปี คือคนยุคนั้นเรียกว่าอายุ ๘ หมื่นปีเป็น ส่วนมาก พระศรีอารย์ก็จะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าโปรดเวไนยสัตว์ ทั้งหลายให้ไปสู่นิพพาน นับว่าเป็นความอัศจรรย์อันหนึ่ง นางโคตรมีซึ่ง นั่งฟังอยู่ก็เกิดความปิติยินดี ที่เสียใจว่าไม่ได้ถวายพระพุทธเจ้าก็เลยดีใจ นี้คือว่าเหมือนกับว่าได้ถวายพระพุทธเจ้านั่นเอง ก็เพราะว่าพระศรีอาริย-เมตตรัยโยโพธิสัตว์ซึ่งบำเพ็ญบารมีอยู่กลับไปกลับมาในเทวโลกมนุษย์โลก ตายแล้วก็ไปเกิดบนสวรรค์ จุติจากสวรรค์ก็มาเกิดเมืองมนุษย์กลับไปกลับมา

แต่ว่าพระศรีอาริย์นี้ใคร ๆ ก็ปรารถนา ยังมีลูกศิษย์หลวงปู่สิม คนหนึ่ง แกเป็นครูได้เคารพนับถือหลวงปู่สิมมานาน วันหนึ่งขึ้นมาถ้ำ ผาปล่องที่เราท่านทั้งหลายนั่งอยู่นี่แหละ มาถึงก็ว่าหลวงพ่อ "ผมนี่ถ้า พระศรีอารย์มาตรัสก็จะไม่ได้ไป เพราะว่าความโกรธความโลภความหลง ของผมนี้ แต่ก่อนก็ว่าจะบำเพ็ญทานรักษาศีลภาวนา พระศรีอารย์มีจริง ถ้าท่านตรัสรู้แล้วก็จะไปฟังธรรม ก็จะได้สำเร็จในครั้งนั้นแหละ แต่บังเอิญ มาดูกิเลสของกระผมเวลานี้นั้น ความโกรธก็มากขึ้นเวลาแก่ชราขึ้นมา ความโลภความอยากได้ก็มากหลายแก้ไม่ตกมันมากมาย ผมนี้อาจจะไป ไม่ได้อีก พระศรีอารย์มาตรัสก็จะอยู่อย่างนี้อีกต่อไป" อันนี้แหละคนสมัยนี้ ไม่ว่าใครทำบุญให้ทานได้ตามกำลังศรัทธา ก็ปรารถนาไปนิพพานพร้อม พระศรีอารย์ที่มาตรัสรู้ด้วยกันเป็นส่วนมาก แต่พระศรีอารย์นี้ไม่มีใคร

รู้แหละว่าท่านไปอยู่สวรรค์หรือเมืองคนเดี๋ยวนี้ มีผู้รู้อยู่ผู้หนึ่งคือหลวงปู่จาม ท่านอยู่โน่นจังหวัดมุกดาหาร ท่านมาหาอาตมาหลวงปู่สิมที่เทศน์อยู่นี้แหละว่า **“พระศรีอารย์ท่านมาเกิดแล้วนะ”** หลวงพ่อว่าอย่างนั้น **“อ้าวเกิดที่ไหนล่ะ”** ท่านไม่บอก อาจารย์จามท่านก็ไม่บอก แต่ว่าเกิดแล้ว ท่านว่าอย่างนั้น มาเกิดเป็นคนไม่รู้จังหวัดไหนละ ท่านปิดไว้ไม่มีใครรู้ รู้แต่หลวงปู่จามองค์เดียว จะเชื่อหรือไม่เชื่อก็แล้วแต่ ถ้าใครไปมุกดาหารก็ไปถามท่านเถิดว่า พระศรีอาริยเมตตรัยโยโพธิสัตว์ที่ได้ข่าวว่าหลวงปู่จามว่ามาเกิดแล้วในโลกมนุษย์ เวลานี้ไม่ได้อยู่สวรรค์มาอยู่เมืองคนน่ะอยู่จังหวัดไหน เมืองใดตำบลอำเภอจังหวัดบ้านไหน กระผมก็อยากจะไปกราบไปไหว้ เผื่อว่าบุญบารมีแก่ก็จะได้ทันท่านมาตรัสรู้นั้นให้ไปถามท่านหลวงปู่จามอย่างนี้ หลวงปู่จามพอจะนิมนต์พระศรีอารย์ให้มาปรากฏในโลกมนุษย์เป็นตัวเป็นตน เหมือนคนที่ว่าหลวงปู่ว่ามาเกิดเป็นคนเหล่านั้นแหละ อาจารย์จามจะนิมนต์ท่านมาให้มนุษย์โลกสมัยนี้กราบไหว้บูชาจะได้หรือไม่ ไปถามท่านอย่างนั้น ท่านก็จะตอบเป็นฉากเป็นฉากไปละ เพราะอาจารย์จามทั้งไอทั้งจามท่านก็ยังเทศน์ได้อยู่ อันนี้เป็นเรื่องของพระศรีอาริยเมตตรัยโยโพธิสัตว์ ไม่มีใครรู้ มีแต่หลวงปู่จามองค์เดียวรู้คนเดียวพูดคนเดียวว่าคนเดียว คนอื่นไม่เห็นด้วยเพราะไม่เห็นตัว ถ้าหากว่าท่านจะมาอยู่จำพรรษาวัดถ้ำผาปล่องก็คงจะไม่มีใครรู้ เพราะว่าพระศรีอารย์ในเวลานี้ก็ยังไม่มีรัศมี ๖ ประการ จะเป็นคล้าย ๆ คนเราธรรมดาแหละ อาจจะเป็นผู้ที่บำเพ็ญบารมีมีกิริยามารยาทเรียบร้อย จึงจะได้เป็นพระศรีอาริยเมตตรัยโยโพธิสัตว์ อย่าว่าแต่มาเกิดที่โน้นที่นี้ ถ้าหากสมมุติว่าท่านมาจำพรรษาวัดถ้ำผาปล่อง เราทุกคนก็ไม่รู้เพราะท่านก็ไม่บอกใคร ถ้าไปบอกแล้วไม่มีเวลาหลับเวลานอนล่ะ เขาก็จะเอาดอกไม้ธูปเทียนมา “ขอไหว้หน่อยเถิดเจ้าประคุณ เวลาได้ตรัสรู้แล้วก็ให้มาโปรดเอาข้าพเจ้าเป็นคนแรก” จะว่าอย่างนั้น

อันนี้แหละให้เราทุกคนตั้งใจบำเพ็ญทานรักษาศีล ๕ ศีล ๘ เจริญสมาธิภาวนาอย่าได้ท้อถอย ถ้าหากว่าเราตั้งอกตั้งใจปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ อันที่เราท่านทั้งหลายปรารถนาอยากจะเห็นหน้าพระศรีอารย์ก็จะได้เห็น ถ้าหากว่ามัวเมาตั้งแต่อยู่กับลูกกับหลาน กิน**ทาน**เล็ก ๆ น้อย ๆ กินนั้นมาก**ทาน**น้อย ถ้าเรา**ทาน**เท่ากับกินก็จะมากขึ้นหน่อย นี่เป็นอุบายเตือนเราท่านทั้งหลายให้พากันตั้งอกตั้งใจปฏิบัติบูชา จากนี้ไปจนถึงอายุของเราท่านทั้งหลายแตกดับเมื่อใดเวลาใด บุญบารมีเราก็คงแก่กล้าสามารถที่เราปรารถนาอยากจะไปพบไปเห็นไปฟังธรรมเมื่อพระศรีอารย์ตรัสรู้ ก็จะได้รู้ได้เห็น ดังแสดงมาก็สมควรด้วยกาลเวลา เอวังก็มีด้วยประการฉะนี้

สัมมาวาจากับความสงบ

๒๔ ตุลาคม ๒๕๒๙

ณ บัดนี้เป็นระยะวรรคตอนที่ทุก ๆ ดวงใจจะต้องตั้งมั่นขึ้นมา อย่าให้ใจมันนอนหลับ ให้ใจมันชื่นบานต่อข้อปฏิบัติภาวนา การภาวนานี้เรียกว่ากว้างขวางไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย ภาวนามี ๒ คือ สมถภาวนา และวิปัสสนาภาวนา สมถภาวนาเป็นพื้นฐานเป็นกระไดบ้าน เมื่อบ้านเรือนกุฏิวิหารหลังใดไม่มีกระไดขึ้น บ้านเรือนนั้นก็เรียกว่าบกพร่องขึ้นลำบาก ต้องมีกระไดขึ้นต้องมีลิฟท์ขึ้นจึงจะขึ้นได้สะดวก เรียกว่าปูพื้นฐานก็ว่าได้ ภาวนาปูพื้นฐานให้จิตใจมีความสงบตั้งมั่น รู้จักทำตัวทำใจให้สงบ

คำว่า สงบ ไม่ใช่ว่านิ่งเฉยตายไปเลยเหมือนคนตาย ไม่ใช่อย่างนั้น สงบก็คือว่า พูดอยู่ก็ชื่อสงบ คือพูดในสิ่งที่เป็นบุญเป็นกุศล ชักจูงจิตใจของคนและบุคคลผู้อื่นให้เกิดศรัทธาปสาทะความเชื่อความเลื่อมใสอันมั่นคง แม้พูดอยู่ก็ชื่อว่าสงบไม่ใช่ฟุ้งซ่าน ผู้ได้ยินได้ฟังก็จะได้นำเอาไปพินิจพิจารณาภาวนาว่า ทำอย่างไรจิตใจของเราจึงจะสงบระงับ สงบไม่ใช่หลับนะ หลับนั้นอย่างหนึ่ง สงบนี่เรียกว่ามีสติอยู่ มีความระลึกได้อยู่ในร่างกายก็ระลึกได้ ในใจก็ระลึกได้ ไม่ใช่ง่วงหลับตายงุบไปงุบมา อันนั้นเป็นความสงบไม่ได้ ท่านว่าถีนมิทธะความง่วงเหงาหาวนอน นิวรณ์ทั้ง ๕ มันบังคับตัวอยู่ ยังเลิกวางไม่ได้ นั่งภาวนาให้นั่งแน่วเหมือนพระพุทธรูปท่านนั่งภาวนา คนเรานั่งภาวนาหลังโกงเอนหน้าเอนหลังง่วงเหงาหาวนอน เพราะนิวรณ์ทั้ง ๕ ครอบงำ มีกามฉันท์ พยาบาท ถีนมิทธะ อุทธัจจะกุ-กุจจะ - ความฟุ้งซ่านรำคาญในจิต แล้วก็วิจิกิจฉาสงสัยนั่นสงสัยนี่ไม่จบ

ไม่สิ้น คือไม่รู้จักรวมจิตรวมใจให้สงบ ไม่รู้จักรวมวาจาให้สงบ คือว่าพูดสิ่งที่ควรพูด บาปอย่าไปพูด พูดแต่สิ่งที่ดีสิ่งที่เป็นบุญเป็นกุศล พูดติเตียนนินทาผู้อื่นนั้นพูดได้ทุกคน อันนี้ก็เป็นบาป **ติเตียนตนไม่ติ - ติเตียนคนอื่น** อันนี้ก็เป็นความผิดความหลงอันหนึ่ง

ฉะนั้นคำพูดอะไรที่เป็นไปเพื่อมงคล ท่านให้ชื่อว่า **สัมมาวาจา** - วาจาชอบ คือ พูดแต่สิ่งที่ชอบที่ดีก็ชื่อว่าสงบ ไม่ใช่นั่งเฉยอย่างเหมือนพระพุทธรูปนั่งสมาธิ พูดอยู่ก็สงบ ทำอยู่ก็สงบ ยืนอยู่เดินอยู่ก็คือว่าสงบ คือว่าสงบอยู่ในทานศีลภาวนานั่นแหละ บางคนก็พูดมากเกินไปลงท้ายก็เอาอะไรไม่ได้ บางคนก็พูดน้อยเกินไป บางคนก็ไม่พูดเลยเฉยทั้งนั้น แต่ว่าเมื่อกระทบอารมณ์เข้ามามันไม่เฉย มันเฉยอยู่ไม่ได้ ถ้าสติปัญญาบ่ทันเรื่องราวที่มันเกิดขึ้น จะไปเฉยเอาเฉย ๆ ไม่ได้ มีคนมีพระบางองค์ตนทำอะไรต่อมิอะไรละ คู่ที่เคยปรับกันมาเคยอิจฉาพยาบาทตรงกันข้ามมันมีพอทำอะไรขึ้นมาเขาก็มาโจษจันต่อหน้าต่อตาทีเดียว เรียกว่าด่าก็ว่าได้ เมื่อกระทบอย่างนั้นแหละสงบไปครั้งหนึ่ง สมถะนี้สู้ไม่ได้หละ มืดขึ้นมาละก็ถ้าอดได้ก็ได้ อดบ่ได้ก็เรียกว่าตอบโต้กันไปตามเรื่อง เขามาติว่าอันนั้นท่านทำไม่ดีอันนี้ท่านทำก็ไม่ดี แล้วไอ้ตัวที่ไปติเตียนเขาก็ไม่รู้ว่าดีบ่ดีก็ไม่รู้ล่ะ แต่ว่ามันไปว่าเขาได้ ผู้ที่ถูกว่าก็เอาละ เกิดอิจฉาพยาบาทขึ้นมาจะแก้แค้นไป คือไม่สงบนั่นแหละ

คำว่า สงบ ใครว่าอย่างไรก็ให้ **พุทโธ** อยู่ในดวงใจ **ธัมโม สังโฆ** อยู่ในดวงใจ อันคนอื่นสรรเสริญเยินยอก็อย่าไปดีใจ อันคนอื่นติเตียนนินทาว่าร้ายให้ก็อย่าไปเสียอกเสียใจ เพราะความสรรเสริญกับความนินทามันมีอยู่ในโลกนี้ ก่อนพระพุทธเจ้ามาตรัสก็มีอยู่อย่างนี้ พระพุทธเจ้ามาตรัสจนดับขันธ์เข้าสู่นฤพานนาน ๒,๐๐๐ ปีกว่า ก็มีอยู่อย่างเก่า เราเกิดมาชาตินี้ความสรรเสริญเยินยอความติเตียนนินทาก็มีอยู่อย่างเก่านั่นเอง เขาเก็บเอามาดุด่าว่าร้ายให้ใจเราเป็นทุกข์เป็นร้อน ถ้าเราไม่รู้

เราก็เป็นทุกข์กับเขาว่า ที่มันเดือดร้อนก็เพราะว่าจิตใจของคนเราไม่สงบ ทำความสงบในใจไม่ได้ คือมุ่งแต่จะให้ผู้อื่นคนอื่นเทิดทูนสรรเสริญเยินยอ อันติเตียนนินทาไม่ต้องการ ถ้ามีความติเตียนนินทาเข้ามาละก็ ลุกเป็นไฟ เหมือนไฟไหม้ป่าไหม้ป่าไม้ ไฟลุกน่ะเราคงเห็น ไฟไหม้บ้านไหม้เรือนอะไร ก็ตามมันลุกขึ้นแล้ว ไม่มีทางที่จะแก้ไขได้ จะว่าดีเท่าไรไฟมันก็ไม่ฟังละ จะว่าชั่วเท่าใดไฟมันก็ไม่ฟังละ ก็ไหม้ของมันไป ความโกรธในใจความโลภความหลงในใจของคนเรานั้นก็เหมือนกัน มันลุกขึ้นเสมอ สมาธิภาวนานั้นคือว่าระงับดับ แม้มันจะดับไม่ได้สิ้นเชิงก็ตาม ดับระงับเพื่อไม่ให้มีเรื่องมีราว ยกให้เขาว่าไปเสีย เขาสรรเสริญเยินยออย่างนั้นอย่างนี้ก็อย่าไปดีใจ ไม่ใช่มันจะดีไปตามคนว่าเขาว่า ถ้าหากสรรเสริญเยินยอแล้วก็ดีก็ไม่ต้องทำบุญให้ทาน ไม่ต้องรักษาศีลภาวนา ถ้ามีเงินมีทองก็ไปจ้างให้เขาสรรเสริญให้เยินยอให้ แล้วมันก็จะดีไปเอง มันเป็นไปไม่ได้

อันใดจะดีเป็นบุญเป็นกุศลก็คือ เราเป็นผู้คิดผู้นึกผู้ภาวนาผู้ทำจิตใจให้สงบระงับ แล้วก็ปรับปรุงกายวาจาจิตความประพฤติการกระทำของตัวเองให้ไปในทางที่ดีที่ถูกที่ต้อง เรื่องมันก็ราบเรียบไป ทีนี้เมื่อไม่ปรับปรุงละมันก็ไปตามเรื่อง เขาด่ามาเราด่าตอบ เขาติเตียนไปติเตียนตอบอย่างนี้แหละเวรภัยไม่จบลง แม้คนใดคนหนึ่งเขายังลุกขึ้นมาต่อสู้ไม่ได้ เมื่อโอกาสข้างหลังมี มันก็คอยผูกอาฆาตไว้ มันคอยมีโอกาสมันก็ต้องเอากันละ ถ้ามันติเตียนนินทาต่อหน้าไม่ได้ มันก็ไปติเตียนนินทาที่อื่นให้บุคคลอื่นคาบมา คาบมาติเตียนนินทาต่อไปอีก พอพวกนี้ได้ยินเข้าเอาละวุ่นวายละ คือความไม่สงบ **พุทโธ** ไม่อยู่ในจิต ถ้ามี **พุทธะ** ทำความสงบอยู่ในจิตได้ หนาวมาก็สงบอยู่ ร้อนมาก็สงบอยู่ ฟ้าลมฝนตกก็สงบอยู่ สรรเสริญเยินยอก็สงบอยู่ ติเตียนนินทาว่าร้ายป้ายสีก็สงบอยู่ เมื่อมันยังไม่ตายก็อดเอาทนเอา มีทุกข์อย่าได้บ่นให้อดทนเอา ถ้าอย่างนี้แล้วก็เรียกว่าสงบ สงบแต่ปากใจมันไม่สงบก็ไม่ได้ต้องให้ใจสงบด้วย

ใจสงบนั้นก็คือว่า เมื่อมันฟุ้งซ่านรั่วไหลไปที่อื่นเราก็คอยระวังนึกน้อมสอนใจของตัวเองด้วย**ความเกิดเป็นทุกข์** เกิดมาแล้วมันก็ทุกข์อย่างนี้แหละ จะไปเอาสุขที่ไหนในโลก ที่ไหนมันก็ทุกข์เท่า ๆ กันนั่นแหละ เอาสิ่งเหล่านี้มาเตือน**เกิดมาแล้วเป็นทุกข์** เกิดมาแล้วเราจะให้สมบูรณ์บริบูรณ์ด้วยไม่มีโรคภัยก็ไม่ได้ โรคภัยไข้เจ็บมันเป็นเรื่องของธาตุดินน้ำไฟลม เป็นเรื่องของรูปขันธ์เรื่องของกาย มีกายมีตัวที่ไหนที่นั่นมันก็มีพยาธิโรคา มากบ้างน้อยบ้างตามกาลตามเวลา ทีนี้เมื่อผู้ใดตั้งใจว่าจะไม่ให้เจ็บให้ไข้ ไม่ให้เป็นอะไรจะให้ได้ดังจิตดังใจทุกอย่าง เอาละ! จะต้องมีทุกข์บ้างละ เพราะโลกนี้มันไม่เที่ยงเป็นทุกข์เป็นอนัตตา เพราะโลกนี้มันหมุนเวียนเปลี่ยนไปมา ไอ้สิ่งที่คนเราต้องการปรารถนา คือความดีความสุขสะดวกสบายทุกสิ่งทุกอย่าง มันได้น้อยเต็มที ได้อยู่มันก็ได้น้อยหรือบางอย่างก็ไม่ค่อยได้ แต่สิ่งที่มนุษย์เรากลั้นไว้บ่ให้มี มันชักจะลุกลามขึ้นมาได้ มันเป็นอย่างนี้ กฎธรรมดาของบุญและบาปดีชั่วมันบันดาลอยู่ แต่ความตั้งใจของคนเรามันจะให้บันดาลให้แต่สิ่งที่ดี ท่านว่าจะไปทางไหนก็อยากจะให้มันคล่องทุกอย่าง มีรถมีราคอยรับไปได้ ไอ้ตอนที่มันขัดข้องน่ะมันมองไม่เห็น เอาละเป็นทุกข์เพราะมันมีทั้งสุขทั้งทุกข์ในโลก จะมีสุขอย่างเดียวตลอดก็ไม่ได้ จะให้มีทุกข์อย่างเดียวบ่ให้มีสุขสักหน่อยก็ไม่ได้ มันปนกันอยู่อย่างนี้

สมถกรรมฐาน จิตใจต้องสงบ ต้องนึกอุบายภาวนาอย่างใดอย่างหนึ่ง เอาให้มันสงบให้ได้ มันยังสงบไม่ได้ก็ทำเรื่อยไปปฏิบัติเรื่อยไปทุกวันทุกคืนอย่าได้เกียจคร้าน **พุทโธ** คุณพระพุทธเจ้ามีอยู่ในใจถ้านึกขึ้นมาเมื่อใดก็มีอยู่ **ธัมโม** คุณพระธรรมก็มีอยู่ในตัวในใจ **สังโฆ** คุณพระอริยสงฆ์ก็มีอยู่ในกายวาจาจิตของตัวเองนั่นแหละ ถ้าผู้นั้นทำดีปฏิบัติดี **สังโฆ** พระสงฆ์สาวกก็เกิดขึ้นในใจของตนนั้นแหละ อันสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้าท่านดับขันธ์เข้าสู่นฤพานนั้นก็เป็นส่วนหนึ่ง สงฆ์สาวกของเรา

เมื่อเห็นเราพูดไม่ดีก็ละคำพูดไม่ดีนั้น คิดไม่ดีอิจฉาพยาบาทมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย ก็ละสิ่งนั้นได้ คิดให้มันดี คิดอย่างใดดี ก็เจริญสมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน คิดให้ตัวเองเกิดความหมั่นขยันในการกราบพระไหว้พระด้วยความเคารพ นอบน้อมทั้งกายวาจาจิตอยู่เสมอ ๆ อันเสมอ ๆ นั้นมันคำพูดมันพูดได้ แต่เวลาทำการกระทำมันไม่ใช่ ไม่ใช่เสมอ ทำได้นิด ๆ หน่อย ๆ มันเสียเป็นส่วนมาก จึงต้องทำอยู่เสมอ ๆ

พระพุทธเจ้าของเราพระองค์ท่านว่า ให้นึกภาวนานั้น **ไม่ว่าจะภาวนาบทใด ก็เอาให้มันได้ทุกลมหายใจเถอะ จึงจัดว่าเป็นผู้ไม่ประมาท** อุบายใดมันดีหมดละถ้าหากนึกได้ทุกลมหายใจเข้าออก ไม่ปล่อยปละละเลยจนเกิดความหลงความไม่รู้ นึกอยู่เจริญอยู่ เมื่อความสุขบังเกิดขึ้นก็ให้มองเห็นว่า สุขกายสบายใจที่คนเราเป็นอยู่ก็มาจากบุญ บุญนั้นไม่ใช่มาจาก**ทาน**อย่างเดียว มาทุกทิศทุกทาง แต่ท่านย่อเข้ามานั้นเป็น**ทาน ศีล ภาวนา** ๓ ข้อมันง่าย ๆ บารมี ๑๐ บารมี ๓๐ ทัศน์ที่พระพุทธเจ้าพระอริยเจ้าท่านบำเพ็ญก็อยู่ใน**ทาน ศีล ภาวนา**นั่นแหละ อยู่ใน**พุทโธ** ๆ ที่เรานึกหรืออยู่ใน **มรณํ เม ภวิสฺสติ** นึกถึงความตายมันใกล้เข้ามาให้ได้ เห็นคนอื่นตายก็ว่าคนอื่นมันแก่แล้วก็ตายไปเถอะข้าพเจ้ายังไม่แก่ยังไม่ตาย ถ้าความเจ็บความไข้มามันใกล้จะตายก็ขอไว้ขออย่างนั้น ขออย่างนี้ ผลัด! มันไม่ฟังหรอก คนโบราณว่าความตายนี้เป็นพระยาใหญ่ที่สุด คนเราที่เป็นท้าวพระยามหากษัตริย์ว่าเป็นใหญ่แล้วยังสู้พระยามัจจุราชไม่ได้ พระยามัจจุราชคือความตายนี้มันไม่มีใครเกินเรียกว่ามันจะเอาตายให้ได้ทุกเวลา ฉะนั้นเราก็ต้องสร้างคุณงามความดีภาวนาในใจของเราให้ได้ทุกเวลาเรียกว่าทุกลมหายใจเข้าออก

ความสงบกายสงบวาจาสงบจิตให้มีอยู่ทุกเวลาเถิด แล้วความทุกข์ความเดือดร้อนต่าง ๆ ก็ไม่บังเกิดมีขึ้นแก่บุคคลผู้ทำจิตทำใจให้สงบนั้นเลย ไปที่ไหนก็ไปด้วยการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เลยอยู่ที่ไหนไปที่ไหนก็ดี

คนดีอยู่ที่ไหนที่นั้นก็ดี คนชั่วคนไม่ดีโจรมารโจรขโมยอยู่ที่ไหน ที่มันจะดีเท่าใดมันก็เป็นที่เสียอยู่นั่นแหละ เพราะนิสัยของโจรผู้ร้ายอ้ายขโมยมันไม่มีความปราณีปราศรัย เมตตาสงสารใคร**ไม่มี** เผลอก็เอาละลักขโมยปล้นจี้ไปตามเรื่อง ใครไม่เห็นก็ลักได้ขโมยได้ แต่คนอื่นมาลักของข้าพเจ้าวุ่นวายล่ะ อันนี้คือความไม่รู้ ไม่ภาวนาให้ดี เมื่อภาวนาไม่ดีไม่เห็นด้วยใจของตัวเองก็เลยเข้าใจว่า โจรผู้ร้ายมาลักวัตถุข้าวของของเรา จนถึงลักผัวลักเมียลักลูกลักอันหยังทรัพย์สินเงินทองไป ความจริงแล้วเขามาทวงหนี้เราเป็นหนี้สินเขามาตั้งแต่เนกชาตินับภพนับชาติไม่ถ้วนแล้ว เขาลักของเราได้ก็คือเราไปลักของโลกของเขามาแล้ว มันเกิดหลายภพหลายชาติจึงไม่รู้ มันเป็นอย่างนี้จึงต้องภาวนาให้ใจสงบ ดีใจก็ให้ใจสงบ เสียใจก็ไม่ให้มี ให้ใจสงบตั้งมั่น จิตใจให้มันตั้งมั่นอยู่ในองค์คุณพระ พระจริง ๆ นั้นเรียกว่า ไม่โกรธให้ใคร ไม่โลภอยากได้ของโจร ไม่อิจฉาพยาบาทอาฆาตจองเวรใคร ใครทำดีก็ส่งเสริมทั้งจิตทั้งใจ มีโอกาสพูดจาปราศรัยได้ก็พูดให้เขาดีขึ้น แล้วก็ไม่ทำชั่วทำเสียหายทำให้เขาเดือดร้อน มุ่งให้เขามีความสุขกายสบายใจยิ่ง ๆ ขึ้นไป เป็นความสงบภายใน ใจก็สงบกายก็สงบ วาจาก็สงบ ไม่มากไม่น้อยพอสมควร แต่ในจิตจริง ๆ ต้องนึกภาวนาให้ได้ทุกลมหายใจ ไม่ต้องหลายอย่าง อย่างเดียวก็ถ้ามันนึกติดต่ออยู่ในใจได้ สบายใจละ

อันนี้เป็นธรรมะปฏิบัติในทางพุทธศาสนา เมื่อว่าเราท่านทั้งหลายพากันได้ยินได้ฟังแล้ว ก็ให้นำไปประพฤติปฏิบัติทุกอิริยาบถยืนเดินนั่งนอนตั้งแต่บัดนี้จนถึงวันตาย เราทุกคนก็จะมีแต่ความสุขกายสบายใจ ไม่เดือดร้อนวุ่นวายประการใด ดังแสดงมาก็สมควรด้วยกาลเวลา เอวังก็มีด้วยประการฉะนี้

พระพุทธเจ้า

๗ กันยายน ๒๕๒๘

การนั่งสมาธิภาวนานี้มีมาตั้งแต่สมัยพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้านั้นเราเกิดมาสุดท้ายภายหลังไม่ได้เห็นด้วยตาของเราเอง แต่ก็เห็นสิ่งที่ยังเหลือปรากฏอยู่ สิ่งนั้นได้แก่พระพุทธรูป พระสถูป พระเจดีย์ ไม้ศรี-มหาโพธิ์ ภิกษุสงฆ์สามเณรนักบวชยังมีอยู่ในพุทธศาสนายังมีอยู่ในโลกนี่แสดงถึงว่าพระพุทธเจ้ามีจริง พระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้าผู้เข้าถึงนิพพานไปสู่นิพพานแล้วมีจริง จึงได้ปรากฏการณ์มาจนถึงทุกวันนี้ พระ-พุทธเจ้าของเรานั้นนับตั้งแต่ได้รับลัทธพยากรณ์จากพระพุทธเจ้าทีปังกรมา ๔ อสงไขยแสนมหากัป จึงได้มาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้วโปรดเวไนยสัตว์เทศนาสั่งสอนอยู่ในโลก ๔๕ ปี อายุพระพุทธ-เจ้าก็ ๘๐ ปีบริบูรณ์จึงได้ดับขันธ์เข้าสู่นฤพาน ที่เราเขียนหนังสือหลักฐานอะไรก็ลงพุทธศักราช ๒๕๒๘ ปีนี้นั้น คือว่านับแต่พระพุทธเจ้าดับขันธ์เข้าสู่นฤพานแล้ว ๒๕๒๘ ปี เป็นเวลายาวนาน ธรรมดาร่างกายมนุษย์ไม่สามารถที่จะมาถึงพวกเราทั้งหลายได้ คนโบราณาจารย์เจ้าทั้งหลายก็สร้างทำหล่อพระพุทธรูปไว้ให้เป็นที่ระลึกถึงพระพุทธเจ้า องค์จริงของท่านได้ดับขันธ์เข้าสู่นฤพานไปแล้ว

เมื่อพระองค์เสด็จออกบรรพชาอายุได้ ๒๙ ปี เสด็จออกบรรพชาคือว่าสมาทานองค์ของท่านเป็นนักบวช ตัดเกศเกศานุ่งผ้ากาสาวพัสตร์ผ้าสีเหลืองเป็นนักบวชเป็นพระฤาษีตนหนึ่ง แต่เวลานั้นยังไม่ได้ตรัสเป็น

พระพุทธเจ้า แต่รูปขันธ์นั้นแสดงปุริสลักขณะสวยงาม พระพุทธเจ้านั้นนับว่าพิเศษกว่ามนุษย์ธรรมดาสมัยนั้น เมื่อพระองค์ได้ตั้งใจบวชเป็นพระองค์หนึ่งแล้ว ก็แสวงหาความตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าภาวนาอยู่เขาหิมาลัยประเทศอินเดียนี้ เขาใหญ่ที่สุดอยู่ทางทิศเหนือของประเทศให้ชื่อว่าเขาหิมาลัย หิมะแปลว่าน้ำแข็ง มันเย็นมันหนาวน้ำแข็งก็ตกลงมาน้ำแข็งนั้นเมืองไทยเราไม่มีเพราะเป็นเมืองร้อน อินเดียนั้นภาคเหนือแถบเขาหิมาลัยเป็นเมืองหนาว เมืองหนาวนั้นมีหิมะตกลงมา หิมะนั้นเป็นน้ำแข็ง แต่ไม่ใช่น้ำแข็งชนิดที่เรากินกันดื่มกันนี้ มันเป็นน้ำแข็งธรรมชาติมันตกลงมาจากฟ้า ลงมากองในแผ่นดินจนกระทั่ง ๔ ฟุต ๕ ฟุตก็มีในแถบตีนเขาหิมาลัย แสดงว่ามันหนาวมันเย็นจนมีน้ำแข็งหิมะตกลงมาคนที่อยู่แถบตีนเขาหิมาลัยในความเย็นความหนาวนั้นเป็นคนผิวขาวตระกูลพระพุทธเจ้าของเราที่อยู่กรุงกบิลพัสดุ์นั้นเรียกว่าอยู่แถบเขาหิมาลัยเป็นแขกขาวไม่ใช่แขกดำ แขกดำนี้ดุร้ายแต่ว่าแขกขาวใจบุญ พระพุทธเจ้าและตระกูลพระพุทธเจ้าเรียกว่าใจบุญสุนทาน พระพุทธเจ้าก็ภาวนาในเขาหิมาลัยนั้นทั้งยอดเขาหิมาลัยและท่ามกลางตีนเขา ถ้ำคูหาที่ไหนพระองค์ก็เข้าไปภาวนาทุกที่ ภายใน ๖ ปี ๖ พรรษาล่วงแล้วก็ยังไม่ได้ตรัสเป็นพระพุทธเจ้า

พอย่างเข้าปีที่ ๗ หรือพรรษาที่จะเข้า ๗ พรรษานั้น ได้เสด็จลงมาทางภาคกลางอินเดียผ่านกรุงราชคฤห์ เวลานั้นกรุงราชคฤห์นั้นพระเจ้าพิมพิสารเป็นพระเจ้าแผ่นดินอยู่ เมื่อพระองค์เสด็จลงมากรุงราชคฤห์ตื่นเช้าก็ไปโปรดสัตว์ไปบิณฑบาต ชาวเมืองกรุงราชคฤห์นั้นตื่นเต้นคือไม่เคยเห็นคนสวยคนงาม-ปุริสลักขณะ บุญบารมีของพระองค์ทำบุญให้ทานรักษาศีลภาวนามาตั้ง ๔ อสงไขยแสนมหากัปนั้น เรียกว่าผิดแผกกว่าคนเราธรรมดา มาบิณฑบาตในกรุงราชคฤห์จนคนเมืองกรุงราชคฤห์นั้นตื่นเต้น ว่าจะเป็นมนุษย์หรือจะเป็นเทวดาก็ไม่รู้ ไม่เคยเห็นคน

อย่างนี้ จึงไปกราบทูลพระเจ้าแผ่นดินกรุงราชคฤห์พระเจ้าพิมพิสาร พระเจ้าพิมพิสารก็สั่งบริวารสั่งราชบุรุษให้มาดู ว่าถ้าเป็นมนุษย์ท่านได้อาหารบิณฑบาต แล้วท่านก็คงไปนั่งฉันที่ริมน้ำแห่งใดแห่งหนึ่ง ถ้าเป็นเทวดาก็คงหายไปในอากาศ พอได้บิณฑบาตพอเสวยพอฉันแล้วท่านก็ไปนั่งฉันริมแม่น้ำตโปทาราม เมืองนั้นเขาเรียกว่ามีน้ำ มีโป่งน้ำเดือด มีโป่งน้ำร้อน น้ำอุ่นน้ำร้อน พระองค์ก็ไปนั่งฉันเสวยอาหารฉันบิณฑบาต ราชบุรุษก็รู้ว่าเป็นมนุษย์แน่ จึงไปทูลพระเจ้าพิมพิสาร พระเจ้าพิมพิสารสมัยนั้นยุคนั้นไม่มีรถไฟรถยนต์เครื่องบินเหมือนพวกเราที่เกิดมานี้ พระ-เจ้าพิมพิสารก็คงเสด็จมาจากพระราชวังมาด้วยรถม้านั่นแหละ มีล้อมีเกวียนแล้วก็เอาม้าเทียมเหมือนลำปางนั่นเขาเอาม้าเทียมก็วิ่งได้คนโดยสารได้ พระเจ้าพิมพิสารก็มารถม้า พอมาถึงก็ไปกราบพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้ายังไม่ได้ตรัสรู้ ไปกราบแล้วก็ทักทายปราศรัยกันเป็นธรรมเนียม แล้วก็ว่าจะไปไหนมาไหน พระพุทธเจ้าของเราก็ตอบพระเจ้าพิมพิสารว่ามาจากกรุงกบิลพัสดุ์ พอบอกว่ากรุงกบิลพัสดุ์พระเจ้าพิมพิสารก็นึกได้ว่าสิทธัตถะราชกุมารกับพระเจ้าพิมพิสารนี้ พ่อแม่คนแต่เก่าพอมีลูกเกิดมาแล้ว มีลูกชายก็ให้เป็นสหายกันเป็นเสี่ยวเป็นสหายกัน พอรู้ว่าเสี่ยวสหายมา พระเจ้าพิมพิสารก็ทูลบอกว่าเมื่อมาถึงแล้วก็ไม่ต้องไปไหนแหละจะแบ่งแผ่นดินเมืองกรุงราชคฤห์นี้ให้ครึ่งหนึ่ง พระพุทธเจ้าของเราก็ตอบพระเจ้าพิมพิสารว่าเวลานี้ไม่ต้องการบ้านเมือง อยู่ฆราวาสญาติโยมไม่เอาแล้ว เวลานี้กำลังแสวงหาความตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ไม่ต้องการที่จะมาเกิดแก่เจ็บตายวุ่นวายในโลกมนุษย์นี้อีก พระเจ้าพิมพิสารรู้ได้ก็จึงได้นิมนต์ไว้ว่า ถ้าพระพุทธองค์ได้ตรัสรู้แล้วเมื่อใดให้มาโปรดข้าพเจ้าด้วย พระองค์ก็รับว่าถ้าได้ตรัสรู้ก็จะมาโปรด

หลังจากนั้นแล้วพระองค์ก็เสด็จลงมาทางใต้เรื่อย จากกรุงราช-คฤห์มาถึงพุทธคยาที่ต้นไม้โพธิ์สถานที่จะตรัสรู้นั้น ๖๐ กิโลพระองค์ก็

เดินทางมาเรื่อยจนมาถึงต้นไม้โพธิ์ เมื่อมาถึงต้นโพธิ์แล้วก็ชอบพระทัย คือว่าต้นไม้โพธิ์นั้นตามตำนานก็ว่าเกิดปีเดียวกันกับพระพุทธเจ้าของเราประสูติ มาถึงปีที่พระองค์มาถึงนั้นก็เรียกว่า ๓๕ ปี ต้นไม้ก็ ๓๕ ปี พระพุทธเจ้าของเราก็อายุ ๓๕ ปี เมื่อมาแล้วก็ชอบพระทัยชอบใจต้นโพธิ์นั้น ว่าจะเอาต้นไม้ต้นนี้แหละเป็นที่นั่งภาวนาเพื่อตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าเสียที ภาวนาได้มา ๖ ปี ๗ ปี จะเข้าแล้วก็ยังตรัสรู้ไม่ได้ ไปภาวนาเขาหิมาลัยก็ยังไม่ตรัสรู้ได้ เมื่อมาถึงต้นไม้โพธิ์นี้แต่เวลานั้นยังไม่เรียกว่าต้นไม้โพธิ์ หลังจากพระพุทธเจ้าตรัสโพธิญาณแล้วจึงให้ชื่อไม้ต้นนี้ว่าต้นโพธิ-ต้นไม้โพธิ์

วันนั้นพระองค์เสวยอาหารบิณฑบาตแล้วก็มาอยู่ที่บริเวณร่มไม้นั้นตลอดวัน เวลาบ่ายเย็น ๆ มีแขกเลี้ยงโคมาเห็นเข้าก็นึกว่า พระฤาษีตนนี้ตั้งแต่เช้าเที่ยงจนบ่ายใกล้จะค่ำแล้วจะมืดแล้วก็ยังไม่ไปทางไหน คงจะนอนที่นี่แน่ ๆ จึงเกิดมีศรัทธาไปเกี่ยวเอาหญ้าคามาได้ ๘ กำ ๘ กำหรือว่า ๘ โจม สองกำมือรวมกันทั้ง ๘ กำนั้นแหละมาถวายพระพุทธเจ้า เพื่อให้พระองค์ได้นอนสบาย เมื่อได้หญ้าคาทั้ง ๘ กำมาแล้ว พระพุทธเจ้าของเราก็มาพิจารณาว่าในบริเวณ ๔ ทิศของต้นไม้นี้ทิศไหนเป็นมงคล พิจารณาดูด้านทิศเหนือก็ยังไม่เป็นมงคล ทิศตะวันตกก็ยังไม่เป็นมงคลดี ทิศใต้ก็ยังไม่เป็นมงคลดี พระองค์พิจารณาดูทิศตะวันออก เห็นว่าทิศตะวันออกนี้เป็นทิศที่เป็นมิ่งมงคล คือมนุษย์ทั้งหลายตื่นเช้ามาพระอาทิตย์ก็โผล่ทางด้านตะวันออกนี้ มนุษย์ก็ดีอกดีใจได้ไปทำมาหาเลี้ยงชีพ สัตว์สิ่งเดียรัจฉานที่เล็มหญ้าก็ได้ออกหากินหญ้า จึงเห็นว่าด้านต้นไม้โพธิ์ทางตะวันออกเป็นทิศที่เป็นมงคล พระองค์ก็เอาหญ้าคาทั้ง ๘ กำนั้นแหละมาคลี่ทับกันไปทับกันมา แต่ว่าไม่ได้ปูแบบยาว ๆ จะนอน พระองค์ตั้งใจว่าจะไม่นอน จะนั่งสมาธิภาวนาให้ได้ตรัสรู้เสียที เป็นเวลายาวนานมาแล้วเป็นอสงไขย ๆ เมื่อพระองค์เอาหญ้าคาทั้ง ๘ กำคลี่ลงไปหมดแล้ว จึงเข้า

นั่งขัดสมาธิเพชรอย่างแนะนำเราท่านทั้งหลายให้นั่งขัดสมาธิเพชรนั่นแหละ พระองค์นั่งขัดสมาธิเพชรแสดงความองอาจกล้าหาญ ว่าจะสู้กับกิเลสมาร พระยามารเสนามารกิเลสพันห้าตัณหาร้อยแปดให้ได้ชัยชนะในคืนวันนี้ ถ้าไม่ได้ชัยชนะตามจุดมุ่งหมายก็จะไม่ลุกไปแสวงหาอาหารบิณฑบาต ถ้าไม่ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าก็จะเอาที่นี่เป็นที่ตาย สู้กับกิเลสให้ถึงขนาดเสียที

เมื่อพระองค์เข้านั่งขัดสมาธิเพชรแสดงความองอาจกล้าหาญ จิตใจของพระองค์ก็เหมือนเพชรน้ำหนึ่งใจเดียวกล้าหาญ พระองค์ตั้งใจไว้เหมือนแผ่นดินจะไม่หวั่นไหวทุกอย่างทุกประการ แม้กระทั่งชีวิตจะแตกดับก็ไม่เสียดาย เลือดเนื้อเชื้อไขจะเหือดแห้งไปเหลือแต่หนังหุ้มกระดูกก็ตามที จะไม่ลุกจากที่นี่เป็นอันขาด คือว่าการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้านั้นเรียกว่าเป็นเรื่องใหญ่ที่สุดในโลกสมัยนั้น นับตั้งแต่มนุษยโลกเทวโลกพรหมโลก ทั้งหมดในโลกที่มีดวงจิตดวงวิญญาณคนเทวดาอินทร์พรหมอยู่นั้น ไม่มีใครสามารถจะตัดกิเลสความโกรธได้เด็ดขาด ตัดกิเลสความโลภความหลงได้เด็ดขาด แต่พระพุทธเจ้าของเรามุ่งเพื่อจะตัดกิเลสละกิเลสให้เด็ดขาดเสียที ถ้าตัดไม่ได้หรือว่าใจอ่อนแอท้อแท้เหมือนสมัยอยู่เขาหิมาลัยละก็ เอามันตายที่นี้แหละไม่มีชีวิตต่อไป เมื่อพระองค์ตั้งจิตตั้งใจอย่างนั้นแล้ว จิตใจก็เรียกว่าเหมือนแผ่นดิน เหมือนพื้นพสุธาหน้าแผ่นดินไม่หวั่นไหว มันจะปวดแข้งปวดขามันเป็นเรื่องเล็กไม่ใช่เรื่องใหญ่ จิตใจของพระองค์มันใหญ่กว่าความเจ็บปวดทุกขเวทนา

เมื่อพระองค์นั่งเรียบร้อยแล้วก็เลือกอุบายภาวนา เวลานั้นยังไม่ได้มี พุทโธ คือว่าพุทโธ-พระพุทธเจ้าของเราก็กำลังนั่งภาวนาอยู่ยังไม่ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า พระองค์ก็เลือกอุบายภาวนาว่าจะเอาอุบายไหนมาภาวนา ก็ได้ความว่าพระองค์เองก็มีลมหายใจเข้าออกอยู่ **ลมหายใจเข้าออกนี่แหละเป็นบทภาวนาดีที่สุด** ให้ชื่อเป็นภาษาบาลี

ว่า อานาปานุสติกรรมฐาน ลมหายใจเข้าไปก็กำหนดรู้ว่านี้เป็นลมหายใจเข้าไป ลมหายใจออกมาก็กำหนดรู้มีสติว่าเป็นลมหายใจออก ลมหายใจเข้าออกทุกครั้งพระองค์ก็ตั้งสติตั้งใจกำหนดอยู่ในลมหายใจ เอาลมหายใจมาปัดจิตใจจริง ๆ ระวังรักษาจิตใจไม่ให้คิดออกไปจากเนื้อหนังมังสาตัวตนของพระองค์ จนกระทั่งนึกไปถึงได้ว่าชีวิตของคนเราของพระองค์ที่ยังมีชีวิตอยู่ก็เพราะมีลมหายใจ ถ้าหมดลมหายใจเมื่อใดเวลาใดแล้ว ไม่ว่าพระองค์ท่านหรือคนทั้งหลายสัตว์ทั้งหลาย ไม่มีลมหายใจก็ตาย พระองค์ก็เพิ่มคำว่า **ตาย** เข้ามาอีก **มรณํ เม ภวิสฺสติ** พระองค์ก็ต้องตายไม่มีใครเหลืออยู่ ทุกคนที่เกิดมาแล้วมีความตายเป็นผลที่สุด มรณ-กรรมฐานนี้ก็เตือนใจของพระองค์ว่า นี่แหละความตาย! ลมหายใจเข้าไปแล้วไม่ออกก็ตาย ออกไปแล้วสูดลมหายใจเข้าไม่ได้ก็ตาย มรณกรรมฐานนี้ไม่มีใครจะทัดทานได้ พระองค์ก็จับจุดที่ลมหายใจ คือว่าลมหายใจนั้นเป็นธาตุลม ร่างกายของคนเรานั้นเป็นธาตุดินก็คือว่ามีหนังหุ้มอยู่เป็นที่สุดรอบ ธาตุน้ำก็น้ำเลือดน้ำเหลืองมีอยู่ในตัว ธาตุไฟได้แก่ความร้อนความอบอุ่น ธาตุลมเห็นง่าย ๆ ก็คือลมหายใจเข้าลมหายใจออกที่พระองค์เอานึกภาวนานั้นเอง

เมื่อพระองค์นึกเจริญอยู่ในใจจนจิตใจสลดสังเวชเปลี่ยนจากความฟุ้งซ่านรำคาญแต่เก่า ๆ ไปหมด จิตใจของพระองค์ก็เป็นสมาธิ คือเป็นสมาธิอย่างต่ำให้ชื่อว่า **ขณิกสมาธิ** เป็นสมาธิอย่างกลางเรียกว่า **อุป-จารสมาธิ** เป็นสมาธิอันสูงสุดไม่ฟุ้งซ่านรำคาญไปที่ไหนให้ชื่อว่า **อัป-ปนาสมาธิ** เมื่อสมาธิทั้ง ๓ ประการพระองค์ทำได้แล้ว จิตใจของพระองค์ก็เย็นสบายไม่เร่าร้อนไม่ทุกข์ร้อนอย่างแต่ก่อน ขึ้นชื่อว่ากิเลสความโกรธพระองค์ก็ตัดออกไปละออกไป เรียกว่าตรัสรู้ ตัดจนขาดแล้วจึงรู้ ไม่เก็บเอามาอีก กิเลสความโกรธก็หายไปในอากาศ กิเลสความโลภอยากเป็นใหญ่เป็นโตเป็นอะไรต่อมิอะไรอยากจะเป็นพระเจ้าจักรพรรดิตราธิราช-

ธิเลิศอะไรก็ตัดออกไป ความโลภอยากได้เงินทองอัฐสตางค์เหมือนพวกเราก็ไม่มี พระองค์ตัดขาดตัดหมดเหลือแต่ลมหายใจเข้าออก มองเห็นความตายทุกเวลา จะเอาไปอะไรทรัพย์สินเงินทอง ตายแล้วเอาไปไม่ได้ ดูสิ! คนเราที่เขาตายไป บางคนเขาก็กลัวจะไม่มีสตางค์ไปซื้อกินก็เอายัดใส่ปากไว้ ไปถึงป่าช้าเผาไฟแล้วก็ไปตกอยู่ที่นั้น เอาอะไรไปไม่ได้ สามีภรรยาลูกเต้าหลานเหลนญาติมิตรสหายเมื่อถึงเวลาตายแล้ว จะไปร้องขอให้คนอื่นไปตายด้วยเขาก็ไม่ตาย คำสอนคนโบราณเขาจึงสอนไว้ว่า เพื่อนกินนั้นหาง่ายแต่เพื่อนตายหาได้ยาก เขาไม่ตายละ ถ้าเราจะตายลองไปชวนเขาไปตายเขาไม่เอาแล้ว แกจะตายก็ตายไปคนเดียวเถิด ข้าไม่ตายแล้ว แต่ว่าถ้าชวนไปกินข้าวเข้าภัตตาคารแล้วก็เท่าใดเท่ากัน กินก่อนเจ้าภาพด้วย อันนี้เป็นนิสัยของมนุษย์ เรียกว่าเพื่อนกินหาง่ายเพื่อนตายหายาก ผู้ที่จะภาวนาตัดกิเลสเหมือนพระพุทธเจ้าไม่มี คนกินนั้นมีมากคน(ให้)ทานมีน้อยเป็นธรรมดา แต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา เมื่อจิตใจของพระองค์แน่วแน่มั่นคงไม่หลงใหลไปตามรูป รูปที่เราหลงอยู่ในโลกนี้ พระพุทธเจ้าของเราก็ไม่หลง เสียงไพเราะเจาะจงอย่างไรพระองค์ก็ไม่หลง กลิ่นหอมพระองค์ก็ไม่หลง รสอาหารการบริโภคก็ไม่หลง เย็นร้อนอ่อนแข็งมากระทบร่างกายของพระองค์ พระองค์ก็ตัดได้ขาดหมด คือว่าตัดด้วยปัญญาพิจารณาเห็นแจ้งว่า **รูปธรรมนามธรรมกายกับใจนี้มีความไม่เที่ยงแท้แน่นอน**

ดูสิ! เวลาคนเราเกิดมาแรกไปปฏิสนธิวิญญาณในท้องแม่ อยู่ในครรภ์มารดาท้องแม่ ๙ เดือน ๑๐ เดือนก็อยู่ไม่ได้แล้ว จำเป็นต้องคลอดมาเรียกว่าเกิด เกิดมาแล้วก็มาร้องไห้น้ำตาไหลอยู่ นอกนั้นก็มีแต่ความทุกข์ความเดือดร้อน จนกระทั่งเจริญวัยใหญ่โตขึ้นมาแล้ว ความทุกข์ความเดือดร้อนก็ติดตามอยู่ ร่างกายมีความเจริญขึ้นเมื่อเจริญหมดขีดแล้วก็แก่ชราลงไป เหมือนเราทุกคนเห็นคนแก่คนชราเดินไปลำพังไม่ได้ ต้อง

มีไม้เท้ามาช่วยค้ำไปด้วยเรียกว่าเดิน ๓ ขา ตามธรรมดาเมื่อเด็กเมื่อยังหนุ่ม เดิน ๒ เท้า ๒ ขาก็ไปได้ ถ้าแก่ชรามาแล้วไม่ได้ มันล้ม เอาไม้มาช่วยค้ำไปอย่างนั้นแหละ นี่แหละ! ความแก่ความชราเป็นทุกข์ พระพุทธเจ้ากำหนดได้ทั่วถึงว่าโลกนี้ทั้งโลก โลกภายในได้แก่กายกับจิตตัวตนคนเรา โลกภายนอกได้แก่ผืนแผ่นดินท้องฟ้าอากาศพระอาทิตย์พระจันทร์ ทั้งหมดนี่แหละไม่เที่ยงไม่เป็นอยู่อย่างนี้ แผ่นดินที่ใหญ่ที่สุดนานไปก็แตกดับเหมือนกัน เป็นทุกข์ด้วยทนอยู่อย่างนั้นไม่ได้ ดูคนเรามันมีไม่สบาย มันเจ็บเล็กเจ็บน้อยเป็นนั้นเป็นนี้ หิวโหยโรยแรงไปตามธรรมดารูปขันธ์ อันรูปขันธ์นี้เต็มไปด้วยขี้โรคขี้ภัย ถ้าเราอยู่ในบ้านในเมืองอยู่ในตลาดลาดลี ไม่ไปดูโรงพยาบาลมหาราช โรงพยาบาลสวนดอกก็ไม่รู้จักคนป่วย ถ้าไปโรง-พยาบาลแล้วจะเห็น พวกที่เจ็บไข้ได้ป่วยอยู่ตามบ้านนอกคอกคามก็หามกันมาใส่รถมา มีทั้งอุปัทวเหตุเจ็บไข้ได้ป่วย ดูไม่ได้! หามขึ้นมาโรงพยาบาลให้โรงพยาบาลช่วย โรงพยาบาลก็นายแพทย์นายหมอคุณหมอก็ว่า เอ! มันจะเป็นศพแล้วยังเอามาให้กัน รักษากันไม่ไหวแล้ว ว่าอย่างนั้น คนเราก็อยากหาย บางรายก็มาถึงโรงพยาบาลยังไม่ถึงก็ตายไปก่อนแล้ว

นี่แหละ! ชราพยาธิปรากฏการณ์ในใจพระพุทธเจ้าทั้งหมดทั้งมวลว่าทำยังไงก็หนีไม่พ้น จิตใจของพระองค์ก็กำหนด รูปนามไม่เที่ยง รูปนามเป็นทุกข์ รูปนามไม่ใช่ตัวตนของพระองค์ รูปนามนี้ กายใจนี้ ไม่ว่าสังขารทั้งหลายมีความไม่เที่ยงเป็นทุกข์เป็นอนัตตาอย่างนี้ ไม่ควรมายึดถือเอาเป็นตัวเป็นตน จิตใจของพระองค์ก็ตัดได้ขาด เรียกว่าตรัสรู้ ตัดกิเลสราคะตัดกิเลสโทสะตัดกิเลสโมหะ อันมนุษย์และเทวดาอินทร์พรหมไม่มีใครตัดได้เหมือนพระพุทธเจ้า เป็นลูกพระเจ้าแผ่นดินก็ตัด ออกมาบวชมาบรรพชามานั่งภาวนาที่ต้นไม้โพธิ์ตัดกิเลสภายในอีกจนหมดสิ้น เรียกว่าละกิเลสราคะโทสะโมหะ ตัดกิเลสราคะโทสะโมหะได้เด็ดขาด ตัดนั้นก็คือว่าจิตของพระองค์ไม่ลุ่มหลงมัวเมาไปอย่างกิเลสในโลกอีกต่อไป พระพุทธเจ้า

นั้นละกิเลสความโกรธโลภหลงได้แล้ว ตัดกิเลสได้แล้วก็ยังมีละวาสนาอีก ไม่เหมือนสาวก สาวกนั้นละแค่กิเลสราคะโทสะโมหะก็พอแล้ว ส่วนพระพุทธเจ้านั้นกิริยากายวาจาจิตอะไร ๆ ทั้งหมดเรียกว่าสุภาพอ่อนโยน ใครได้เห็นได้ไหว้ได้สักการะบูชาก็เกิดศรัทธาเลื่อมใส เพราะว่าละวาสนาละความไม่เรียบร้อยได้หมด แล้วมีสิ่งหนึ่งคือเมื่อได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแล้วก็มีรัศมี ๖ ประการ เป็นช่อสว่างข้างละวาผ่าศูนย์กลางเรียกว่า ๒ วาก็ว่าได้ เสด็จไปไหนไม่ว่ากลางวันกลางคืนนั้นตั้งแต่ตรัสรู้จนถึงนิพพาน ๘๐ ปี ๔๕ ปีนั้น รัศมี ๖ ประการนี้พิเศษกว่าพระสาวก องค์อรหันตาขีณาสพไม่มีรัศมี ๖ ประการ มีพระพุทธเจ้าพระองค์เดียวเท่านั้น ใครได้มาเห็นได้กราบได้ไหว้พระพุทธเจ้าก็เกิดศรัทธาสูงส่ง พระองค์เทศนาสั่งสอนอย่างไรก็น้อมจิตใจเชื่อเลื่อมใส

พระองค์สอนให้ละให้ตัดกิเลสความโกรธเสีย อย่าไปโกรธให้ใครต่อไปอีก ถ้าได้โกรธได้อิจฉาพยาบาทใครมาก็อโหสิกรรมให้เขาเสีย อย่าไปโกรธต่อไป มันเป็นไฟไหม้หัวใจ พระพุทธองค์ท่านดับได้แล้ว สาวกทั้งหลายก็ดับ ดับไฟราคะดับไฟโทสะดับไฟโมหะความอยากได้อยากเป็นอยากมียกทิ้งหมด คนสมัยนั้นก็ได้สำเร็จเป็นพระโสดาเป็นพระสกิทาเป็นพระอนาคาเป็นพระอรหันตา อรหันตานั้นเรียกว่าสูงสุด ถ้าหมดลมหายใจเมื่อใดก็ดับขันธ์เข้าสู่นฤพาน ไม่กลับมาเกิดมาแก่มาเจ็บมาไข้มาตายในเมืองเชียงใหม่ในประเทศไทยในโลกนี้อีกต่อไป เรียกว่าเสวยผลความสุขอย่างเดียว ซึ่งเราทั้งหลายกำลังเดินทางอยู่แต่ยังไม่ถึง **นิพพานนั้นเรียกว่าไม่มีใครจะไปถึงได้ถ้าไม่ภาวนา** เมื่อพระพุทธเจ้าภาวนาจึงตรัสรู้ตัดกิเลสไปถึงนิพพาน เห็นแจ้งพระนิพพานด้วยพระองค์เอง เอามาสอนมนุษย์และเทวดาอินทร์พรหมในสมัยนั้นให้ประพฤติดีปฏิบัติชอบ ประกอบสิ่งที่เป็นบุญเป็นกุศลให้ไปถึงซึ่งนิพพานได้จริง ๆ

ในวันหนึ่ง ๆ เมื่อพระพุทธเจ้าของเราได้ตรัสรู้แล้วก็มีพุทธกิจ

คือว่ากิจใหญ่ ๆ พระองค์มีอยู่ วันหนึ่งกับคืนหนึ่งนั้นมีอยู่ ๕ อย่าง* ตอนเช้าก็เรียกว่า ปุพฺพณฺเห ปิณฺฑปาตญฺจ พระองค์ก็นุ่งสบงห่มจีวรมือประคองอุ้มบาตรเสด็จไปโปรดสัตว์ไปบิณฑบาต เหมือนพระสงฆ์สมัยนี้ตื่นเช้าก็ไปบิณฑบาต แต่พระพุทธเจ้าเรียกว่าไปโปรดสัตว์ ไม่ใช่บิณฑบาต ไม่ใช่ขอทาน ไม่ใช่แสวงหาบิณฑบาตอย่างเดียว ใครได้เห็นได้กราบได้ไหว้พระพุทธเจ้าก็ได้บุญได้กุศล เกิดศรัทธาปสาทะในการทำบุญให้ทาน เกิดศรัทธาในการรักษาศีล เกิดศรัทธาในการที่นับถือพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ฟังธรรมพระพุทธเจ้าแล้วก็ได้สำเร็จมรรคผลเห็นแจ้งพระนิพพานด้วยตนเอง สาวกทั้งหลายไม่ต้องไปถามว่าพระนิพพานเป็นอย่างไร เพราะไปเห็นแล้วเข้าใจแล้ว นี่แหละเป็นกิจข้อแรก พอแจ้งมาพระองค์ก็บิณฑบาตโปรดสัตว์ ให้มนุษย์ที่มีศรัทธาเลื่อมใสในทานการกุศลได้ตักบาตรได้ใส่บาตรพระพุทธเจ้า ใครมีข้าวสุกขนมอะไรต่อมิอะไรก็เอามาตักบาตรมาใส่บาตรพระพุทธเจ้า เมื่อพอดีแล้วพระองค์ก็กลับมาเสวยอาหารตอนเช้านั้น

ตอนบ่าย ๆ เย็น ๆ ประมาณ ๔ โมง ๕ โมงก่อนพระอาทิตย์ตกดินนั้น เป็นเวลาที่พระพุทธเจ้าสอนสาวกคืออุบาสกอุบาสิกา นับตั้งแต่ท้าว-

---

*พุทธกิจ ๕ ประการ

๑) ปุพฺพณฺเห ปิณฺฑปาตญฺจ เสด็จออกบิณฑบาตในเวลาเช้า

๒) สายณฺเห ธมฺมเทสนํ ทรงแสดงธรรมในเวลาเย็น

๓) ปโทเส ภิกฺขุโอวาทํ ให้โอวาทแก่ภิกษุในเวลาหัวค่ำ

๔) อฑฺฒรตฺเตเยว เทวปญฺหานํ แก้ปัญหาของเทวดาในเวลาครึ่งคืน

๕) ปจฺจูเสว คเต กาเล ภพฺพาภพฺเพว โลกนํ ตรวจดูสัตว์ผู้ที่สมควรจะโปรดและผู้ที่ไม่สมควรจะโปรดในเวลาใกล้รุ่ง

พระยามหากษัตริย์เศรษฐีมหาเศรษฐีลงมาจนถึงคนธรรมดาสามัญ คนทุกข์ยากอนาถาก็ไป อย่างกรุงสาวัตถีก็มีวัดเชตุพนวัดพระเชตวัน อนาถบิณฑิกะสร้างกับนายเชตุ เป็นวัดในพุทธศาสนา นิมนต์พระพุทธเจ้าพระสาวกเจ้าทั้งหลายไปอยู่ไปอาศัยจำพรรษา ในวัดนั้นก็สร้างวิหารหลังใหญ่คนทั้งเมืองไปนั่งได้ บ่าย ๆ เย็น ๆ ก็พากันไปวัดรวมที่พระวิหาร วิหาโรแปลว่าวิหารกันฝนกันลมกันแดดได้ เวลาฝนตกก็ไม่เดือดร้อน พอได้เวลาพระพุทธเจ้าก็เสด็จไปนั่งธรรมาสน์ตรัสพระธรรมเทศนา แสดงธรรมตั้งแต่เบื้องต้นเรื่องให้นับถือพระพุทธเจ้าเป็นสรณะที่พึ่ง พระธรรมเป็นสรณะที่พึ่ง พระสงฆ์เป็นสรณะที่พึ่ง สอนขึ้นไปจนรักษาศีล ๕ ให้เว้นจากฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ให้เว้นจากการลักการขโมยวัตถุข้าวของผู้อื่น ให้เว้นจากประพฤติผิดในกาม เว้นจากสามีภรรยาลูกเต้าหลานเหลนคนอื่น ห้ามมุสาวาท ให้เป็นคนพูดจริงเห็นอย่างไรก็พูดอย่างนั้น ไม่โกหกพกลมเรียกว่ารักษาศีลทางวาจา แล้วก็ไม่ให้ดื่มสุราเมรัยเครื่องดองของเมา **คนเรานั้นตามธรรมดามันก็เมาอยู่แล้วหลงอยู่แล้ว มึนเมาอยู่ในกิเลสความโกรธกิเลสความโลภความหลง** พระองค์ก็สอนไม่ให้ดื่มสุราเมรัยแต่ว่ามนุษย์ใจบาปมันคอทองแดงมันก็ไม่ฟัง ถ้าได้ดื่มสุราแล้วก็ว่าสนุกเฮฮาสบายดี ไม่รู้จักว่าเหมือนกับเอาทองแดงไปต้มให้เปื่อยแล้วก็เทลงในคออย่างนั้นแหละ คนสมัยนั้นว่าง่ายสอนง่ายไม่ดื้อไม่รั้นเหมือนคนสมัยนี้ คนสมัยนี้ถ้าพระพุทธเจ้าอยู่ก็จะลำบากหน่อย ห้ามไม่ให้ดื่มสุราก็ไม่ฟังละ เพราะจิตใจมันไปในทางไม่ค่อยจะดี เป็นคนเรียกว่าศาสดาหัวแหลม ไม่ว่าอะไรมันแหลมไปในทางที่ผิด พระพุทธเจ้าว่าไม่ดีมันก็ว่าดี ลักขโมยไม่ดีมันก็ว่าดี ปล้นจี้เขาไม่ดีมันก็ว่าดี จ้างมือปืนมาฆ่าเพื่อนมนุษย์ไม่ดี มนุษย์สมัยนี้มันก็ว่าดี แต่ถึงคราวเขาจะมาฆ่าเราเดือดร้อนละทีนี้ พระพุทธเจ้าจึงห้ามฆ่าห้ามประหัตประหารกัน ให้มีความนับถือกันเรียกว่ารักษาศีล ๕ ศีล ๘ นี่ตอนบ่าย ๆ เย็น ๆ ก่อนพระอาทิตย์ตกดิน พระองค์ก็เทศนาให้ญาติโยมพุทธบริษัท เสร็จแล้วก็กลับบ้านไม่ให้

ค่ำมืด เป็นอันว่าตรัสพระธรรมเทศนาจบลงไป มีผู้สำเร็จมรรคผลนิพพานได้ไม่เลือก สมัยนั้นไม่เลือกว่าญาติว่าโยม อยู่ที่ความตั้งใจ เมื่อตั้งใจดีแล้วย่อมได้ตามจุดมุ่งหมาย

เมื่อตอนค่ำมา ขณะทุ่มหนึ่งสองทุ่มนี้เรียกว่า ปโทเส ภิกฺขุโอวาทํ พระองค์ก็เสด็จมาสอนนักบวชในพระวิหารเหมือนกัน ภิกษุสมัยก่อนนั้นมีภิกษุณี คือญาติโยมผู้หญิงก็บวชเป็นพระภิกษุณีได้ มารวมกันที่วิหาร พระองค์ก็เสด็จมาสอนสมาธิภาวนา ว่านักบวชนั้นบวชมาแล้วอุทิศต่อพระพุทธพระธรรมพระสงฆ์ ไม่มีกิจกรรมอย่างฆราวาสญาติโยม ให้พากันตั้งใจปฏิบัติภาวนาบริกรรม**พุทโธ**ก็ได้ หรือภาวนา ความเกิดเป็นทุกข์ ความแก่เป็นทุกข์ ความเจ็บไข้ความตายเป็นทุกข์ ความพลัดพรากจากของรักของชอบใจก็เป็นทุกข์เป็นร้อนก็ได้ **อะไรที่เอามานึกสอนใจของตนแล้วจิตใจสงบระงับ พระองค์ก็ให้เอาอุบายเหล่านั้นแหละมาสอนใจของตน ๆ จนจิตใจสงบระงับ** ไม่โกรธให้ใคร ไม่โลภอยากได้ของใคร ไม่หลงไปตามกิเลสราคะโทสะโมหะเหมือนคนสมัยนี้ คนสมัยโน้นเป็นคนใจบุญ คนสมัยนี้น่ะคนใจบุญก็มี แต่ว่าคนใจบาปดูจะมากไปหน่อย เพราะคนไม่รักษาศีลภาวนา เมื่อพระสงฆ์องค์เจ้าเลิกลาไปแล้ว พระพุทธเจ้าของเราก็ยังไม่ได้หลับไม่ได้นอน

ตอนเที่ยงคืนก็เรียกว่าเทศนาให้เทวดาฟัง อฑฺฒรตฺเตเยว เทวปญฺหนํ อันเทวดานั้นมนุษย์สมัยนี้มันไม่รับรู้ว่ามี เพราะว่าข้าพเจ้าเกิดมาก็ไม่เห็นมีเทวดาที่ไหน เห็นแต่เขาเขียนรูปไว้ตามฝาผนังเท่านั้นเอง ถ้าหลวงตาว่ามีเทวดาก็เอามาให้ข้าพเจ้าดูจึงจะเชื่อ เลยไม่รับรู้ว่าเทวดามีทั้ง ๆ ที่เทวดาก็ไปจากมนุษย์ เมื่อมนุษย์ทำบุญให้ทานรักษาศีลไหว้พระสวดมนต์ฟังธรรมจนมีหิริโอตตัปปะในใจก็เป็นเทวดาเทวบุตร เมื่อเจริญฌาณได้ก็เป็นพระยาอินทร์พระยาพรหมเป็นพรหมไป แต่มนุษย์ไม่เห็นด้วยจักขุตาเนื้อก็ว่าไม่มี ไม่เห็นมี บนฟ้าก็ไม่มี อเมริกามันไปโลกพระจันทร์

ก็ไม่เห็นมี มีแต่หินมีแต่ภูเขา มีแต่แห้งแล้ง เทวดาไม่มี อันนี้เป็นธรรมดาคนเรา เมื่อว่าตัวเองไม่รู้ไม่เห็นไม่เข้าใจ ขี้เกียจขี้คร้านภาวนา แต่นอนไม่เกียจคร้าน มันก็เลยไม่รู้ไม่เข้าใจ ต่อไปให้พากันตั้งอกตั้งใจปฏิบัติบูชานั่งสมาธิบริกรรม**พุทโธ ๆ** ให้ได้ทุกลมหายใจเข้าออก จนจิตใจสงบระงับเป็นดวงหนึ่งดวงเดียวแล้ว ในใจของเรานั่นแหละจะเกิดปัญญาวิชชาความรู้ขึ้นมา เรียกว่ามีความรู้แจ้งรู้จริงเกิดขึ้น มีปัญญาเฉลียวฉลาดแก้ไขปัญหาโลกปัญหาธรรมได้เด็ดขาด จิตใจนั้นก็เจริญก้าวหน้าไปจึงจะรู้ได้เข้าใจภายในจิตใจนั้น เมื่อจิตใจเลิกละกิเลสความโกรธความโลภความหลงได้สิ่งเหล่านี้ย่อมรู้ได้เข้าใจในใจของตัวเอง ถ้าหากว่ากิเลสไม่ละแล้วก็อยากเห็นเทวดา ถามที่ไหนก็ไม่มีใครเอามาให้ดูก็ไม่เชื่อ อันนี้เรียกว่าคนเชื่อยากอยู่เหมือนกัน จึงให้ภาวนาอย่าท้อถอย ก่อนที่จะหลับจะนอนทุก ๆ คืนเราอยู่บ้านเรือนที่อยู่อาศัย ก็ให้กราบพระไหว้พระทำวัตรเช้าเย็น แล้วก็นั่งขัดสมาธิเพชรนั่งภาวนาบริกรรม **พุทโธ ๆ** ทุกลมหายใจเข้าออกจนจิตใจสงบระงับหายฟุ้งซ่านรำคาญไปภายนอก ทำไปทุกคืน ๆ ชั่วชีวิตที่เรามีอยู่ในโลก ก็จะเกิดความรู้ความเข้าใจได้เมื่อภายหลัง จึงให้พากันจดจำวิธีนั่งภาวนาไว้ในใจของตนให้ได้ เมื่อนั่งภาวนาได้แล้วจะได้รู้จักรู้แจ้งรู้จริง สิ่งที่เราไม่รู้ก็จะรู้ สิ่งที่เราสงสัยก็จะหายไป แล้วยังมีมรรคผลนิพพานความสุขกายสบายใจเกิดขึ้น กิเลสราคะโทสะโมหะโกรธหน้าดำตาแดงจะไม่มี มีแต่มีเมตตามีกรุณามีมุทิตาอุเบกขาแก่มนุษย์และสัตว์สิ่งเดียรัจฉาน ถ้าคนเรานั้นแหละรักษาศีลภาวนา มีจิตใจอันเมตตาแก่ตนเมตตาแก่คน เมตตาแก่สัตว์ จิตใจภาวนาไม่ท้อถอยแล้ว ก็จะมีความสุขสบายได้ทุกถ้วนหน้า อันพระพุทธเจ้านั้นเรียกว่าไม่มีเวลาพักผ่อนก็ว่าได้เที่ยงคืนก็เทศนาว่ากล่าวสั่งสอนเทวดา แก้ปัญหาให้เทวดา เทวดาในสิบโลกธาตุมีปัญหาอะไรโลกแตกโลกไม่แตกก็มาให้พระพุทธเจ้าสอนแล้วก็หายสงสัย ก็ละกิเลสในใจของตนได้ด้วย

เมื่อเทวดาเลิกลาไปแล้ว ตอนใกล้จะแจ้งใกล้สว่างอย่างคล้ายกับเวลานี้แหละ พระองค์ก็ยังไม่ได้หลับไม่ได้นอน จวนจะสว่างนี้เรียกว่าพิจารณาสัตว์โลก พระองค์เข้าสมาธิเข้าสมาบัติเข้าภาวนา พิจารณาดูว่าสัตว์โลกทั้งหลายมีมนุษย์และเทวดาอินทร์พรหมในโลกนี้ ใครเป็นผู้มีบุญบารมีพอจะตรัสสอนได้ มีหรือไม่ ถ้ามีก็จะมาปรากฏในสมาธิภาวนาที่พระองค์ตั้งใจไว้นั้น ว่าอยู่ที่ไหน พรุ่งนี้แจ้งแล้วพระองค์ก็เสด็จไปโปรด ไปโปรดก็ได้ผลเลยทีเดียว

อันนี้เป็นธรรมเนียมพระพุทธเจ้า เรียกว่ามีกิจ ๕ อย่างประจำอยู่ในวันหนึ่งคืนหนึ่ง ตอนเช้าโปรดสัตว์ในทางบิณฑบาต ตอนบ่าย ๆ เย็น ๆ ตรัสพระธรรมเทศนาสอนญาติสอนโยม พลบค่ำประทานโอวาทแก่ภิกษุ-ภิกษุณีนักบวชชีพราหมณ์ ผู้ละจากฆราวาสญาติโยมให้เน้นหนักในทางสมาธิภาวนา ท่านไม่ได้หยุดหย่อน ท่านไม่ได้นอนหลับเหมือนพวกเรา ตอนเที่ยงคืนสอนเทวดา จวนสว่างพิจารณาสัตว์โลก ผู้ใดอินทรีย์บารมีแก่กล้าพอจะโปรดจะสอน พระองค์ก็เสด็จไปโปรดไปสอน เรียกว่าพระ-พุทธเจ้านั้นงานหนักอยู่เหมือนกัน ตลอดวันกับคืนมีอยู่อย่างนั้น

ส่วนพวกเราทั้งหลายเมื่อได้ยินได้ฟังวิธีการนั่งสมาธิภาวนาแล้ว ก็ให้จดจำไว้ จะอยู่ที่ไหนก็ตาม ชั่วชีวิตที่เรายังมีอยู่ในโลกมนุษย์ ให้มีเวลาภาวนาในใจให้ได้ การภาวนาในใจนั้นไม่ใช่เฉพาะแต่นั่งอย่างเดียว นั่งแบบไหนก็ภาวนา**พุทโธ**ในใจให้ได้ทุกลมหายใจ รวมจิตรวมใจเข้ามาให้ได้ ให้จิตใจสงบระงับเย็นสบาย มีสุขทั้งกายทั้งวาจาทั้งจิตทั้งใจ ถ้าภาวนา ถ้าไม่ภาวนาก็มีแต่เรื่องเร่าร้อนในหัวใจตลอดกาล จงภาวนานั้นแหละเป็นการดี นั่งแบบไหนก็ภาวนา**พุทโธ**ได้ ยืนแบบไหนก็ภาวนา**พุทโธ**ได้ เดินไปมาที่ไหนก็ภาวนา**พุทโธ**ได้ ไปรถไปเรือไปเหนือไปใต้ ไปไหนก็ตามก็ภาวนา**พุทโธ**ไป **ผู้ใดภาวนาพุทโธอยู่ในใจไม่ทอดธุระไปไหนก็ปลอดภัยจากอันตราย** ที่คนสมัยนี้ไปรถก็รถคว่ำรถชนกัน

ไปเครื่องบินก็เครื่องบินตก ไปรถไฟก็รถไฟชนกัน ไปเรือในน้ำก็จมน้ำตาย คือไม่ภาวนา**พุทโธ**จนจิตใจฉลาด จิตใจยังโง่เขลาเบาปัญญา ตกน้ำก็ลอยไม่ได้ตายในน้ำ ตกเครื่องบินก็คลานออกจากเครื่องบินไม่ได้ เครื่องบินก็ทับตาย ไปรถไฟ รถไฟชนกันก็ตายออกจากรถไฟได้ไม่ทัน ไปรถยนต์ก็ให้รถยนต์ชนกันรถยนต์ตกถนนหนทาง มีแต่เรื่องตายทั้งนั้นเพราะไม่ภาวนา **พุทโธ**

เราทุกคนให้ตั้งต้นแต่วันนี้คืนนี้เดี๋ยวนี้เป็นต้นไป ว่าในใจของเราจะให้เต็มไปด้วย**พุทโธ** ในกายทั้งหมดที่มีหนังหุ้มอยู่เป็นที่สุดรอบก็ให้เต็มไปด้วยคุณพระพุทธเจ้า คำว่า **พุทโธ พุทธะ** จริง ๆ นั้นได้แก่ จิตใจดวงผู้รู้อยู่ในตัวในใจเราทุกคนนั่นเอง คน ๆ หนึ่งไม่ว่าเพศหญิงเพศชายมี**พุทโธ**อยู่ในตัว แต่ว่า**พุทโธ**นี้ยังไม่ได้ภาวนาเต็มที่ ยังไม่ได้ชำระยังไม่ได้อาบน้ำชำระกาย ใจเรามันยังรกรุงรังอยู่ ต่อไปก็ให้เอาให้สะอาดสะอ้าน ความโกรธไม่ให้มีในตัวในใจ ความโลภไม่ให้มีในตัวในใจ ความหลงไม่ให้มีในตัวในใจ คำว่าไม่ให้หลงไม่ให้มีในใจนั้นต้องภาวนา เมื่อภาวนาเอาจนจิตสงบได้ สงบได้แล้วก็พิจารณาในร่างกายสังขารตลอดทุกอย่างอาการ ๓๒ หรือเรื่องของคน เรื่องของสัตว์ เรื่องของวัตถุธาตุทั้งหลายในโลก พระพุทธเจ้าของเรานั้นพระองค์เป็น**โลกวิทู-รู้แจ้งโลก** เราผู้เป็นสาวกสาวิกาของพระพุทธเจ้า ก็ไม่ให้มาหลงมาเมาอยู่ในรูปเสียงกลิ่นรสโผฏ-ฐัพพะธรรมารมณ์ ให้พากันภาวนาละกิเลส ความง่วงเหงาหาวนอนไม่ให้มี ให้จิตใจแจ้งสว่างเหมือนพระอาทิตย์ พระอาทิตย์มีความแจ้งสว่างอย่างไร ใจเราที่ภาวนา**พุทโธ**อยู่ก็ไม่ให้ขี้เซาหาวนอน เป็นคนว่องไวไหวพริบรู้เท่าทันกิเลสในใจของตัวเอง ไม่ยอมให้กิเลสความโกรธมาอยู่ในกายวาจาจิตของเรา ไม่ยอมให้กิเลสความโลภมาอยู่ในกายวาจาจิตของเรา ไม่ยอมให้กิเลสความหลงมาหมกมุ่นอยู่ในใจของเรา เลิกละกิเลสทั้ง ๓ กองนี้แหละให้หมดสิ้น แล้วทุกคนก็จะมีความสุขกายสบายใจ เรื่อง

เดือดเนื้อร้อนใจไม่มี ยังมีชีวิตอยู่ในโลกนี้มีความมุ่งมาดปรารถนาความสุขสะดวกสบายอย่างไร ก็มักจะได้ตามความมุ่งมาดปรารถนานั้น ถ้าแก่ชราหายใจไม่ได้แล้วก็จะไปสู่พระนิพพาน อันเป็นสถานที่แคล้วคลาดจากภัยพิบัติ ไปแล้วก็ได้รับแต่ความสุขความสบาย

เหตุนั้นอุบายธรรมเหล่านี้แหละให้เราจดจำไว้ ณ ภายใน แล้วน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติ ก็คงได้รับความสุขความเจริญ เอวังก็มีด้วยประการฉะนี้

รีบเร่งภาวนาละกิเลส

๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๗

ณ โอกาสนี้เป็นต้นไปเป็นโอกาสที่เราทุกคนจะได้ตั้งใจฟังธรรม พร้อมกับการนั่งสมาธิภาวนา การนั่งสมาธิภาวนานี้ พระพุทธเจ้าของพวกเราพระองค์นั่งมาก่อนพวกเราทั้งหลาย ตัวอย่างมีอยู่เมื่อพระองค์จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า พระองค์นั่งสมาธิภาวนาใต้ร่มไม้โพธิ์ในวันเดือน ๖ เพ็ญ จึงได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า เดือน ๖ เพ็ญนี้มีความหมายสำหรับพระพุทธเจ้าของเรา คือเมื่อพระองค์ประสูติวันเกิดของพระองค์ก็เดือน ๖ เพ็ญ เสด็จออกบรรพชาภาวนา ๖ พรรษากว่า ก็ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าก็เดือน ๖ เพ็ญ เมื่ออายุของพระพุทธของเราได้ ๘๐ ปี ก็ดับขันธ์เข้าสู่นฤพานเดือน ๖ เพ็ญอีกเหมือนกัน เดือน ๖ เพ็ญจึงมีความ-หมายของพระพุทธเจ้า ที่เราจะต้องระลึกถึงว่าพระองค์นั้นอะไร ๆ เป็นหลักเป็นฐาน พระองค์ทำอะไรปฏิบัติอะไรเรียกว่าเอาจริงเอาจัง การปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้านั้นจะต้องบำเพ็ญทานรักษาศีลภาวนาทุกภพทุกชาติ เมื่อยังไม่ได้ตรัสเป็นพระพุทธเจ้า แม้จะเป็นเวลานานเท่าไรพระองค์ก็มีความเพียร นาน ๔ อสงไขยแสนมหากัปนี่เรียกว่าอย่างได้ตรัสรู้ง่าย ๆ อย่างกลางก็เรียกว่า ๘ อสงไขยแสนมหากัป จึงตรัสเป็นพระพุทธเจ้าได้ อย่างสูงสุด ๑๖ อสงไขยแสนมหากัป นับว่าต้องมีความพากเพียรพยายามอดทนเอาจริงเอาจัง จึงได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าขึ้นมาได้

ส่วนพวกเราทั้งหลายนี้ไม่ได้บำเพ็ญขนาดนั้น คือว่าบำเพ็ญพอได้สำเร็จมรรคผลไปถึงนิพพานก็พอแล้ว เรียกว่าน้อยไม่มาก ถึงว่าน้อยไม่มากก็จริง แต่ก็ต้องมีความอดความทน บารมีคือจิตใจมันจึงแก่กล้าสามารถ

ขึ้นไปโดยลำดับ อันทางไปสู่นิพพานนี้ ไม่มีใครจะตรัสรู้เองเหมือนพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เหมือนพระปัจเจกพุทธเจ้า ๒ พุทธะเท่านั้นตรัสรู้ไปถึงนิพพานได้ ส่วนสาวกสาวิกาศรัทธาญาติโยมในพุทธศาสนานี้ต้องได้ยินได้ฟัง ถ้าไม่ได้ยินไม่ได้ฟังจะคิดเอาไปเองไม่ได้ทั้งนั้น ติด!เพราะว่าจิตใจมันอ่อนแอท้อแท้กลัวตาย ภาวนาเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็กลัวตาย เหน็ดเหนื่อยเมื่อยหิวนิด ๆ หน่อย ๆ ก็เลิกล้มความเพียร ไม่ภาวนาให้ได้ทุกวันทุกคืน

การภาวนา **พุทโธ** ที่ให้นึกพุทโธในใจนั้น คือว่าไม่เฉพาะแต่เวลาที่เราจะหลับจะนอนเท่านั้น อันนี้เรียกว่าเป็นกาลเป็นเวลา โดยเฉพาะก่อนที่เราจะหลับจะนอนทุก ๆ คืนนั้น ให้กราบพระไหว้พระทำวัตรสวดมนต์พอสมควร แล้วก็นั่งขัดสมาธิเพชรบริกรรม**พุทโธ** หรืออุบายอื่นใดก็ได้ อันนี้เรียกว่าเป็นกาลเป็นเวลา ส่วนไม่เป็นกาลเวลานั้น เรานึกได้เมื่อใดเวลาใดก็นึกถึงคุณพระพุทธเจ้ารวมจิตรวมใจไปเรื่อยทีเดียว นั่งก็นึกได้ยืนก็นึกได้ เดินไปที่ไหนไปรถไปราก็นึกเจริญได้ เอาจนมันเคยชินสม่ำเสมอทุกลมหายใจเข้าออกนั้นแหละ เรียกว่าฝึกฝนอบรมจนเกิดสติเกิดสมาธิเกิดปัญญาเกิดญาณอันวิเศษ ถึงขั้นละกิเลสความโกรธความโลภความหลงในจิตใจของเราได้ด้วยตนเอง ไม่ใช่ผู้อื่นช่วย ผู้อื่นก็เป็นเพียงแนะนำตักเตือนสั่งสอน

สมัยพระพุทธเจ้าของเรายังมีพระชนม์ชีพชีวิตอยู่นั้น พระองค์เป็นผู้ตรัสพระธรรมเทศนาสอน เมื่อสอนแล้วเทศน์แล้วสาวกทั้งหลายได้ยินได้ฟังก็จดจำเอาไปประพฤติปฏิบัติบำเพ็ญภาวนา จนได้ปัญญาเลิกละตัดปล่อยกิเลสในหัวใจของตนได้ด้วยตนเอง ไม่ใช่พระพุทธเจ้าไปช่วยละกิเลสให้ การละกิเลสเป็นเรื่องของสาวกทั้งหลายพวกเราทั้งหลาย พระพุทธเจ้าก็เป็นผู้ตรัสเป็นผู้ชี้แจงแสดง ไม่ใช่พระพุทธเจ้าไปละความโกรธความโลภความหลงให้สาวก ให้เราเข้าใจให้ดี คือตัวเราเองต้องทำต้องปฏิบัติ การที่เราฟังนี้ท่านให้ชื่อว่าเป็นปริยัติธรรม ปริยัติธรรมก็คือว่าธรรมะคำสั่งสอนที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์นั้นแหละ เราก็จดจำ

นำมาปฏิบัติให้เป็นไปได้ตามโอวาทคำสอนของพระองค์ การจดจำนี้เรียกว่าเป็นพระปริยัติธรรม เมื่อเราจดจำแล้วเอามาปฏิบัติตาม เป็นการปฏิบัติธรรมอีกทีหนึ่ง ทั้งผิดทั้งถูกทั้งอะไรสูง ๆ ต่ำ ๆ ยังไม่ถูกต้องดี ก็ยังไม่เกิดมรรคเกิดผล เมื่อทำได้คล่องแคล่ววรวดเร็วเต็มที่ จนเกิดความรู้แจ้งเห็นจริงเลิกละกิเลสความโกรธโลภหลงได้ จึงเป็นปฏิเวธธรรม เรียกว่าได้บรรลุมรรคผลเห็นแจ้งด้วยสติปัญญาในใจของตนได้ นั่นจึงจะจบในศาสนธรรมคำสั่งสอนพระพุทธเจ้า ฉะนั้นการปฏิบัติจึงจำเป็นต้องประกอบกระทำตั้งแต่บัดนี้เดี๋ยวนี้ ผู้ที่ยังเด็กยังแข็งแรงก็ให้รีบทำ อย่าไปรอให้มันแก่ชราเสียก่อนอันนั้นเป็นความไม่รู้เท่ากาลเวลา

การทำคุณงามความดีนั้น ใครทำได้แต่เมื่อเด็กเมื่อเล็กก็ยิ่งดียิ่งวิเศษสมัยครั้งพุทธกาลผู้บวชเป็นสามเณรขนาด ๗ ขวบ ท่านก็ภาวนาละกิเลสได้เป็นพระโสดาสกิทาคาอนาคาเป็นพระอรหันตาได้ แม้เด็ก ๆ อยู่บ้านก็ภาวนาได้ตั้งแต่อายุ ๗ ขวบขึ้นไป เพราะคนสมัยก่อนโน้นเป็นคนใจบุญสุนทาน บุญบารมีท่านบำเพ็ญมาจึงได้ไปเกิดในสมัยพระพุทธเจ้ามาตรัสรู้ การที่เราได้มาพบพระพุทธในเวลานี้ คือเราไม่ได้บำเพ็ญใกล้พระพุทธเจ้าห่างไกล จึงได้มาเกิดห่าง ๆ อย่างนี้แหละ ครั้นเกิดมาแล้วก็อย่าเข้าใจว่าเราทำไม่ได้ปฏิบัติไม่ได้ ขึ้นชื่อว่ามนุษย์คนเราแล้ว ถ้ามีความเพียร นานก็ทำได้เพราะใจมันตั้งมั่น ใจนี้แหละเชื่อเลื่อมใส เลื่อมใสในคุณพระพุทธเจ้าในองค์พระพุทธเจ้าในพระธรรมในพระอริยสงฆ์สาวกว่า คนสมัยก่อนโน้นก็เป็นมนุษย์เหมือนเรา พวกเราตัวเรามาเกิดในภพนี้ชาตินี้ก็ได้ภาวะความเป็นมนุษย์มาแล้ว **มนุสฺส ปฏิลาโภ** ความเกิดมาเป็นคนเป็นมนุษย์นี้เป็นลาภอันประเสริฐ เราจะทำบุญสุนทานปฏิบัติบูชาภาวนาได้ทุกอย่างทุกประการ เพราะว่ามนุษย์เรานี้มันรู้จักเปลี่ยนแปลงแก้ไขสิ่งที่ไม่ดีออกไปได้ จึงให้พากันรีบเร่งประกอบกระทำ ทำไมจึงให้รีบเร่ง ก็เพราะว่าถ้าเราไม่เร่งรีบประกอบกระทำเสียในเวลาอยู่ดีสบายอย่างนี้น่ะ เราจะไปรอว่าเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยเมื่อใดเวลาใดจึงภาวนา **พุทโธ ๆ** เพราะเราก็จำได้

อย่าไปภาวนาในเวลานั้นเลย มันไม่ได้ เคยมีเคยเป็นมาแล้ว อย่างว่าผู้ที่เจ็บไข้ได้ป่วยอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นมา ไปแนะนำสั่งสอนให้ภาวนาให้ทำจิตทำใจให้สงบระงับ คนที่เจ็บแบบสด ๆ ร้อน ๆ จนร้องจนครางจนร้องไห้น้ำตาไหล ถ้าเราไปตักเตือนว่าอย่าไปร้องเลยให้ภาวนา มันก็ตอบออกมาว่ามันเลยภาวนาแล้ว นั้นไปโน้นเลย จะเลยยังไงมันยังไม่ตาย **ภาวนานี้ท่านให้ภาวนาจนถึงวาระสุดท้ายจนหมดลมหายใจนั่นแหละ** ทีนี้พอจิตใจมันไม่เอาถ่าน มันคิดแต่ว่าจะให้ความเจ็บนั้นหาย หายแล้วจึงจะภาวนา ไม่ได้!

ความเจ็บไข้ได้ป่วยนี้มันเป็นธรรมดาของรูปขันธ์ ส่วนจิตใจนั้นมันไม่ต้องการเจ็บป่วยแต่มันก็ได้ เพราะมันยึดรูปเป็นตัวตนของตัวเอง เวลามันเจ็บขึ้นมาแล้วมันก็ไม่ต้องการไม่ปรารถนา แต่ไม่ปรารถนามันก็ได้เพราะจิตมายึดว่าตัวเราเจ็บ ตัวเราสบายก็ดีใจ ตัวเราไม่สบายก็เสียใจแล้วจะให้เป็นอยู่ดีสบายเอาแต่ความสบายเข้าว่า ไม่ได้! เราต้องประกอบกระทำให้มันทันกาลเวลา อะไรเล่าจะทันเวลา ท่านให้ตั้งใจลงไป เอาปัจจุบันธรรม ธรรมที่เป็นปัจจุบัน คือในขณะนี้เดี๋ยวนี้ แม้จะอีก ๑๐ ปีข้างหน้าก็ตาม มันก็ไปจากปัจจุบันนี้แหละ เมื่อผู้ใดมาภาวนารวมจิตรวมใจของตนในเวลาปัจจุบันนี้ให้ได้ จนสงบตั้งมั่นเป็นดวงหนึ่งดวงเดียวได้แล้ว มันก็ไม่ทุกข์ไม่ร้อน นั่งอยู่ก็ภาวนา **พุทโธ** อยู่ในใจของตัวเองอยู่ตลอดเวลา จะเลิกละตัวทิฐิมานะความยึดถือในหน้าในตาในชื่อในเสียงในเราในของของเราออกไป โดยการมารู้แจ้งว่าร่างกายสังขารตัวตนคนเรานี้ก็คือว่า ปฐวี-ธาตุดิน เอาธาตุดินภายนอกมาปั้นเป็นตัวของคนเรา เอาธาตุน้ำมาใส่ไว้ในตัวนี้ เอาธาตุลมธาตุไฟมาไว้ ธาตุทั้ง ๔ ดินน้ำไฟลมนั้นเอง ที่มันเป็นตัวตนของคนเรานี้ เมื่อธาตุเหล่านี้มันอยู่อาศัยกันอยู่ไม่นานภายใน ๑๐๐ ปีนี้แหละ ธาตุนี้มันก็ต้องกระจัดกระจายไปเป็นธรรมดา จึงได้เกิดความเจ็บไข้ได้ป่วย เมื่อมันประสานสามัคคีกันไม่ได้ก็เป็นอันว่าแตกดับตายไป

คำว่า **ตาย** ไปนี้มันธาตุดินที่มันมาประชุมกันอยู่นี้แตกไปดับไปต่างหาก ส่วนจิตใจผู้รู้อยู่ในตัวในใจเราทุกคนนั่นมันไม่ได้แตกไม่ได้ดับ ถ้าใจนี้ภาวนาดีรู้จักหน้าตากิเลส ไม่ทำตามอำนาจกิเลส ไม่พูดไปตามอำนาจกิเลส ไม่คิดไปตามอำนาจกิเลส เรียกว่าภาวนาแก้ไขเรื่อยไปจนจิตใจของเรามีความสงบตั้งมั่นรู้แจ้งเห็นจริงในโลกนี้ว่า รูปนามกายใจตัวตนสัตว์บุคคลนี้มีความไม่เที่ยงเป็นทุกข์เป็นอนัตตา เขาเป็นอยู่แล้วแต่เราไม่รู้ไม่เข้าใจเพราะใจไม่สงบ จึงจำเป็นต้องทำใจของเราให้มีความสงบตั้งมั่นเป็นดวงหนึ่งดวงเดียวอยู่ในตัวในใจให้ได้ เมื่อจิตใจดวงผู้รู้อยู่ในตัวนี้แหละสงบตั้งมั่นเป็นสมาธิภาวนาได้ดีแล้ว จึงจะได้ปัญญาวิชชาความรู้เท่าทันในรูปนามกายใจตัวตนสัตว์บุคคล จนกระทั่งไม่ว่าจะมองเห็นอะไรด้วยสายตาก็เห็นสิ่งนั้นว่า ไม่เที่ยงเป็นทุกข์เป็นอนัตตาอยู่ทั้งนั้น หูได้ฟังเสียงเพราะไม่เพราะอะไร มันก็แสดงความไม่เที่ยงเป็นทุกข์เป็นอนัตตาอยู่อย่างนี้ ตลอดโลกนี้ทั้งผืนแผ่นดินท้องฟ้าอากาศดวงอาทิตย์พระจันทร์ดวงดาวทั้งหลาย ก็ตกอยู่ในความไม่เที่ยงแท้แน่นอน นานไปมันก็เปลี่ยนแปลงไป มีการเกิดได้มันก็มีการดับได้ จิตใจก็ไม่ไปหลงใหลไปยึดมั่นถือมั่นในที่ทั้งปวง แก้ไขจิตใจของตัวเองให้มาสงบตั้งมั่นอยู่ในกายในจิต จนได้ปัญญาวิชชาความรู้ความฉลาดความสามารถอาจหาญตัดบ่วงห่วงอาลัยต่าง ๆ ไม่ให้มาผูกมัดรัดรึงอยู่ในหัวใจของเรา

ดวงใจคนอื่นผู้อื่นก็ต้องแก้ไขของเขาไปตามเรื่อง แก้ไขจริง ๆ มันตัวใครตัวมัน จะไปแก้ให้กันไม่ได้ เพราะมันเป็นนามธรรมเป็นธรรมภายใน คนอื่นจะมาช่วยแก้ไม่ไหว เป็นหน้าที่ของตัวเองจะต้องแก้ไขด้วยการปฏิบัติดีในทางกายในทางวาจาคำพูดในทางจิตความคิด ท่านจึงให้เอาจิตใจดวงผู้รู้นั้นมาภาวนา **พุทโธ** อยู่ในดวงใจ ตั้งใจให้มั่นคงลงไปในหัวใจนี้ให้ได้ เพราะว่าใจเราตั้งมั่นได้แล้วเป็นสมาธิภาวนาดีแล้ว จะกำหนดพิจารณาอะไรก็ตลอดรอดฝั่ง คือว่าเห็นจริงเห็นแจ้งไปตามความ

เป็นจริง เพราะจิตมันสงบตั้งมั่นลงไปได้แล้วก็ต้องเป็นไปได้ ถ้าจิตมันยังสงบไม่ได้ จะกำหนดให้หยุดให้อยู่ก็ยังไม่ได้ จะไปกำหนดพิจารณาก็ไม่รู้เรื่อง

ฉะนั้นข้อแรกจึงมีอยู่ว่า ต้องทำใจของตนให้มีสมาธิคือจิตตั้งมั่น จิตหยุดจิตอยู่ จิตไม่ว่างวิตกวิจารณ์ฟุ้งซ่านรำคาญไม่มี เป็นจิตใจอันแน่วแน่มั่นคงไม่หลงไหลไปตามรูปเสียงกลิ่นรสโผฏฐัพพะธรรมารมณ์ เป็นจิตที่มีสติความระลึกได้ตลอดเวลา เป็นจิตที่มีสมาธิจิตตั้งมั่นจิตหนัก-แน่นไม่หวั่นไหว เมื่อจิตใจนี้มีสติมีสมาธิมีปัญญา จิตใจก็ย่อมสามารถอาจหาญในการที่จะปฏิบัติบูชาภาวนา ไม่ให้จิตใจท้อถอยในการทำความเพียรภาวนา ปฏิบัติไปเรื่อยไปจนเกิดความเชื่อความเลื่อมใสขึ้นมาในจิตใจของเราให้ได้ รู้แจ้งรู้จริงรู้อยู่ในตัวในใจของเราได้แล้วเมื่อใดเวลาใด เราทุกคนจึงจะเข้าใจในธรรมะปฏิบัติ เมื่อเข้าใจแจ่มแจ้งชัดเจนแล้วก็ละสิ่งที่ควรละให้หมดไปสิ้นไป เจริญสิ่งที่ควรเจริญ คือเจริญภาวนาพิจารณาให้เห็นว่าร่างกายสังขารตัวตนคนเรานี้ มันไม่มีอะไรเที่ยงแท้แน่นอนยั่งยืนเลย

ดูแต่เมื่อแรกเกิดมาตัวน้อยนิดเดียว ต่อมาก็เจริญวัยใหญ่โตขึ้นมาโดยลำดับ เพราะมีบิดามารดาผู้บังเกิดเกล้าช่วยดูแลรักษามาโดยลำดับ จนกระทั่งใหญ่แล้วตัวเองรักษาตัวเองเลี้ยงดูตัวเองได้ เราก็เลี้ยงดูรักษาตัวเราเป็นมาโดยลำดับ ทีนี้เมื่อร่างกายมันเจริญสุดขีดแล้ว มันมีหน้าที่ชำรุดทรุดโทรม เพราะว่าร่างกายของคนเรานั้นมันมีความแก่ชราเป็นธรรมดา ใครจะไปตกแต่งอย่างไรไม่ให้มันแก่ชรานั้นมันเป็นไปไม่ได้ เปลี่ยนเรื่อยไปผลที่สุดความแก่ชราก็ปรากฏการณ์ออกมา กำลังวังชาไม่มี ผมสีดำก็เปลี่ยนไป เรี่ยวแรงที่มีกำลังวิ่งเต้นได้ ก็เต้นไม่ได้วิ่งไม่ได้ จะลุกก็โอย จะนั่งก็โอย มันขัดนั่นเป็นนี่หมดในร่างกายสังขารนั้น เอาดีไม่ได้ นี้คือว่ามันโรคชราความแก่ เมื่อแก่มาแล้วมันเป็นเหมือนกันหมด เมื่อแก่มาแล้วความเจ็บไข้ได้ป่วยนั้นก็เรียกว่าหนักมาก สิ่งที่เราไม่เคยเจ็บ

มันก็เจ็บ สิ่งที่เราไม่เคยเป็นมันก็เป็น ขยับเข้าไปเรื่อยจนกระทั่งว่าถึงวันจะแตกดับตายจริง ๆ แล้ว ไม่มียาแก้ ยาที่ว่าแก้ได้นั้นคือว่ามันยังไม่ถึงเวลาเท่านั้นแหละ แก้ไปก็เหมือนแก้ได้ มันก็บรรเทาไปนิดหนึ่งหน่อยหนึ่ง เดี๋ยวมันก็เปลี่ยนแปลงขึ้นมาใหม่อีก ผลที่สุดมันก็เอาให้ตายจนได้

ด้วยเหตุนี้จึงว่าให้รีบเร่ง ให้เร่งภาวนาซะ ดีที่สุดก็คือว่าเราต้องเลิกละกิเลสความโกรธความโลภความหลง อันมันหมักดองอยู่ในกายในจิตในสันดานนี้ให้หมดสิ้นไปก่อนตาย ถ้ากิเลสเหล่านี้ยังไม่หมดสิ้นไป ตายเมื่อใดมันก็เกิดขึ้นมาอีกอย่างนี้แหละ เกิดมาอีกก็ทุกข์ไปอีกแก่ไปอีกเจ็บไปอีกตายไปอีก วุ่นวายอยู่อย่างนี้แหละ เพราะจิตมันยังไม่เห็น จิตมันยังไม่เบื่อไม่หน่ายยังไม่คลายกิเลสเหล่านี้ออกไป ยังมาหลงยึดหน้าถือตายึดตัวถือตนยึดเรายึดของของเราอยู่ แตกดับเมื่อใดมันก็เกิดมาอีกตายต่อไปอีก วุ่นวายอยู่อย่างนี้ ไม่มีทางแก้ ไปแก้ข้างนอกมันแก้ไม่ได้ ต้องแก้ภายใน แก้ทางใจ เพราะตัวเหตุตัวสำคัญมันอยู่ที่จิต ดวงจิตดวงใจผู้คิดผู้นึกผู้รู้ผู้เห็นอันมีอยู่ในกายในจิตของเราทุกคน คือว่าจิตใจนี้มันเป็นใหญ่เป็นประธานสำเร็จแล้วด้วยดวงจิตดวงใจอันนี้ทั้งนั้น ถ้าจิตมันเอาแล้วไม่ว่าศีลธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า มันทำได้ปฏิบัติได้ละกิเลสได้ กิเลสจะมีมากน้อยเท่าไรถ้าใจมันตั้งใจที่จะเลิกจะละแล้ว มันละได้ทั้งหมดนั่นแหละ ก็พระพุทธเจ้าเป็นตัวอย่างให้เราท่านทั้งหลายได้เห็น พระอริยสงฆ์สาวกเจ้าทั้งหลายท่านเลิกท่านละได้จริง ๆ ท่านไม่กลับมาเกิดแก่เจ็บตายวุ่นวายอย่างเรา ๆ ท่าน ๆ ก็เป็นหลักฐานพยานปรากฏการณ์อยู่อย่างนี้

เราทุกคนจึงให้พากันตั้งอกตั้งใจปฏิบัติบูชาภาวนา เอาจริงเอาจังเสียที อย่าได้มีความท้อแท้อ่อนแอในหัวใจเลย วันใดคืนใดก็ตามไม่ใช่วันเดือนคืนปีมันมาภาวนาให้เรา จิตใจของเรากายวาจาจิตของเรานี้แหละเป็นผู้นั่งสมาธิภาวนาไหว้พระสวดมนต์ บริกรรมคำว่า **พุทโธ** ในใจหรือบริกรรมบทอื่นใดก็ตาม ก็ใจนี้แหละเป็นผู้บริกรรมทำใจให้สงบตั้งมั่น

ลงไปให้ได้ เมื่อใจสงบระงับตั้งมั่นได้แล้ว จะนั่งที่ไหนจะอยู่ที่ไหนจะไปที่ไหนมันก็มีความสงบตั้งมั่น ใจก็สบายเรื่อยไป ไม่ใช่ว่าใจมันจะร้อนใจมันสบาย เมื่อใจสบายแล้ว อยู่ที่ไหนก็สบาย ไปที่ไหนก็สบาย คือใจภาวนาอยู่เนืองนิจติดต่อกันไป เป็นจิตใจไม่ท้อแท้อ่อนแอในหัวใจ จิตใจเพ่งเล็งอยู่ในสมาธิภาวนาทุกวันทุกคืนทั้งยืนทั้งเดินทั้งนั่งทั้งนอน ไม่ว่าเราจะอยู่ในเพศใดวัยใดก็ไม่ท้อถอย ถ้ายิ่งเจ็บไข้ได้ป่วยเกิดมีขึ้นก็ยิ่งภาวนาให้เยี่ยมยอดขึ้นไป หรือว่ามันถึงวาระที่จะแตกจะตายจิตใจที่ภาวนาได้ดีแล้วมันไม่ถอยละ ไม่ท้อแท้อ่อนแอไม่กลัวตาย เพราะว่าพระโยคาวจรเจ้าทั้งหลายเมื่อท่านพินิจพิจารณาเห็นแจ้งแล้ว ว่า ไหน ๆ เกิดมาแล้วมันก็ต้องแก่ชราก็ต้องเจ็บไข้ได้ป่วยและผลที่สุดมันก็ต้องตาย ตายนั้นไม่ใช่ว่า แก่เฒ่าชราไปมาไม่ได้จึงตายทุกรายไป ไม่ใช่! ความตายนั้นมีเหตุการณ์มากมายหลายอย่าง เวลามันถึงวาระสุดท้าย แม้อายุไม่แก่ก็ตายได้ ยังเด็กอยู่ก็ตายได้ ยังหนุ่มอยู่ก็ตายได้ วัยกลางคนก็ตายได้ หรือว่าแก่ชราแล้วไม่มีทางหลบหลีก ตายแน่ ๆ เต็ม ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ ถ้าแก่แล้วหลบไม่ได้ ยังเด็กยังหนุ่มอยู่เหมือนกับว่าพ้นมาได้ แต่ว่าแก่จริง ๆ แล้วไม่มีทางหลบ จึงให้พากันเร่งรีบภาวนาตั้งแต่วันนี้คืนนี้เดี๋ยวนี้เป็นต้นไป คนอื่นผู้อื่นเขาไม่ทำไม่ปฏิบัติไม่เป็นไร ให้เราทุกคนที่มานั่งอยู่นี้ให้ทำให้ปฏิบัติ ไม่ต้องไปรอคนโน้นคนนี้ รอไม่ได้ต้องรีบทำ

เมื่อเราชำระจิตใจของเราเองให้บริสุทธิ์ผ่องใสสะอาดแล้ว ความตายมาถึงเข้าก็ไม่ทุกข์ไม่ร้อนเป็นเรื่องของความตาย จิตใจของเราบริสุทธิ์ผ่องใสสะอาดปราศจากมลทินโทษอยู่แล้ว ใจก็ไม่ทุกข์ไม่ร้อน แก่ก็สบายใจ เจ็บก็สบายใจ ตายไปก็สบายใจ เพราะเราไม่ได้ฆ่าให้มันตาย มันตายเองของมันเอง เราไม่ทุกข์ไม่ร้อน ภาวนาจิตใจเย็นสบายเรื่อยไป แก้ไขเหตุขัดข้องต่าง ๆ ออกจากจิตใจ จิตใจก็ย่อมมั่นคงหนักแน่นขึ้นไปโดยลำดับ ๆ

นี่แหละเราท่านทั้งหลาย การที่เราได้เกิดมาเป็นมนุษย์ได้พบพระพุทธศาสนา ได้ปฏิบัติบูชามาบ้างพอสมควรแล้ว ก็อย่านิ่งนอนใจ จงภาวนาในใจของตนให้ได้ทุกคืนทุกวัน ทั้งชีพชีวิตของเราจะเป็นอยู่ในโลกนี้ได้นานเท่าใดก็ตาม เมื่อเราภาวนาทำความเพียรละกิเลสความโกรธโลภหลงอวิชชาตัณหาในจิตใจได้แล้ว จิตใจก็จะเย็นสบายเป็นสุขไม่มีความทุกข์เดือดร้อนประการใด เมื่อว่าเราท่านทั้งหลายพากันได้ยินได้ฟังแล้ว ก็ให้กำหนดจดจำนำไปประพฤติปฏิบัติก็คงได้รับความสุขความเจริญเอวังก็มีด้วยประการฉะนี้

ความประมาทมัวเมา

๑๓ กรกฎาคม ๒๕๒๗

ณ บัดนี้ได้เวลาฟังธรรม การฟังธรรมนั้น ความจริงธรรมนั้นมีอยู่ทั่วไป ถ้าใจเราตั้งมั่นเป็นสมาธิภาวนาอะไร ๆ ก็เป็นธรรมะเป็นพระธรรมพระวินัยทั้งนั้นแหละ การฟังธรรมจึงไม่เลือกกาลไม่เลือกเวลา กาลเวลาที่เราฟังนี้เรียกว่าเป็นเวลาเป็นระยะ แต่ถ้าตัวเองสอนตัวเองฟังธรรมอยู่ในตัวเราแล้ว ธรรมมีอยู่ทุกเวลา นั่งก็ภาวนาได้ ยืนก็ภาวนาได้ เดินก็ภาวนาได้ ไปรถไปราก็ภาวนาได้ เวลาไปรถไปราให้ภาวนา**ตาย**ไว้ล่วงหน้า **มรณํ เม ภวิสสติ** ความตาย ความตายอยู่ที่ความประมาท ผู้ใดประมาทเปรียบเหมือนคนตายแล้ว คนตายแล้วทำอะไรไม่ได้ ผู้ประมาทมัวเมาเข้าใจผิดคิดหลงลืมภาวนา **พุทโธ** ในใจ ลืมพิจารณาสังขารร่างกายรูปธรรมนามธรรมของตัวเองและของบุคคลผู้อื่น ขึ้นชื่อว่ารูปนามกายใจตัวตนสัตว์บุคคลย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดกาล

การนั่งสมาธิภาวนาให้พากันนั่งขัดสมาธิเพชร การนั่งขัดสมาธิเพชรนี้อย่าว่าเราทำไม่ได้ เมื่อเราทำไม่ได้คนอื่นเขาก็ว่าทำไม่ได้เหมือนกันที่เราทำไม่ได้เราติว่าขัดแข้งขัดขาเจ็บนั่นเจ็บนี่ รูปร่างกายของมนุษย์จะไม่ให้มันเจ็บมันเป็นไม่ได้ เกิดมาแล้วจะไปคิดว่าไม่ให้มันแก่ชรา มีทางแก้ไขได้ที่ไหน มันแก้ไม่ได้ ความแก่ความชรามันแก่ตั้งแต่อยู่ในท้องแม่อยู่ในท้องแม่ก็คือว่าแก่ คนอยู่ในท้องแม่มันแก่แล้ว มันใกล้จะคลอดแล้วนั่นน่ะมันแก่ตั้งแต่มาอยู่ท้องแม่ เมื่อเกิดมาแล้วมันก็แก่เรื่อยมา มันแก่ขึ้นแก่ลง เจริญขึ้นแล้วก็ดับไป เกิดขึ้นแล้วก็ดับไป ไม่มีอะไรที่จะคงที่ได้ แต่

ความอยากความปรารถนาของคนเรานั้น อารมณ์เรื่องราวใดที่เป็นความสุขกายสบายใจ ก็อยากให้อารมณ์เรื่องราวนั้นอยู่ได้นาน ถ้าเรื่องราวอะไรเป็นอารมณ์ที่เสียอารมณ์ที่ไม่ชอบพอพอใจก็**ไม่ต้องการ** เมื่อมันเกิดขึ้นแล้วในโลกนี้มันมีทุกอย่าง ก็ล้วนแล้วแต่ธรรมเทศนาทั้งนั้นแหละ เราได้เห็นคนเกิดก็เป็นธรรมเทศนาสอนใจ ว่าเกิดมาเป็นทุกข์อย่างนี้นะ ทุกข์ทั้งผู้เกิดทั้งผู้ให้เกิด ดูสภาพความเกิด พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่า **ความเกิดเป็นทุกข์** แต่จิตใจคนเราก็ไม่เอามาพิจารณาว่าเกิดเป็นทุกข์อย่างไร ใครบ้างเป็นทุกข์ในวันเวลาที่เราเกิด ต้องกำหนดพิจารณาดูเรื่องของตัวเอง ไม่ให้จิตใจออกไปนอกกายนอกจิต เมื่อจิตอยู่ที่กายวาจาจิตของตัวเองอยู่ มีสติในเวลาดู มีสติระลึกอยู่ในเวลาฟังเสียงในเวลาดมกลิ่นลิ้นลิ้มรส กายถูกต้องโผฏฐัพพะใจคิดธรรมารมณ์ พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า จงเป็นผู้มีสติในเวลานั่ง จงเป็นผู้มีสติในเวลายืน จงเป็นผู้มีสติในเวลาเดิน ในเวลาไปรถไปรา เวลานั่งเวลานอนท่านให้มีสติระลึก

บางคราวบางเวลาเราไปนั่งในที่เราขาดสติ ในบนศีรษะบนหัวของเรามันมีไม้มีอะไรอยู่บนหัวบนศีรษะ แต่เราขาดสติไม่ได้ระลึกว่าเวลาเราลุกขึ้นเราจะต้องระวัง ไม่ได้คิด! เมื่อคิดจะไปก็มองไปเห็นที่ตนจะไปก็เลยลุกขึ้นด้วยความแรงสูง ศีรษะจะไปตำไม้ตำทิ่มอยู่แล้วนั้นแหละ บางคราวบางคนเมื่อตำแล้วจนกลับนั่งอีก มันไปไม่ได้เพราะว่าขาดสติ เอาศีรษะไปตำไม้ตำขอนตำสิ่งที่มันมีอยู่ใกล้ ๆ ตัวเองนั่นแหละ อันนี้ท่านว่าขาดสติ คนที่ไปไหนมาไหนพลาดล้ม แผ่นดินใหญ่เท่าใหญ่ก็เหยียบพลาดไปล้ม ในเวลาล้มนั่นน่ะถ้าเด็กล้มก็พาให้เจริญวัยใหญ่โต แต่ถ้าคนแก่คนชราล้มก็พาให้ตาย คนแก่คนชราเพิ่นว่าห้ามล้ม ล้มละก็ตายล่ะ จงภาวนาดูทุกอย่าง ยืนเดินนั่งนอนมีสติภาวนา **พุทโธ**อยู่ พุทโธ ๆ จิตใจผู้รู้ ให้รู้แจ้งอยู่ในธรรมะปฏิบัติ ระมัดระวังจิตใจของตนไม่ให้โกรธให้คนโน้นคนนี้ ไม่ให้โกรธให้ตัวเอง ตั้งใจภาวนาเอาใจของตนให้แน่วแน่

มั่นคงอย่าได้หลงใหล ความหลงใหลไปตามอำนาจกิเลส เวลามันหลงใหล มันหลงที่ไหน เรียกว่าหลงที่ขาดสติ คนเราเวลาพูด พูดไป ๆ ความหลง มันก็ขึ้นมาทับถมจิตใจ**ขาดสติ** เมื่อขาดสติอื่น ๆ มันก็ขาดไป

สตินี้เมื่อระลึกอยู่ในกาย ในหลักของกายว่า กายนี้เต็มไปด้วย โลหิต เต็มไปด้วยของไม่สะอาดมีประการต่าง ๆ ตรวจตราพิจารณา ร่างกายของตนเองอยู่ ให้มีสติไม่ให้หลงกาย จิตใจที่ไม่สงบระงับอยู่ ทุกวันเวลานี้เพราะอะไร เพราะจิตใจเราไม่ได้มาพิจารณากายคือรูปขันธ์ ตัวเอง เมื่อไม่พิจารณารูปขันธ์ตัวเองที่นั่งเฝ้านอนเฝ้ากองกระดูกอยู่นี้ จึงได้เกิดความเกลียดชังบุคคลภายนอกที่ไม่ชอบพอพอใจตัวเอง จึงได้เกิด ความรักใคร่พอใจในรูปรสกลิ่นเสียง จึงได้สร้างความทุกข์ความเดือดร้อน ให้ตัวเองและเพื่อนมนุษย์ให้ได้รับความเดือดร้อนวุ่นวาย นี่ก็คือไม่ตรวจ กายพิจารณาร่างกายอันเต็มไปด้วยของไม่สะอาดมีประการต่าง ๆ **กาย** นี้พระพุทธเจ้าสอนว่าให้กำหนดให้เห็นก้อนอสุภะที่มันมีอยู่ คำว่า **อสุภ** ก็คือว่าของไม่งาม ไม่ใช่ของดิบของดีไม่ใช่ของทนทานประการใด ถ้า หากว่าคนไหนได้ไปเยี่ยมคนป่วยคนไข้หรือคนใกล้จะตายหรือคนตาย ถ้ามันหมดลมเมื่อใดเวลาใดมันจะส่งกลิ่นเหม็นออกมา ยังไม่ตายก็จริง แต่ว่าธาตุต่าง ๆ มันตายไปแล้ว มันเกิดธาตุเหม็นธาตุเขียวขึ้นมาแล้วก็มี สังขารร่างกายของเราก็ตามของเขาก็ตามมันเหมือน ๆ กัน ถ้าตายแล้วมัน เน่าแล้วไม่ว่าคนในเมืองคนนอกเมืองคนในป่าในดอยในที่ใดก็ตาม ขึ้นชื่อ ว่า**มนุษย์**ถ้ามันตายแล้วกลิ่นเหม็นเหมือนกันหมด ให้กำหนดตัวเองให้รู้ ภาวนาดูให้เข้าใจภายใน ให้เห็นว่าก้อนอสุภกรรมฐานมันไหลเข้าเทออก ตื่นเช้ามาแจ้งมาก็หาอาหารมาเลี้ยงไหลเข้าไป ตื่นนอนขึ้นมาก็ถ่ายไป ชีวิตของคนเรานี้เรียกว่าลำบาก ทุกข์ยากลำบากไม่ใช่สบาย

เราอยู่ทุกวันนี้ก็คือว่าทนทุกขเวทนาเพราะวิบากกรรมที่มาลุ่มหลง มัวเมา ไม่บำเพ็ญทานรักษาศีลบำเพ็ญภาวนาให้เพียงพอ สติก็ขาดไป

สมาธิก็ขาดไป ปัญญาก็ขาดไป ความรอบรู้ในกองสังขารไม่เพียงพอ จิตใจมันก็หลงพร่ำเพ้อขาดสติสัมปชัญญะ บุคคลที่ขาดสติสัมปชัญญะ ขาดภาวนาในใจ ความลุ่มหลงมัวเมามันเป็นคลื่นมหาสมุทรทับถมจิตใจของบุคคลผู้นั้น ความมีหน้ามีตาความมีชื่อมีเสียง ความหมายว่าเป็นตัวเป็นตนเป็นเราเป็นของของเรา เมื่อไม่ภาวนาดูจิตใจมันก็เพลินออกไปข้างนอกหลงออกไปข้างนอก พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ว่า **สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม** ธรรมอันพระผู้มีพระภาคตรัสไว้ดีแล้วสอนไว้ดีแล้วบอกไว้ดีแล้ว แม้จะตรัสไว้บอกไว้สอนไว้แนะนำไว้อย่างไรก็ตาม **สนฺทิฏฺฐิโก** ผู้ปฏิบัติผู้ภาวนาจะต้องรู้เองเห็นเองให้เข้าใจตามพระธรรมวินัยคำสอนของพระพุทธเจ้า ไม่ใช่ท่านสอนท่านตรัสดีแล้ว อันนั้นมันดีของท่าน ของเรามันยังไม่ดี จึงให้พินิจพิจารณาภาวนาอย่าได้มีความท้อถอย อย่าไปเห็นว่าภาวนามันเจ็บหลังปวดเอว หลังและเอวข้อเท้าข้อเข่ามีร่างกายจะไม่ให้มันเจ็บปวดทุกขเวทนา (เป็นไป) ไม่ได้ เราต้องกำหนดรู้ให้มันเห็นเอง เห็นเองว่านี่แหละร่างกายสังขาร มันรอวันตายอยู่ทุกเวลา จิตเราอย่าได้มาหลงยึด ยึดหน้าถือตายึดตัวถือตนยึดเรายึดของของเรา เวลาเป็นเด็กก็หลงวัยเด็กวัยหนุ่มว่าตัวเองแข็งแรง ไม่แก่ไม่เจ็บไม่ไข้และจะไม่ตายด้วย ที่ไหนได้เมื่อความตายมาถึงเข้า เด็ก ๆ ก็ตายได้ คนหนุ่มแข็งแรงก็ตายได้ คนแก่คนชรายิ่งตายเร็ว ต้องภาวนาไว้นึกไว้เจริญไว้พิจารณาไว้ ผมขนเล็บฟันหนังเนื้อเอ็นกระดูกตับไตไส้พุง อาหารใหม่อาหารเก่าไหลเข้าเทออก ไม่ให้จิตใจออกหนีจากร่างกายสังขารของตัวเองเรียกว่าภาวนา

ภาวนาเพียรเพ่งดูภายนอกมันเป็นอย่างไรภายในเป็นอย่างไร กิเลสความโกรธที่มันอยู่นี่มันอยู่ที่ไหน มันเป็นตัวอย่างไร กิเลสความโลภคือความอยากได้ไม่มีที่สิ้นสุด มันอยู่ที่ไหน ทำไมเราภาวนาไม่เห็นมัน ต้องภาวนาให้มันรู้เห็นแจ้งในจิตในใจว่า ตัวโลภะ ตัวมานะ ตัวทิฏฐิ

มิจฉาทิฐิ สัมมาทิฐิ มันอยู่ที่ไหน ภาวนาดู **สนฺทิฏฺฐิโก** ต้องเห็นเอง เห็นเองรู้เองเข้าใจเองเรียกว่าอะไรผิดอะไรถูกจะได้แก้ไขด้วยสติปัญญาของตัวเอง จะไปรอว่าให้คนอื่นบอกตักเตือน**ไม่ได้** เราต้องตักเตือนจิตใจของเราเอง ตัวเราของเรามันอยู่ที่ไหน อะไรเป็นจิตอะไรเป็นใจ อะไรเป็นกายอะไรเป็นวาจา ฝึกจิตใจของตัวเองให้มีสติ **สนฺทิฏฺฐิโก** เอาจนมันเห็นเอง เห็นเองเข้าใจเองให้มันแจ่มแจ้งชัดเจนซาบซึ้งตรึงใจ เอาจนให้มันรอบคอบ อะไรควรอะไรไม่ควร อะไรดีอะไรชั่ว ใครจะเป็นผู้ทำดีทำชั่วมันมีที่ไหน ล้วนแล้วแต่มารวมอยู่ใน**สติสัมปชัญญะ สติวินัย** ผู้จะรักษาพระวินัยได้ต้องมีสติ **สติสัมโพชฌงค์ มหาสติปัฏฐานสี่** สติในเวลานั่งให้มี เวลาจะนั่งก็ให้มีสติ เวลาจะลุกก็ให้มีสติ เวลาจะยืนก็ให้มีสติ เวลาจะเดินก็ให้มีสติ เดินอยู่ก็ให้มีสติ ตาดูหูฟังมีสติอยู่ในตัวในใจ นั่นจึงชื่อว่า **สนฺทิฏฺฐิโก** เอาจนรู้เองเห็นเองรอบคอบในตัวเราเอง ไม่มีคนอื่นที่จะไปตามรักษาให้ ตัวเองรักษาตัวเองทั้งนั้นแหละ

พระธรรมคำสอนพระพุทธเจ้าพระองค์ตรัสไว้ดีแล้ว แต่เราที่จะนำมาประพฤติปฏิบัติสังวรระวังจิตใจกายวาจาจิตของเรา มันต้องอีกทีหนึ่ง พระองค์ตรัสดีแล้วเราก็ต้องทำดีปฏิบัติดี ด้วยกายคือความประพฤติ ด้วยวาจาคือคำพูด ด้วยใจคือความคิดความภาวนาอยู่ เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว เรียกว่า **สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม** ธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว **สนฺทิฏฺฐิโก** ผู้ปฏิบัติต้องเห็นเองเข้าใจเอง **อกาลิโก** ไม่มีกาลไม่มีเวลา มีสติเมื่อใดเวลาใดธรรมะคำสอนของพระ-พุทธเจ้านั้น เทศนาว่าการอยู่ทั้งวันกลางคืนยืนเดินนั่งนอนทุกอิริยาบถเหมือนกับฝนตกในฤดูฝน ไม่เลือกกาลเลือกเวลา ผู้ใดประพฤติดีปฏิบัติชอบไม่ท้อถอย ผู้นั้นก็ใกล้ไปสู่การบรรลุมรรคผลนิพพานได้ ไม่ว่านั่งนอนยืนเดินกลางคืนกลางวันภาวนาไม่ท้อถอย **เอหิปสฺสิโก** เป็นธรรมร้องเรียกผู้ปฏิบัติให้มาดูได้ ดูกายดูใจดูความผิดความถูกของตัวเอง **เอหิ**-จงดู

ปสฺสิโก-จงเห็น จงดูจงเห็นอยู่ที่นี้ จิตแส่ส่ายไปภายนอกนั้นไม่ได้ คิดไปกว้างเท่าใดก็หลงกว้างไปเท่านั้น ให้**โอปนยิโก** รวมเข้ามาน้อมเข้ามาสงบเข้ามาอยู่ที่จิตใจดวงผู้รู้ ภาวนา **พุทโธ**อยู่ พุทโธ พุทธะ จิตใจดวงผู้มีความรู้อยู่เดี๋ยวนี้ขณะนี้เป็นดวงพุทธะ

พุทธะ แปลว่า ผู้รู้ จิตใจทุกคนมันมีใจผู้รู้อยู่ในตัวทั้งนั้น แต่แทนที่ใจผู้รู้จะอยู่สงบตั้งมั่นอยู่ในธรรมะปฏิบัติ มันกลายเป็นใจผู้หลงหลงไปตามรูป หลงไปตามเสียง หลงไปตามกลิ่น หลงไปตามรสอาหารการกิน หลงไปตามโผฏฐัพพะเย็นร้อนอ่อนแข็ง หลงไปตามธรรมารมณ์หลงไปตามโลก หลงไปตามธรรม คือไม่สงบตั้งมั่นอยู่ในกายในจิตของตัวเอง กิเลสโลเลมันพานั่ง กิเลสโลเลมันพานอน กิเลสโลเลมันพาไปกิเลสโลเลมันพาอยู่ เมื่อจิตใจโลเลไม่มีหลักศีลสมาธิปัญญาอยู่ในตัวในกายวาจาจิตแล้ว**เสียหลัก** เสียหลักภาวนา ให้ตั้งจิตตั้งใจขึ้นมาในหัวใจของเราทุก ๆ คน คนเรานั้นมีบุญบารมีต่าง ๆ กัน มีสติมากน้อยกว่ากัน มีสมาธิมากน้อยกว่ากัน มีปัญญามากน้อยกว่ากัน ต้องภาวนาอยู่ต้องทำอยู่ปฏิบัติอยู่รักษาอยู่ ตามรู้เห็นอยู่ภายในจิตใจดวงใจของเรานี้เมื่อเราได้เห็นคนเกิดคนแก่คนเจ็บคนไข้คนตายคนอยู่ดีสบายไม่สบายเห็นอะไรอยู่ก็ตาม อย่าได้หลงออกไป เอามาเตือนใจของเราให้มีสติให้มีสมาธิด้วย ให้มีปัญญาด้วย จนให้มีญาณอันวิเศษละกิเลสราคะโทสะโมหะในจิตใจในกายวาจาจิตของตัวเองให้มันหมดไปสิ้นไป ให้ใจผ่องใสสะอาด ใจขี้เซาเหงานอนไล่ให้มันไป ไปมัวหลับไหลอยู่ไม่ได้ปัญญาไม่ได้ความคิดที่ดี

คนเราโง่ (หรือ) ฉลาดมันอยู่ที่ความตั้งใจ ถ้าใจไม่ฉลาดมันก็เก็บเอาความโง่เขลาเบาปัญญามาไว้ อารมณ์ที่ดีมันนึกไม่ได้ **พุทโธ ๆ** ในใจมันนึกไม่ได้ แต่นึกรั่วไหลไปที่อื่น หลงไหลไปตามกิเลสของใจกิเลสของโลก เมื่อหลงออกไปกว้างขวางเท่าไรก็เรียกว่าจมลงไปในแม่น้ำมหา-

สมุทร คือว่าหลงไปตามสมมุติของมนุษย์ที่สมมุติอยู่ จิตและใจเราไม่ภาวนาไม่สงบเป็นดวงหนึ่งดวงเดียว จึงใช้การไม่ได้ **โอปนยิโก** ท่านให้น้อมเข้ามาพินิจพิจารณา อะไรไม่ดีอย่าไปยึดไปถือเอา สิ่งใดดีมีประโยชน์ไม่มีทุกข์โทษประการใด พระองค์ก็ให้เอามาภาวนาให้มันรู้เข้าใจไว้ ตั้งจิตตั้งใจให้มั่นคง จิตใจให้มีความมั่นคงหนักแน่น ดูพื้นแผ่นดินพื้นพสุธาหน้าแผ่นดินที่เรานั่งยืนเดินอยู่สร้างบ้านเรือนอาศัยตั้งแต่เกิดจนตาย เขามีความหนักแน่นไม่หวั่นไหวสั่นสะเทือน มนุษย์จะทำดีให้แผ่นดินก็เฉย มนุษย์จะดุด่าว่าร้ายให้ทำลายแผ่นดินอย่างใด แผ่นดินเขาก็ไม่เดือดร้อน แต่กิเลสในใจของคนเรามันเดือดร้อน คือจิตใจไม่อยู่ไม่ภาวนา

ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหิ วิญญูชนทั้งหลายประชาชนทั้งหลายคนเราทุกคนซึ่งรู้แจ้ง **ปัตจัตตัง** จำเพาะจิต คือให้มารวมจิตตั้งจิตตั้งใจของตัวเอง **ปัจจัตตัง** - จำเพาะจิต มันเกิดขึ้นที่จิตที่ใจทั้งนั้น **คนจะทำบาปมันก็เกิดที่ใจ คนจะทำบุญก็อยู่ที่ใจ** เมื่อจิตใจนึกดูเจริญดูอยู่มันก็ทำบุญในความนึกคิดในใจมันก็เป็นบุญ ประพฤติทางนอกออกไปก็เป็นบุญ พูดจาปราศรัยก็เป็นบุญ **พุทโธ ๆ** อยู่ในใจก็เป็นบุญเป็นกุศลทั้งนั้น ท่านจึงกล่าวว่า **ภาวนามัย** บุญสำเร็จด้วยการภาวนา มันจะสำเร็จได้ก็อยู่ที่เราประกอบกระทำ มีสติอยู่ทุกเวลาว่าอะไรมันเป็นอะไร จิตใจเดี๋ยวนี้ขณะนี้มันคิดอะไร คิดในสิ่งที่เป็นบุญหรือคิดในสิ่งที่เป็นบาป สิ่งใดที่เป็นบาปเป็นอกุศล เมื่อมองเห็นได้ก็รีบละอย่าไปตามมันไป ตามมันไปไม่มีที่สิ้นสุดทวนกระแสเข้ามา ทวนเข้ามาภายใน ตาจะเห็นรูปก็ต้องมีจิตใจอยู่ภายในนี้ ลำพังแต่ตามันไม่รู้อะไร ตามันเป็นจักษุประสาท จิตใจดวงผู้รู้อยู่ในตัวในใจนั้นแหละ เป็นผู้รับรู้ประสาท ใจดวงนี้มีสติเต็มที่หรือยัง เมื่อไม่มีสติก็ให้ระลึกขึ้นมา จิตใจดวงผู้รู้มีสมาธิเต็มที่หรือยัง เป็นขณิกสมาธิอุปจารสมาธิอัปปนาสมาธิหรือยัง เมื่อยังก็รีบลุกขึ้นภาวนา อย่าไปหลับไหลอยู่ตามอารมณ์กิเลส

กิเลส ๆ นั้นไม่ว่ากิเลสความโกรธอย่าได้ทำไปตาม ไม่ว่ากิเลสความโลภอย่าได้ทำไปตาม กิเลสความหลงยิ่งเป็นของละเอียดมันเกิดได้ หลงอะไรแล้วมันไม่ฟังใครละ มันทำไปตามความหลง มันพูดไปตามความหลง มันคิดไปตามความหลง จะมีใครกี่ร้อยคนมาบอกมาสอนมันก็ไม่ฟัง มันก็หลงไปตามเรื่อง หลงไปไหลไป จนไปพบความเดือดร้อนวุ่นวายซึ่งเกิดขึ้นเพราะความประมาทมัวเมาของตัวเอง อย่าไปติโน้นตินี้ แทนที่จะติตัวเราเองว่าเราเป็นผู้ขาดสติขาดสมาธิขาดปัญญา มองไม่เห็น! ดูเถิดคนเราเมื่อผิดพลาดอะไรขึ้นมา มักแต่ไปติโน้นตินี้ ไม่ติตัวเองว่าตัวเองมันขาดอะไร ขาดทานบารมี - การบำเพ็ญทานไม่เพียงพอ ขาดศีลบารมี - ขาดการรักษาศีล

พระพุทธเจ้าทรงตรัสหลักศีล ๕ ไว้ให้เว้นจากฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ให้เว้นจากลักขโมยวัตถุข้าวของผู้อื่น ให้เว้นจากประพฤติผิดในกาม ให้เว้นจากการพูดโกหกพกลม ให้เว้นจากดื่มกินเครื่องดองของเมาสุราเมรัย **ไม่มีศีลไม่มีธรรมไม่มีคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าอยู่ในตัวในใจ จึงได้เดือดร้อนวุ่นวายตั้งแต่เกิดจนตาย** คนที่เดือดร้อนวุ่นวายตั้งแต่เกิดจนตายนั้นคือว่าคนไม่มีทาน การให้การบริจาคไม่มี คนไม่มีศีลเรียกว่าเป็นคนทุศีล ทำแต่บาปหยาบช้าทารุณ ทำบาปได้ทำบุญไม่ได้ ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตได้แต่คนอื่นจะมาฆ่าตัวเองก็ไม่ยอม นี่แหละ! ปัญญามันโง่เขลาเบาปัญญาอยู่ตรงนี้ เพราะจิตไม่ตั้งมั่นสมาธิไม่เกิดปัญญาไม่มีสติไม่มี ขาดสติตรงนี้ขาดสมาธิตรงนี้ขาดปัญญาตรงนี้ เมื่อมันขาดตรงนี้เราก็ตั้งจิตตั้งใจขึ้นมา ให้เป็นผู้รำลึกอยู่เสมอ **มรณํ เมภวิสฺสติ มรณะ - มรณัง** แปลว่าความตาย **เม**ก็คือเรา เราต้องตายภายในร้อยปี ยังไม่ถึงร้อยปีก็ลำบากลำบนที่สุดเพราะว่าอยู่กับสังขาร สังขารนี้เมื่อมันแก่ชราแล้วก็ชำรุดทรุดโทรมลงไป เวลายังเด็กยังหนุ่มยังแข็งแรงก็ไม่เอาถ่าน ภาวนาก็ไม่เอา ศีลก็ไม่รักษาภาวนาไม่เอื้อเฟื้อบุญกุศลไม่สนใจ อันนี้แหละมันเกิดความ

ทุกข์ขึ้นมา เมื่อแก่ชราแล้วจะลุกขึ้นไปก็ร้อง (เพราะ) มันเจ็บมันปวด จะนั่งลงมาก็ร้องโอย ๆ อยู่ **พุทโธ**อยู่ที่ไหน**ธัมโม**อยู่ที่ไหน **สังโฆ**อยู่ที่ไหน นึกไม่ได้เจริญไม่ได้ทั้งนั้น ฉะนั้นอย่าไปรอให้มันแก่ เราตกอยู่ในวัยเด็กก็ภาวนาในวัยเด็กนี่แหละ **พุทโธ ๆ** อยู่นี้ เมื่อตกอยู่ในวัยแก่ชราก็ไม่ต้องวิตกวิจารณ์ไปว่า เมื่อเราเด็กเราหนุ่มไม่มีครูบาอาจารย์ไม่มีผู้พาประพฤติปฏิบัติ อันนี้มันเป็นข้อแก้ตัวของคนขี้เกียจคนไม่ลุกขึ้นภาวนา

หลักพระพุทธเจ้าพระองค์สอนว่า **หลักปัจจุบัน ตัตถะ ๆ** ในที่นี้ ๆ ในที่นั้น ๆ คือถ้ารวมจิตรวมใจลงไปในหลักปัจจุบันแล้ว แก่ก็ภาวนาได้ หนุ่มก็ภาวนาได้ ปานกลางก็ภาวนาได้ คือ**เอาหลักปัจจุบันเดี๋ยวนี้เวลานี้เป็นหลักปฏิบัติธรรม** เรานั่งก็ภาวนาในเวลานั่ง เรายืนก็ภาวนาในเวลายืนเดี๋ยวนี้ เราเดินไปมาที่ไหนก็ภาวนาในที่นั้น ถ้าตั้งจิตเจตนาลงไปในหลักปัจจุบันให้จิตใจมันตั้งมั่นเต็มที่ มีสติเต็มที่มีสมาธิเต็มที่มีปัญญาเต็มที่มีญาณอันวิเศษละกิเลสในจิตในใจให้หมดไปสิ้นไป เมื่อมีสติมีสมาธิมีปัญญามีความกล้าหาญสามารถอาจหาญภายในจิตในใจ ไม่ว่าฝนจะตกแดดจะออกลมจะพัดอะไรก็ตาม เราจะต้องลุกขึ้นยืนหยัดต่อสู้กิเลสในหัวใจให้ได้ กิเลสใหม่มันเข้ามาให้คอยระวัง ความสรรเสริญเยินยอบังเกิดมีขึ้น มันก็ (อยู่ได้) ไม่นานก็ย่อมมีความดับไป เมื่อความติเตียนนินทาว่าร้ายป้ายสีให้ ก็อย่าไปเสียอกเสียใจ ไม่ใช่ว่าความเสียมันอยู่ที่เขาติเตียนนินทา เราทำไม่ดีทางกาย เราพูดไม่ดีทางวาจา เราคิดในจิตไม่ดีทางในใจต่างหาก ไม่ใช่คนอื่นสรรเสริญแล้วก็ดี คนอื่นเขาติเตียนนินทาแล้วก็เราชั่วเสียหาย ไม่มี! ผู้อื่นจะมาทำให้ผู้อื่นบริสุทธิ์ไม่ได้ ตัวใครตัวมันคือภาวนาเองรักษาศีลเองทำบุญสุนทานเอง ตั้งจิตเจตนาให้อยู่ในระดับที่เรียกว่าสูง ไม่ให้จิตใจรั่วไหลไปอยู่ตามอำนาจกิเลสความโกรธตามอำนาจกิเลสความโลภตามอำนาจกิเลสความหลง เป็นผู้เตือนใจของตนได้ทุกเวลา เมื่อเตือนใจของตนได้ทุกเวลาแล้ว ไม่ว่าจะอยู่ที่นี้ที่โน้นที่ไหน

ก็ตาม ธรรมดารูปขันธ์ร่างกายมันต้องยืนเดินนั่งนอนหมุนไปตามกฎของกรรม กฎของกรรมกฎธรรมชาติมันจะต้องเป็นไปเอง เมื่อไปไหนอยู่ไหนอะไรก็ตาม จงเป็นผู้มีสติเตือนใจของตัวเองว่า เราจะต้องมีสติ เราจะต้องมีสมาธิ เราจะต้องมีปัญญา เราจะต้องฝึกฝนจิตใจของตนให้เกิดความรู้ความเข้าใจในธรรมะปฏิบัติ ธรรมะปฏิบัตินั้นไม่ได้เลือกกาลเวลา กาลใดเวลาไหนก็ตามมันขึ้นอยู่กับการประกอบกระทำ

ดูสิในสมัยครั้งพุทธกาลสมัยพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้านั้นเป็นหลักเป็นประธาน พุทธสาวกทั้งหลายนับตั้งแต่ญาติโยมนักบวชภิกษุสามเณรภิกษุภิกษุณี เมื่อท่านได้เห็นพระพุทธเจ้าว่าทำดีได้ดีอย่างนี้ ใครทำชั่วเสียหายได้รับทุกข์อย่างนี้ ก็ละความไม่ดี บาปพระองค์สอนไม่ให้ทำบุญพระองค์สอนให้นึกให้เจริญให้ประกอบกระทำ เมื่อบุญให้ผลก็ย่อมมีความสุขกายสบายใจ เรื่องเดือดเนื้อร้อนใจไม่มีเพราะว่าบุญช่วยสนับสนุนคนทำบาปมันให้ผล ไม่ว่าจะไปไหนก็โดนแต่เรื่องทุกข์เรื่องร้ายเรื่องไม่ดีทั้งนั้นแหละเพราะว่าบาปของตัวเอง ทำแต่บาปหยาบช้าทารุณไม่มีบุญอยู่ในใจ จิตใจเร่าร้อนอยู่ด้วยกิเลสราคะโทสะโมหะตลอดวันตลอดคืนไม่ระงับดับกิเลสในหัวใจมันก็มีแต่ความทุกข์อย่างนี้แหละ

พุทโธ - พระพุทธเจ้าทรงตรัสเตือนไว้ว่า **ให้ตั้งใจปฏิบัติธรรมะให้เอาใจอยู่ในใจ เอาจิตใจอยู่ในใจ** ให้ใจมีสติ ให้ใจมีสมาธิ ให้ใจมีปัญญา ให้ใจสงบตั้งมั่น อย่าได้ลุ่มหลงมัวเมาไปอยู่ใต้อำนาจกิเลสความโกรธความโลภความหลง กิเลสความโกรธโลภหลงนั้นมันมีอยู่ในตัวในใจของคนเราเต็มอยู่แล้ว ใครก็ไม่ต้องการ ไม่ต้องเอาไปให้เขาเราทุกคนมีอยู่มากน้อยเท่าไร ความโกรธโลภหลงพระพุทธเจ้าสอนให้ละให้ทิ้งให้ปล่อยให้วาง **แม้มันยังปล่อยวางไม่ได้ก็เพียรพยายามเพื่อการปล่อยวางละก่อน** ไม่ต้องไปเก็บเอาเรื่องความโกรธความโลภความหลงเอามาเป็นอารมณ์

พุทโธ ภาวนาอยู่ในใจให้เป็นปัจจุบันธรรม - ธรรมที่เป็นปัจจุบัน ไม่ต้องไปเลือกกาลเลือกเวลา ไปนั้นไปนี้เสียก่อน ได้อย่างนั้นเสียก่อน อย่างนี้เสียก่อน ไม่ทันกาลเวลา เอาปัจจุบันภาวนาปัจจุบัน **พุทโธ** ปัจจุบัน **ธัมโม สังโฆ** นึกน้อมอยู่ในปัจจุบัน เมื่อจิตใจนึกน้อมอยู่ในปัจจุบันจิตใจก็ย่อมรวมย่อมสงบระงับตั้งมั่นลงไปที่หัวใจ เมื่อใจมีสมาธิภาวนาอยู่ จิตใจก็ผ่องใสสะอาด ความโกรธโลภหลง ก็ไม่มาหมักหมมอยู่ในหัวใจ ล้างหัวใจให้สะอาด ล้างด้วยพระธรรมคำสั่งสอน ล้างด้วยสมาธิภาวนา ล้างด้วยการละความโกรธ ความขัดเคืองในใจไม่ให้มี จะถูกใจไม่ถูกใจก็ตาม ไม่ต้องไปเก็บเอามา เกลียดคนโน้นชังคนนี้ รักคนโน้นชอบคนนี้ ไม่ให้มีในใจ ในหัวใจมีพุทโธเป็นที่อยู่ พุทโธ พุทโธ อยู่ในตัวในใจ ความรักความชังท่านให้ละทิ้ง คือว่าไม่ให้ไปอิงอาศัยความรัก - ชัง **กามสุขัลลิกานุโยค - อัตตกิลมถานุโยค ความรักเกิดขึ้นก็ให้ใจเราเป็นกลางอยู่ ความเกลียดความชังเกิดขึ้นก็ให้ใจเป็นกลางอยู่** ความเกลียดความชังเกิดขึ้นก็ให้ใจเป็นกลางภาวนา พุทโธ อยู่เรียกว่า **มัชฌิมาปฏิปทา** คือ ทำใจเป็นกลางไว้ ไม่กระทบฝั่งไม่กระทบคนไม่กระทบสัตว์ เป็นผู้มีสติเต็มที่ เป็นผู้มีสมาธิเต็มที่ เป็นผู้มีปัญญาเต็มที่ เรียกว่าภาวนาอยู่บำเพ็ญอยู่ประกอบอยู่ จิตใจไม่ท้อแท้อ่อนแอแล้วไม่มีอะไรท้อถอย ร่างกายสังขารของคนเราแต่ละบุคคลไม่ว่าเพศหญิงเพศชายคฤหัสถ์บรรพชิต มันขึ้นที่จิตใจของเรานั่นเอง เมื่อจิตใจของเรามีความเพียรความหมั่นความขยันขันแข็งไม่ท้อถอยในการปฏิบัติ แล้วก็ไม่ไปเลียนแบบความชั่วคนต่ำคนไม่ดี ต้องเลียนแบบพระพุทธเจ้า

คำว่า **พุทโธ** หมายถึงพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้านั้นนับตั้งแต่ท่านตั้งจิตตั้งเจตนามาเพื่อจะให้ได้เป็นพระพุทธเจ้านั้น ท่านทำบุญให้ทาน รักษาศีลภาวนาไม่ท้อถอย คนอื่นไม่ทำท่านก็ทำ คนอื่นไม่ปฏิบัติภาวนา ท่านก็ปฏิบัติภาวนา คนอื่นไม่ละความโกรธความโลภความหลง พระ-

โพธิสัตว์ - พระพุทธเจ้าท่านก็ละความโกรธความโลภความหลงของท่านอยู่ตลอดเวลา ผลที่สุดที่พระองค์ทำดีนั้นแหละ อะไร ๆ ก็ดีไปด้วยกันหมด ทานศีลภาวนามีอยู่ดีแล้วอะไร ๆ ก็ดีไปหมด เรียกว่าดีหนึ่งไม่ใช่ดีสอง ดีหนึ่งคือใจเป็นหนึ่ง ใจแน่วแน่เด็ดขาด ใจเฉลียวฉลาดสามารถอาจหาญ จิตใจไม่ฟุ้งซ่านรำคาญไปที่อื่น ภาวนาอยู่ทุกลมหายใจเข้าภาวนาอยู่ทุกลมหายใจออก ภาวนา **พุทโธ ๆ** ได้อยู่ทุกลมหายใจ เมื่อได้อยู่ระลึกอยู่เจริญอยู่จิตใจก็สบายสงบระงับ บาปอกุศลต่าง ๆ ก็ตามเข้ามาไม่ถึง แต่ถ้าจิตฟุ้งซ่านรำคาญ จิตรั่วไหลไปในอารมณ์ต่ำ สิ่งที่ไม่ดีก็เข้ามา ความโกรธก็เกิดขึ้นเป็นไฟหม้อนรก ความโลภก็เกิดขึ้นเป็นไฟหม้อนรก ความหลงก็เกิดขึ้นเป็นไฟหม้อนรกหมกไหม้หัวใจของผู้ขาดสติสัมปชัญญะ ฉะนั้นจงเป็นผู้มีสติ จงเป็นผู้มีสมาธิตั้งจิตตั้งใจลงไปในหัวใจของตัวเอง อย่ามัวปล่อยฟุ้งซ่านไปตามอำนาจของตัณหา

ตัณหาในใจของมนุษย์เรานั้นไม่มีที่พอ ดิ้นรนวุ่นวายไปเกิดตั้งแต่เกิดจนแก่ ตั้งแต่แก่ไปจนถึงตาย ก็ไม่อิ่มไม่พอ ตายแล้วก็มาเกิดอีกวุ่นวายอยู่อย่างนี้แหละ ฉะนั้นต้องแก้ไขภาวนาในใจของตนในภพนี้ชาตินี้ให้มันเต็มที่ มันเต็มที่ได้อยู่ที่การประกอบการกระทำ ไม่ใช่บ่นอยากได้อย่างเดียวแล้วมันได้ เมื่อเราต้องการปรารถนาบุญเราก็ทำใจของเราให้เป็นบุญ ไม่ว่าจะพูดจาปราศรัยอะไรก็ให้เป็นบุญไปทั้งนั้น การกระทำทุกอย่างทุกประการก็ให้มันเป็นบุญเป็นกุศล เมื่อมันเป็นบุญเป็นกุศลมันก็สุขกายสบายใจ ใจก็สบายกายก็สบาย ความประพฤติการกระทำที่ตนประกอบกระทำอยู่มันก็เป็นไปเพื่อความสุขความสบายทั้งนั้น ฉะนั้นการนั่งสมาธิภาวนาให้ตั้งจิตเจตนาให้มั่นคงหนักแน่นเหมือนแผ่นดิน อย่าได้หวั่นไหวไปตามโลกธรรม ไม่ให้ใจมันเสียให้ใจมันดีอยู่ คนเราที่เกิดมาในโลกนี้ไม่ให้ถูกนินทาเป็นไม่ได้ เพราะว่ามีหูก็ได้ยินเสียงเว้นเสียแต่คนหูหนวกจะไม่ได้ยิน มีหูก็ได้ยินทั้งเสียงดีเสียงไม่ดีมันมีอยู่นี่แหละ ถ้าเราภาวนา

รักษาใจของเราให้ดีได้ อะไร ๆ เมื่อมันมาถึงก็มันดีไปหมดชั่วมันไม่มาได้ เพราะเราทำดีด้วยกายคือความประพฤติ เราพูดดีทางวาจาเวลาเรากล่าวศีลกล่าวธรรมกล่าวคำสั่งสอนอะไรก็ให้มันดี ดีก็มาจากใจดีกายดีวาจาดี หัวใจดี ทานศีลภาวนามันดี ดีทีนี้มันก็ดีไปเรื่อยไป ฉะนั้นทุกลมหายใจเข้าทุกหายใจออกให้เป็นผู้มีสติ เรามีสติทุกลมหายใจเข้าออกหรือไม่ประการใด ถ้าไม่มีก็ให้ตั้งใจขึ้นมาเดี๋ยวนี้เวลานี้ เอาปัจจุบันธรรมธรรมที่เป็นปัจจุบัน ตัตถะ ๆ ในที่นี้ ๆ นี้ก็ที่จิตใจของเราเอง

ฉะนั้นอุบายต่าง ๆ ที่กล่าวนี้ เมื่อว่าเราท่านทั้งหลายพากันได้ยินได้ฟังแล้ว ก็ให้กำหนดจดจำนำไปประพฤติปฏิบัติ ก็คงได้รับความสุขความเจริญ เอวังก็มีด้วยประการฉะนี้

อานิสงส์การเดินจงกรม

๑๔ มกราคม ๒๕๒๖

ณ โอกาสนี้เป็นโอกาสฟังธรรม เป็นโอกาสนั่งสมาธิภาวนา ปฏิบัติบูชาในทางพุทธศาสนา การปฏิบัติบูชานั้นได้แก่การนั่งสมาธิและการเดินจงกรม การเดินจงกรมนั้นผู้ปฏิบัติทั้งหลายมักจะหลงลืม คือเห็นว่าเป็นเรื่องไม่สำคัญ ความจริงการเดินจงกรมนั้นก็ไม่แพ้การนั่งสมาธิ แต่ไม่ต้องเดินแบบเอาเท้าต่อเท้าไป เดินธรรมดา เอามือขวาทับมือซ้าย เดินให้อยู่ในท่าสำรวมให้พอดีไม่เร็วไม่ช้า

การเดินจงกรมนี้สมัยโบราณท่านฝึกฝนอบรมกันมานั้น ถือการจงกรมนี้เป็นการขัดเกลากิเลสหยาบ ๆ ออกได้ ส่วนมากที่สถานที่ทำความเพียรนั้น ท่านมักจะทำปลูกร้านเล็ก ๆ พอนั่งได้ไว้สุดท้ายทางจงกรม เวลาเดินไปเดินมาเหนื่อยมากก็มานั่งที่ร้านนั้นสลับกันไป คือว่าที่นั่งสมาธิก็อยู่ที่หัวทางจงกรมนั้นแหละ ทีนี้ก็ปัดกวาดให้สะอาดในที่นั้นให้ดี เวลากลางคืนพวกตะเข็บตะขาบ พวกสัตว์เลื้อยคลานทั้งหลายมันจะได้ไม่มาผ่านในที่เตียนที่โล่งนั้น เดินจงกรมกลางคืนก็ได้ เดินกลางวันก็ได้ ใต้ร่มไม้หาที่ใต้ร่มไม้ข้างบนไม่ให้แดดส่องมาก เวลาเดินจงกรมนั้นได้ทั้งการบริหารกายให้สะดวกสบาย ร่างกายคนเรานั้นถ้าเดินเลือดลมวิ่งสะดวกสบายมากดีกว่าการนั่ง คือว่าการนั่งนี้เลือดลมวิ่งไม่ค่อยสะดวกเท่าใดนัก การเดินทำให้มีความเคลื่อนไหวไปมาของกระดูกเส้นเอ็นเนื้อหนังมังสัง น้ำเลือดน้ำเหลืองมันวิ่งได้คล่องตัว การเดินจงกรมมันได้ทั้งบริหารร่างกายให้สะดวกสบาย แล้วก็แก้ความง่วงเหงาหาวนอนด้วย นั่งภาวนานั่งสมาธิถ้า

ไม่ตั้งจิตให้ดีมันหลับได้ นั่งนาน ๆ เข้าคอพับก็หลับไปเลย ก็เหมือนนอนนั่นแหละ ทีนี้เดินจงกรมนั้นหลับไม่ได้ เดินกลับไปกลับมาถ้าเกิดหลับ ถ้าต้นไม้อยู่สุดท้ายทางจงกรมหรือมาโดนที่ทำร้านไว้ให้นั่งนั้นก็จะหายง่วงไป ถ้าหลับมันก็ไปโดนละ ไม่อย่างนั้นมันก็ออกนอกทางไป หลับอย่างเรานั่งไม่ได้ การเดินจงกรมจึงเป็นข้อวัตรปฏิบัติอันหนึ่ง

สมัยครั้งพุทธกาล สมัยครั้งครูบาอาจารย์รุ่นต่อ ๆ มา **หลวงปู่มั่น หลวงปู่เสาร์** ท่านเหล่านี้ท่านเดินจงกรมมาก ไม่ใช่เล็ก ๆ น้อย ๆ เหมือนพวกเรา อย่างหลวงปู่มั่นท่านเดินจงกรม คือว่าท่านไม่ได้ประชุมทุกเวลาอย่างเราทุกคืนอย่างนี้ นาน ๆ ๖ วัน ๗ วันท่านจึงประชุมมาเทศน์ให้ลูกศิษย์ลูกหาฟัง นอกนั้นก็เดินจงกรมไหว้พระสวดมนต์นั่งภาวนา การเดินจงกรมของหลวงปู่มั่นนั้น นับตั้งแต่สรงน้ำสรงท่าเสร็จเรียบร้อยแล้วท่านก็เข้าที่เดินจงกรม พูดง่าย ๆ ก็คือว่า ๖ โมงเดินจงกรม เดินจงกรมจนถึง ๒ ทุ่มท่านก็ขึ้นไหว้พระสวดมนต์ ไหว้พระสวดมนต์นั่งภาวนาก็ในราว ๒ ชั่วโมงอีกเหมือนกัน แล้วท่านก็จำวัด กะจำวัด นี่ในราว ๔ ชั่วโมงตื่นก็ตี ๒ ตี ๒ วันใหม่ ตอนตื่นตอนนั้นก็ล้างหน้าเสร็จเรียบร้อยจึงลงเดินจงกรม ก็เดินจงกรม ๒ ชั่วโมง ไหว้พระสวดมนต์นั่งภาวนา ๒ ชั่วโมง ท่านทำอยู่อย่างนั้นของท่าน แสดงว่าท่านสบาย ไม่ค่อยมีโรคภัยไข้เจ็บมารบกวน ด้วยอำนาจการเดินจงกรมมีอานิสงส์ เลือดลมมันสะดวกสบายวิ่งได้ จิตใจก็ปลอดโปร่ง การเดินจงกรมก็ให้พากันฝึกหัดตัวเองให้เดินจงกรมเป็นเดินจงกรมได้ **ถ้าจิตฟุ้งซ่านมากเท่าไรการเดินจงกรมนี้จะแก้ได้ดีที่สุด** เดินจนมันเหน็ดเหนื่อยเมื่อยหิว ไม่ใช่เดินเล็ก ๆ น้อย ๆ เอาจนทางจงกรมดินธรรมดานี้ทรุดลงล่ะ ทรุดท่วมหลังตีนละ เดินไปเดินมาก็ปัดกวาดนานเข้าดินมันก็ทรุดลงไป คือท่านเดินจริง ๆ ภาวนาจริง ๆ

แม้ครั้งพุทธกาลสมัยโน้นก็ยังมีพระองค์หนึ่งท่านเดินจงกรม ท่าน

เอาจริง กว่าจะลาพ่อแม่มาบวชได้ก็ลำบาก เมื่อมาบวชแล้วทีนี้ถ้านั่งมันก็จะหลับท่าเดียว ท่านก็ไม่นั่ง ถ้ายืนมันก็จะหลับท่าเดียว นอนท่านไม่เกี่ยวละ ไม่นอน เอาเดินจงกรมเป็นหลัก คือว่าเดินจงกรมมันหลับไม่ได้ ภาวนา**พุทโธ**เรื่อยไป พิจารณา**กายคตาสติกรรมฐาน**เรื่อยไป ท่านจะเร่งให้กิเลสมันหมดไปสิ้นไปจริง ๆ ภาวนาไม่ท้อถอย จนกระทั่งว่าเดินเท้าแตก เลือดไหลเดินไม่ได้ เพราะว่ามันไปหนักที่เท้า ร่างกายทุกส่วนมันไปหนักที่เท้า เท้ามันมี ๒ เท้า ทีนี้เมื่อเท้าแตกเลือดไหลเดินไม่ได้ ท่านก็ได้อุบายใหม่ว่าต้องคลานเอา สัตว์ทั้งหลายที่มันมี ๔ เท้ามันยังเดิน ๔ เท้าได้ เราก็คลานเอาเข่าลงไป เท้ามันเจ็บเลือดไหลก็ไม่ต้องเหยียบ เอามือคลานภาวนา**พุทโธ**ไป ทีนี้คลานนี้ก็หลับไม่ได้ เคลื่อนไหวอยู่เสมอ ภาวนา**พุทโธ**เรื่อยไป เข่าแตกอีก เลือดไหลคลานไม่ได้ มือก็แตกเลือดไหลคลานไม่ได้ละทีนี้ เมื่อคลานไม่ได้ท่านทำอย่างไรต่อไป ท่านก็นอนขวางทางจงกรมเหยียดยาว ปัดกวาดให้มันกว้าง ๆ หาเลือกที่ไม่มีต้นไม้ กลิ้งไปพลิกไป**พุทโธ**ไปภาวนาไป กลิ้งไป ๆ จนสุดทางจงกรมแล้วก็กลิ้งกลับมา เอาอย่างนี้อยู่ตลอดเวลา ภาวนาของท่านตอนนอนยาวเหยียดนี้ไม่แตกละ เพราะมันหนักเท่า ๆ กัน ร่างกายมันไม่ไปหนักส่วนใดส่วนหนึ่ง ท่านนอนอย่างนั้นล่ะ กลิ้งกลับไปกลับมาภาวนาไม่รู้ว่ากี่วันกี่เดือนล่ะ ไม่ท้อถอย ผลที่สุดท่านองค์นั้นก็ได้สำเร็จเป็นพระอรหันตาขีณาสพ นั่นแหละการเดินจงกรมมีผลมีอานิสงส์ จึงได้สำเร็จมรรคผลเห็นแจ้งพระนิพพาน

แต่พระเณรผ้าขาวนางชีเด็กวัดสมัยนี้ไม่ค่อยเดินจงกรมกัน แต่นอนมาก นอนมากหนึ่ง ฉันมากหนึ่ง กินมากหนึ่ง ไม่ดี! ให้เดินจงกรมให้มาก นั่งภาวนาให้มากหน่อย นั่งภาวนาจิตใจฟุ้งซ่านยังไม่สงบก็หยุดเสียแล้ว นี่ก็ไม่ได้หนึ่ง ต้องตั้งใจ แล้วฝึกให้มีเวลาเดินจงกรมให้ได้ก็จะเห็นผลเห็นอานิสงส์ สำคัญ! การนั่งสมาธิภาวนานั้นให้ระวังนิวรณ์ นิวรณ์ทั้ง ๕ กามฉันทะ พยาบาท ถีนมิทธะ **ถีนมิทธะ**นี่ตัวสำคัญ ถ้านั่งไปขาด

สติ เวลาใดละจิตมันเข้าไปหลับ เผลอละเข้าไปหลับละ นั่งอยู่ก็หลับได้ ต้องมีสติคอยระวัง สตินั้นก็ไม่ใช่อื่นไกลที่ไหน จิตใจผู้รู้อยู่ในตัวเรานั้นแหละ เป็นผู้ระลึกขึ้นมา ระลึกว่าเวลานี้เป็นเวลาปฏิบัติบูชา ไม่ควรปล่อยให้จิตใจ คิดไปภายนอก ให้ใจมาอยู่ในปริมณฑลหนังหุ้มอยู่เป็นที่สุดรอบ **พุทโธ**ให้ มานึกอยู่ภายในนี้ บริกรรมภาวนาก็มานึกมาเจริญอยู่ภายในนี้ ไม่ให้ไป เจริญภายนอก คนอื่นผู้อื่นไม่ต้องไปเกี่ยว เอาจิตใจของตัวดวงเดียวให้ได้ คน ๆ หนึ่งก็มีใจดวงเดียวเท่านั้น ไม่มีหลายใจ ที่ว่าจิตหลายดวงหลายอาการ มันเป็นเรื่องกิเลสในจิตนั้นต่างหาก ความดิ้นรนวุ่นวายไปมันก็เป็นหลายใจ ไป ดวงใจจริง ๆ มันมีดวงเดียว ได้แก่จิตใจดวงผู้รู้อยู่ในใจ จิตใจดวงผู้รู้ อยู่ภายใน จิตใจดวงนี้นั้นมันเกิดมาในโลกนี้นับไม่ได้แล้ว ไม่ว่าพระ-พุทธเจ้าพระอริยเจ้าทั้งหลายที่ท่านพ้นทุกข์ภัยไปแล้ว ก็นับไม่ได้ ท่านว่า เอนกชาติคือว่านับภพนับชาติจะนับกัปนับกัลป์อย่างใด ๆ ก็เป็นอันว่า มากมาย

คนสมัยนี้เขาก็สงสัยว่า เอ! คนมันมากขึ้นน่ะ จิตใจมันเกิดมาใหม่ หรือ ความจริงใจนั้นมันไม่ได้มาใหม่ คน ๆ หนึ่งสัตว์ตัวหนึ่งมันก็มีใจ ดวงเดียวของแต่ละสัตว์แต่ละบุคคล แต่จิตดวงนี้แหละที่บางคราวบางสมัย นั้นไม่มีที่เกิด แล้วคนมันก็น้อย ถ้าเกิดมาก็มักจะมีโรคระบาด ไข้ทรพิษ บ้าง ไข้มาเลเรียบ้าง อหิวาตกโรคบ้าง พวกนี้แหละพาให้มนุษย์สมัยโบราณ เจริญไม่ได้มีมากไม่ได้ เหลือน้อย แต่ดวงจิตมันมีเต็มโลกอยู่ ท่านเปรียบ ว่าดวงจิตดวงวิญญาณนั้น โลกนี้มีอยู่เท่าไรดวงวิญญาณก็มีอยู่เท่านั้น แต่ไม่ใช่มันเปลี่ยนไปเปลี่ยนมา ตัวใครตัวมัน ดวงจิตของผู้ใดก็ของผู้นั้น เวลาผู้นั้นทำบาปก็ตกต่ำไป เวลาผู้นั้นทำบุญก็เจริญขึ้น ดวงจิตนั้นมัน เป็นดวงเก่า

รูปร่างกายนี้มันเกิดมาเอาในชาติหนึ่ง ๆ แล้วทุกคนที่เกิดมาก็ จะเอาอายุให้เท่า ๆ กันก็ไม่ได้ ใครทำบาปไว้มากอายุก็สั้น อย่างผู้ฆ่า

สัตว์ตัดชีวิต ไม่ยกเว้นการฆ่าการทำลายสัตว์เล็กสัตว์น้อยจนถึงมนุษย์ ทำลายได้ฆ่ากันได้ นี่ล่ะอายุมันจึงสั้น เกิดมาไม่กี่สิบปีก็ตาย ยังไม่ได้บำเพ็ญบุญบารมีอันใดก็ตายเสียก่อนแล้ว อันนี้คือคนไม่รักษาศีล ข้อปาณาติบาตมีการฆ่าการประหาร อายุของตัวเองก็สั้นพลันตาย ทีนี้ท่านก็มีอุบายแก้ คนสมัยโบราณท่านแก้ต่ออายุ ต่ออายุก็คือว่าสัตว์ที่เขาจะฆ่าจะทำลาย เมื่อเห็นเข้าก็รีบซื้อเอามาปล่อยให้สัตว์นั้นหลุดพ้นจากความตายไป โบราณเพิ่น*ทำกันเมื่อถึงวันครบรอบอายุที่ตนเกิดในปีหนึ่ง ๆ ก็ปล่อยปลาบ้าง ปล่อยเต่าปล่อยอะไรมีอะไรก็ปล่อยนั้นแหละ เพื่อให้ชีวิตมันยืนยาวคราวไกลไป สิ่งเหล่านี้คนสมัยใหม่เขาไม่เชื่อละ แต่ว่าคนโบราณเขาเชื่อว่าเป็นไปได้ เพราะว่าชีวิตเขาหลุดพ้นจากความตายไป สมัยนี้ในที่กราบไหว้บูชา ในที่พระบาทพระเจดีย์ หรือพระพุทธรูปที่คนไปกราบไปไหว้มาก ๆ ก็มีพวกไปเอานกกระจิ๊บ-นกกระจอกมาปล่อยบ้าง แต่ที่หลวงพ่อชินราชนั้นมันใกล้แม่น้ำน่านไหลมา เขาก้าวหน้าไปกว่าที่อื่น เขามีปลาไหลมาปล่อยด้วย ปลาช่อนมาปล่อยด้วย ปลาอะไรต่อมิอะไรเขาเอามาให้คนซื้อปล่อยได้ นกกระจิ๊บ-นกกระจอกก็มี เคยไปก็ซื้อเขาปล่อยเหมือนกันนกกระจิ๊บ อันนี้เป็นความคิดอ่านต่ออายุของคนโบราณ

การภาวนานี้ก็เป็นการต่ออายุ ใครอยากให้อายุยืนก็ให้หมั่นภาวนา มันต่อได้อย่างไรการภาวนาน่ะ คือว่าจิตใจคนเรานี้ถ้าไม่สงบมันวุ่นวายภายนอกอายุก็จะสั้น อายุสั้นพลันตาย ถ้าจิตสงบระงับตั้งมั่นเป็นสมาธิภาวนา ถ้าเจริญจนกระทั่งว่าถึงขั้นละกิเลสได้เป็นอย่าง ๆ ไปก็พาให้อายุยืนยาวคราวไกล เพราะว่าใจที่สงบระงับเย็นสบายตั้งมั่น

***เพิ่น** เป็นภาษาอีสาน แปลว่า ท่าน

เป็นภาวนาหรือว่าอยู่ในฌานของจิตนั้นมันมีกำลัง จิตมีกำลัง อาจารย์บางท่านบางองค์ คนบางคน เวลาเยียวยาพยาบาลเขาเพ่งไปที่โรคภัยไข้เจ็บก็หายได้ อย่างหยาบ ๆ น่ะแมงคาที่มันเข้าหูเขายังเอาออกได้ เขาเพ่งในจิตของเขา ว่าเวลานั้นล่ะเขาจะเพ่งมา คนแมงคาเข้าหูก็ให้ตั้งใจนั่งภาวนา ถ้ามันร้อนก็บ่ต้องอะไรล่ะ ให้เฉย ๆ ไว้ เวลาเขาเพ่งอยู่บ้านน่ะ หมอโบราณมันอยู่บ้านหมอคนเฒ่าคนแก่ พระก็ตามคนก็ตามเวลาแมงคาเข้าหูล่ะก็ไปหาเขา อยู่วัดนี่แหละ ถ้าพระก็อยู่วัดอยู่กุฏิ มันจะวูบมาที่หูเลย ร้อนที่ใบหูก่อน เมื่อร้อนแล้วมันก็ร้อนเข้าไปตามรูหูเข้าไป ร้อนเข้าไปจนถึงตัวแมงคา เอาไปจี้ตัวแมงเลยอยู่ไม่ได้ล่ะในนี้น่ะ กี่ตัว ๆ มันก็วิ่งออกมาบ่อย่างนั้นก็ตาย มันร้อนเป็นไฟ นั่นแหละคือกำลังจิตล่ะ เพ่งเข้า ๆ พลังจิตนี้ลึกลับ ฉะนั้นให้พากันภาวนา อยากจะอายุยืนก็ภาวนาบ่อย ๆ ทำใจให้สงบได้ทุกคืน ๆ อายุยืน ๑๐๐ ปีก็ได้ ไม่ต้องไปกินหยูกกินยาหรอก ภาวนาลูกเดียวให้ใจสงบตั้งมั่นเย็นสบายละอายุยืน โรคภัยไข้เจ็บเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็หายไป โรคภัยใหญ่ ๆ ก็มักจะไม่เกิดมีขึ้น เพราะด้วยอำนาจการภาวนาในทางพุทธศาสนา

พระพุทธองค์ท่านจึงทรงตรัสว่า **พุทธโอสถ** โอสถคือพระพุทธ-เจ้า **ธรรมโอสถ** โอสถแปลว่ายา พระธรรมก็เป็นยา **สังฆโอสถ** คุณพระสงฆ์ก็เป็นยา ผู้ใดเจริญอยู่ในพุทธคุณธรรมคุณสังฆคุณ พุทโธธัมโมสังโฆ หรือ**พุทโธ ๆ** จนจิตใจสงบระงับตั้งมั่นก็เป็นยา ยาทางรูปร่างกายก็ได้ ยาใจก็ไล่กิเลสราคะโทสะโมหะให้มันออกจากจิตใจได้ **พุทธโอสถธรรมโอสถสังฆโอสถเป็นยาทางจิตใจด้วย เป็นยาทางรูปร่างกายด้วย แล้วก็ให้แคล้วคลาดจากภัยพิบัติต่าง ๆ** นานาซึ่งคนเราคิดไม่ถึงมองไม่ได้ แต่มันก็เป็นไปได้ด้วยอำนาจจิต **จิตตานุภาพ** ด้วยอำนาจจิต **ธรรมานุภาพ** ด้วยอำนาจพระธรรม **สังฆานุภาพ** ด้วยอำนาจพระสงฆ์ **พุทธานุภาพ** ด้วยอำนาจพระพุทธเจ้า คุณพระพุทธเจ้า แล้วก็พลังจิตใจที่ผู้ตั้งใจ

ภาวนาเพียรหมั่นขยันนั้นแหละ เมื่อนึกเมื่อเจริญสิ่งใดก็เป็นความสุขกายสุขใจ จิตใจก็ไม่ว้าวุ่นไปอยู่ใต้อำนาจกิเลส เพียรพยายามเลิกละ ความโกรธ ความโลภความหลงของตน ด้วยการปฏิบัติบูชาภาวนาไม่ให้จิตใจท้อถอย

ถ้าเมื่อใดวันไหนคืนไหนเวลาใดจิตใจเราอ่อนแอท้อแท้ ก็ให้ระลึกถึงพระบรมศาสดาจารย์สัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา นับตั้งแต่พระองค์ตั้งปณิธานหมายมั่นเพื่อจะให้ได้มาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า พระองค์บำเพ็ญทานรักษาศีลภาวนามานับเป็นอสงไขย ๆ ถ้านับจากลัทธะพยากรณ์จากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ ๔ อสงไขยแสนมหากัป บำเพ็ญมาไม่ท้อถอย ด้วยอำนาจที่ท่านบำเพ็ญไม่ท้อถอยนั่นแหละ จึงถึงซึ่งความตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าสำเร็จดังความมุ่งมาดปรารถนา เมื่อเราระลึกถึงพระพุทธเจ้าอยู่ จิตใจของเราที่อ่อนแอท้อแท้ก็กล้าหาญขึ้นมา ที่ไม่มีความปีติยินดีในการปฏิบัติจิตใจของเราก็มีความปีติยินดีขึ้นมา ด้วยอำนาจคุณพระพุทธเจ้า ด้วยอำนาจคุณพระธรรมเจ้า ด้วยอำนาจคุณพระสังฆเจ้า แต่ไม่ใช่เพียงแต่ว่าพูดหรือว่าฟังเท่านั้น ต้องทำจิตใจให้สงบระงับด้วย ให้จิตใจตั้งมั่นเป็นดวงหนึ่งดวงเดียวภายในด้วย จึงจะเห็นผลด้วยตนเอง

สิ่งใดเมื่อเชื่อแน่เห็นผลด้วยตนเองแล้ว อันนั้นแหละไม่เสื่อม เป็น **อจลศรัทธา**-ศรัทธาไม่เสื่อม ที่มันเสื่อมได้ลุ่ม ๆ ดอน ๆ ดี ๆ ร้าย ๆ นี้คือว่ามันยังไม่เห็นด้วยตนเอง อย่างว่ามาบวชมาเรียนบรรพชาอุปสมบทในทางพุทธศาสนา ไม่ว่าบวชขาวบวชเหลืองบวชโกนผมไม่โกนผมอะไรก็ตาม ถ้ายังไม่เห็นผลด้วยตนเองนั้น ท่านว่ายังเป็นศรัทธาหัวเต่า คือมันยังหลุบเข้าหลุบออกอยู่ เดี๋ยวก็บวชเดี๋ยวก็สึก สึกแล้วก็อยากบวช บวชแล้วก็อยากสึก มันเป็นศรัทธาหัวเต่า มันยังไม่เห็นผลด้วยตนเอง ถ้าเห็นผลด้วยตนเองแล้ว ในโลกนี้ **ในโลกมนุษย์นี้ไม่มีเพศใดดีกว่าเป็นสมณนักบวชได้ทั้งประโยชน์ตนได้ทั้งประโยชน์บุคคลผู้อื่น** ถ้ามองเห็นผลด้วย

ตนเองก็อยู่ได้ พระบางองค์ผู้ปฏิบัติบางองค์มาถามครูบาอาจารย์ว่าข้าพเจ้าจะบวชไปได้ไหมในพุทธศาสนา อยากจะบวชอยู่อย่างนี้ อันนี้คือว่าไม่ทำไม่ปฏิบัติแล้วไปถามเอาทีเดียวมันก็ยากอยู่ การประพฤติปฏิบัตินั้นขึ้นกับการกระทำ **เมื่อลงมือกระทำปฏิบัติบูชาภาวนาแล้ว ไม่ได้มากก็ต้องได้น้อย** อย่างเรานั่งสมาธิภาวนา เราเดินจงกรม ตั้งใจทำจริง ๆ เดินจริง ๆ มันเห็นผลด้วยตนเอง ผลมันจะมาปรากฏในจิตใจ เมื่อใจสงบระงับนั่นแหละใจจึงเกิดศรัทธาขึ้นมา ใจสงบระงับเย็นสบายขึ้นมา นี่เห็นผลละ เมื่อเห็นผลด้วยตนเองการทำการปฏิบัติก็ไม่ท้อถอย แล้วก็ไม่ต้องไปถามใครละ ถามหัวใจเรา

ตามกฎธรรมดาก็คือว่าทำดีย่อมได้รับผลดี ใครทำชั่วย่อมได้รับผลชั่วผลทุกข์ ทำดีได้รับความสุข ทำชั่วได้รับความเดือดร้อน กฎมันมีอยู่อย่างนี้ ถ้าผู้ปฏิบัติมามองเห็นหลักนี้ด้วยสติปัญญาของตัวเองแล้ว การปฏิบัติบูชาภาวนาไม่ท้อถอย ไม่เป็นศรัทธาหัวเต่า เรียกว่าเป็นศรัทธาแท้เชื่อเลื่อมใสในคุณพระพุทธเจ้า ภาวนา**พุทโธ**ในใจได้ทุกเวลา เชื่อเลื่อมใสในคุณพระธรรม เชื่อเลื่อมใสในคุณพระสงฆ์ ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบประกอบอยู่เสมอในสิ่งที่ดีมีประโยชน์ ไม่มีทุกข์โทษประการใด จึงเป็นหน้าที่ของเราทุกคนทุกดวงใจ จะต้องตั้งสัตย์อธิษฐานในใจของเราให้มั่นคงหนัก-แน่นว่าเราจะปฏิบัติบูชาภาวนาไป จะได้มากน้อยเท่าไรก็ตามกำลังความสามารถของเรา เอาชีวิตเป็นแดนสุดท้าย ถ้าชีวิตเรายังมีอยู่เราก็จะเจริญสมถภาวนาวิปัสสนาภาวนา หรือเราจะตั้งใจอยู่ในเพศสมณสารูปนี้ต่อไป

บางคนก็ถ้าเป็นหญิงก็มักจะว่าตัวเองไม่ได้บวชเป็นพระเป็นเจ้าตั้งใจไว้บางคนก็ว่าชาติหน้าขอให้เป็นผู้ชายจะได้บวชเป็นพระเป็นเณรไม่สำคัญอย่างนั้น มันอยู่ที่ความตั้งใจ เพราะว่าเป็นหญิงเป็นชายพระ-พุทธเจ้าไม่ได้เลือก ไม่ได้เลือกชั้นวรรณะ พระธรรมวินัยพุทธศาสนา ดูสมัยครั้งพุทธกาลหญิงท่านก็บวชเป็นพระภิกษุณีได้ ท่านบวชแล้วท่านก็

ภาวนาจนเป็นนักเทศน์นักปาฐกถา แสดงธรรมเหมือนกับพระภิกษุฝ่ายชาย ต่างแต่ว่าสมัยนี้นุ่งขาวเรียกว่าแม่ขาว คือนุ่งผ้าขาวเขาก็ว่าเป็นแม่ขาว เป็นชี บางแห่งก็เรียกว่าเป็นอุบาสิกา เป็นอะไรก็ตาม ถ้าหมั่นขยันภาวนา ทำความเพียรละกิเลสความโกรธความโลภความหลงในใจของตนนั่นแหละ ให้มันเบาไปบางไป มันก็เป็นสุขจิตสุขใจ แม้จะนุ่งสีนุ่งดำนุ่งอะไรก็ตาม จะอยู่ในการงานใด ๆ ก็ทำได้

ถ้าเราดูครั้งพุทธกาลให้ดี ตัวอย่างฆราวาสญาติโยมได้แก่ พุทธบิดา พ่อพระพุทธเจ้าท่านก็ไม่ได้ไปบวชไปเรียนที่ไหน ท่านก็เป็นพระเจ้าแผ่นดินอยู่กรุงกบิลพัสดุ์ พระพุทธเจ้าเสด็จออกบรรพชา พุทธบิดาก็ไม่ไปไหนก็อยู่นั่นแหละ ปกครองบ้านเมืองอยู่ตามธรรมดา เมื่อพระพุทธเจ้าของเราได้ตรัสรู้แล้วพ้นทุกข์แล้ว ก็มาโปรดมาสอนโดยวิธีการต่าง ๆ นานา จนเชื่อเลื่อมใส ตอนแรก ๆ ก็ไม่เชื่อไม่เลื่อมใส เมื่อพระพุทธเจ้าสอนไม่ให้ท้อถอยก็เลยเชื่อเลื่อมใส ตั้งใจปฏิบัติบูชาภาวนาอยู่ในหอปราสาทราชมณเฑียร ตื่นเช้ามาก็ตักบาตรถวายทานตามธรรมดา ภาวนาอยู่ที่หอปราสาท ได้สำเร็จเป็นพระโสดาเป็นพระสกิทาคาเป็นพระอนาคา สุดท้ายแก่ชราตามธรรมดาสังขารทั้งหลาย พระองค์ไปโปรดก็ได้สำเร็จเป็นพระอรหันตาขีณาสพ จบพรหมจรรย์ดับขันธ์เข้าสู่นฤพานในปราสาทนั้นเอง พระพุทธองค์ของเราก็ได้ไปทำฌาปนกิจพุทธบิดา ท่านอยู่ในหอปราสาทราชมณเฑียรท่านก็ภาวนาได้ ละกิเลสได้ คือไม่ใช่เอาผ้าสีผ้าเหลืองผ้าขาวไป มันเอาจิต เอาจิตละกิเลสตัดกิเลสได้ละ เป็นอันว่าไปได้พ้นได้

กิเลสก็มีอยู่ในใจของทุก ๆ คน แล้วทุกคนก็รู้ว่ากิเลสของตัวมีอะไร เพียรละพยายามด้วยการปฏิบัติบูชา นั่งสมาธิภาวนาบ้าง เดินจงกรมบ้าง ถ้ามาเห็นว่าโลกนี้มันเป็นทุกข์เป็นร้อน ก็รีบภาวนาเข้าให้มันพ้นทุกข์เสียมันก็หมดเรื่อง ถ้าไม่พ้นทุกข์มาเกิดอีก ตายไปแล้วมา

เกิดใหม่อีก มันก็เหมือนเราเกิดมาชาตินี้แหละ ทุกข์ยากลำบากรำคาญขนาดไหน ไปนอนอยู่ในท้องแม่ตั้ง ๙ เดือน ๑๐ เดือนน่ะไม่ใช่เป็นความสบาย แม้คลอดมาแล้วก็มาอยู่ในกองอุจจาระปัสสาวะ กว่าจะยืนเดินนั่งนอนไปมาได้ เรียกว่าชาติความเกิดเป็นทุกข์ ให้พากันกำหนดให้ได้ มองให้เห็นว่า นี่ชาติความเกิดเป็นทุกข์จริง ๆ จนกระทั่งบัดนี้ เวลานี้ก็ยังมีความทุกข์อยู่ในร่างกายสังขาร บางคนก็เจ็บไข้ได้ป่วย บางคนก็เป็นหวัดคัดจมูก โรคในร่างกายของคนเรานั้น ผู้หนึ่ง ๆ มันก็มีโรคอย่างหนึ่งประจำอยู่ จะมีความสุขอย่างไร มันไม่มีแหละ ที่สุขเราว่าสุขมันสมมุติเอาต่างหาก ความจริงรูปขันธ์นี้มันเป็นก้อนทุกข์กองทุกข์ จิตใจของผู้ใดมาภาวนาทำใจให้สงบตั้งมั่น ก็จะมีสติมีสมาธิมีปัญญามีญาณอันวิเศษเกิดขึ้นในใจละกิเลสทุกอย่างทุกประการให้หมดไปสิ้นไป

ฉะนั้นอุบายธรรมต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ เมื่อว่าเราท่านทั้งหลายพากันได้สดับรับฟังแล้ว ได้ความจริงแจ้งในจิตของตนอย่างใด จงกำหนดจดจำนำไปประพฤติปฏิบัติ ก็คงได้รับความสุขความเจริญ เอวังก็มีด้วยประการฉะนี้

เกร็ดประวัติ
และปฏิปทาบางประการ

ควายเขาตู้*

ประกายเพชรแห่งสติปัญญาและความเป็นผู้นำในตัวหลวงปู่ได้ฉายแววให้เป็นที่ประจักษ์แก่เพื่อนพ้องมาตั้งแต่ในวัยเด็กแล้ว หลวงปู่เรียนหนังสือถึงชั้นประถมปีที่สอง เมื่อจบแล้วก็ได้เป็นครูรองช่วยครูใหญ่สอนหนังสือ หลวงปู่แว่น ธนปาโล พระเถระซึ่งเป็นญาติผู้น้องและมีวัยอ่อนกว่าหลวงปู่เพียงปีเดียวก็เคยเป็นลูกศิษย์เรียนหนังสือกับหลวงปู่ในครั้งนั้นด้วย และอีกหลายปีต่อมาหลังจากที่หลวงปู่อุปสมบทแล้วและได้กลับบ้านบัวเพื่อเกณฑ์ทหาร หลวงปู่แว่นจึงได้พบหลวงปู่อีกและก็ได้เกิดความประทับใจเลื่อมใสในสมณสารูปของหลวงปู่ จึงได้ขอติดตามไปในฐานะศิษย์อีกวาระหนึ่ง ท่านได้เล่าถึงหลวงปู่ในวัยเด็กว่าเป็นผู้มีสติปัญญาฉลาดเฉลียวเรียนอะไรก็ท่องบ่นจดจำได้เร็ว แม้ในยามเล่นหรือทำอะไรกับหมู่เพื่อนก็ไม่ต้องออกแรง คอยออกหัวคิดให้ผู้อื่นลงมือเสียเป็นส่วนใหญ่

ครั้งหนึ่งน้องชายของหลวงปู่เล่นซนปีนขึ้นต้นไม้ตามประสาเด็ก ผู้ใหญ่ก็กลัวจะพลาดพลั้งตกลงมาเป็นอันตราย แต่เรียกให้ลงอย่างไรก็ไม่ยอมลง จนผู้ใหญ่หมดปัญญา หลวงปู่จึงออกอุบายให้หลอกว่าบนต้นไม้มีผี น้องชายซึ่งกลัวผีขนาดหนักก็รีบลงมาจากต้นไม้ทันที

---

* ภาษาอีสาน หมายถึงเขากุด

หน้าที่ของเด็กในครอบครัวชาวนาไทย เห็นจะหนีไม่พ้นการช่วยเลี้ยงควาย หลวงปู่เคยเล่าว่า *"เฮามีควายเขาตู้อยู่ตัวหนึ่ง มันอยากจะชนกับเขาอยู่เรื่อย แต่ชนทีไรแพ้ทุกที เพราะมันไม่มีชั้นเชิงเอาเสียเลย ได้แต่ก้มหน้าก้มตาเอาหัวงัดลูกเดียว ไม่กี่ทีก็หันหลังวิ่งหนีแล้ว"* มิน่าคนไม่มีปัญญา หลวงปู่จึงเรียกว่าควายเขาตู้

"การภาวนาก็เหมือนกัน" หลวงปู่เปรียบเทียบให้ฟัง *"ต้องรู้จักเลือกอุบายภาวนา พิจารณาอุบายที่ถูกจริต อาศัยความเพียรอย่างเดียวบ่ได้ เหมือนคนกินอาหารต้องรู้จักเลือกกินปลากินไก่บ้าง ไม่ใช่กินเนื้ออยู่นั่นแล้ว กิเลสมันพลิกแพลงเก่งต้องตามให้ทัน คนรู้จักพิจารณาก็ได้บรรลุธรรมเร็ว อย่างสาวกในครั้งพุทธกาลตั้งใจจะบวช พอปลงผมผมตกลงมาเท่านั้นแหละท่านก็ปลงกรรมฐานได้เลยว่า ผมไม่ใช่ของใคร ปล่อยวางทุกอย่างก็ได้บรรลุธรรมเลย แล้วแต่สติปัญญาของคนจะพิจารณา บางองค์นั่งฟังเทศน์อยู่ก็ได้บรรลุเลย อย่างนั้นปัญญาท่านมาก"*

อีกครั้งหนึ่งเมื่อหลวงปู่พูดถึงวิทยาการสมัยใหม่ว่า *"สมัยนี้โลกเจริญด้วยเทคโนโลยี นักวิทยาศาสตร์มีปัญญาคิดค้นเครื่องมืออะไรต่ออะไรเยอะแยะซึ่งคนสมัยก่อนไม่เคยมีไม่เคยเห็น แต่ปัญญาทางโลกมันก็แค่นั้นแหละไม่ช่วยให้พ้นทุกข์ได้จริง เพียงแต่ช่วยให้สะดวกสบายขึ้นมาหน่อยเท่านั้น ไม่เหมือนปัญญารอบรู้ในกองสังขาร วิชาการของนักวิทยาศาสตร์ยิ่งเรียนยิ่งมากเรื่อง เรียนจบเป็นด๊อกตังด๊อกเตอร์ก็ยังไม่จบไม่สิ้น สู้วิชาของพระพุทธเจ้าไม่ได้"*

มรณํ เม ภวิสฺสติ

หลวงปู่ในวัยรุ่นหนุ่มจัดว่าเป็นผู้มีอารมณ์สุนทรีย์ใน "ดนตรีการ" อยู่ทีเดียว หลวงปู่แว่น ธนปาโล เล่าว่า ตัวท่านเองเป็นหมอลำ ส่วนตัวหลวงปู่สิมนั้นเป็นหมอแคน หลวงปู่คงจะใช้แคนเปลืองอยู่ไม่ใช่น้อย เพราะคุณเพื่อนเคยได้ยินหลวงปู่ปรารภให้ฟังว่า สมัยก่อนท่านเคยเป่าแคนมามากจนแคนหักไปหลายอัน แต่สำหรับเรื่องสตรีเพศนั้นไม่ปรากฏว่าหลวงปู่ให้ความสนใจ ตรงกันข้ามท่านอาจรู้สึกเขม่นเอาด้วยซ้ำเมื่อเห็นเพื่อนหนุ่มในวัยเดียวกันแต่เป็นหนุ่มบ้านอื่นมาเกี้ยวสาวบ้านบัว พ่อจารย์ศรีทอง เล่าว่า หลวงปู่เคยแอบเอาไม้ไปขว้างเขาหลายครั้ง เมื่อมีการไล่เลียงหาตัวเจ้าของ "ไม้บิน" ปรากฏว่าเป็นหลวงปู่ทุกครั้ง

หลวงปู่เคยปรารภว่าชีวิตของนักบวชเป็นชีวิตที่บริสุทธิ์ การครองชีพตามวิสัยชาวโลกนั้นหลีกเลี่ยงต่อการทำบาปได้ยาก ตัวท่านเองเมื่อครั้งเป็นฆราวาสก็เคยเที่ยวไปล่ากระต่ายกระแตกับเขาบ้างเหมือนกัน เมื่ออายุได้ ๑๗ ปี หลวงปู่จึงตัดสินใจบรรพชาและได้ครองตัวอยู่ในเพศบรรพชิตตั้งแต่นั้นโดยไม่เคยสึกหาลาเพศกลับไปเป็นฆราวาสอีกเลย หลวงปู่ได้เล่าถึงความบันดาลใจให้ออกบวชในครั้งนั้นว่า

"ตั้งแต่ยังเด็กแล้ว เมื่อได้เห็นหรือได้ข่าวคนตาย มันให้สะดุ้งใจทุกครั้ง กลัวว่าเราจะตายเสียก่อนได้ออกบวช"

เป็นเพราะหลวงปู่กำหนด "มรณํ เม ภวิสฺสติ" ของท่านมาแต่ไหนแต่ไรแล้วนั่นเองตั้งแต่ยังไม่ได้ออกบวช จนถึงปัจจุบันหลวงปู่ก็ยังคงใช้อุบาย

ธรรมข้อเดียวกันนี้อบรมลูกศิษย์ลูกหาอยู่เป็นประจำ เรียกว่าหลวงปู่เทศน์ครั้งใดมักจะมี "มรณํ เม ภวิสฺสติ" เป็นสัญญาณเตือนภัยจากพญามัจจุราชให้ลูกศิษย์ลูกหาตื่นตัวทุกครั้ง

หลวงปู่ยกย่อง "มรณํ เม ภวิสฺสติ" ว่าเป็นยอดธรรม ใครภาวนาได้ทุกลมหายใจเรียกว่าเป็นผู้ไม่ประมาท บ่อยครั้งที่ท่านยกพุทธดำรัสที่มีต่อพระอานนท์มาปรารภให้ฟัง *อานนท์นึกถึงความตายวันละหลายพันครั้งเรียกว่ายังประมาทอยู่ เราตถาคตนึกถึงความตายทุกลมหายใจเข้าออก* บางครั้งหลวงปู่ให้กำหนดนึกถึงความตายให้ได้ทุกลมหายใจเหมือนเราภาวนา *พุทโธ* อย่างนั้น ใครที่ภาวนา *พุทโธ* หรือใช้คำบริกรรมอื่นแล้วจิตใจยังไม่สงบ หลวงปู่มักแนะนำ *มรณกรรมฐาน* โดยท่านให้คำอธิบายว่า *"ความตายนี้มันอยู่ใกล้ที่สุด เห็นได้ง่ายที่สุด เพราะมันอยู่แค่ลมหายใจนี่เอง นึกดูซิ เราหายใจเข้าไปแล้ว เกิดมีอะไรติดขัดหายใจออกมาไม่ได้ก็ตายเท่านั้น หรือหายใจออกไปแล้วสูดหายใจเข้ามาไม่ได้ก็ตายอีกเหมือนกัน เรื่องอย่างนี้มันเกิดได้ทุกเวลา นั่งกินข้าวคุยกับเพื่อนฝูงอยู่ดี ๆ เกิดอื้ออ้าขึ้นมา เอ้า! ตายเสียแล้ว ยิ่งนอนอยู่ยิ่งแล้วใหญ่ คือว่ามันนอนรอความตายเหมือนอย่างพระอุปัชฌาย์องค์หนึ่ง..."* หลวงปู่เล่าตัวอย่างการนอนหลับแล้วตายไปเลยซึ่งเป็นตัวอย่างที่หลวงปู่เล่าบ่อย ๆ

"พระอุปัชฌาย์องค์หนึ่งทางภาคอีสานไปบวชนาค ธรรมเนียมคนเมืองนั้นพอถึงฤดูเข้าพรรษาเขานิยมบวชลูกหลาน พระอุปัชฌาย์องค์นั้นก็ไปบวชพระใหม่ บวชทั้งวันก็ไม่เสร็จต้องพักไว้บวชต่อวันรุ่งขึ้น พระอุปัชฌาย์ก็ไปพักผ่อน ถึงตอนเช้าได้เวลาไปบิณฑบาต พระเณรไม่เห็นอุปัชฌาย์ออกมาก็ให้คนไปตาม ที่ไหนได้ นอนอยู่แต่ไม่ใช่นอนหลับ นอนตาย! ตายตั้งแต่เมื่อไหร่ก็ไม่รู้ นั่น! มรณกรรมฐานมันเร็วขนาดไหน ไว้ใจบ่ได้"

อีกตัวอย่างหนึ่งซึ่งหลวงปู่เล่าบ่อยเกี่ยวกับมรณกรรมฐานคือเรื่องพระลูกศิษย์ของท่านเอง พระรูปนั้นท่านพักที่กุฏิทางผาเกิ้ง เกิดป่วยเป็นโรคอะไรก็ไม่รู้ เวลาเจ็บมากร้องไห้โอดโอย หลวงปู่อยู่ทางถ้ำปล่องก็ได้ยินเสียงร้อง ท่านได้ไปเยี่ยมเตือนสติว่า *"เออ! ร้องยังไงมันก็ไม่หายหรอก ให้ภาวนา* พุทโธ *เข้าไว้เถอะ"* พระรูปนั้นก็คงจะเจ็บปวดเต็มที ตอบหลวงปู่ว่า "ภาวนาไม่ไหวแล้ว มันเลยภาวนา" หลวงปู่ก็ *"เอ! การภาวนานี่มันจะเลยได้ยังไง ยังไม่ตายก็ต้องภาวนาทั้งนั้นแหละ ถ้าเลยก็คือว่าตายน่ะซี ถ้ายังไม่ตายต้องภาวนา"*

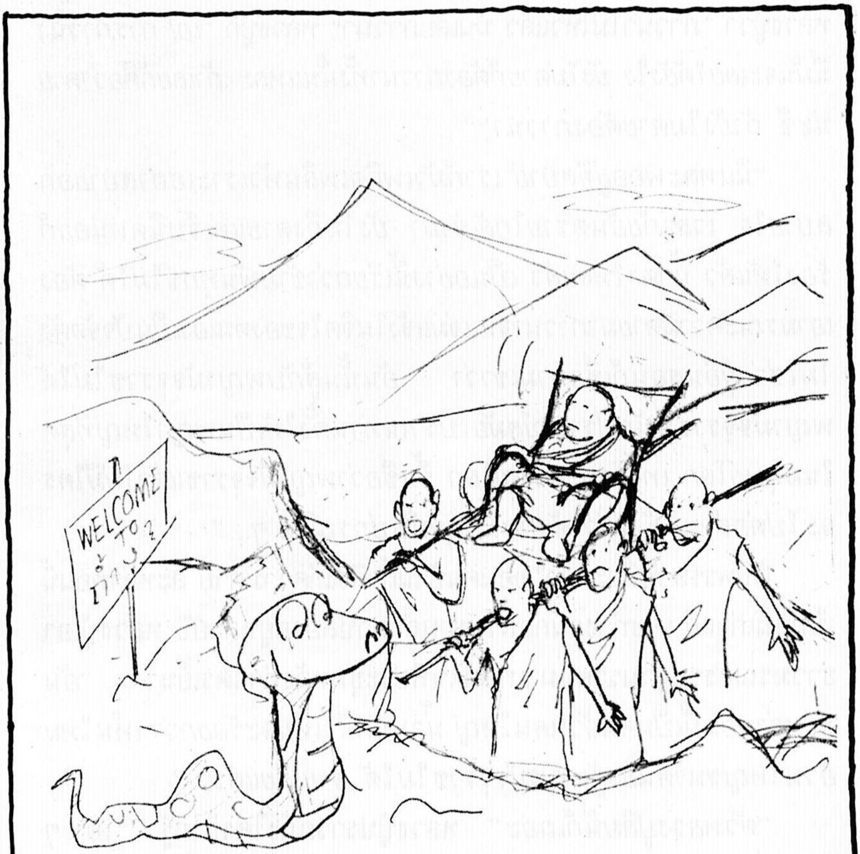
"นี่แหละพออยู่ดีสบาย เราก็มัวเพลิดเพลินหัวเราะเฮฮาสบายอกสบายใจ เวลาภัยอันตรายใกล้เข้ามา ยังไม่ถึงตายแค่เจ็บนิดหน่อยก็ร้องไห้แล้ว น้ำตาไหลแล้ว เป็นอย่างนี้เรียกว่าข้ามพ้นทุกข์ไม่ได้ ต้องเอามรณะความตายมาภาวนาจนแจ่มแจ้งในจิตใจของตนเองเป็นปัจจัตตังไม่ใช่ว่าผู้อื่นสอนก็เชื่อตามเขาว่า อันนั้นสู้กับพญามัจจุราชไม่ได้ พญามัจจุราชนี่นักปราชญ์สมัยโบราณท่านตั้งให้เป็นพญาใหญ่ที่สุดในมนุษย์โลก เทวโลก พรหมโลก ขึ้นชื่อว่าพญามัจจุราชแล้วไม่มีใครจะไปต่อต้านได้ ไม่ว่าด้วยอาวุธยุทโธปกรณ์ใด ๆ..."

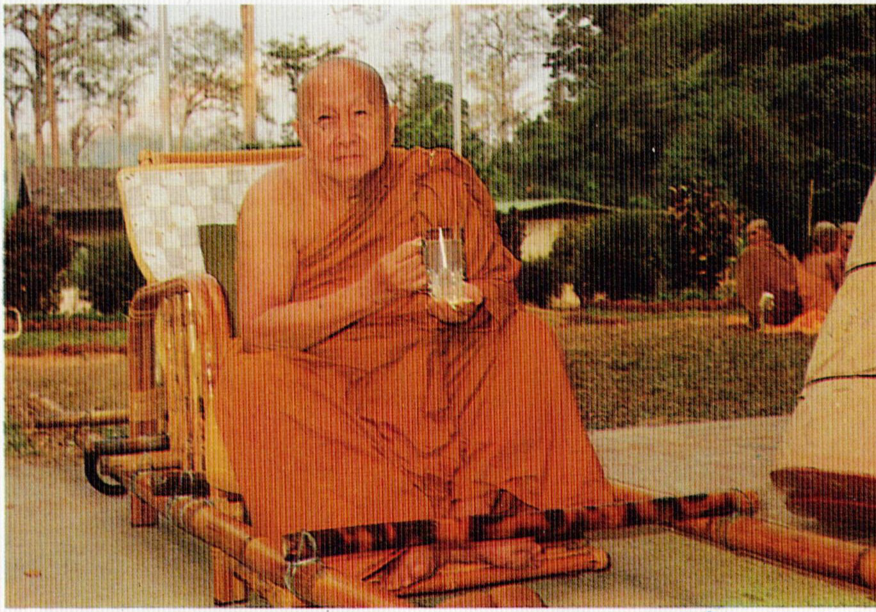
ต้นพรรษาปีนี้สะหล่า*ทอนคนบ้านถ้ำถึงแก่ความตาย สะหล่าทอนนี้เป็นคนเก่าแก่ เคยทำงานก่อสร้างบนถ้ำผาปล่องอยู่หลายปี หลวงปู่เอาข่าวมรณกรรมฐานรายนี้มาเทศน์ในที่ประชุมหลังทำวัตรเย็นว่า *"อันสะหล่าทอนนี้เป็นคนอ้วนคนใหญ่ น้ำหนักตัวเห็นจะร้อยกว่า เห็นไหมอ้วนใหญ่ขนาดนี้ยังสู้พญามัจจุราชไม่ได้ ตายเสียแล้ว..."*

"ตัวหลวงปู่สิมนี่ก็เถอะ" หลวงปู่ปรารภถึงใครก็ไม่รู้ *"ใคร ๆ ก็ว่าเพิ่นสบาย จะไปไหนมาไหนไม่ต้องเดิน มีคนหาม เดี๋ยวเถอะ หามไปหามมา หามไปถึงถ้ำงู เกิดมีงูโผล่ออกมา หลวงพี่ตกใจทิ้งคานหามไปองค์ละทางสองทาง หลวงปู่ก็คงสบายหลายละทีนี้"*

---

* สะหล่า เป็นภาษาพื้นเมืองทางเหนือ หมายถึงช่างฝีมือ

WELCOME
TO

มรณกรรมฐานนี้ไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย ไม่ใช่เพียงคำพูด คำพูดหรือตัวหนังสือมันละกิเลสอะไรไม่ได้ แต่ถ้าผู้ปฏิบัติน้อมนึกรำลึกในมรณกรรมฐาน ไม่ว่าจะเห็นคน เห็นสัตว์ ป่าไม้ ป่าดงพงพี ก็เห็นความแตกดับ ความตายของคน ของสัตว์ ของต้นไม้ ใบหญ้า ผลที่สุดที่เกิดมาแล้วก็ต้องมีความแตกดับ ทำลาย ตายไปเป็นธรรมดา ใครจะมายึดมาถือว่าตัวเราของเราไม่ได้ทั้งนั้น ยึดไปเถิด เมื่อถึงความตายแล้วก็ต้องทิ้ง ไม่ทิ้งก็จำใจทิ้ง เมื่อจิตใจของผู้ภาวนาภาวนา เข้าถึงซึ่งมรณกรรมฐานแล้ว ไม่ห่วงใคร บ้านก็ไม่ห่วง ลูกเต้าก็ไม่ห่วง ลูก หลาน เหลน โหลนอะไรไม่ห่วงทั้งนั้น เพราะมันเล็งเห็นแจ้งชัดว่าตายแล้วเอาอะไรไปไม่ได้

ท่านพระอาจารย์ สิงห์ ขนฺตยาคโม

พระอุปัชฌาย์ผู้ให้ฉายา "พุทธาจาโร" เมื่อหลวงปู่ยัตติเป็นสามเณร ธรรมยุตินิกาย

โสสานิกังคะ

ปี พ.ศ. ๒๔๗๒ หลังจากอุปสมบทแล้วหลวงปู่ได้ติดตามพระอาจารย์ของท่าน คือท่านอาจารย์สิงห์ ขนฺตยาคโม ไปจำพรรษาที่วัดป่าเหล่างา (วัดป่าวิเวกธรรม) จังหวัดขอนแก่น

วัดป่าเหล่างานี้เป็นวัดที่อยู่ในเขตป่าช้า (บริเวณโรงพยาบาลขอนแก่นในปัจจุบัน) ท่านอาจารย์สิงห์และท่านอาจารย์ปิ่นได้จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นสำนักอบรมกรรมฐานแก่ญาติโยมชาวขอนแก่น หลวงปู่ได้เล่าถึงประสบการณ์ในพรรษาแรกเพื่อครั้งเป็นหลวงพี่หนุ่มให้ฟังว่า มีอยู่วันหนึ่งฝนต้นฤดูตกลงมาอย่างหนัก ชาวบ้านร้านตลาดออกมารองน้ำและเล่นน้ำฝนกัน เกิดฟ้าผ่าท่อรองน้ำเปรี้ยงลงมาเป็นผลให้มีคนตายไป ๒-๓ คน เขาก็เอาศพมาฝังที่ป่าช้าอย่างกะทันหัน พอฟังไปได้ ๓-๔ วัน ท่านอาจารย์สิงห์ท่านจะคิดอะไรของท่านก็ไม่ทราบ พาพระเณรไปขุดขึ้นมา *"จะให้ลูกน้องได้อสุภกรรมฐานก็ไม่รู้"* หลวงปู่เล่าด้วยเสียงกลั้วหัวเราะ *"ขุดขึ้นมาใส่กองไฟเขียวอื๋อเลยละ เขียวเหมือนเทา*เน่า สภาพศพตอนนั้นกำลังเน่า หนังยังเหนียวอยู่ยังไม่แตก"* หลวงปู่ลำดับภาพประทับใจในความหลัง *"เหม็นไม่ต้องบอกละ เต็มจมูกทุกองค์ ได้อสุภะกันหมด ถ้าได้สักศพเอามาเผาที่ถ้ำผาปล่องเณรน้อยน่ากลัวจะไม่ยอมอยู่ละ"*

---

* สาหร่ายน้ำจืดชนิดหนึ่ง สีเขียวเข้มเส้นละเอียดเหมือนเส้นผม ชาวอีสานใช้เป็นอาหาร

"นี่แหละคือร่างกาย" หลวงปู่พูดเนือย ๆ อย่างปลงตกแล้วโดยสิ้นเชิง *"บางคราวบางสมัยมันก็ต้องดม ครูบาอาจารย์เพิ่นทำ เราจะหลบไปทางอื่นก็ไม่ได้ ก็ต้องดมไปด้วยกัน"*

อีกตอนหนึ่งที่หลวงปู่เล่าประสบการณ์ที่ท่านได้อสุภกรรมฐานจากซากศพ *"ศพที่เก็บไว้ ๔-๕ วันก่อนจะเผานั้น ถ้าสมณะนักบวชเรายังไม่เคยเห็นก็อาจจะไม่รู้สึกอะไร แต่ผู้ที่เคยดูศพอย่างนั้นมาแล้วจะนึกได้ว่า พอเปิดฝาโลงเท่านั้นแหละ จะเห็นน้ำมันท่วมขึ้นมาตั้งครึ่งโลง แมลงวันไม่รู้มาจากไหน ไม่ต้องมีใครไปเชื้อเชิญละ มาจับสบงจีวรเต็มไปหมด เวลาไปชักบังสกุลจีวรก็ดูดซับเอากลิ่นเหม็นศพเข้าไว้ จมูกเรามันก็ต้องสูดลมหายใจ ถ้าปิดจมูกไว้ก็จะกลายเป็นผีที่สอง จำเป็นต้องดมอยู่นั่นแหละ กว่าจะมาติกาบังสกุลเสร็จ ดมซากศพเสียไม่รู้ว่ากี่ลมหายใจ อันกลิ่นเหม็นอสุภะของน้ำเลือดน้ำหนองคนเรานั้นมันไม่เหมือนเนื้อสัตว์อย่างอื่น มันเหม็น..."* หลวงปู่เว้นระยะนิดหนึ่งอย่างไม่รู้จะเปรียบกับอะไรดี *"...เหม็นเหมือนแบบ...ไม่ชอบน่ะ คือร่างกายมนุษย์คนเรามันก็ดูจะชอบกัน มันดูดกันได้ ดูดเอากลิ่นเหม็นเข้ามาอยู่ในคนที่ไม่เหม็น เลยเหม็นไปด้วยกัน"*

"นี่แหละร่างกายนั้น พระพุทธองค์ท่านจึงทรงสอนให้กำหนดเป็นอสุภกรรมฐาน อย่าไปเห็นว่ารูป ไม่ว่ารูปหญิงรูปชายให้เข้าใจว่าเป็นอันเดียวกัน ไม่มีใครสวยใครงามกว่ากัน สมมุติโลกว่าสวยงาม สมมุติธรรมมันไม่มีสวยงาม อสุภํ มรณํ *ทั้งนั้น ถึงมันจะยังไม่ตายตอนเด็กตอนหนุ่มก็เถอะ ไม่นานละ เดี๋ยวมันก็ทยอยตายไปทีละคนสองคน หมดไป สิ้นไป ไม่เหลือ"*

"โสสานิกังคะ ไปเยี่ยมป่าช้า ไปนอนป่าช้า เป็นธุดงควัตรข้อหนึ่งที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไว้ เป็นอุบายภาวนา ผู้ภาวนาในทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะผู้มาบวชเรียนแล้วให้เอาใจออกห่างจาก

อารมณ์ที่ว่าสวยว่างามให้ได้ ให้มาเห็นว่าเป็นก้อนอสุภกรรมฐาน คล้ายกับว่าเราเดินไปเห็นคนเขาถ่ายกองอสุภะไว้ข้างทาง คือบางคนเขาไม่ไปไกล ถ้าเราเห็นเราก็ว่าเป็นอสุภะคือว่าไม่งาม แท้จริงมันไปจากคนเราตัวเราด้วย เมื่อถ่ายออกไปแล้วก็ว่าเป็นปฏิกูล อยู่ในท้องเราว่าเป็นของดิบของดี เพราะว่าไม่พิจารณา ถ้าพิจารณาแล้วมันเต็มไปด้วยก้อนอสุภะ...”

ฟังหลวงปู่มาถึงตรงนี้แล้วก็เกิดนึกถึงเรื่องของท่านอาจารย์จวน กุลเชษโฐขึ้นมา เพื่อนสหธรรมิกคนหนึ่งซึ่งเป็นลูกศิษย์ของท่านได้เล่าให้ฟังว่า ท่านอาจารย์จวนก็เคยได้อาศัยกองอสุภะของผู้หญิงคนหนึ่งเป็นอุบายภาวนาแก้จิตหลงของท่าน คือเมื่อท่านรู้สึกว่าตัวเองเกิดติดอกติดใจในผู้หญิงคนนั้นเอามาก ๆ ก็เลยตามไปดูเวลาผู้หญิงเขาถ่ายทุกข์ให้ได้รู้กันอย่างกระจะตาเสียทีว่า หน้าตาสวยชวนให้ติดใจอย่างนั้น เวลาถ่ายออกมาจะเป็นอย่างไร ท่านเล่าว่า

“เห็นแล้วเลยต้องตามไปบอกให้เขากินยาถ่ายพยาธิ”

ทันตาเห็น

ปี พ.ศ. ๒๔๗๗ หลวงปู่ไปจำพรรษาที่วัดป่าสาลวัน จังหวัดนครราชสีมา ช่วงนี้เกิดเหตุการณ์วุ่นวายทางการเมืองอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศ นั่นก็คือกรณี "กบฎบวรเดช" เป็นผลให้บริวารของพระองค์เจ้าบวรเดชถูกจับกุมทั่วประเทศ หลวงปู่เล่าว่า คุณหลวงโยมอุปัฏฐากคนสำคัญซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินที่ถวายให้สร้างวัดป่าสาลวันขึ้นนั้น ก็ถูกรวบตัวหลังจากวันทอดกฐินนั่นเอง และถูกนำตัวไปคุมขังไว้ที่คุกบางขวาง เมื่อหลวงปู่ลงไปกรุงเทพฯ ก็ได้แวะไปเยี่ยมให้กำลังใจ

ไปเห็นนักโทษในห้องขังแล้วก็ได้ปลงธรรมสังเวช หลวงปู่เล่าว่า *"ตอนนั้นนึกถึงพวกที่ชอบเอานกมาใส่กรงขังเลี้ยงไว้จริง ๆ เขาขังนักโทษไว้ในช่องเล็ก ๆ มองแล้วเหมือนนกในกรงไม่มีผิดเลย"*

หลายปีต่อมาหลวงปู่ได้กลับไปพักที่วัดป่าสาลวันอีกครั้งหนึ่งในฤดูแล้ง ครั้งนี้ก็มีเหตุการณ์ที่หลวงปู่เล่าว่าทำให้ท่านได้เห็นอานิสงส์ของการให้ **"ทาน"** ทันตาจริง ๆ เรื่องก็มีอยู่ว่า

พระรูปหนึ่งที่วัดป่าสาลวัน ได้ให้ปัจจัยแก่โยมไปซื้อตั๋วโดยสารรถไฟ หลังจากท่านออกเดินทางไปแล้ว พนักงานขายตั๋วของสถานีรถไฟโคราชก็มาหาท่านอาจารย์สิงห์ที่วัด กล่าวหาว่าพระให้ธนบัตรปลอมไปซื้อตั๋ว ขอให้เปลี่ยนธนบัตรให้ด้วย ท่านอาจารย์สิงห์ก็เลยย้อนถามว่า ถ้ารู้ว่าเป็นธนบัตรปลอมของพระทำไมไม่คืนเสียตั้งแต่ตอนนั้น น่ากลัว

โยมจะคิดไม่ออกว่าธนบัตรปลอมเป็นของใครแน่ แล้วเลยมาตู่พระ พนักงานคนนั้นก็ยอมรับว่าเป็นความจริง เขาเป็นทุกข์มากกลัวจะถูกไล่ออกทำให้ครอบครัวเดือดร้อน ท่านอาจารย์สิงห์ฟังเรื่องราวแล้วก็เกิดความสงสาร อยากจะสงเคราะห์ให้พ้นทุกข์ แต่ตัวท่านเองก็ไม่มีปัจจัยจึงได้เอ่ยปากขอยืมกับโยมผู้หนึ่งให้ไป

พอตกบ่ายท่านอาจารย์สิงห์ก็มีกิจบังสกุล เดี๋ยวคนนี้มาบังสกุล เดี๋ยวคนนั้นมาบังสกุล ราวกับว่ากิจนิมนต์ในวันนั้นเป็นเรื่องของท่านแต่เพียงผู้เดียว ในที่สุดท่านก็รวบรวมปัจจัยที่ยืมมาคืนให้โยมได้จนครบ

ทำบุญกับหลวงปู่ก็ทันตาเห็นเหมือนกัน!

ท่านอาจารย์ทองอินทร์ กุสลจิตฺโต ลูกศิษย์อาวุโสรูปหนึ่งของหลวงปู่เล่าว่า ครั้งหนึ่ง เมื่อหลวงปู่ไปพักที่วัดสันติธรรมท่านพบว่าถ่านไฟฉายของหลวงปู่หมดอายุ พอดีตอนนั้นถ่านสำรองก็หมดด้วย ท่านก็เลยเอาถ่านไฟฉายของท่านเปลี่ยนให้หลวงปู่ ตอนสายวันนั้นก็มีโยมเอาถ่านไฟฉายมาถวายท่านหลายกล่อง “เร็วจริง ๆ” ท่านอาจารย์เล่าพลางหัวเราะ

นั่นไม่ใช่ครั้งเดียว มีอีกครั้งหนึ่งระหว่างที่กำลังก่อสร้างโบสถ์วัดสันติธรรม ท่านอาจารย์ซื้อเก้าอี้สปริงตั้งใจจะเอามานั่งดูช่างก่อสร้างทำงาน แต่แล้วก็ฉุกใจคิดขึ้นมาว่าอาจจะไม่เหมาะดูมันจะสบายเกินไป พอดีหลวงปู่แวะไปเยี่ยมท่านโดยบังเอิญ เลยได้โอกาสถวายหลวงปู่ไปเสียเลย “อีก ๒-๓ วันมาอีกตัวหนึ่งแฮะ” ท่านเล่าอย่างขำ ๆ “โยมเอามาถวาย เก้าอี้สปริงแบบเดียวกันเป๊ะเลย นอกจากนี้ก็มีของที่เอาไปถวายในงานทอดกฐินของหลวงปู่ ซึ่งท่านอาจารย์มักจะได้ของอย่างเดียวกันกลับคืนมารวดเร็วทันใจ ถวายหลวงปู่ตื้อก็เช่นเดียวกัน เพียงแต่ได้คืนช้ากว่าถวายหลวงปู่สิม

เรื่องของการให้ “ทาน” นี้ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่หลวงปู่สอนละเอียดลออ

ทานที่หลวงปู่ย้ำเสมอคือ *"อภัยทาน"* ท่านบอกว่า *"คนเราจะอยู่ด้วยกันอย่างนานที่สุดก็ไม่เกินร้อยปีหรอก เพราะฉะนั้นอย่าไปโกรธแค้นอาฆาตจองเวรคิดเบียดเบียนหรือทำร้ายกันเลย ให้อภัยเสียเถอะ ยังไงเขาก็จะตายเองอยู่แล้วเราไม่ต้องไปลงมือหรอก ตัวเราเองก็จะต้องตายด้วยเหมือนกันนั่นแหละ"*

แม้กระทั่งสัตว์เดรัจฉานที่ตัวเล็กกว่ายุง เช่น ริ้น ไร และลอด หลวงปู่ก็ยังสอนให้พวกเราให้ทาน ตัวลอดนี่หน้าตาเป็นยังไงก็ไม่รู้ หลวงปู่บอกว่าตัวมันเล็กจนลอดรูผ้าเข้าไปกัดเราได้นั่นแหละ และท่านก็ยกย่องว่าการที่เราให้ทานน้ำเลือดน้ำเหลืองในตัวเราแก่พวกนี้เป็นทานบริสุทธิ์เสียด้วย *"ทานํ เม ปริสุทฺธํ นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ"* นั่นทีเดียว *"เวลาเรากินสัตว์อื่นเรากินทั้งเนื้อหนังตับไตไส้พุงแม้กระทั่งกระดูก แต่พวกนี้กินเราก็แค่มาดูดน้ำเลือดน้ำเหลือง เลือดเนื้อเชื้อไขในตัวของเราได้มาจากพ่อแม่ ไม่ได้ไปซื้อไปหามาจากที่ไหน ปล่อยให้เขากัดไปเถอะ ตั้งใจให้เป็นทานไป เป็นทานละเอียดบริสุทธิ์"*

นอกจากการให้ธรรมเป็นทานอันเป็นกิจวัตรประจำวันแล้ว มีวัตถุทานอะไรที่พอจะให้ได้หลวงปู่เป็นแจกไม่อั้น ไม่ว่าจะเป็นเหรียญปลุกเสก ผ้าพุทโธ รูปถ่าย ฯลฯ ก็ด้วยเมตตาไม่มีประมาณของหลวงปู่นั่นเองทำให้ท่านไม่ค่อยขัดใจใคร ถ้าเป็นคำขอที่ไม่ผิดกาละเทศะหลวงปู่มักจะอนุโลมให้เสมอโดยเฉพาะผู้ที่กำลังมีทุกข์ แต่ไม่ว่าจะแจกอะไรก็ตามหลวงปู่จะกำชับให้ภาวนา*พุทโธ*ด้วยทุกครั้ง ครั้งหนึ่งระหว่างพรรษานี้เอง คุณหมอคนหนึ่งจากกรุงเทพฯ ขึ้นไปกราบนมัสการหลวงปู่ที่ถ้ำผาปล่องและได้เอ่ยปากขอเทปพระธรรมเทศนา หลวงปู่ตอบว่า

"ไม่มีแล้วก๊า ทั้งเทปทั้งหนังสือทำมาเท่าไร ๆ ก็ไม่พอคน ยังเหลือแต่ "พุทโธ" *เอาไหม แจกเท่าไร ๆ ก็ไม่หมด"*

ของแจกอีกอย่างหนึ่งที่คนชอบมากก็คือ "ลมปาก" ของหลวงปู่นั่นเอง จนน่ากลัวว่าจะหมดลงในเร็ววัน ใครไปใครมาไม่ว่าผู้หญิงผู้ชายมักจะชอบขอให้หลวงปู่เป่าหัวให้ โดยเฉพาะญาติโยมผู้ชายซึ่งมักจะได้สิทธิพิเศษเหนือโยมผู้หญิง นอกจากเป่าให้แล้วหลวงปู่มักจะลูบหัวลูบหูแถมให้ด้วย ซึ่งเจ้าตัวก็จะปลื้มใจเป็นนักเป็นหนา ครั้งหนึ่งหลวงปู่ไปเทศน์ที่สนามหลวง ขณะที่กำลังนั่งพักผ่อนก็มีญาติโยมเข้าไปขอให้หลวงปู่เป่าหัวให้ ๒-๓ ราย หลวงปู่ก็อนุเคราะห์เป่าให้แล้ว ๆ ไป แต่พอมีรายต่อไปไหลตามกันเข้ามาท่านก็เลยรีบประท้วงขึ้นว่า *"เอ๊า! ๆ เพิ่นมาเทศน์เน้อ บ่ใช่มาเป่าหัว"* นั่นแหละกระแสคลื่นจึงไหลกลับ

ฌาน-ชาน

ปี พ.ศ. ๒๔๗๙ (พรรษาที่ ๘) หลวงปู่รับบัญชาจากสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (ติสฺโส อ้วน) ไปจำพรรษาที่วัดบรมนิวาส กรุงเทพฯ เพื่อช่วยในการอบรมสั่งสอนการปฏิบัติธรรมตามแนวทางของพระธุดงค์กรรมฐาน โดยสมเด็จโปรดให้ปลูกกุฏิกรรมฐานรอบกำแพงโบสถ์เพื่อเป็นที่พักของพระเณรจำนวนมากที่มารับการฝึกฝนอบรมจากหลวงปู่ องค์ท่านเองก็โปรดที่จะมานั่งภาวนาใต้ต้นไม้ใหญ่ข้างโบสถ์ซึ่งเป็นที่ร่มรื่นเสมอ โอกาสเช่นนี้ที่หลวงปู่ได้ถวายคำแนะนำในการปฏิบัติ

ครั้งหนึ่งมีรับสั่งถามหลวงปู่ว่า "ที่พูดกันว่าได้ฌานนั้นฌานนี้ คำว่า*ฌาน*นี่หมายถึงอะไร เห็นว่ามีตั้งหลายอย่าง มีวิตก วิจารณ์ อะไรต่ออะไร มันเป็นยังไง"

หลวงปู่ถวายคำอธิบายว่า *"เวลาญาติโยมเขาสร้างบ้านเรือน สร้างกุฏิให้พระอยู่อาศัย พอขึ้นบันไดบ้านมาก็จะถึงชานก่อน แล้วจึงไปถึงที่นอน"*

"อ้อ! ๆ รู้แล้ว" สมเด็จทรงถึงบางอ้อรวดเร็วเหมือนกัน "มันเป็นที่พักผ่อนชั่วคราวเองนะ ยังไม่ใช่ที่หลับที่นอนจริง ๆ"

เรื่องฌานนี้หลวงปู่มีเกร็ดฝอยเกี่ยวกับหลวงปู่ตื้อเล่าให้ฟังว่า หลวงปู่ตื้อท่านเคยเข้าฌานไปดูศพพระมหากัสสปเถระซึ่งตามตำนานมีว่ายังคงเก็บรักษาไว้แถบภูเขาหิมาลัย คือก่อนที่จะเข้าสู่นิพพานพระมหากัสสปะท่านได้อธิษฐานให้ภูเขาปิดล้อมศพเอาไว้สามด้าน รอเวลา

ให้พระศรีอาริย์มาตรัสรู้ แล้วจะได้เผาศพของท่านบนฝ่ามือของพระ-ศรีอาริย์เนื่องจากมีบุพกรรมต่อกัน เรื่องก็มีอยู่ว่าครั้งหนึ่งพระกัสสปะท่านมีชาติกำเนิดเป็นช้างแสนรู้ของพระเจ้าจักรพรรดิ์คือพระศรีอาริย์นั่นเอง วันหนึ่งพระจักรพรรดิ์ทรงช้างเสด็จออกประพาสป่า ช้างหนุ่มกัสสปะพอเห็นช้างสาวก็วิ่งเข้าหาทันทีตามประสา วิ่งไม่วิ่งเฉย ๆ สบัดเอาพระจักรพรรดิ์ตกจากหลังไปด้วย เลยถูกทำโทษให้เอางวงจับเหล็กเผาไฟจนตายไป จึงมีเวรกรรมต่อกันตั้งแต่ครั้งกระโน้น จนเดี๋ยวนี้ศพของพระมหากัสสปเถระก็ยังรอพระศรีอาริย์อยู่ เมื่อหลวงปู่ตื้อเข้าฌานไปดูถึงที่เนปาลโน้นก็ต้องไปถึงสองครั้ง เพราะไปครั้งแรกประตูไม่เปิดในห้องหรือภูเขาที่เก็บศพนั้นมีแสงสว่างเรืองรองแต่ไม่ยักกะมีดวงไฟสักดวง เล่ามาถึงตรงนี้หลวงปู่ก็กระเซ้าคนฟังว่า *"ใครอยากพิสูจน์ให้เห็นจริงก็ให้เร่งภาวนาเข้า เอาให้ได้ให้ถึง ภาวนาเอง เห็นเอง ฟังคนอื่นเล่ามันก็ไม่สิ้นสงสัย"*

อีกครั้งหนึ่งหลวงปู่เล่าตำนานเกี่ยวกับพระพุทธประวัติตอนพระพุทธเจ้าเสด็จไปจำพรรษาที่ดาวดึงสาเทวโลกเพื่อโปรดพุทธมารดา ท่านก็แถมท้ายว่า *"สหรัฐ รัสเซียเขาไปโลกพระจันทร์ต้องมีเครื่องไม้เครื่องมือเยอะแยะ ต้องพกอากาศไปหายใจ อาหารก็ต้องเตรียมใส่หลอดพอหิวจะได้บีบเข้าปากเลย ไม่อย่างนั้นเดี๋ยวลอยหนีไปหมด เดินอยู่บนพระจันทร์ก็เหมือนกบเต้นเพราะในอวกาศอะไร ๆ มันก็เบา พระพุทธเจ้าไปอยู่ที่ดาวดึงสา สูงถึงอวกาศเหมือนกัน ถังออกซิเจนก็ไม่ได้เอาไปไม่รู้ท่านหายใจยังไง จำพรรษาอยู่ตั้งสามเดือนได้ไปบิณฑบาตที่ไหนบ้างหรือเปล่าก็ไม่รู้ วิชาการทางโลกเขาก็เก่งอยู่เหมือนกัน คิดค้นทำอะไร ๆ ได้หลายอย่าง ยิงจรวดออกไปนอกโลกก็ได้ แต่ก็ยังไว้ใจบ่ได้ เดี๋ยวก็จรวดระเบิดบ้าง เรือบินตกบ้าง เราลูกศิษย์พระพุทธเจ้าก็ควรค้นคว้าวิชาของเรา เอาให้ได้ให้ถึงเหมือนกัน มีวิชาภายในแล้วไปเที่ยวรอบโลกได้หลายโลก ไปฟรีด้วย ไม่ต้องกลัวเรือบินตก"*

เกิดจากบัว*

ปี พ.ศ. ๒๔๘๐ ออกพรรษาแล้วหลวงปู่เดินทางจากวัดบรมนิวาส ธุดงค์เรื่อยมาจนถึงบ้านบัว ตำบลสว่าง อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร เพื่อโปรดญาติโยมที่บ้านเกิดตามคำอาราธนา

บ้านบัวเป็นหมู่บ้านภูไท คนเก่าคนแก่ในหมู่บ้านเล่าให้ลูกหลานฟังว่า บรรพบุรุษของชาวบ้านบัวอพยพมาจากเมืองบก เมืองวัง ประเทศลาว ในสมัยสมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกยกทัพไปตีเวียงจันทร์และรวบรวมหัวเมืองลาวไว้ได้ทั้งหมด เมื่ออพยพมาฝั่งไทยแล้วก็ได้ย้ายที่ทำมาหากินหลายครั้ง จนในที่สุดหัวหน้ากลุ่มคนหนึ่งคือพรานเครือได้พาครอบครัวชาวภูไทอีก ๘ ครอบครัว เดินทางมาถึงบริเวณที่ตั้งบ้านบัวในปัจจุบัน ซึ่งเดิมมีสระบัวอยู่สองสระ จึงตัดสินใจตั้งหลักแหล่งลงเป็นการถาวร และได้ถือเอาดอกบัวเป็นมงคลนามสำหรับชื่อหมู่บ้าน สกุล วงเข็มมาของหลวงปู่เป็นสกุลเก่าแก่สกุลหนึ่งของบ้านบัว ผู้เป็นต้นสกุลวงเข็มมาได้แก่ขุนแก้วและอินทปัญญาผู้เป็นน้องชาย ตัวท่านขุนแก้วก็คือปู่ของท่านพระครูสันติวรญาณ หรือหลวงปู่ของเราท่านทั้งหลายนั่นเอง

วัดแรกที่ชาวบ้านบัวสร้างขึ้นนั้นอยู่ทางตอนใต้ของหมู่บ้าน ปัจจุบันเป็นวัดร้าง เนื่องจากเป็นที่ต่ำฤดูฝนมีน้ำขังสกปรก เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๒

---

* หนังสือประวัติบ้านบัว เขียนโดย "หญ้าปล้อง หนองกุง"

จึงได้มีการสร้างวัดขึ้นมาใหม่ในบริเวณกึ่งกลางระหว่างสองหมู่บ้าน เดิมเรียกวัดสระพังหิน ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นวัดศรีรัตนาราม บิดาของหลวงปู่เป็นไวยาวัจจกรของวัดนี้อยู่จนสิ้นอายุขัย ระหว่างที่มีการก่อสร้างวัด หลวงปู่พร้อมด้วยเพื่อน ๆ วัยเดียวกันก็ได้ติดตามผู้ใหญ่ไปช่วยงานในวัดอย่างขยันขันแข็งและมักจะไปคลุกคลีอยู่ที่วัดเป็นประจำ จนกระทั่งเจ็ดปีต่อมาหลวงปู่ก็ได้บรรพชาที่วัดศรีรัตนารามนี้เอง เป็นสามเณรที่ขยันขันแข็งมีวิริยะเหนือเด็กอื่น เป็นที่รักใคร่ชื่นชมของท่านอุปัชฌาย์อย่างยิ่ง พ่อจารย์ศรีทอง อดีตอุปัชฌาย์ของท่านเล่าว่าเมื่อทางวัดมีการขุดสระสามเณรสิมก็ไปช่วยขุดและขุดจนกระทั่งใครต่อใครเขาทิ้งงานกันไปหมด เนื่องจากขุดลงไปลึกถึงสิบเอ็ดสิบสองวาแล้วก็ยังไม่มีน้ำ เมื่ออุปัชฌาย์ถามว่าจะขุดไปถึงไหนกัน สามเณรสิมตอบว่า *"ขุดไปจนสุดแผ่นดินนั่นแหละ"*

ต่อมาชาวบ้านบัวได้สร้างวัดขึ้นมาอีกวัดหนึ่งคือวัดสระพังทอง เป็นวัดมหานิกายเช่นเดียวกับวัดศรีรัตนาราม

ปี พ.ศ. ๒๔๘๐ **หลวง**ปู่กลับบ้านเกิดในลักษณะของพระเถระผู้รุ่งเรืองด้วยบารมีธรรมสมควรกับการปฏิบัติ เพราะนับจากบรรพชาแล้วท่านก็มีพรรษาถึง ๑๑ พรรษา และเป็น ๑๑ พรรษาของการฝึกฝนและปฏิบัติอย่างเข้มข้นตามปฏิปทาทางดำเนินของพระธุดงค์กรรมฐานอย่างแท้จริง เนื่องจากท่านเป็นผู้มีวาสนาบารมีได้รับการอบรมโดยตรงจากท่านพระอาจารย์มั่นและศิษย์ชั้นผู้ใหญ่ของท่าน เช่น ท่านอาจารย์สิงห์ เป็นต้น เพราะเหตุที่มีโอกาสได้อยู่ใกล้ชิดทั้งอยู่จำพรรษาและร่วมขบวนธุดงค์ไปกับท่านอาจารย์ในสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่ยากไร้ทุรกันดารมาตั้งแต่พรรษาแรกของการบรรพชา และในโอกาสต่อมาอีกหลายโอกาสซึ่งนับว่าหาได้ยาก หลวงปู่จึงมีประสบการณ์ที่ช่วยส่งเสริมบารมีธรรมส่วนตัวของท่านให้เจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้น จึงไม่น่าประหลาดที่ชาวบ้านบัวและ

บ้านใกล้เคียงจะมีความเคารพเลื่อมใสแห่กันมาทำบุญกุศลและฟังพระธรรมเทศนา รับการอบรมการปฏิบัติสมาธิภาวนาจากหลวงปู่อย่างมากมาย และเมื่อหลวงปู่ปรารภที่จะให้มีวัดป่าธรรมยุตินิกายขึ้นเป็นวัดแรกในบ้านบัว ญาติโยมซึ่งมีความตื่นตัวเต็มที่ในการประพฤติปฏิบัติธรรมตามแนวทางของพระธุดงค์กรรมฐาน จึงต่างสนองตอบคำปรารภของหลวงปู่อย่างกระตือรือร้นและเต็มอกเต็มใจ โยมอาของท่านคือนางคำไพ ทุมกิจจะ ได้มีศรัทธาถวายที่ดินให้หลวงปู่จัดสร้างเป็นสำนักสงฆ์ขึ้น ปี พ.ศ. ๒๔๘๐ นี้หลวงปู่จำพรรษาที่บ้านบัว นอกจากเพื่อเป็นกำลังใจในการก่อสร้างเสนาสนะสำหรับสำนักสงฆ์แห่งใหม่แล้วยังได้ช่วยในการบูรณะวัดเดิมทั้งสองวัดของบ้านบัวอีกด้วย สำนักสงฆ์ที่หลวงปู่จัดตั้งขึ้นนั้น ปัจจุบันได้พัฒนามาเป็นวัดสันติสังฆาราม มีวัดและสำนักสงฆ์ซึ่งอยู่ในสาขาเกิดตามมาอีก ๙ แห่ง ดังนี้:

๑. วัดมะหัวเมย บ้านมะหัวเมย
๒. วัดคำประมง บ้านคำประมง
๓. สำนักสงฆ์เวรุวัน สันติวรญาณ (ท่าวังหิน) บ้านสายร่องข่า
๔. สำนักสงฆ์สันติวนาราม บ้านนาขาม
๕. สำนักสงฆ์สันติวราราม บ้านโนนทรายคำ
๖. สำนักสงฆ์บ้านพอกใหญ่
๗. สำนักสงฆ์บ้านสว่าง
๘. สำนักสงฆ์บ้านมะชี
๙. สำนักสงฆ์บ้านตาล อำเภอนาหว้า

หลวงปู่ตื้อเคยเล่าว่า ท่านพระอาจารย์มั่นได้ปรารภถึงหลวงปู่ในครั้งกระโน้นว่า "เป็นดอกบัวที่ยังตูมอยู่ เบ่งบานเมื่อใด จะหอมหวนทวนลมกว่าหมู่"

สองต่อหนึ่ง

ปี พ.ศ. ๒๔๘๑ หลังจากมอบหมายงานก่อสร้างสำนักสงฆ์ใหม่ให้พระเณรและญาติโยมที่บ้านบัวดำเนินการต่อไปแล้ว หลวงปู่ก็ไม่รอช้าจัดแจงบริขารเตรียมออกธุดงค์ทันที โดยมีจุดหมายปลายทางอยู่ที่อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ตั้งใจจะไปจำพรรษาที่วัดป่าสระคงคาน การธุดงค์จากบ้านบัวครั้งนี้มีโยมคำดีน้องชายของหลวงปู่ร่วมทางไปด้วยเพราะจะไปอุปสมบทที่จังหวัดเลย

หลวงปู่เล่าว่าเพชรบูรณ์สมัยนั้นเหมือนตัดขาดจากโลกภายนอก เพราะล้อมรอบด้วยภูมิประเทศที่เป็นป่าเขาและดงทึบ การคมนาคมติดต่อเป็นไปด้วยความยากลำบาก การเดินธุดงค์รอนแรมไปในสภาพแวดล้อมที่ภัยอันตรายมีอยู่รอบด้านเช่นนั้น สำหรับพระบวชใหม่ยังไม่มีประสบการณ์ก็คงเป็นเรื่องหนักหนาสาหัสอยู่ทีเดียว

ครั้งหนึ่งระหว่างการธุดงค์ครั้งนี้หลวงปู่ได้แวะพักที่ถ้ำใกล้ตัวจังหวัดกำแพงเพชร โดยหลวงปู่พักถ้ำในซึ่งเรียกว่าถ้ำพระ ให้ท่านคำดีพักถ้ำนายมซึ่งเป็นถ้ำนอก วันหนึ่งขากลับจากบิณฑบาต ก็เจอเลียงผาตัวหนึ่งอย่างจังหน้าห่างไปเพียง ๓-๔ วา *"มันยืนจ้องเห็นลูกนัยน์ตาใสเม่าๆ*"* *หลวงปู่เล่าด้วยเสียงกลั้วหัวเราะ "แต่ไม่กล้าทำอะไร มันคงคิดว่าข้างเรามีสององค์ ถ้ามันเข้าขวิดองค์หนึ่งแล้วอีกองค์หนึ่งไปดึงขามันไว้ มันจะทำ*

---

* ภาษาอีสาน หมายถึงนัยน์ตาวาว

ยังไง" หลังจากยืนคุมเชิงกันอยู่สักครู่ หลวงปู่ก็ร้องทักไปว่า *"อ๊าว! มายืนทำอะไรอยู่เล่า จะไปไหนก็ไปเสียซี เดี๋ยวนายพรานก็มาเจอเข้าหรอก"* มันเลยกระโจนแผลวหายไปเลย

กลับถึงถ้ำที่พักหลวงปู่ก็ได้ขำอีก เพราะท่านคำดีได้ยินเสียงเสือร้องอยู่ที่ตีนเขาเกิดความกลัวเป็นอันมาก รีบไปหาไม้มาทำฝากั้นยกพื้นฟากที่นั่งอยู่ *"ฝาไม้ขี้ปะติ๋วอย่างนั้นมันจะไปกั้นอะไรได้"* ท่านบอกน้องชาย

กราบเรียนถามว่าถ้าเสือมันขึ้นมาถึงที่พักจริง ๆ หลวงปู่ไม่กลัวบ้างหรืออย่างไร ท่านตอบหน้าตาเฉยว่า *"ก็หลวงปู่พักถ้ำข้างใน คิดว่าเสือมันคงเข้าไม่ถึง แต่ถ้าเป็นงูจงอางละก็ว่าไม่ได้เพราะถ้ำในมีเยอะ วันหนึ่งมันตกลงมาจากเพดานถ้ำ ตัวโตเบ้อเร่อ"*

อันที่จริงมาถึงขั้นนี้หลวงปู่คงรู้สึกคุ้นเคยกับเสือขึ้นมามากแล้ว เพราะท่านได้เคยเจอเสือในระยะประชิดขนาดเอื้อมถึงกันทีเดียวตอนที่ธุดงค์ผ่านป่าลึกในจังหวัดกาฬสินธุ์

ตอนนั้นหลวงปู่พักอยู่ที่ดอนแห่งหนึ่งซึ่งมีจอมปลวกกอใหญ่ เณรทำห้างร้านให้หลวงปู่พักบนหัวปลวก ทางขึ้นลงก็ใช้มีดสับดินจอมปลวกเป็นขั้นบันได

พลบค่ำขณะที่หลวงปู่กำลังนอนพักผ่อนโดยหันเท้าไปทางบันไดจอมปลวก ทันใดก็แว่วได้ยินเสียงเจ้าถิ่น *"เสียงมันเดินเป็นจังหวะดังตล้อบ ๆ มาเรื่อยจนกระทั่งมาหยุดลงที่ตีนจอมปลวก"* หลวงปู่เล่าอย่างนึกขำ *"มันคงไม่เคยเห็นกลดพระธุดงค์เลยแปลกใจว่าเป็นอะไรหนอสีคล้ำ ๆ อุ้มลุ้ม*อยู่ตรงนี้ ยืนดูอยู่สักครู่มันก็ปีนขึ้นมาเอาเท้าหน้าเขี่ยฝ่าเท้าหลวงปู่ลองดู หลวงปู่ก็จั๊กจี้สบัดฝ่าเท้าหวักเอาหน้ามันเข้าโดยบังเอิญ มันคงตกใจร้องโฮกแล้วกระโจนหนีไปเลย"*

---

* ภาษาอีสาน หมายถึงอ้วนกลม

แล้วก็อีกครั้งหนึ่งที่หลวงปู่มีประสบการณ์เกี่ยวกับเสือ ครั้งนั้นธุดงค์ผ่านจังหวัดสระบุรีในขณะที่หลวงปู่พึ่งอุปสมบทได้สองพรรษา ออกพรรษาก็ธุดงค์จากขอนแก่นเข้ากรุงเทพฯ มีหลวงพี่อีกองค์หนึ่งติดตามไปด้วย ตั้งใจไปนมัสการท่านเจ้าคุณอุบาลีคุณูปมาจารย์ วันหนึ่งขณะที่กำลังเดินมุ่งหน้าไปทางพระพุทธบาทโดยหลวงปู่เดินนำหน้า ทั้งสององค์ก็ได้ยินเสียงเสือคำรามโฮกขึ้นแต่ยังไม่ทันเห็นตัว หลวงพี่ที่เดินอยู่ข้างหลังคงจะตกใจสุดขีด ออกวิ่งแซงขึ้นหน้าหลวงปู่ไปทั้งที่ทางก็แคบนิดเดียว

"นี่แหละคือว่าไม่ภาวนา" หลวงปู่สำทับ *"วิ่งไปได้ประมาณสองเส้นจึงได้หยุด ยังไม่เห็นตัวมันเลยได้ยินแต่เสียงก็วิ่งแล้ว ถ้าวิ่งไปข้างหน้าแล้วไปเจออีกตัวหนึ่งจะทำยังไงก็ไม่รู้"*

เมื่อกราบเรียนถามว่าหลวงปู่มีหลักในการปฏิบัติอย่างไรในเวลาเดินธุดงค์ หรือมีคาถามีบทสวดมนต์พิเศษอะไรไว้ป้องกันสัตว์ร้ายในป่าบ้าง ท่านตอบว่า

"อยู่เฉย ๆ นี่แหละ เสือมันก็ร้องก็ส่งเสียงไปตามภาษาสัตว์ แต่อันที่จริงน่ะมันกลัวคน เพราะมันเห็นคนเป็นเหมือนยักษ์มาร ถ้ามันรู้ว่ามีคนอยู่ที่ไหนมันจะรีบหนีเลย ยกเว้นเวลาจวนตัวมันคิดว่าเราจะทำร้ายน่ะแหละมันจึงจะกัดเอา แต่ถ้าเราอยู่เฉย ๆ มันคงคิดว่าอีตานี่ต้องมีอะไรดีแน่ ๆ ถึงเฉยอยู่ได้" หลวงปู่ลงท้ายอย่างขำขันตามเคย

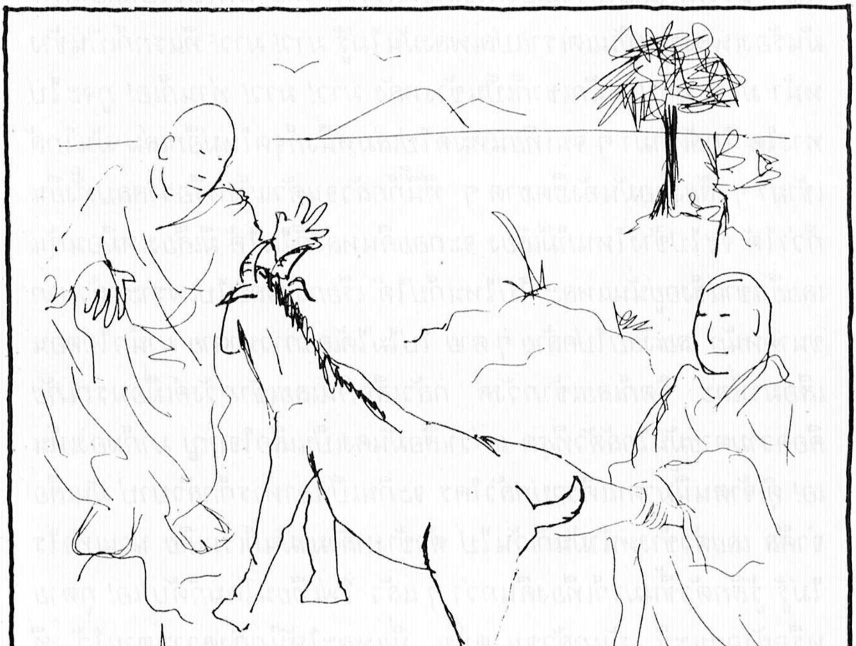
"ถ้าควบคุมสติทันก็อาจจะพอทำเฉยได้ หรือไม่ก็เฉยเพราะกลัวจนตัวแข็งกระดิกกระเดี้ยไม่ได้" คนฟังคาดคะเน

"นั่นแหละเพิ่นถึงสอนให้มีสติอยู่ทุกเมื่อโดยเฉพาะ มรณํ เม ภวิสฺสติ*"* หลวงปู่วกเข้าหายอดธรรม *"สติแปลว่าระลึกได้ ระลึกได้มันมาจากไหน มาจากระลึกไว้ก่อนเสมอ ๆ ถ้าไม่อย่างนั้นจวนตัวมาแล้วมันนึกไม่ทัน อย่างพวกเรานี่ถ้าไปภาวนาอยู่ในถ้ำและถ้ำนั้นมีเสือด้วยละก็ฮึ! อะไรจะเกิดขึ้น นั่นมันความตายนะนั่น บ่ใช่เรื่องเล็กน้อยเลย"*

"นิทานอาจารย์ชอบ" หลวงปู่มีเรื่องหลวงปู่ชอบผจญเสือตัวต่อตัวให้ฟัง *"เพิ่นไปภาวนาอยู่ในถ้ำทางโน้น ประเทศพม่า สมัยนั้นพึ่งจะเริ่มสงคราม มีเสือโคร่งตัวหนึ่งมานั่งเฝ้า หลวงปู่ชอบก็คิด เอ! เสือโคร่งนี่มันจะมาคอยกินเราละน้อ ท่านก็อยู่ในมุ้ง มองจากข้างในมุ้งก็เห็นมุ้งท่านบาง ถ้าหนาเหมือนมุ้งหลวงปู่สิมก็มองไม่ทะลุ แต่มุ้งหลวงปู่ชอบเพิ่นเป็นมุ้งกันยุง เสือมันอยู่ข้างนอกมันก็มองเห็นหลวงปู่ชอบนั่งหรือนอน หลวงปู่ชอบอยู่ข้างในมองออกมาข้างนอกก็เห็นตาเสือเม่า ๆ เอาละ! ทีนี้จะต้องให้ทานเนื้อแก่เสือเสียก็ไม่รู้ละน้อ แจ้งแล้วก็ยังไม่ไปอีก นั่นละ! จะไปง่วงนอนบ่ได้เน้อ ต้องมีสติตื่นอยู่เสมอ ถ้าวิ่งหนีก็ยิ่งเอาละตะครุบใหญ่ ไปนอนยิ่งซ้ำร้ายละ เต๊กคอลากคอไปกินล่ะ มันเป็นเสือบ่แม่นคน กินเนื้อมนุษย์ได้ เพราะฉะนั้นอย่าไปง่วงเหงาหาวนอน ให้นึกถึงมรณกรรมฐานทุกลมหายใจเข้าออก หลวงปู่ชอบท่านภาวนาดี เสือก็ไม่กล้ากินท่านละ ทีนี้ท่านจะทำยังไง สายพอไปบิณฑบาตได้แล้ว เสือโคร่งก็ยังนั่งเฝ้าอยู่ ลองคิดดูท่านจะทำยังไง เสือโคร่งมันถึงจะไป บางคนก็อาจจะคิดทำเสียงกระอื้อกระแอมเสือมันจะได้กลัวแล้วก็ไปเสีย มันไม่ไปละ ท่านก็ทำเป็นตื่นขึ้นมาเอะอะเอ๊ะ! มานั่งเฝ้ากันทำไม จะไปบิณฑบาตก็จะไม่ได้ไป จะไม่ให้กินข้าวหรือนี่ บ่นเสือขึ้นมา เสือมันบ่รู้ภาษาคนละ มันเสือพม่าด้วยบ่แม่นเสือไทย อาจารย์ชอบพูดภาษาไทยเสือก็บ่เข้าใจ แต่พอเห็นท่านลุกตึงตังออกมาจากมุ้งมันก็ตกใจกระโดดลุกหนีขึ้นไปทางดอย นั่นแหละให้นึกถึงความตาย ความตายมันใกล้ที่สุด ท่านทดลองมาอย่างนี้"*

"แล้วก็อีกคราวหนึ่ง" หลวงปู่เล่านิทานหลวงปู่ชอบผจญเสืออีกคราวนี้สองต่อหนึ่งแต่เป็นเสือสองต่อพระหนึ่ง *"หลวงปู่ชอบนี่ในเมื่อท่านยังไม่เป็นขาเปลี้ยขาล่อย (อัมพาต) ต้องขี่รถซุก (รถเข็น) อย่างนี้ ท่านจะไปไหนก็มักไปกลางคืน กลางวันไม่ไปติว่าร้อน ไปกลางคืนสมัยนั้นยัง*

ไม่มีไฟฉายไฟเฉยหรอก ก็ใช้ไฟโคมไฟเทียน เอาผ้ามาเย็บเป็นวงกลม แล้วก็จุดเทียน เดินทางกลางคืน ท่านก็คิดไม่ถึงว่าทางที่ท่านเดิน กลางวันมันเป็นทางคนกลางคืนมันเป็นทางเสือ เดินไปก็ภาวนาพุทโธ หรือบ่ได้ภาวนามรณะเหมือนบอกนี่ก็เป็นได้ พอไปถึงกลางดง ป่าลึกไปองค์เดียว ธรรมดาเสือโคร่งเสือใหญ่มันไม่กลัวใครละ มันร้องไปตลอดทาง มันร้องเพลงของมันแต่เราแปลเพลงมันไม่รู้ มาว! มาว! ทีแรกก็เป็นข้างหน้า มาว! มาว! หนักเขาก็เป็นข้างหลัง มาว! มาว! ท่านก็เอ! กูจะไปทางใด ใกล้เข้ามา ๆ จนเทียนหมดไปเล่มหนึ่งก็จุดใหม่อีกเล่ม มันใกล้เข้ามา ๆ เสียงคอมันดังฮืดฮาด ๆ ทีนี้ก็กลัวจนตัวแข็งหรือว่าสลบทั้งยืนก็ว่าได้ จะไปข้างไหนก็มีเสียง จะถอยคืนหลังก็ไม่ได้ มีเสียงเหมือนกัน เลยยืนขาแข็งอยู่นั่นแหละ ไปไหนก็บ่ได้ เรียกว่าสลบไปเพราะกลัวมาก ขนาดหนัก เลยเงียบไปคล้าย ๆ ตาย ไปไม่ได้เลยภาวนาตาย มานึกได้ตอนเสือมานี่ละ จิตก็เลยเข้าภวังค์ กลัวเสือกินเลยเข้าภวังค์เมื่อมรณภัยคือความตายมันใกล้ตัวที่สุด แต่ว่าเสือมันคงเป็นเสือใจบุญ มาก็มองเห็นเอ! ตุ๊เจ้าตนนี้มาตนเดียวบ่กลัวใคร จะกินเป็นอาหารก็กลัวบาป มันเสือจำศีล เลยตัวข้างหน้ามันก็เว้นไป ตัวข้างหลังมามันก็เว้นเสีย นานเท่าไรไม่รู้ รู้สึกตัวขึ้นมาก็เที่ยงคืนกว่า ๆ แล้ว ไฟเทียนโคมก็ดับ เอ! กูตายหรือยังอยู่นะนี่ มันกลัวขนาดนั้น นี่แหละให้นึกถึงความตายไว้ ที่พระพุทธเจ้าท่านสอนว่าให้นึกถึงความตายทุกลมหายใจเข้าออก เพื่อให้ใจมันรู้ว่ายังไงเสียมันต้องตาย หนีตายไม่พ้น เพราะฉะนั้นมรณกรรมฐานที่พระพุทธเจ้าท่านตรัสสอนไว้ให้รีบพากันนึกพากันเจริญ จะมีเสือมาไม่มีเสือมาก็ตาม ให้ภาวนา **มรณํ เม ภวิสฺสติ ตาย! ตาย!** *ทุกลมหายใจเข้าออก”*

กับศิษย์อาวุโสที่เชียงใหม่

หลวงปู่จำพรรษาที่วัดป่าสระคงคานสองพรรษา จังหวัดเพชรบูรณ์ พอออกพรรษาท่านก็ธุดงค์จากเพชรบูรณ์ขึ้นมาทางเหนือจนกระทั่งได้พบหลวงปู่มั่นที่หมู่บ้านแม่ดอย อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ได้หยุดพักกับท่านหลวงปู่มั่นเป็นเวลาพอสมควรจึงได้แยกไปหาที่บำเพ็ญภาวนาส่วนตัว ต่อมาภายหลังหลวงปู่ได้กลับไปช่วยพัฒนาสำนักสงฆ์ที่หมู่บ้านแม่ดอยนั้นขึ้นเป็นวัดให้ชื่อว่าวัดป่าอาจารย์มั่น อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นอนุสรณ์ถึงพระอาจารย์ใหญ่ของท่าน

เมื่อแยกจากหลวงปู่มั่นแล้วหลวงปู่ได้ธุดงค์ไปทางอำเภอสันกำแพง เข้าพักที่วัดโรงธรรมซึ่งขณะนั้นยังเป็นสำนักชั่วคราว มีศาลาฟังธรรมตั้งอยู่ในสวนจึงเรียกว่าวัดโรงธรรม ที่วัดโรงธรรมนี้หลวงปู่ได้พักจำพรรษาติดต่อกันนานถึงห้าปีคือตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๓-๒๔๘๗ พอปี พ.ศ. ๒๔๘๘ จึงได้ย้ายไปจำพรรษาที่ถ้ำผาผัวะ อำเภอจอมทอง ออกพรรษาก็หลีกเร้นไปหาที่บำเพ็ญภาวนาตามถ้ำตามป่าเขาต่าง ๆ ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ หลวงปู่ได้พบว่าภูมิประเทศของจังหวัดเชียงใหม่เป็นที่สัปปายะสำหรับท่านเป็นอย่างยิ่ง จนเรียกได้ว่าการปฏิบัติภาวนาของท่านเจริญก้าวหน้ามากที่สุดปรากฏผลเป็นที่น่าอัศจรรย์ที่จังหวัดเชียงใหม่นี้เอง พระเถระที่ใกล้ชิดหลวงปู่รูปหนึ่งเล่าว่า ฤดูแล้งปีหนึ่งเมื่อหลวงปู่ไปภาวนาเร่งความเพียรที่ถ้ำปากเปียง อำเภอเชียงดาว ได้มีพระภิกษุจากภาคใต้รูปหนึ่งมาทำนายทายทักอนาคตเกี่ยวกับการบำเพ็ญบารมีของหลวงปู่

ผลจากการปฏิบัติได้เป็นไปเช่นคำทำนายหรือไม่หลวงปู่ท่านย่อมรู้เองเป็นปัจจังตัง แม้หลวงปู่ก็เคยปรารภกับองค์ท่านเองว่าจะเป็นด้วยเหตุอะไรหนอ ไปอยู่ที่อื่นที่ไหน ๆ ก็ตาม ไม่รู้สึกปลอดโปร่งโล่งใจเหมือนอยู่ที่เชียงใหม่ จึงครั้งหนึ่งมีภาพนิมิตเกิดขึ้น เป็นภาพหลวงปู่เองในเครื่องทรงของพระเจ้าแผ่นดินเชียงใหม่ *"ใส่รองเท้าสูงถึงครึ่งน่องแน่ะ"* หลวงปู่เล่าอย่างขำ ๆ

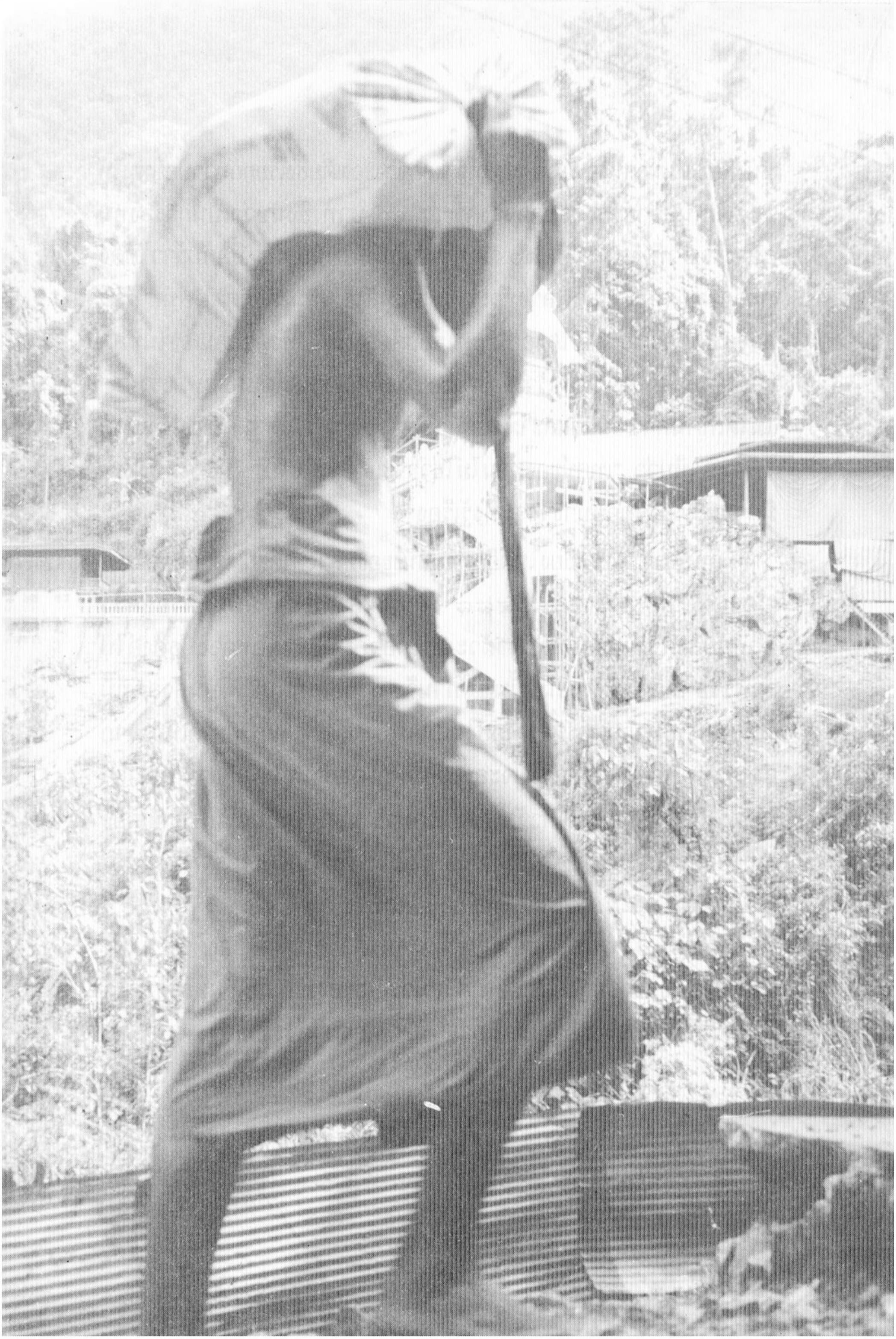
ช่วงเวลาห้าปีที่หลวงปู่จำพรรษาติดต่อกันที่วัดโรงธรรม อำเภอสันกำแพง ก็เป็นเวลาที่ชาวเชียงใหม่มีโอกาสได้ซาบซึ้งกับรสพระธรรมเทศนาของหลวงปู่อย่างเต็มที่ ปฏิภาณโวหารในการแสดงธรรมของหลวงปู่เป็นที่ประทับใจคนฟังยิ่งนัก ผู้ที่ได้สดับตรับฟังแล้วก็นำไปกล่าวสรรเสริญชักชวนคนอื่นให้ไปฟังต่อ ๆ กันไป แม้ว่าการคมนาคมระหว่างเชียงใหม่-สันกำแพงไม่สะดวกสบายเช่นปัจจุบัน สมัยนั้นก็มีพุทธศาสนิกชนเดินทางจากตัวเมืองเชียงใหม่ไปฟังการอบรมและปฏิบัติธรรมกับหลวงปู่ที่สันกำแพงอยู่เสมอ

ในบรรดาสานุศิษย์ชาวเชียงใหม่ที่มีศรัทธาปสาทะต่อหลวงปู่เหนียวแน่น ได้ติดตามไปฟังการอบรมธรรมะจากหลวงปู่อยู่เป็นประจำก็ได้แก่ คุณแม่แสง ชินวัตร (เสียชีวิตแล้ว) ซึ่งคุ้นเคยสนิทสนมกับครอบครัวของคุณแม่นิ่มนวล สุภาวงค์ (นางสาวนิ่มคิ้ม แซ่เฮง ในสมัยนั้น) และเป็นผู้นำความประทับใจในพระธรรมเทศนาของหลวงปู่มาถ่ายทอดสู่ครอบครัวนี้อยู่เสมอ พร้อมกับชักชวนแกมเคี่ยวเข็นให้หาโอกาสไปสดับด้วยตนเองให้ได้ คุณแม่นิ่มนวล สุภาวงค์ (วัย ๘๑ ปี) ได้เล่าถึงเส้นทางสู่ธรรมะของเธอในอดีตให้ฟังว่า ครอบครัวของเธอก็เหมือนกับครอบครัวของคนจีนที่เคร่งครัดทั่วไปในสมัยก่อน คือลูกสาวจะออกจากบ้านไปไหนมาไหนไม่ได้ง่าย ๆ อีกประการหนึ่งเธอก็ไม่เคยฟังเทศน์มาก่อนเพราะเรียนโรงเรียนฝรั่ง นับถือคริสต์ เห็นพระในสมัยนั้นเทศน์ภาษาบาลีและเทศน์ตาม

หนังสือซึ่งไม่น่าสนใจ แต่ก็อุตส่าห์จ้างลูกจ้างของเตี่ยซึ่งเรียกกันว่าน้อยหมูให้ไปฟังแทนหลายครั้งด้วยค่าจ้างครั้งละ ๑๐ บาท ซึ่งนับว่าเป็นการลงทุนอย่างใจป้ำทีเดียว "เงิน ๑๐ บาทในสมัยนั้นไม่น้อยนะ ซื้อกับข้าวได้ตั้งหลายวัน" คุณแม่เล่าพลางหัวเราะ และหลังจากทนฟังกิตติศัพท์ "ท่านอาจารย์" จากใครต่อใครอยู่นาน เธอก็ตัดสินใจไปฟังด้วยตนเองในที่สุด และได้สัมผัสกับความไพเราะของพระธรรมเทศนาที่แสดงแบบ "พูดธรรมดาไม่ได้เทศน์ภาษาบาลีและไม่ใช้หนังสือ" อย่างไรก็ตามคุณแม่นิ่มนวลให้ความเห็นว่า "เทศน์ของท่านไม่ใช่ว่าจะเข้าใจได้ง่าย ๆ นะ คนฟังต้องมีความรู้เรื่องจิตอยู่บ้างจึงจะฟังรู้เรื่อง"

ศิษย์อาวุโสชาวเชียงใหม่อีกท่านหนึ่งของหลวงปู่ได้แก่ เจ้าชื่น สิโรรส (วัย ๙๖ ปี) ในปี พ.ศ. ๒๔๘๘ เจ้าชื่น สิโรรส ได้อพยพครอบครัวหลบภัยสงครามไปอยู่ที่ถ้ำผาผัวะ อำเภอจอมทอง เมื่อหลวงปู่ธุดงค์ไปจำพรรษาที่ถ้ำผาผัวะในปีนั้น ท่านจึงเปรียบเสมือนที่พึ่งอันสูงสุดที่มีความหมายมากสำหรับคนที่อยู่ในสภาพบ้านแตกสาแหรกขาดเนื่องจากสงคราม ทุกเช้าเย็นหลวงปู่จะลงจากที่พักของท่านบนเนินเขามาที่ศาลาข้างล่างเพื่อนำสวดมนต์ทำวัตรและนั่งสมาธิ นอกจากนี้ทุกวันพระท่านยังเดินไปอบรมธรรมะที่วัดในหมู่บ้านอีกด้วย *"เดินไปเทศน์แล้วก็เดินกลับระยะทาง ๒๕ กิโลเมตร"* หลวงปู่เล่าสบาย ๆ

เจ้าชื่น สิโรรส ได้เขียนเล่าไว้ในหนังสือชีวประวัติของตัวท่านเองว่า ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในศาสนาพุทธของท่านเกิดขึ้นหลังจากได้ฟังพระธรรมเทศนาของ "ท่านอาจารย์" ที่ถ้ำผาผัวะนั่นเอง

สร้างรัง

ปี พ.ศ. ๒๔๘๙ หลวงปู่จำพรรษาที่ตึกของแม่เลี้ยงดอกจันทร์ กีรติปาล (คิวริเปอร์) ซึ่งอยู่ที่ถนนดอยสุเทพ ตรงข้ามกับถนนไปสนามบินเมืองเชียงใหม่ เจ้าของบ้านได้อพยพหลบภัยสงครามไปอยู่ที่อื่น ทิ้งบ้านให้ว่างอยู่ เจ้าชื่น สิโรรส ซึ่งอพยพจากถ้ำผาผัวะกลับคืนตัวเมืองเชียงใหม่ จึงได้กราบอาราธนาหลวงปู่ให้ย้ายเข้ามาพักในบ้านหลังนี้ด้วย ในปีนี้เองหลวงปู่ก็ได้ลูกศิษย์คนแรกที่อุปสมบทที่เชียงใหม่ และต่อมาได้เป็นกำลังสำคัญที่ได้ช่วยแบ่งเบาภาระอันหนักของหลวงปู่ลงไปได้อย่างมาก

เมื่อสงครามสงบเจ้าของบ้านจะกลับมา หลวงปู่และสานุศิษย์เลยเกิดเดือดร้อนเรื่องที่อยู่ จนวันหนึ่งท่านได้ปรารภขึ้นมาในระหว่างการเทศน์ว่า "นกมันยังทำรังอยู่ได้ คณะศรัทธาจะสร้างวัดอยู่สักวัดหนึ่งไม่ได้หรือ" คำปรารภในครั้งนั้นเป็นแรงบันดาลใจให้คุณแม่นิ่มนวล สุภาวงศ์ เกิดศรัทธาขึ้นมาอย่างแรงกล้าที่จะได้สร้างวัดถวายหลวงปู่และได้ลงมือเตรียมการทันทีในวันรุ่งขึ้นจากที่ได้ยินคำปรารภนั่นเอง ด้วยบารมีของหลวงปู่และด้วยพลังศรัทธาของคุณแม่นิ่มนวล สุภาวงศ์ "วัดสันติธรรม" จึงได้ถือกำเนิดขึ้นมา โดยได้มีพิธีเปิดป้ายวัดเป็นการชั่วคราวขึ้นเมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๒ หลวงปู่ก็ได้ย้ายจากวัดโรงธรรมสามัคคีที่สันกำแพงเข้ามาพำนักที่วัดสันติธรรมในปีนั้น รายละเอียดของการก่อสร้างตลอดจนรายชื่อของญาติมิตรและสหายธรรมของคุณแม่นิ่มนวล ซึ่งได้ร่วมบุญกุศลกันมาในฐานะผู้ก่อตั้ง ปรากฏอยู่แล้วในหนังสือประวัติวัดสันติธรรม

ซึ่งพิมพ์แจกในงานผูกพัทธสีมาพระอุโบสถเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๓ และเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันของวัดสันติธรรมซึ่งรับภาระในการก่อสร้างและพัฒนาวัดต่อจากหลวงปู่มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๗ ก็คือลูกศิษย์คนแรกที่ได้อุปสมบทที่เชียงใหม่นั่นเอง ท่านอาจารย์พระมหาทองอินทร์ กุสลจิตโต

เมื่อมีวัดสันติธรรมเป็นเสมือนรังที่พักอันมั่นคงถาวรแล้ว การบำเพ็ญกิจที่เป็นบุญกุศลต่าง ๆ ทั้งในฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ญาติโยมก็เป็นไปด้วยความสะดวกยิ่งขึ้น คุณแม่นิ่มนวล และพี่ ๆ น้อง ๆ ตลอดจนเพื่อนสหธรรมิกอื่น ๆ ก็ได้ไปรักษาอุโบสถศีล ถือเนสัชชิกเป็นประจำทุกวันพระ เธอเล่าว่าคืนวันพระคืนหนึ่งเธอเกิดความง่วงขึ้นมาอย่างสุดแสนจะทนทาน จิตใจอ่อนแอท้อแท้ รู้สึกอยู่แต่ว่าการไปถือเนสัชชิกเป็นความทุกข์ทรมานเพียงอย่างเดียว ก็เลยรำพึงรำพันกับตัวเองขึ้นมาว่า "เออหนอ! ที่เรามาปฏิบัติอยู่เวลานี้ถ้าได้สำเร็จมรรคผลขึ้นมาบ้างก็ดีไป แต่ถ้าไม่ได้ไม่ดีอะไรขึ้นมาแล้วเรามาทนทุกข์ทรมานอย่างนี้เพื่อประโยชน์อะไร กลับไปนอนเป็นสุขสบายอยู่ที่บ้านเสียไม่ดีกว่าหรือ" ดูเหมือนว่าเธอจะรำพึงรำพันยังไม่ทันสิ้นกระแสความดีนัก พลันก็ได้ยินเสียงหลวงปู่เทศน์ขึ้นมาว่า

"บ่ต้องท้อแท้อ่อนแอ บ่ต้องหน่ายแหน่ง ทำมาได้แค่ไหนก็ให้ถือว่าเป็นนิสัยปัจจัยเป็นต้นทุนต่อไปในภายภาคหน้า ระวังให้ดีเถอะ เจ้าตัวถีนมิทธะนี่มันตัวร้ายทีเดียว มันเป็นตัวขัดขวางมรรคผลนิพพาน มันนี่ละ ที่พามาเกิดมาตายวนเวียนอยู่ไม่รู้จักจบสิ้น"

อีกครั้งหนึ่งเธอได้ตั้งใจไปจากบ้านว่า วันนี้ไปนั่งสมาธิจะต้องจับผู้รู้ที่หัวใจให้ได้เพราะเฝ้าสงสัยมานานแล้วว่า ผู้รู้นี้อยู่ที่ไหนกันแน่ เมื่อถึงเวลาก็เข้าที่นั่งสมาธิไปได้สักครู่เธอได้ประจักษ์คนผู้รู้เป็นปัจจัตตัง ก็ได้ยินเสียงหลวงปู่พูดขึ้นมาว่า

"นั่นแหละ! ตรงนั้นแหละผู้รู้ จะไปหาที่ไหนอีก"

เพื่อนสหธรรมิกคนอื่น ๆ ก็เช่นเดียวกันที่ต่างได้รับการทักท้วงแนะนำในการปฏิบัติภาวนาตามสมควรแห่งวาระของตน อย่างเช่นคุณแม่ต้อ ขณะที่กำลังภาวนากำหนด "อัฐิกังกระดูก ๓๐๐ ท่อน" และปรากฏเห็นนิมิตเป็นโครงกระดูกของตัวเองชัดเจนจนตกใจลืมตาขึ้น ทันใดก็ได้ยินหลวงปู่เอ่ยเตือนขึ้นด้วยเสียงเข้มงวดว่า

"แม่ต้อ หลับตาเพ่งโครงกระดูกต่อไป"

คุณแม่นิ่มนวลยังไปวัดและถือเนสัชชิกทุกวันพระอยู่จนกระทั่งทุกวันนี้ "ดีนะที่ท่านเตือนสติขึ้นมาในคืนนั้น หาไม่เราคงเลิกไปวัดแล้วตั้งแต่วันนั้นเพราะรู้สึกมันทรมานเหลือเกิน"

หลวงปู่ปกครองพระเณรลูกวัดของท่านอย่างอบอุ่นใกล้ชิดเหมือนพ่อดูแลลูก ๆ ภาพในอดีตที่ประทับใจคุณแม่นิ่มนวลอีกภาพหนึ่งก็คือเวลาที่พระเณรอาพาธ "ท่านจะนั่งเฝ้าไข้อย่างสงบ ไม่ยอมห่างจนกระทั่งผู้ป่วยอาการดีขึ้น" ครั้งหนึ่งเณรน้อยนอนซมด้วยโรคพยาธิ ตัวเหลืองซีดซูบผอมเพราะฉันอาหารไม่ได้เลย "แม่ไล" ได้เอายาถ่ายพยาธิมาถวาย เณรน้อยก็ฉันไม่ได้อาเจียรออกมา ทำให้แม่ไลโมโหมากจะบังคับให้ฉันให้ได้ แต่หลวงปู่ซึ่งนั่งเฝ้าอยู่อย่างใจเย็นได้ปลอบประโลม "ลูกน้อย" ของท่านขึ้นว่า

"วันพรุ่งเถอะเน้อ ไปบิณฑบาตได้กล้วยก่อนจะเอายาใส่ในกล้วยให้เณรน้อยฉัน"

อาหารทิพย์บนภูลังกา

ปี พ.ศ. ๒๔๙๗ โยมมารดาของหลวงปู่ถึงแก่กรรม หลวงปู่จึงได้เดินทางจากเชียงใหม่กลับบ้านบัวอีกครั้งหนึ่ง ครั้นเสร็จงานฌาปนกิจศพโยมมารดาแล้วก็ธุดงค์ไปจังหวัดนครพนมทันทีเพื่อจำพรรษาที่ภูลังกา

ภูลังกาในปัจจุบันแม้จะได้รับผลกระทบจากการตัดไม้ทำลายป่าเช่นเดียวกับป่าไม้อื่น ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่ก็ยังคงความอุดมสมบูรณ์ของป่าดงดิบอยู่มาก จึงไม่ต้องสงสัยว่าเมื่อสามสิบกว่าปีที่ผ่านมาตอนที่หลวงปู่ไปพักจำพรรษานั้น ภูลังกาเป็นที่สงบวิเวกเพียงใด หมู่บ้านที่อยู่ใกล้ที่พักที่สุด ก็ต้องเดินเป็นวัน ๆ จึงจะถึง เรื่องอาหารการขบฉันจึงฝืดเคืองเต็มที น้ำใช้ น้ำฉันได้อาศัยน้ำที่ไหลรินจากหลังคาถ้ำ อากาศชื้นมาก หลวงปู่ขึ้นไปพำนักอยู่บนภูลังกาเกือบหนึ่งเดือนจึงได้รับนิมนต์ให้ลงมารับผ้าป่าในหมู่บ้าน ขากลับได้ข้าวสารและอาหารแห้งติดขึ้นไปพร้อมกับมีพระภิกษุชื่อส่วนและผ้าขาวตามขึ้นไปพักอยู่ด้วย แต่ก็อยู่ได้ไม่นาน อาจจะเป็นเพราะสภาพการดำรงชีวิตลำเค็ญเกินไป หลวงปู่จึงอยู่วิเวกที่ภูลังกาจนกระทั่งออกพรรษา

กราบเรียนถามว่าหลวงปู่ไปบิณฑบาตอย่างไรถ้าอยู่ห่างจากหมู่บ้านขนาดนั้น ท่านตอบเรื่อย ๆ ว่า *"ไม่ได้บิณฑบาตเลยตลอดพรรษา"*

ในงานทำบุญครบรอบวันเกิดของหลวงปู่เมื่อสองปีก่อน ลูกศิษย์ลูกลูกหาจากที่ต่าง ๆ ก็ไปชุมนุมกันที่ถ้ำผาปล่องเช่นเคย พอถึงเวลาอาหารว่าง

ต่างคนต่างก็มีของขบฉันซึ่งล้วนแต่ "คัดพิเศษ" มาถวายจนลานตาไปหมด แล้วก็คอยจ้องกันตาเป๋งว่าหลวงปู่จะเอื้อมมือไปที่จานของใครบ้าง หลวงปู่มองดูสำรับคับค้อนที่อยู่ตรงหน้าแล้วก็ปรารภยิ้ม ๆ ว่า "เออ! หลวงปู่สิมเพิ่นกำลังเสวยอาหารทิพย์ แต่ไม่เหมือนสมัยก่อนที่ธุดงค์อยู่ในป่าโน้น กว่าจะได้ข้าวเหนียวแต่ละก้อนก็แสนยาก"

อันกิเลสเห็นแก่กินเห็นแก่นอน หลวงปู่เคยอบรมวิธีการภาวนาแก้ไขไว้ดังนี้ *"สมมุติว่าผู้ถือว่านอนเป็นสุข ถ้าได้นอนแล้วก็ว่าเป็นสุขสบาย ก็ให้ภาวนาให้จิตใจมันบริสุทธิ์ หลุดพ้นจากกิเลส ราคะ โทสะ โมหะ เสียก่อน จะนอนอย่างไรก็ได้ หรือผู้ชอบกินเอร็ดอร่อย ก็ภาวนาให้กิเลสมันหมดเสียก่อน จะกินอย่างไรก็ได้ แต่ว่าถ้ากิเลสมันไม่หมดไม่หายไปเสียก่อน ไปติดแค่กินแค่นอนแล้วก็ไปไม่ได้ล่ะ ท่านเปรียบอุปมาเหมือนอย่างว่า ปลาที่มันติดเบ็ด เขาเอาเหยื่อล่อ แล้วเจ้าปลาซ่อนปลาดุกปลาไหลปลาไม่ไหลอะไรก็ตามพอมาเห็นเหยื่อเข้า เหยื่อที่เคยกินนั้นแหละเขาเสียบเบ็ดในนั้นไม่รู้ เข้าใจว่าเป็นอาหารโอชะ คาบเข้าไปเหล็กงอ ๆ อยู่ข้างในมันก็เกาะปาก เมื่อกลืนลงไปจนติดพุงข้างในแล้วดึงไม่ได้ล่ะ ดึงไม่ขาด สายเบ็ดเขาก็เอาไหมทำด้วยมันทนดี แล้วปลามันก็ดึงไม่ขาด เวลาเจ้าของเขามาแล้วก็เอาปลาติดเบ็ดไปกินเป็นอาหาร คนที่หลงใหลในรสอาหารการกินก็ระวัง เหมือนปลาติดเบ็ด ตาย! ตายลูกเดียว ฉะนั้นต้องภาวนาแก้ ถ้าผู้ใดเห็นแก่การนอนการหลับไม่ลุกขึ้นภาวนาแก้กิเลสความหลับนั้นไม่ได้ เกิดตายไปยังแก้ไม่ตก ไปเป็นงูล่ะว่าได้ เป็นงูอยู่ในรูในโพลงในหัวปลวกนอนอยู่ในนั้นแหละ มันชอบนอน ฉะนั้นถ้ามันเป็นถึงขั้นงูแล้วไม่มีทางแก้ ถ้านักกินงูมาเห็นเขาก็เอาไปต้มไปแกงล่ะ เราผู้หลงกินหลงนอนก็เลยเป็นทุกข์ ต้องแก้ไม่ให้มันง่วง ให้ตามันใสอยู่ข้างใน อะไรเป็นทุกข์อะไรเป็นสุข อะไรผิดอะไรถูก อะไรชั่ว อะไรดีให้มันมองเห็น ไม่ให้ใจ*

หลงใหลในอาหารการกิน ถ้าหลงใหลในอาหารการกินก็เป็นงูเหลือมงูใหญ่ นอนอึ้งลึ่งอยู่นั่นแหละ...ฉะนั้นให้พากันตั้งอกตั้งใจปฏิบัติบูชาภาวนา ให้จิตใจเพ่งมองเห็นทุกข์เห็นโทษในรูปในนามในกายในจิต ในเรื่องที่จิตเรามาติดมาข้องมาหลงอยู่ เรื่องใดก็ให้แก้ไขให้ได้ ถ้าแก้อย่างอื่นไม่ตกก็ให้แก้ลงไปสู่ความตาย ดูคนเราเวลาจะตายมันกินอะไรได้บ้าง ทีแรกก็กินอาหารได้ ถ้าเมื่อมันใกล้จะตายเกิดโรคเกิดภัยมากินข้าวบ่ลำกินน้ำบ่ลง กินข้าวไม่อร่อยดื่มน้ำไม่อร่อยมันใกล้เข้าไปล่ะ ใกล้มรณกรรมฐาน หนักเข้าอาหารดื่มไม่ได้ น้ำนมดื่มไม่ได้ ผลที่สุดปิดหมด หมอแพทย์ก็แก้ไขเจาะหน้าท้องเอาอาหารเข้าไปอีก มันก็ไม่รับอยู่นั่นแหละ มันถึงเวลามันแล้ว ฉะนั้นเราต้องพิจารณาให้มันรู้ในใจของเราเอง ท้องของเราเอง เกิดมาในโลกหลายสิบปีอย่าให้ผู้อื่นมาเจาะท้องของเราเพราะหลงใหลในรสอาหาร ฉะนั้นต้องตั้งใจแก้ไขตัวเอง"

เพื่อนสหธรรมิกคนหนึ่งเล่าให้ฟังว่า ปีก่อนนู้นระหว่างที่เธอกับเพื่อนอีกคนหนึ่งไปพักที่ถ้ำผาปล่อง ได้ช่วยกันทำถั่วแดงหลวงต้มน้ำตาลถวายหลวงปู่ สมทบกับอาหารว่างอื่น ๆ ที่แม่ชีทำถวายอยู่เป็นประจำทุกวัน ระหว่างรอหลวงปู่ฉันเสร็จ ต่างก็เตรียมถ้วยแบ่งไว้คนละถ้วยจะฉลองฝีมือของตัวเอง เพราะคิดว่ายังไงเสียหลวงปู่คงฉันไม่หมดเนื่องจากทำถวายถ้วยใหญ่ทีเดียว เมื่อสำรับของว่างกลับมาที่โรงครัว ต่างก็ได้คิกคักซาบซึ้งกับเมตตาธรรมที่หลวงปู่แสดงเฉพาะตนแต่เช้า เพราะเมื่อเอาช้อนควานลงไปในถ้วยใหญ่ใบนั้นก็พบว่า "หลวงปู่เหลือถั่วแดงหลวงเอาไว้ให้คนละเม็ด พอน่าเอ็นดู"

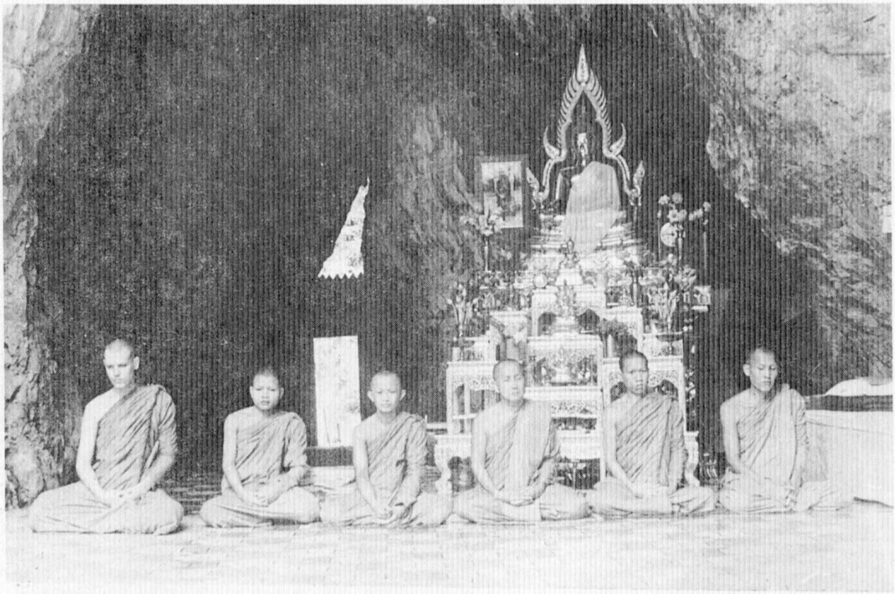
"แล้วหลวงปู่ฉันอะไรหนอถ้าไม่ได้ไปบิณฑบาต หรือว่าฉันอาหารทิพย์ มีเทวดามาใส่บาตร?" ตามประวัติหลวงปู่หลวงพ่อบางท่านมีเขียนเล่าไว้อย่างนั้นเหมือนกัน

"ก็เทวดาเดินดินนั่นแหละมาใส่บาตร" หลวงปู่ตอบพลางหัวเราะ *"วันพระบางวันญาติโยมเขาขึ้นไปเยี่ยม ก็ได้อาหารบ้าง แต่ถ้าเขาไม่ขึ้นไปก็ไม่ได้ นาน ๆ ได้ทีอาหารอะไรมันก็เป็นอาหารทิพย์ทั้งนั้นแหละ"*

"แต่ที่ภูลังกามันมีต้นลูกแคนขึ้นอยู่เยอะซึ่งที่อื่นไม่มี" หลวงปู่เล่าถึงอาหารทิพย์ของท่านต่อ *"ส่วนมากก็ฉันหน่อไม้ลูกแคนแทนข้าว มีอยู่วันหนึ่งได้ฉันหัวกอย แต่ก็คันคอแทบแย่"* อันหัวกอยที่หลวงปู่พูดถึงนี้ในท้องถิ่นที่ทุรกันดารเขาใช้เป็นอาหารคาร์โบไฮเดรทแทนข้าวได้เช่นเดียวกับหัวเผือกหัวมัน แต่ก่อนจะเอามาทำเป็นอาหารต้องเอาหัวกอยสดมาเฉือนเป็นชิ้นบาง ๆ แช่น้ำไว้จนจืดสนิทเสียก่อน ถ้ายังไม่จืดก็จะคันคออย่างหลวงปู่น่ะแหละ จากนั้นจะเอามานึ่งคลุกกับมะพร้าวขูดโรยน้ำตาลทรายหรือจะขยำกับกล้วยสุก ห่อใบตองแล้วปิ้งไฟก็จะหอมหวานอร่อยยิ่งขึ้นคนอีสานเขากินกันอย่างนั้น แต่ทางภาคกลางเห็นนิยมนึ่งผสมกับข้าวเหนียวมูล เรียกว่าข้าวเหนียวกลอย ก็อร่อยไปอีกแบบหนึ่ง

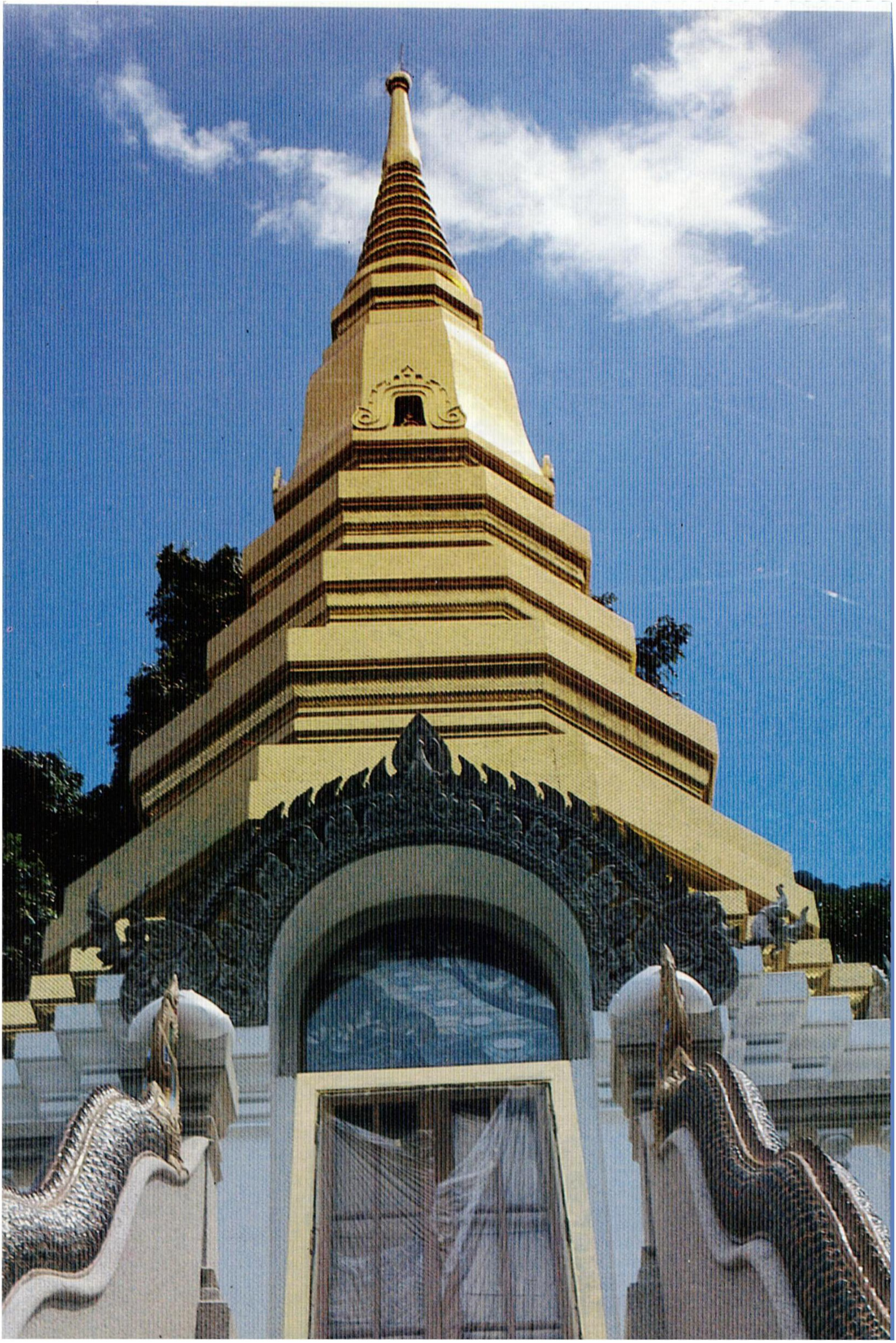
หลวงปู่ถือธุดงควัตร ฉันมื้อเดียวและฉันในบาตรตามเยี่ยงอย่างครูบาอาจารย์ของท่านมาแต่ไหนแต่ไร จนล่วงเข้าปัจฉิมวัยโยมอุปัฏฐากสังเกตเห็นว่าท่านฉันอาหารน้อย ไม่ค่อยได้ฉันผลไม้และอาหารหวานเลย จึงกราบเรียนขออนุญาตถวายผลไม้และของหวานนิดหน่อย เป็นอาหารว่างในตอนเช้าเมื่อพระไปบิณฑบาต ซึ่งท่านก็อนุโลมตาม แต่อาหารว่างของหลวงปู่ก็วิวัฒนาการมาเรื่อย จนในปัจจุบันดูเหมือนหลวงปู่จะฉันอาหารว่างแทนอาหารหลักไปแล้ว

สำนักสงฆ์ถ้ำผาปล่อง

ถึงแล้ว....ถ้ำผาปล่อง

วันหนึ่งในฤดูหนาวปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ระหว่างที่หลวงปู่ไปพักภาวนาที่ถ้ำปากเปียง ลุงติ๊บคนบ้านถ้ำได้เป็นคนนำทางพาหลวงปู่ปีนป่ายภูเขาขึ้นไปตามซอกเล็ก ๆ เพื่อเสาะหา "บ้านที่แท้จริง" ของท่าน

"หลวงปู่มาภาวนาที่ถ้ำปากเปียงนานแล้ว" ลุงติ๊บเริ่มเล่าเรื่องเก่า ๆ "มาแล้วก็กลับไป ไปแล้วก็กลับมาอีก ท่านมองหาถ้ำที่อยู่สักแห่งหนึ่ง ยังไม่ถูกใจถ้ำปากเปียง ปรารภกับผมว่า อยากได้ถ้ำที่กว้างและอยู่สูงสักหน่อย กิเลสจะได้เข้าหายาก ท่านว่าอย่างนั้น"

ถ้ำผาปล่องนี้อยู่ทางทิศเหนือของถ้ำหลวงเชียงดาว มีลักษณะแปลก คือไม่ใช่เป็นถ้ำที่เว้าเข้าไปในตัวภูเขาเหมือนถ้ำอื่น ๆ แต่แยกตัวออกมาอยู่ข้าง ๆ มีทางเดินได้รอบราวกับธรรมชาติตั้งใจสร้างโดยเฉพาะ หลวงปู่เล่าว่าเป็นถ้ำขึ้นมาได้เพราะหินก้อนใหญ่ ๆ สองก้อนเกิดหล่นลงมาจากภูเขาแต่ไม่กลิ้งตกลงเหวไป หยุดอยู่แค่ตีนเขาแล้วก็เอายอดชนกันไว้ ทำให้เกิดเป็นช่องว่างกว้างขวางด้านหน้าถ้ำ มีทางออกทะลุไปด้านหลังกว้างขนาดประตูบานใหญ่ ๆ สองบาน รูปร่างของถ้ำเหมือนถุงกาแฟก้นขาดวางไว้ในแนวนอนยังไงยังงั้น อันที่จริงไม่น่าจะเรียกว่าถ้ำ ลักษณะที่ก้อนหินเอายอดชนกันเป็นหลังคานั้นดูแล้วเหมือนกระต๊อบมากกว่า เพียงแต่ว่าเป็นกระต๊อบหินขนาดมหึมาเท่านั้นเอง

"ผมขึ้นมาตัดไม้จึงได้มาเจอถ้ำนี้เข้า" ลุงติ๊บเล่าต่อ "ตอนนั้นมีแต่เถาวัลย์ปกคลุมรกรุงรังเต็มไปหมด ข้างในถ้ำก็มีแต่ขี้เลียงผา เหม็นอับ

แล้วก็ชื้นมาก คิดว่าถ้าหลวงปู่ไม่เอาผมก็จะขึ้นมาอยู่ทำสวนกล้วย แต่พอเห็นถ้ำท่านก็ชอบใจมาก ตกลงพักในถ้ำคืนนั้นเลย ท่านชี้ให้ผมทำแคร่ให้ท่านนอนตรงนั้น" ลุงติ๊บหมายถึงตรงที่กางกลดหลวงปู่ในปัจจุบัน ท่านจำวัดที่นั่นมาตั้งแต่ตอนนั้นขณะที่ในถ้ำมีเพียงแคร่อันเดียว จนถึงตอนนี้ถ้ำพัฒนาไปมาก บางคนมาเที่ยวถ้ำผาปล่องในปัจจุบันได้เห็นความงดงามสะดวกสบายทันสมัยต่าง ๆ แล้วก็ชอบใจ ถึงกับออกอุทานว่า "โอ้โฮ! ดีจังเลยนะเธอ ถ้าฉันบวชชีฉันจะมาอยู่ที่วัดนี้แหละ" คงนึกภาพไม่ออกว่าหลวงปู่พร้อมด้วยสานุศิษย์ผู้บุกเบิกท่านนอนกลางดินกินกลางทรายแถมดมขี้เลียงผามานักต่อนักก่อนหน้านี้ หลวงปู่เล่าว่า *"ตอนมาใหม่ ๆ ได้เจอครกหินอันหนึ่งกับสากสองอัน แสดงว่าคนสมัยก่อนที่อยู่ถ้ำปล่องเวลาเจ็บไข้ได้ป่วยตำรากไม้ใบไม้กินเป็นยา แต่ตอนตายครกหินมันหนักเอาไปด้วยบ่ได้"*

หลวงปู่พักค้างคืนบนถ้ำผาปล่องหนึ่งคืนแล้วก็ลงไปพักที่ถ้ำปากเปียงต่อ หลังจากนั้นแล้วท่านก็แวะเวียนไปพักอีกเสมอ ๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๔ หลังจากท่านอาจารย์ลี ธมฺมธโร มรณภาพแล้ว หลวงปู่ต้องรับภาระเจ้าอาวาสวัดอโศการามต่อจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ขณะเดียวกันท่านก็มีภาระในการก่อสร้างโบสถ์วัดสันติธรรมด้วย หลวงปู่จึงต้องเดินทางขึ้นล่องกรุงเทพฯ-เชียงใหม่อยู่เป็นประจำ และทุกครั้งที่ขึ้นมาเชียงใหม่ท่านต้องหาโอกาสมาพักที่ถ้ำผาปล่องเสมอ บางทีก็พาพระลูกศิษย์ลูกหามาพักหลายรูปต่างเป็นการพักร้อนและสำรวจภูมิประเทศ เล่ากันว่าที่ถ้ำผาปล่องนี้เคยมีพระภิกษุขึ้นมาก่อนหน้าหลวงปู่แล้วหลายรูปแต่ไม่มีใครกล้าพักค้างคืนเลย

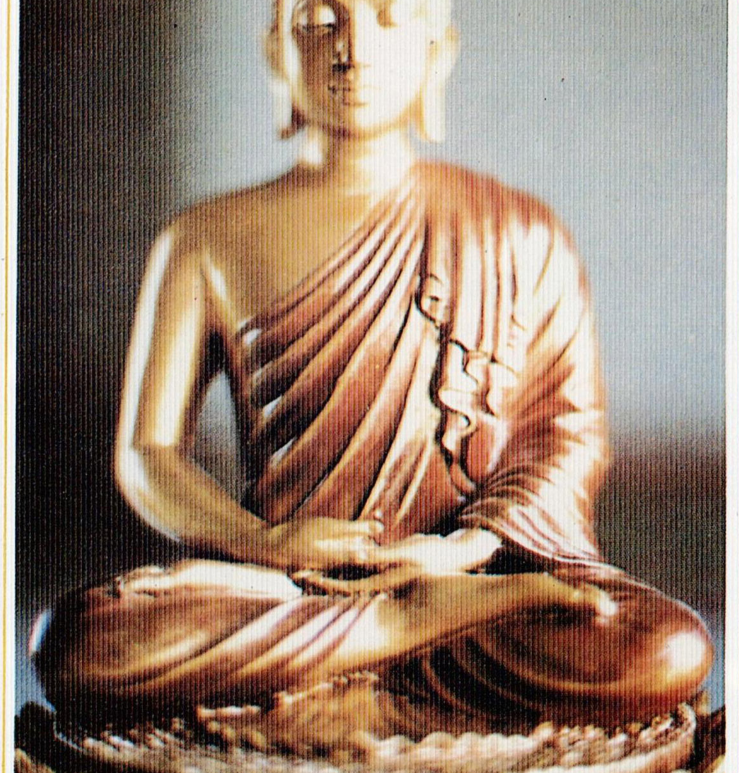
การตรากตรำกับภาระอันหนักในช่วงนี้ทำให้สุขภาพของหลวงปู่ทรุดโทรมลงอย่างมาก หลวงปู่เคยอาพาธด้วยโรคไตในปลายปี พ.ศ. ๒๕๐๖ จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๐๘ อาการของโรคกำเริบขึ้น ท่านจึงอำลาวัดอโศการาม

ไปพักรักษาตัวและจำพรรษาที่วัดสุทธาวาส จังหวัดสกลนคร แต่ก็ต้องไปเป็นเจ้าอาวาสที่นั่นอีกเช่นเดียวกัน

จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๑๐ หลวงปู่จึงวางภาระทั้งหมดที่วัดต่าง ๆ ตัดสินใจมาจำพรรษาที่ถ้ำผาปล่องเพื่อพัฒนาให้เป็นอาวาสอันถาวรของท่าน และหลังจากนั้นท่านก็ไม่เคยไปจำพรรษาที่อื่นอีกเลย

เคยกราบเรียนถามว่าในบรรดาสถานที่วิเวกทั้งหลายที่หลวงปู่ธุดงค์ไปบำเพ็ญภาวนามานั้น หลวงปู่ชอบที่ใดมากที่สุด ท่านก็ตอบทันทีโดยไม่ต้องคิดเลยว่า *"ถ้ำผาปล่องซี"* ก่อนที่จะขยายความต่อว่า *"อันถ้ำผาปล่องนี้เป็นที่สัปปายะด้วยประการทั้งปวง มีทั้งแหล่งน้ำ ป่าไม้ ภูเขา หน้าร้อนอากาศเย็นสบายไม่ต้องติดแอร์ แต่ถ้าหน้าหนาวก็หนาวหน่อยนะ"* ที่ว่าหนาวหน่อยของหลวงปู่นั้นก็แค่ไม่กี่องศาเซลเซียสเท่านั้นเองแหละ

หลวงปู่ได้ยุติการเดินทางอันยาวไกลในชีวิต (และในวัฏฏสงสาร?) ของท่านแล้วที่ถ้ำผาปล่องนี่เอง บัวงามในพระพุทธศาสนาดอกหนึ่งซึ่งผุดพ้นน้ำขึ้นที่บ้านบัวเมื่อ ๘๐ ปีก่อน บัดนี้เบ่งบานเต็มที่อยู่เหนือเทือกเขาเชียงดาว กำลังส่งกลิ่นหอมหวนทวนลมไปไกลทุกทิศทาง สมดังคำกล่าวทำนายของพระอาจารย์ใหญ่ฝ่ายกรรมฐาน หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต ไม่ผิดเพี้ยนเลย

... นั่งสมาธิเพชรตั้งแต่วันเททองหล่อ จนเดี๋ยวนี้ยังไม่เลิกเลย ...

สมาธิเพชร

การนั่งสมาธิเพชรเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของหลวงปู่ เรียกว่าใครไปใครมาที่ถ้ำผาปล่องหรือที่บ้านกรุงเทพภาวนามักจะต้องนั่งสมาธิเพชรฟังเทศน์เป็นประจำ หลวงปู่ได้แสดงอานิสงส์ของการนั่งสมาธิเพชรไว้ในโอกาสต่าง ๆ อย่างเช่น :

การฟังเทศน์จะให้เราท่านทั้งหลายนั่งสมาธิภาวนาขัดสมาธิเพชรที่คนเรากลัวหนักหนา ถ้าว่าถึงนั่งสมาธิขัดสมาธิเพชรที่คนเรากลัวนักหนาแล้วก็หัวใจข้างในยุบไปเลย วันนี้ก็ให้พากันหัดนั่ง การนั่งสมาธิขัดสมาธิดั้งเดิมก็มาจากพระพุทธเจ้าของเรา ในคืนวันเดือนหกเพ็ญพระจันทร์เต็มดวง พระพุทธเจ้ามานั่งสมาธิภาวนาที่ร่มไม้โพธิ์ ท่านนั่งขัดสมาธิเพชรคือการนั่งคืนนั้นพระองค์ตั้งใจแน่วแน่เด็ดขาดว่าถ้านั่งแล้วก็จะไม่ลุกไปมาที่ใด ๆ อีก ถ้าตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าไม่ได้จะต้องสู้ตายว่าอย่างนั้นพระองค์ก็นั่งขัดสมาธิเพชรเอาขาซ้ายขึ้นมาทับขาขวา แล้วก็เอาขาขวาขึ้นมาทับขาซ้าย เอามือข้างขวาวางทับมือข้างซ้าย ตั้งกายเที่ยงตรงพระพุทธเจ้าตั้งสัตยาธิษฐานลงไปว่า การนั่งสมาธิภาวนานี้จะไม่ห่วงในชีวิต แม้เลือดเนื้อเชื้อไขจะเหือดแห้งไปเหลือแต่หนังหุ้มกระดูกก็ตามทีถ้าตรัสรู้ไม่ได้เหมือนที่แล้ว ๆ มาตั้งแต่พระองค์เสด็จออกบรรพชาได้หกพรรษาล่วงแล้ว จะไม่ลุกเป็นอันขาด มันจะเป็นจะตายก็จะเอาเป็นตายกันที่นั้น อันนี้เป็นความเด็ดขาดแน่วแน่ของพระพุทธเจ้าของเรา แต่พวกเราทั้งหลายวันนี้ก็ได้นั่งสมาธิภาวนาแบบขัดสมาธิเพชร ผู้ที่นั่งได้แล้วก็ให้

นั่ง ผู้ที่นั่งไม่ได้ก็ฝึกหัดตั้งต้นแต่วันนี้ไปให้นั่งได้ จะไม่ได้นานก็ให้เป็นอันว่านั่งได้เสียก่อน ไม่ต้องไปหนักอกหนักใจ แต่เท่าที่สังเกตมานั้นการนั่งแบบนี้ตอนแรก ๆ ก็ขัดข้องบ้างคือมันยังไม่คุ้นเคย ปวดแข้งปวดขาบ้าง เส้นเอ็นมันยังไม่ยานยังตึงอยู่ คนเราไม่ว่าทำอะไร การงานใด ๆ มันยังใหม่ก็ไม่คล่องตัว ที่จะได้เป็นไปก็คือว่าต้องหัดนั่งไปทุกคืน ๆ เดี๋ยวมันก็คล่องสบาย เป็นการหัดกายบริหารอันหนึ่ง หรือว่าดัดเส้นฤาษีก็ว่าได้นั่งแบบนี้ อย่าไปกลัวมันเจ็บไข้ได้ป่วย อย่าไปกลัวตาย อย่าไปฟังสังขารมารกิเลสมารมันยั่วยุในใจว่านั่งอย่างไรก็ได้ อันนี้มันเป็นความคิดไปเอง พระพุทธเจ้าท่านถ้านั่งแบบอื่นก็ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าไม่ได้ เมื่อพระองค์มาตั้งสัตยาธิษฐานนั่งขัดสมาธิเพชรสละชีวิตลงไป พญามารกิเลสมาร สังขารมาร มารทั้งหมดทั้งมวลก็ขยาดไม่มารบกวนพระพุทธเจ้าของเรา พระองค์ก็นั่งสมาธิภาวนาจนได้ตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณในคืนวันนั้น...

...การนั่งสมาธิภาวนา เป็นการปฏิบัติบูชาอย่างสูงส่ง จะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้า พระอริยเจ้าทั้งหลาย ท่านผู้พ้นทุกข์ภัยในวัฏสงสารไปนั้นท่านภาวนา ท่านนั่งขัดสมาธิเพชรเอาขาซ้ายขึ้นมาทับขาขวา แล้วก็เอาขาขวาขึ้นมาทับขาซ้ายเอามือข้างขวาวางทับมือข้างซ้าย อันนี้เรียกว่าแสดงความองอาจกล้าหาญเพื่อจะต่อสู้กิเลสในใจของตน เมื่อนั่งเรียบร้อยแล้วหลับตานึกภาวนาบริกรรม พุทโธ รวมจิตรวมใจให้สงบระงับ ไม่ให้จิตใจฟุ้งซ่านไปตามอำนาจกิเลส การนึกคำภาวนานั้นเป็นอุบายมัดจิตใจให้อยู่ในคำภาวนาเพื่อให้ใจตั้งมั่นเป็นดวงหนึ่งดวงเดียวก่อนอื่นใด...

...การนั่งสมาธินี่อย่าพากันกลัวนั่งขัดสมาธิเพชร คนที่กลัวนั่งขัดสมาธิเพชรคือ คนปัญญาอ่อน ปัญญาไม่แก่ มีแต่กลัว หัดนั่งให้มันได้เอาขาซ้ายขึ้นมาทับขาขวาก่อนแล้วเอาขาขวาขึ้นมาทับขาซ้าย ตอนแรก ๆ มัน

ไม่อยู่เส้นเอ็นมันตึง ก็ให้เอามือจับไว้ไม่ให้มันหลุดลงไป พอนั่งไปสักพักหนึ่ง มันก็จะยานออกก็หายไป...

...การนั่งแบบนี้ เป็นการนั่งเมื่อพระพุทธเจ้าของเราจะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า พระองค์นั่งขัดสมาธิเพชร ผินหลังให้ต้นไม้โพธิ์ ผินหน้าพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก เมื่อพระองค์นั่งขัดสมาธิเพชรเสร็จเรียบร้อยแล้ว พระองค์ก็ได้ตั้งสัจจอธิษฐานใจของพระองค์ลงไปว่าการนั่งสมาธิภาวนาครั้งนี้จะไม่ลุกไปมาในที่ใด ๆ ทั้งหมด เว้นเสียแต่ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าถ้าไม่ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าจะเอาที่นี่แหละเป็นที่ตาย ไม่แสวงหาอาหารมาเลี้ยงชีวิตอีกต่อไป พระองค์ปลุกใจให้ตื่นขึ้น คือว่าเอาจริงไม่ยอมท้อถอย เอาตายสู้ เมื่อพระองค์วางไม้ตายลงไป กิเลสมารสังขารมาร กิเลสพันห้าตัณหาร้อยแปดที่มันผูกมัดจิตใจพระองค์ให้ข้องให้ติดอยู่ ให้หลงอยู่ในโลกในวัฏสงสาร มามัดพระองค์อีกไม่ได้แล้ว พระองค์เอาตายสู้...

...การนั่งขัดสมาธิเพชรนั้นเป็นการเลียนแบบพระพุทธเจ้าของเรานั่งสมาธิภาวนาใต้ต้นไม้โพธิ์ พระองค์นั่งขัดสมาธิเพชร สมัยนี้ก็มีพระพุทธรูปปางนั่งขัดสมาธิเพชรมีหลาย บางแห่งก็เรียกว่าหลวงพ่อเพชร อย่างว่าหลวงพ่อเพชรพิจิตร หลวงพ่อเพชรอุตรดิตถ์ ก็นั่งขัดสมาธิเพชร และนอกนั้นหลวงพ่อเชียงแสน สมัยเชียงแสนนั้นนั่งขัดสมาธิกันทั้งนั้น คือให้เอาขาซ้ายขึ้นมาทับขาขวาก่อน แล้วก็เอาขาขวาขึ้นมาทับขาซ้าย เอามือข้างขวาวางทับมือข้างซ้าย ตั้งกายให้เที่ยงตรง ตั้งตัวให้เที่ยงตรงและก็หลับตานึกบริกรรมภาวนาพุทโธ รวมเอาจิตใจเข้ามาภายใน...

...เป็นระเบียบในการนั่งสมาธิภาวนา มีมาตั้งแต่สมัยพระพุทธเจ้าของเรา นั่งสมาธิภาวนาใต้ร่มไม้โพธิ์พระองค์นั่งขัดสมาธิเพชร จิตใจของพระองค์จึงเป็นเพชรคือว่ากล้าหาญสามารถสู้กิเลสในจิตใจจนได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า เราทุกคนก็ต้องมีความเคารพนับถือพระพุทธเจ้า คือ

ท่านจะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าท่านก็นั่งขัดสมาธิเพชร ทั้ง ๆ ที่ท่านเป็นท้าวพระยามหากษัตริย์ก็ว่าได้ ท่านยังยอมนั่งขัดสมาธิเพชรใต้ต้นไม้โพธิ์ เราทุกคนก็ให้ฝึกหัดอย่าไปคิดว่านั่งแบบไหนก็ได้ ก็ถูกเหมือนกันแต่ยังผิดอยู่ คือใจคนเรานั้นจะต้องเป็นไปตามระเบียบ ตำรวจทหารก็ต้องมีระเบียบ...

...การนั่งสมาธินั้น อย่าไปยึดถือความเจ็บปวด ที่ท่านนั่งแบบขัดสมาธิเพชรนั้นเป็นการนั่งของพระพุทธเจ้าวันที่พระองค์จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าใต้ร่มไม้โพธิ์ พระองค์นั่งขัดสมาธิเพชร เอาขาซ้ายขึ้นมาทับขาขวา และก็เอาขาขวาขึ้นมาทับขาซ้าย เอามือข้างขวาวางทับมือข้างซ้าย ตั้งกายเที่ยงตรง พระพุทธองค์ท่านบริกรรมลมหายใจเข้าออก เห็นผู้ไม่เคยมาฝึกมาถือว่านั่งขัดสมาธิเพชรนั้นมันเจ็บปวดทุกขเวทนา ความจริงแล้วร่างกายของมนุษย์คนเรานั้น จะนั่งอย่างไรมันก็มีความเจ็บปวดเป็นธรรมดา เพราะร่างมนุษย์นั้นร่างกายละเอียด เนื้อก็อ่อนหนังก็บาง ไม่เหมือนหนังควาย หนังควายมันหนาไม่ค่อยเจ็บ หนังมนุษย์นี้เนื้อก็อ่อน หนังก็บาง ไม่ว่านั่งแบบใดก็ต้องเจ็บปวด...

และบ่อยครั้งที่หลวงปู่จะยกตัวอย่างซึ่งทำตามได้ยากอยู่ทีเดียว

"ดูหลวงพ่อพระพุทธรูปนั่น ท่านนั่งสมาธิเพชรตั้งแต่วันเททองหล่อจนเดี๋ยวนี้ยังไม่เลิก"

เทศน์ประทับใจ

ลูกศิษย์ลูกหาทั้งที่อยู่ในเพศบรรพชิตและฆราวาสยอมรับว่า หลวงปู่ท่านเป็น "ครู" ที่ละเอียดลออ ช่างเทศน์ช่างสอน สอนทุกเรื่อง อันที่จริงท่านเป็นคนขยันในกิจวัตรนั่นเอง การประชุมสวดมนต์ทำวัตรและฟังพระธรรมเทศนาทุกเช้าเย็นเป็นกิจวัตรที่ท่านย้ำเสมอไม่ให้ขาด โดยองค์ท่านเองได้ปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีมาตั้งแต่ไหนแต่ไร แม้ในปัจจุบันซึ่งหลวงปู่มีวัย ๘๐ ปี และมีปัญหาสุขภาพรบกวน ถ้าไม่ถึงกับล้มหมอนนอนเสื่อหลวงปู่จะไม่ขาดประชุมเลย ท่านถือเป็นกิจวัตรอันสำคัญยิ่งที่จะต้องอบรมธรรมแก่ลูกศิษย์ลูกหาเมื่อทุกคนมาประชุมร่วมกัน นักปฏิบัติหลายคนยอมรับว่าขณะนั่งสมาธิและได้ฟังเทศน์หลวงปู่ไปด้วยนั้นจิตสงบเร็วจริง ๆ

ลูกศิษย์รุ่นอาวุโสคนหนึ่ง ได้เล่าถึงความประทับใจในพระธรรมเทศนาของหลวงปู่ให้ฟังว่า ครั้งแรกที่ได้ฟังเทศน์ก็ยังไม่ค่อยเข้าใจอะไรนัก "รู้แต่ว่าท่านเทศน์ถูกหู ฟังครั้งแรกก็ประทับใจอยากจะไปฟังอีกแต่จะให้บอกว่าเทศน์ดีอย่างไรบอกไม่ได้" เธอเล่าว่าการอบรมการปฏิบัติภาวนาในสมัยก่อนที่หลวงปู่ยังเป็น "ท่านอาจารย์" ในวัยฉกรรจ์นั้นเข้มข้นมาก คือแทบจะพูดได้ว่าท่านตามประกบลูกศิษย์ทุกคนทุกขณะจิตทีเดียว ในระหว่างที่เทศน์นั้นถ้าท่านตั้งใจสอนใครคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะแล้วคนอื่นก็จะฟังไม่รู้เรื่อง อุบายธรรมในการสอนแต่ละคนนั้นท่านพิจารณาตามจริตของเจ้าตัวเป็นสำคัญ เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าลูกศิษย์บางคนมักจะถูกท่านดุหรือพูดจารุนแรงด้วยเสมอ และเจ้าตัวก็ยอมรับว่าเมื่อโดนเข้า

อย่างนั้นจิตก็มักสงบ ส่วนบางคนนั้นถ้าเจอ "ไม้แข็ง" แล้วเห็นทีจะหนีเตลิดเปิดเปิงกู่ไม่กลับแน่ ๆ ท่านก็ไม่ใช้วิธีการที่เผ็ดร้อนด้วย "สมัยก่อนเวลาสอนท่านจี้ตรงผู้รู้นะ ต้องจับผู้รู้ให้ได้ สมัยนี้ยังจี้อยู่หรือเปล่า...จี้ไหม? ยังจี้อยู่ไหม?" ท่านผู้อาวุโสย้อนถามอย่างจี้ผู้น้อยที่กำลังฟังอยู่ไปด้วย

ในปัจจุบันเมื่อกลายจากท่านอาจารย์มาเป็นหลวงปู่ของลูกศิษย์ลูกหารุ่นลูกรุ่นหลาน ก็ดูเหมือนว่าจะไม่มีใครเคยได้รับการอบรมเฉพาะเจาะจงเช่นนั้น "ส่วนมากท่านจะเทศน์รวม ใครเอาได้ก็เอาไป ใครไม่เอาก็เป็นหมูเป็นหมาไป ท่านว่าอย่างนั้น" นี่คือข้อสรุปของลูกศิษย์ลูกหารุ่นที่ด้อยอาวุโสกว่า

อย่างไรก็ตามไม่ว่าหลวงปู่จะอบรมลูกศิษย์รุ่นไหน ๆ และด้วยอุบายธรรมอันใดก็ตาม คำสอนของท่านก็จำเพาะอยู่ที่การพัฒนาสติปัญญาความรู้แจ้งให้เกิดมีขึ้นในจิตใจของทุกคนอันจะนำไปสู่การหลุดพ้นจากทุกข์ภัยในวัฏฏสงสารเท่านั้น "พุทโธ" ผู้รู้ ผู้ตื่น และกำลังเบิกบานอยู่ในหัวใจของท่านจึงเป็นสิ่งเดียวที่หลวงปู่พยายามอย่างเหลือเกินที่จะปลุกให้สว่างไสวขึ้นในตัวในใจของลูกศิษย์ จริงอยู่ที่หลวงปู่มีวัตถุมงคลและของอื่น ๆ ไว้แจกมากมาย แต่สิ่งที่หลวงปู่ชอบแจกมากกว่าสิ่งใดก็เห็นจะเป็น "พุทโธ" ในตัวของท่านนั่นเอง ท่านจึงไม่เคยย่อท้อหรือเหนื่อยหน่ายในการอบรมสั่งสอนไม่ว่าผู้ฟังจะอยู่ใกล้หรือไกล จนบางครั้งไกลเกินไปสำหรับการเดินทางของผู้สูงวัยเช่นหลวงปู่ คำสอนที่กลั่นกรองออกมาจากจิต "พุทโธ" ของท่านจึงเป็นคำสอนที่เปี่ยมด้วยเมตตาอันไม่มีประมาณ คนที่ได้สัมผัสกับเมตตาธรรมของหลวงปู่ย่อมรู้ได้เป็นปัจจัตตังว่าความสงบเย็นนั้นเป็นฉันใด พระธรรมเทศนาของหลวงปู่จึงเป็นความประทับใจสูงสุดที่ลูกศิษย์ลูกหามีต่อท่าน โดยเฉพาะลูกศิษย์ฝ่ายบรรชิต มีหลายรูปที่โดนหลวงปู่ "กล่อม" ด้วยเทศนาโวหารโน้มน้าวจิตใจให้ซาบซึ้งจนถึงกับเลิกละครอบครัวและหน้าที่การงานในทางโลก อธิษฐานบวชตลอดชีวิต

ถวายตัวต่อพระศาสนาแทนการทดลองบวชชั่วคราวตามที่ตั้งใจไว้ในตอนแรก บางรูปยังไม่ทันคิดจะบวชด้วยซ้ำ ได้ฟังเทศน์หลวงปู่ครั้งแรกก็บอกตัวเอง "องค์นี้แน่แล้วอาจารย์ของเรา ถ้าเราบวชเราจะต้องบวชกับท่านนี่แหละ" ปัจจุบันท่านอาจารย์รูปนี้กำลังปฏิบัติหน้าที่ในฐานะของประธานสงฆ์ที่วัดแห่งหนึ่งในบ้านบัวซึ่งเป็นภูมิลำเนาของหลวงปู่นั่นเอง

นอกจากพระธรรมเทศนาที่หลวงปู่เมตตาให้ได้เหมาะเจาะกับกาละเทศะราวกับท่านล่วงรู้ความในใจเป็นต้นว่า ความว้าวุ่นระส่ำระสายของลูกศิษย์ลูกหาแล้ว หลวงปู่ยังเป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ในเรื่องของการปล่อยวางให้ทุกคนได้ถือเป็นเยี่ยงอย่างในการประพฤติปฏิบัติเมื่อมีโลกธรรมมากระทบ *"วางเฉยให้เหมือนแผ่นดิน"* หลวงปู่จะสอนอย่างนี้เสมอ *"สิ่งที่มากระทบนั้นจะเรียกว่าเป็นกิเลสก็ได้ เป็นธรรมะก็ได้ ถ้าเขาว่าเรามันก็เป็นกิเลสของเขา เราจะไปเดือดร้อนเพราะกิเลสของผู้อื่นมันจะสมควรหรือ นักภาวนาต้องรู้จักน้อมทุกอย่างเป็นธรรมะให้หมด"* ความมีปกติที่สงบเย็นและมั่นคงประดุจขุนเขาหรือเฉยเหมือนพื้นพสุธาหน้าแผ่นดินของหลวงปู่ จึงเป็นทั้งที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวและเป็นกำลังใจสำหรับลูกศิษย์ลูกหาในการฝึกขันติธรรม แต่ก็มีเหมือนกันที่นาน ๆ ครั้งหลวงปู่จะเปรี้ยงปร้างออกมาอย่างนี้ *"ถามหัวใจของตัวเองว่ามีความเพียรหรือยัง มันตั้งใจมั่นหรือยัง ไม่มั่นคงมันไปอยู่ที่ไหน กินข้าวผ่าหัวใจทุกวัน ทำไมมันจึงไม่มีความเพียร ใจไม่จริงคนไม่จริงเกิดมาทำไม เป็นชายทำไมใจไม่แก่กล้าสามารถเหมือนพระพุทธเจ้า เป็นหญิงทำไมไม่แก่กล้าสามารถ เกิดมาทำไม ตายเสียดีกว่าเปลืองข้าวสุก"*

คุณสมบัติอีกประการหนึ่งที่ทำให้พระธรรมเทศนาของหลวงปู่มีลักษณะพิเศษที่น่าประทับใจ ก็คือความมีอารมณ์ขันอันเอกอุของท่านนั่นเอง เพราะความที่หลวงปู่มอง "อะไร ๆ ทุกอย่าง" อย่าง "ไม่มีอะไร" สักอย่างนอกจากว่ามันก็เป็นของมันอยู่อย่างนั้น ท่านจึงมักจะเห็นขันในขณะที่

พวกเราตื่นเต้นโวยวายกับเหตุการณ์ต่าง ๆ อยู่เสมอ หลวงปู่เป็นนักพลิกสถานการณ์ที่ฉับไว ท่านสามารถพูดให้คนคลายทุกข์ได้ง่ายด้วยคำพูดสั้น ๆ แต่ลึกซึ้งและมีอารมณ์ขันของท่านนั่นเอง และท่านจะว่องไวเสมอในการหยิบฉวยเอาเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันมาพลิกพลิ้วเป็นคำสอน สำหรับคนที่ไม่รู้จัก "โอปนยิโก" ก็อาจจะเห็นเป็นเหตุการณ์เล็กน้อยธรรมดาและไร้ความหมาย

ตอนกลางพรรษาปีนี้มีอุบาสิกาคนหนึ่งมาพักปฏิบัติธรรมที่ถ้ำผาปล่องและตั้งใจว่าจะอยู่ให้ตลอดจนกระทั่งออกพรรษา แต่แล้ววันหนึ่งก็ได้รับข่าว "มรณกรรมฐาน" จากทางบ้านซึ่งทำให้เธอต้องรีบกระหืดกระหอบขึ้นไปกราบลา "หลวงปู่คะ หนูต้องกลับแล้วค่ะ พี่เขยเสีย" แต่แล้วก็ต้องหยุดยิ้มออกมาหน่อยหนึ่งเมื่อหลวงปู่ย้อนถามหน้าตาเฉยว่า

"เสียหรือตาย เสียก็ต้องส่งซ่อมน่ะซี"

โอวาทสามฤดู

กิจกรรมพิเศษอย่างหนึ่งในภาคฤดูแล้งของพระเณรที่ถ้ำผาปล่อง ได้แก่การดับไฟป่าซึ่งเกิดขึ้นอยู่บ่อย ๆ เพราะฉะนั้นพระเณรทุกรูปต้องเตรียมพร้อมเสนอสำหรับงานด่วนชิ้นนี้ อยู่ในกุฏิที่พักหรืออยู่ที่ไหนก็ตาม ถ้าได้ยินเสียงระฆังรัวถี่ยิบต้องรีบกระวีกระวาดไปถึงต้นตอให้เร็วที่สุด ใครไปพักที่ถ้ำผาปล่องในช่วงฤดูแล้งจึงมักได้ยินหลวงปู่ปรารภธรรมะเกี่ยวกับไฟ ๆ ฟืน ๆ อยู่เสมอ บางครั้งท่านก็จะซักไซ้ไล่เลียงหลวงพี่แต่ละรูปถึงเรื่องความพร้อมและเทคนิคในการดับไฟป่าหรือไฟภายนอกเทียบเคียงกับการดับไฟภายใน อย่างเช่น

"ไฟภายนอกยังพอกั้นไม่ให้เข้ามาไหม้ในเขตวัด แต่ไฟกิเลสมันอาจไหม้เข้ามาในวัดได้ให้ระวัง"

"ไฟมันกลัวกำลังแขนขาของหลวงพี่หนุ่ม ๆ นั่นแหละ ทำใจให้ฮึกเหิม คว้าอะไรได้ดับเลยมัวกลัวร้อนอยู่จะสู้มันไม่ได้ นอนอยู่ก็ต้องรีบลุก ไปให้ถึงเร็ว ๆ อย่ามัวรออองค์อื่น มัวนั่งสมาธิเพชรหรือท่องอตุถิโลเกอยู่ไม่ได้นา นั่นมันสำหรับดับไฟในใจ"...

"ไฟนรกร้อนกว่าไฟมนุษย์อีก อย่าไปกลัวร้อน เดินเข้าหาเลย ถ้ามีน้อย ๆ ก็เหยียบ ๆ ให้ดับไปก่อน ดับไฟไม่เหมือนแบกปืน จะเอาคำพูดดับไม่ได้ เตรียมให้พร้อมทั้งกลางวันและกลางคืน ดับไฟข้างนอกต้องอย่างนั้น แต่ไฟข้างใน ไฟราคะนี่ต้องเจริญอสุภะ ไฟโทสะเจริญเมตตา ไฟโมหะก็ต้องขยันภาวนา อย่ามัวหลับมัวนอน"...

"จะหลับจะนอนก็ให้มีสติระลึกรู้ ตื่นขึ้นจะได้ออกถูก ทะเร่อทะร่าเดี๋ยวก็ตกกุฏิตายเหมือนอาจารย์คำดีจะไปไล่ควายเท่านั้นเอง"...

"ให้นั่งภาวนาก็ขี้เกียจ ปล่อยให้ไฟราคะไหม้หัวใจ ปล่อยให้ไฟโทสะไหม้หัวใจ ปล่อยให้ไฟโมหะไหม้หัวใจ ไฟความโกรธไหม้หัวใจ ยังว่าตัวฉลาดอยู่ ฉลาดอย่างไร ดับไฟราคะโทสะโมหะไม่ได้ชื่อว่ายังเป็นปุถุชนคนหลง หลงไฟราคะ หลงไฟโทสะ หลงไฟโมหะเหมือนไฟอันลุกไหม้ไม้ไผ่ ไหม้อะไรจนแตกโป้งป้าง ๆ ไฟขึ้นลุกไหม้ ไฟราคะ โทสะ โมหะ ไฟความโกรธ ความโลภ ความหลงจนไหม้ใจมนุษย์ ไหม้ขึ้นไปจนถึงเมืองสวรรค์ชั้นฟ้า ไหม้ขึ้นไปจนถึงชั้นพรหม ไหม้อยู่อย่างนั้นแหละ ไม่รู้จักดับ..."

"ไฟไหม้เกิดจากพวกเอาผึ้งก็มี ได้ผึ้งแล้วก็จุดไฟ ไฟก็เลยไหม้ในเขตวัด พวกนี้มันเป็นพวกควายเขาตู้ ไม่มีปัญญา เอาแต่ประโยชน์ตนเป็นพอ"

หน้าฝนฤดูกาลเข้าพรรษามาถึง ภัยธรรมชาติเปลี่ยนจากไฟป่าเป็นพายุฝนซึ่งจะบันดาลให้เกิดฟ้าผ่า หรือไม่ก็ต้นไม้ใหญ่ล้มลงมาฟาดกุฏิที่พักอาศัยให้พังพินาศ ซึ่งอาจจะรวมทั้งชีวิตของเจ้าของกุฏิไปด้วยเวลาประชุมทำวัตรสวดมนต์หลวงปู่จะคอยเตือนให้ระแวดระวังภัย ไม่ให้ประมาท ให้ขยันในกิจวัตรเร่งความเพียรให้เต็มที่เต็มฐานให้สมกับที่ได้ปวารณาเข้าพรรษา บางครั้งท่านก็จะไล่เลียงซักถามเหมือนจะลองภูมิรู้วิทยาศาสตร์เบื้องต้นเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น ฟ้าร้อง ฟ้าผ่าให้หลวงพี่แกล้งอึกอักตอบเล่น ๆ ไปอย่างนั้นเอง

"ก่อนจะหลับจะนอนให้สวดมนต์ภาวนาอีกครั้งหนึ่ง สวดพร้อมกันในที่ประชุมแล้วก็กลับไปสวดของตัวเองอีก สวดบ่อย ๆ ตั้งใจสวดเป็นสิริมงคล โดยเฉพาะสวดพาหุง จะช่วยปัดเป่าภัยอันตราย ไฟฟ้าไปไว้ใจมันบ่ได้ มันเป็นงูพิษ งูตัวยาวที่สุดในโลกละนั่น ยาวตั้งแต่

เหนือจรดใต้''

ถ้ำผาปล่องนี้เป็นถ้ำเย็นสบาย โดยเฉพาะแล้วฤดูหนาว คือในเวลานี ก็จะแสดงความเยือกเย็นในอากาศออกมาให้เราท่านทั้งหลายสัมผัสว่า มันเย็นมันหนาว แต่ความจริงแล้วหนาวไม่มีตัวตนประการใด เราอย่าไป ยึดถือก็แล้วกัน คำว่าหนาว ๆ ร้อน ๆ เป็นธรรมดาของโลกนี้ ในโลกมนุษย์ ท้องฟ้า เมืองไทยมีอยู่ ๓ ฤดู ฤดูร้อนมาถึงเข้าก็ว่าร้อน ฤดูฝนมาถึงเข้า ก็ว่าฝนตกเดือดร้อน น้ำท่วมอะไรต่อมิอะไร เดี๋ยวนี้ก็เริ่มเข้าฤดูหนาว อากาศ มันเย็นสบาย มันเย็นเกินไปมนุษย์ก็ไม่ชอบ ร้อนเกินไปมนุษย์ก็ไม่ชอบ ฝนมากเกินไปมนุษย์ก็ไม่ชอบ ไม่มีฝนตกลงมา ก็ไม่ได้กินข้าวกินปลา ก็ตายอีก นี่แหละ พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่า โลกเรานี้เป็นโลกทุกข์ไม่มี ความสุข ถ้าเราจะอยู่ในโลกอย่างเดียวไม่ภาวนาละกิเลสแล้วมีแต่เรื่องทุกข์ เพราะว่ารูปขันธ์ที่ตั้งขึ้นมานี้ เป็นก้อนทุกข์ กองทุกข์ พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่า *ชาติ* ความเกิดเป็นทุกข์ ถ้าเกิดมาแล้วจะไปหลบหลีกไม่ให้มีทุกข์ไม่ได้ เพราะว่าความแก่ ความชรามันรุกไล่เราท่านทั้งหลายตลอดเวลา แล้ว ก็นำความเจ็บไข้ได้ป่วยมาถึงเข้า อันความหนาวนี้ก็เป็นความเจ็บไข้ ได้ป่วยอย่างหนึ่ง แต่คนเราไม่ว่าความเจ็บไข้ได้ป่วยว่ามันหนาว ความจริง อากาศมันไม่ได้หนาว ร่างกายคนเราต่างหากมันหนาว มันเย็น อากาศ เขาไม่ได้ว่า ข้าพเจ้าเป็นผู้หนาว มันก็ไม่ได้ว่า แต่จิตกิเลสของคนเรานี่แหละ มันว่าไปเอง ว่าอากาศมันหนาวอย่างนั้นอย่างนี้ ถ้าหนาวมากก็ภาวนา ไม่ได้ ร้อนมากก็ว่าภาวนาไม่ได้ ถ้าฝนตกมากก็ว่าภาวนาไม่ได้ อันการ ภาวนานี้ให้เราทุกคนตั้งใจลงไปในหลัก **ปัจจุบัน** คำว่าปัจจุบัน หมายถึง เดี๋ยวนี้ เวลานี้ เดี๋ยวนี้ร่างกายของเราก็ยังมีชีวิตจิตใจอยู่ ยังมีลมหายใจ เข้าออกอยู่ นี่แหละชื่อว่าได้ระยะเวลาภาวนา จะภาวนาบทใด ข้อใด ก็ให้ ภาวนาให้ได้ทุกลมหายใจเข้าออก คือทำอยู่เสมอ ๆ นั่นเอง ไม่ให้จิตใจ เราขาดสติสัมปชัญญะ ให้ใจมีสติอยู่ทุกเวลาว่า บัดนี้เรามีความแก่ชรา

ไปทุกขณะ ไม่ได้หยุดหย่อน ในขณะเดียวกันความเจ็บไข้ได้ป่วยมันก็แสดงออกมาอยู่เสมอ ผลที่สุดความตายก็จะมาถึงเราทุกคน ตามแต่ว่าจะช้าหรือเร็วเท่านั้น ก่อนหรือหลังจะต้องตามมาถึงเราทุกคน ทางที่ดีที่ชอบพระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ว่า ให้พากันตั้งใจพากันภาวนาละกิเลส ราคะ โทสะ โมหะให้หมดสิ้น ก่อนความตายมาถึงเข้า อันนั้นแหละดีที่สุด ดีที่สุดก็คือว่าละกิเลส ตัณหา มานะ ทิฐิในตัวในใจของเราให้หมดสิ้นไป อย่ามายึดเอาแค่หน้าแค่ตาแค่ชื่อแค่เสียงแค่ยศแค่อย่างแค่มีแค่จน สบายไม่สบายไม่ต้องไปยึดถือ *พุทโธ* พระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งของเรา *ธัมโม* พระธรรมเป็นที่พึ่งของเรา *สังโฆ* พระสงฆ์เป็นที่พึ่งของเรา เมื่อเรามีสรณะทั้ง ๓ ประการเป็นที่พึ่งอยู่ จิตใจเราจะได้อุ่นใจ คือว่าไม่หนาวใจ คนไม่มีพระพุทธเจ้า ไม่นึกถึง พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์อยู่ เป็นคนหนาว เป็นคนใจหนาว ใจไม่มีความอบอุ่น จิตใจคนเราจะมีความอบอุ่นนั้น คุณพระพุทธเจ้า รำลึกอยู่เสมอ ๆ *พุทโธ* ในตัวในใจ ไม่ว่าจะอยู่ที่นี่ ไปที่ไหน ยืน เดิน นั่ง นอน อยู่ที่ไหนก็ตาม พุทโธ พระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งในใจ แม้เจ็บไข้ได้ป่วย จนถึงวาระที่เราจะต้องแตกตาย ก็พุทโธ พระพุทธเจ้านั่นแหละเป็นที่พึ่งได้ ผู้ใดเลื่อมใสในคุณพระพุทธเจ้ายังมีชีวิตอยู่ ก็มีความสุขกายสุขใจ เรื่องเดือดร้อนวุ่นวายไม่ค่อยจะมี แม้ผู้นั้นตายไปแล้ว ก็ย่อมไปเกิดในสวรรค์ เทวโลก ด้วยอำนาจคุณพระพุทธเจ้า เลื่อมใสในคุณพระพุทธเจ้า *พุทโธ* พระพุทธเจ้านี้ จึงให้พากันนึกถึงอยู่เสมอ

เกิดมาเป็นทุกข์หนอ

พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่า

“ชาติความเกิดเป็นทุกข์

ถ้าเกิดมาแล้วจะไปหลบหลีก

ไม่ให้มีทุกข์ไม่ได้”

โอวาททุกฤดู

สติ นี้จำเป็นใช้ในทุกสถานที่ ในกาลทุกเมื่อ ให้จำไว้ในใจ อย่ามัวไปจำเอากองกิเลส จำเอามาทำไม จำสติความระลึกได้ ชีวิตของคนเราแต่ละบุคคลนั้นท่านเปรียบอุปมาเหมือนเรือวิ่งในมหาสมุทรสาคร มีภัยอันตรายมากมาย โต้คลื่นโต้ลมมีภัยอันตรายรอบด้าน ขาดสติไม่ได้ จึงจำเป็นต้องปฏิบัติบูชาภาวนา บริกรรมภาวนาพินิจพิจารณากายคตาสติกรรมฐานของตนเองอยู่ตลอดเวลา...

เราท่านทั้งหลายจงเป็นผู้มีสติมีสมาธิมีปัญญา อย่าให้มีความโง่เขลาเบาปัญญาเข้ามาทับถมจิตใจ เป็นคนหัวใจรั่วหัวใจเสีย ใจไม่มีสติ สมาธิปัญญา เรียกว่าใจเสีย ใจเสียใจหายใจตายจากคุณงามความดี

ขาดสติสัมปชัญญะก็เรียกว่าขาดไปทุกอย่างทุกประการ สตินี้จำเป็นต้องมีทุกคนทุกถ้วนหน้า *สติวินัย* รักษาศีลให้บริสุทธิ์ก็ต้องอาศัยสติ *สติปัฏฐาน ๔* ก็ต้องมีอยู่ตลอดเวลา ผู้ที่ล้มลุกคลุกคลานตั้งใจไม่ได้ก็เพราะขาดสติ ตาดูเห็นรูปหลงใหลในรูปก็คือว่าขาดสติ ไม่ได้ระลึกเห็นว่ารูปมันตั้งขึ้นมาจากที่ไหน มันอยู่ด้วยความลำบากลำบนอย่างไร มีชราพยาธิมรณะคอยเบียดเบียนอยู่ตลอดเวลา กำหนดให้ได้ ขาดสติไปทำไม นั่งอยู่พระองค์ไม่ให้ขาดสติ ยืนอยู่พระองค์เตือนไม่ให้ขาดสติ ระลึกให้ได้ เดินไปมาทางไหนขาดสติ ผู้ขาดสติมีแต่ความเสียหาย เดินไปล้มลุกคลุกคลานก็เพราะว่าขาดสติ ทำอะไรพูดอะไรคิดอะไร ภาวนาบทใดก็หลง ๆ ลืม ๆ ก็คือว่าขาดสติ นั่งก็ไม่มีสติ นอนก็ไม่มีสติ ยืนก็ไม่มีสติ มีภัยอันตรายมากมายหลายอย่างหลายประการ...

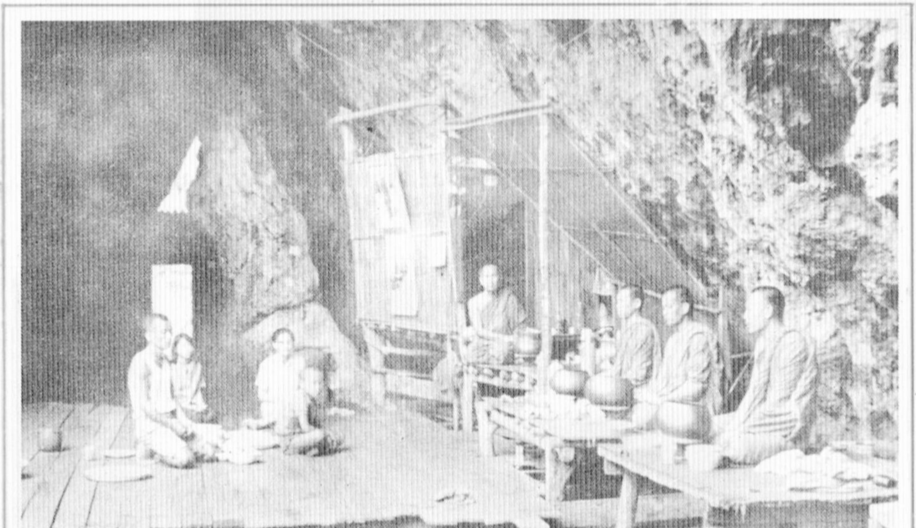
จิตใจที่มีสติมีสมาธิปัญญาย่อมไม่ง่วงเหงาหาวนอน ไม่นั่งหลับ ถ้านั่งหลับแล้วปัญญาไม่เกิดขึ้น ฟังธรรมก็ไม่ได้ยินเพราะมันหลับ ความหลับนี้ท่านว่ามีถีนมิทธะ ความง่วงเหงาหาวนอน ความง่วงเหงาหาวนอนนี่เป็นอุปสรรคสำคัญ จะทำอะไรไม่ได้ ท่องบ่นเรียนหนังสือก็ไม่จำเพราะว่ามันง่วงเหงาหาวนอน ฉะนั้น ไม่ให้ใจมันง่วงเหงาหาวนอน ให้จิตมีสติระลึกอยู่ว่าเดี๋ยวนี้เวลานี้เราทำอะไร เราพูดอะไร เราคิดอะไร ภาวนาอยู่หรือไม่ จิตใจมันไปไหนมาไหนก็ให้มีความรู้ความเห็น สิ่งใดไม่ดีก็ให้ละทิ้งอย่าทำพูดคิดอีกต่อไป ส่วนใดมีประโยชน์ก็ให้นึกให้เจริญ เอามานึกคิดเอามานึกภาวนา มารวมจิตรวมใจของตนให้นิ่งแน่วเป็นดวงเดียวให้ได้...

คนไม่มีสติ หลวงปู่มักจะเปรียบเปรยเป็นภาษาอีสานบ่อย ๆ ว่า:

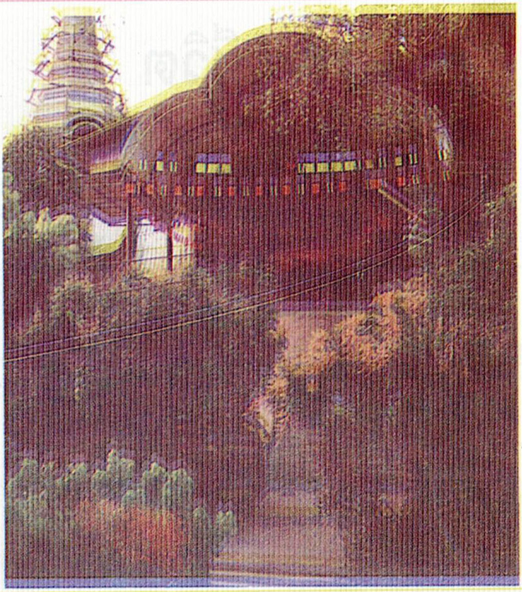
ตักน้ำน้ำก็ (รั่ว) ไหล
ดัง (ก่อ) ไฟไฟก็มอด (ดับ)
อุ้มลูกเอาหัวห้อยลง
จูงควายเอาหางไปก่อน

ภาพชีวิต

ถ้ำผาปล่องเมื่อวันวาน (พ.ศ. ๒๕๑๑)

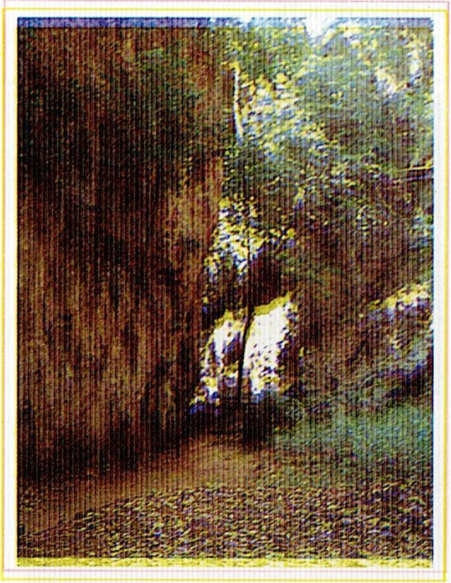
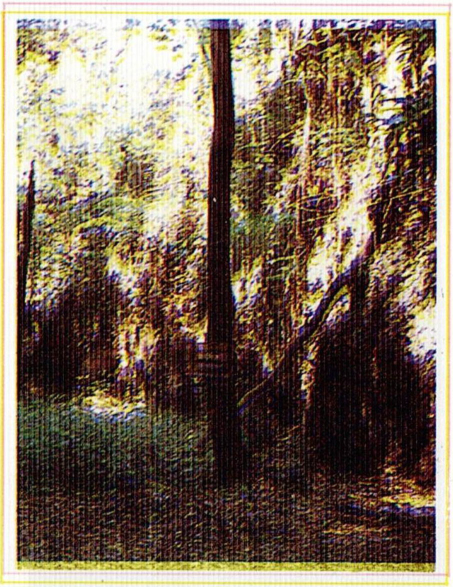

บางคนอาจจะจำไม่ได้ว่า สุภาพสตรีสาวน้อยที่สวมแว่นตาดำในภาพข้างบนคือใคร กว่า ๒๐ ปี จากที่เธอเริ่มบุกเบิกถ้ำผาปล่องมาจนถึงปัจจุบัน ด้วยวัยที่ใกล้เกษียณเต็มที่แต่เธอก็ยังช่วยหลวงปู่บริหารงานพัฒนาถ้ำผาปล่องอย่างทะมัดทะแมงแข็งขัน เช่นเดียวกับงานพัฒนาทางจิตซึ่งไม่ควรที่ใครจะหยุดยั้ง

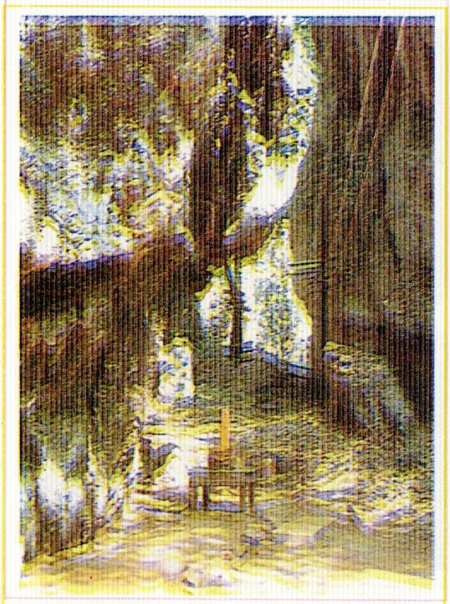

ถ้ำผาปล่องในวันนี้จึงงดงามและเพียบพร้อมด้วยสิ่งทั้งมวลอันเป็นสัปปายะอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติธรรม

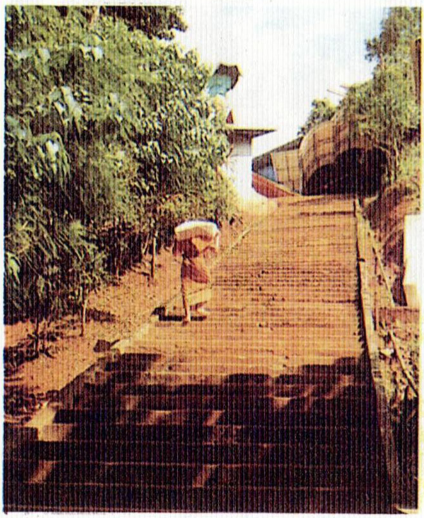

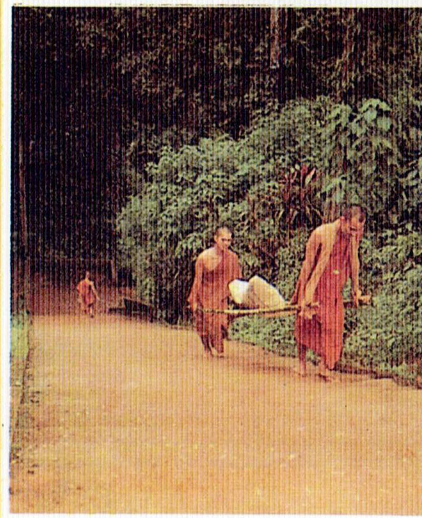

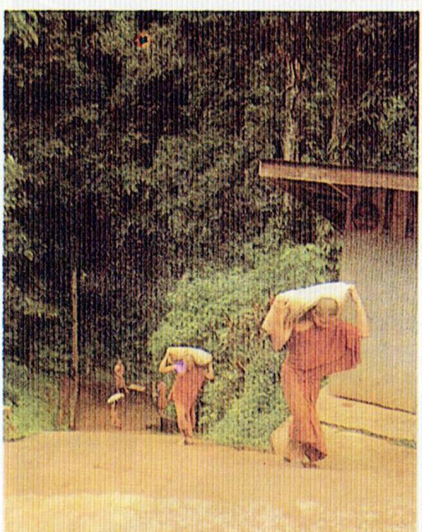
ทัศนียภาพ กุฏิกรรมฐาน และทางจงกรมบริเวณถ้ำผาเกิ้ง

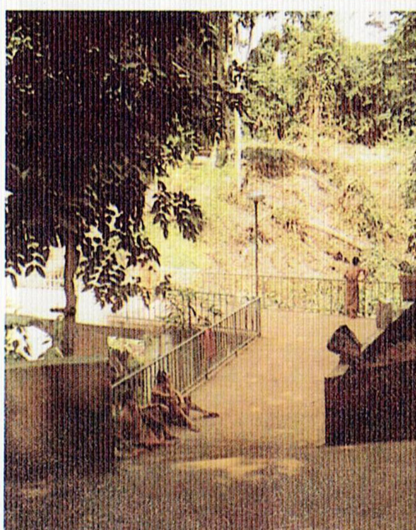

และนี่ก็คือส่วนหนึ่งของความพยายาม

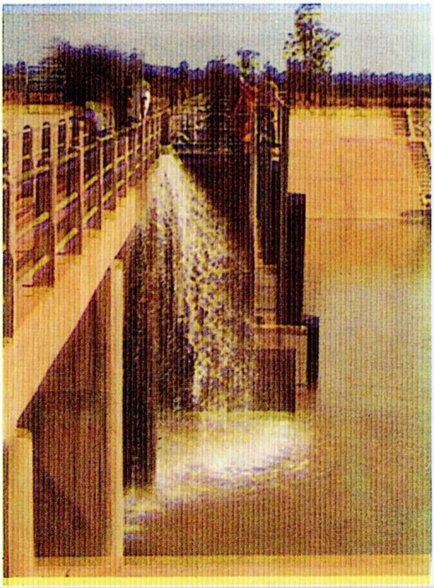

ทหารก็มาช่วยเหมือนกัน

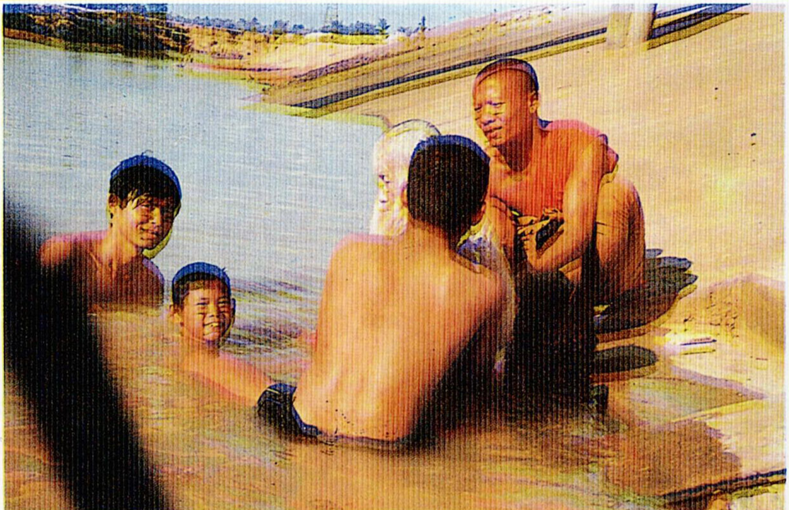
ข้าราชการ ลูกจ้างและนักเรียนโรงเรียนชาวไทยภูเขา
น.พ.ค. 32 กรป. กลาง จังหวัดเชียงใหม่

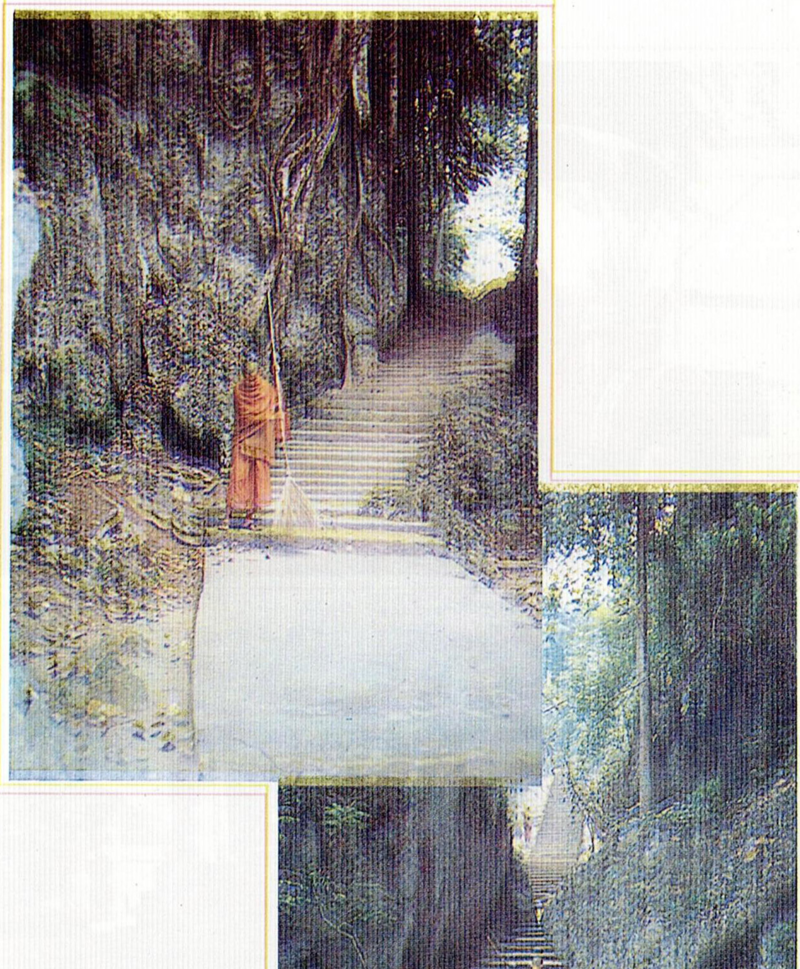

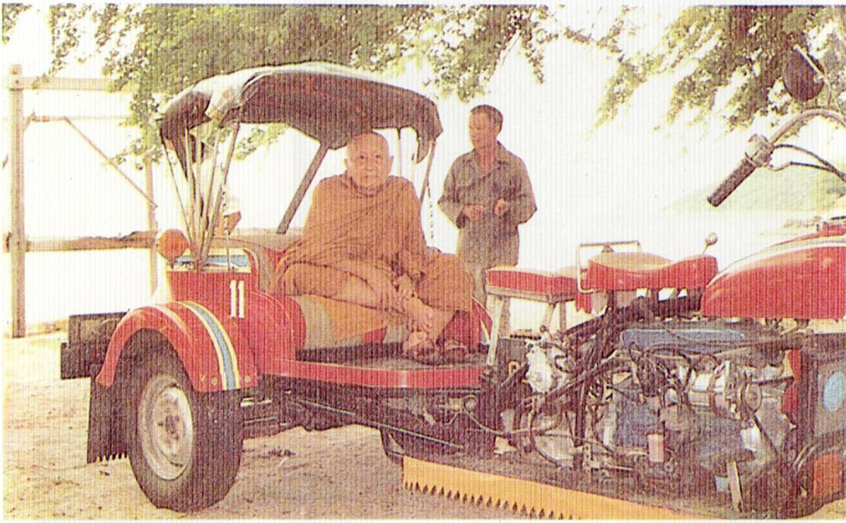

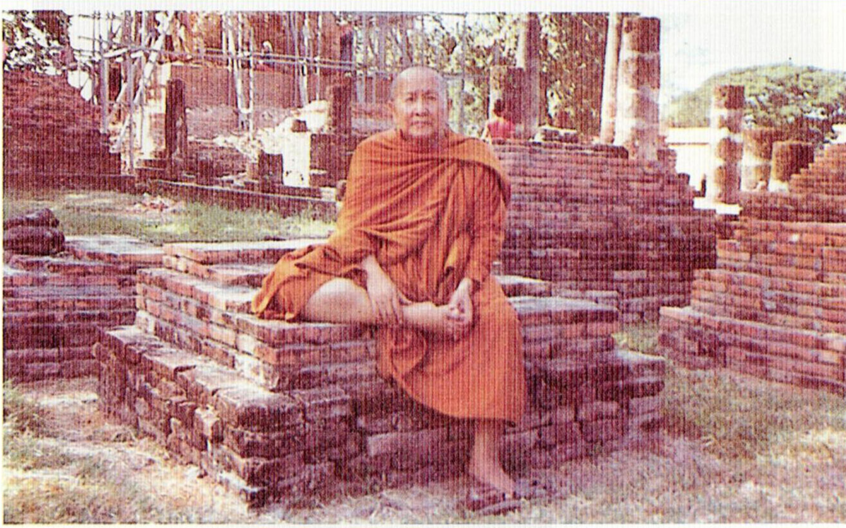
ปี พ.ศ. ๒๕๒๐ หลวงปู่ไปสร้างเขื่อนท่าวังหินที่บ้านบัว ท่านเป็นผู้นำพาลูกศิษย์ขนหินตั้งแต่ตี ๔ สั่งว่าให้ไปกินข้าวกลางวันในป่า ต้องขนให้ได้ ๑๐ เที่ยว ไม่ได้ไม่เลิก!

ลูกศิษย์รูปหนึ่งของหลวงปู่ได้ตั้งข้อสังเกตว่า หลวงปู่ดูจะชอบให้น้ำเป็นทาน สังเกตได้จากการที่ท่านชอบสร้างเขื่อน เมื่อจำพรรษาอยู่ที่ถ้ำผาผัวะ หลวงปู่ก็ทดลองขนหินมาทำเขื่อน ปรากฏว่าเขื่อนพังแล้วพังอีกกว่าวิศวกรจำเป็นจะเกิดความรู้แจ้งว่าควรจะให้มีความลาดชันเท่าใดเขื่อนจึงเก็บกักน้ำไว้ใช้ได้... วิริเยน ทุกฺขมเจนฺติ

11

๒๐ (+๑) คำถาม

วันหนึ่ง ๆ มีคนไปกราบนมัสการหลวงปู่เป็นจำนวนไม่น้อย คนเหล่านั้นบางคนก็ไปตั้งคำถามต่าง ๆ นานา เอากับท่าน หลวงปู่ก็จำต้องเล่นเกมตอบคำถามไปกับเขาด้วย อย่างที่รวบรวมมาฉายเป็นหนังตัวอย่างให้ดู ดังนี้

นักบวช : พวกผมเป็นพระนวกะมาจากวัด... หลวงปู่มีธรรมะอะไรเป็นพิเศษ สำหรับผู้บวชใหม่บ้าง?

หลวงปู่ : ไม่ต้องไปหาอะไรพิเศษหรอก ตอนบวชอุปัชฌาย์ท่านก็ให้กรรมฐาน ๕ ไว้แล้ว เอานั่นแหละมาพิจารณาจนจิตใจปล่อยวางได้ก็จะสบาย แต่ส่วนมากเรามักพากันลืม บวชแล้วก็ตั้งหน้าหาของใหม่ไปเรื่อย

นักบ้าน : เป็นญาติโยมภาวนาจะได้สำเร็จมรรคผลหรือเปล่า หรือว่าต้องไปบวชก่อน

หลวงปู่ : พระเจ้าสุทโธทนะ พระพุทธบิดา ภาวนาอยู่ในหอปราสาทราชมณเฑียรได้สำเร็จมาแล้ว เป็นนักบวชถ้าไม่ตั้งใจภาวนาก็ไม่ได้สำเร็จเหมือนกัน

นักบ้าน (อีกคนหนึ่ง) : กรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลในตอนกลางคืนแต่ไม่ได้เทน้ำ มาเทเอาในตอนเช้า บุญที่อุทิศไปจะถึงหรือเปล่า

หลวงปู่ : *การกรวดน้ำเป็นเพียงประเพณี คนโบราณคิดว่าน้ำที่กรวดไปจะนำบุญไปถึงญาติ ๆ ที่ตาย แต่จริง ๆ เอาที่น้ำใจ อุทิศด้วยใจก็ถึง อากาศในโลกมันร่วมกันหมด อยู่ไหนอุทิศด้วยใจก็ถึงเหมือนมีลมพัดพาไป อย่างคนปัจจุบันเขาใช้คลื่นวิทยุนั่น*

นักลงทุนรายใหญ่ : (กระซิบ) พรุ่งนี้ผมจะไปประมูล...จะเป็นผลสำเร็จไหม

หลวงปู่ : ..... *(ว่าง.....ว่าง)*

นักลงทุน : (กระซิบอีก) พรุ่งนี้ผมจะสู้เขาได้ไหม

หลวงปู่ : *(มองข้ามหัวนักลงทุนไปยังคนนั่งข้างหลัง) : อ้าว ! มาถึงเมื่อไรล่ะนั่น*

นักลงทุน : (กระซิบอีกที) ฝ่ายโน้นเขาเสนอราคาเท่าไรไม่รู้ ผมจะสู้เขาได้หรือเปล่า

หลวงปู่ : *อืม ! ของอย่างนี้มันตอบให้บ่ได้*

นักลงทุนรายย่อย : หลวงปู่ผมจะทำยังไง เถ้าแก่เขามาไล่ที่ไม่ให้ขายก๋วยเตี๋ยว ตอนนี้ผมเช่าเขาอยู่เดือนละ ๖๐ บาท

หลวงปู่ : *ก็ไปบอกเพิ่น เถ้าแก่เอ๋ย มีแค่นี้ละเดือนละ ๖๐ บาท ขอขายหน่อย ถ้าเพิ่นบ่เอา ก็เพิ่มให้เพิ่นหน่อย เดือนละ ๗๐ ไหวไหม ๗๐ บ่ได้ ก็ ๘๐ เพิ่มไปเรื่อย ๆ ถึงเดือนละ ๑,๐๐๐ นั่นล่ะ*

นักลงทุนรายย่อย : เดี๋ยวนี้ขายของไม่ดีเลย ขอรูปหลวงปู่ไปติดที่ร้าน (อีกเหมือนกัน) ได้ไหม

หลวงปู่ (หยิบรูปส่งให้) : ขายแพงเกินไปละก๊า ขายให้ถูกลงหน่อยซี

นักศึกษา : การตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ วิธีที่ดีที่สุดทำอย่างไร

หลวงปู่ : ตัวเรานั้นก็มาจากพ่อแม่ ถ้าเราประกอบกรรมดีใส่ตัวเราก็เท่ากับพ่อแม่ได้รับผลดีด้วย ตอนนี้เป็นนักเรียนนักศึกษา พ่อแม่ส่งให้เรียนก็รีบเรียนให้จบ หาวิชาความรู้ใส่ตัวให้มาก

นักวิชาการ : ปาฏิหาริย์ในทางพุทธศาสนา มีวิธีแสดงให้เห็นจริงเหมือนทางวิทยาศาสตร์ได้อย่างไร

หลวงปู่ : ก็อย่างการแสดงพระธรรมเทศนานั่นยังไง ถ้าโยมฟังเทศน์แล้วเกิดความเข้าใจอย่างกระจ่างแจ้งซาบซึ้ง บางคนอาจเกิดปิติถึงกับน้ำตาไหลหรือขนลุกซู่ นั่นล่ะปาฏิหารย์ในทางพุทธศาสนาละ

นักเรียนลัด : นั่งสมาธิไม่สงบ ทำยังไงให้สงบเร็วขึ้น

หลวงปู่ : ทำให้มากเจริญให้มาก ก็เท่านั้นเอง ไม่มีใครมาช่วยได้หรอก ตัวเรานั่นแหละต้องช่วยตัวเอง เหมือนขึ้นภูเขามานี่มีใครช่วยล่ะ เราต้องเดินขึ้นมาเองใช่ไหม ทำกิจการงานอะไรก็เหมือนกันนั่นแหละ เราต้องประกอบกระทำเองจึงจะสำเร็จ จะไปรอหลวงปู่หลวงพ่อที่ไหน ตัวเราน่ะแหละเป็นหลวงปู่หลวงพ่อเสียเอง

นักเลงหุ้น : การทำสมาธิลดกรรมได้ไหม

หลวงปู่ : *ได้ การทำสมาธิเป็นการทำบุญกุศล คือเราไม่ทำกรรมชั่ว ทำแต่กรรมดี จิตใจก็สูงขึ้นเรื่อย ๆ เห็นไหมพระพุทธเจ้า ท่านทำความดีมาหลายภพหลายชาติ จนชาติสุดท้ายได้เป็นพระพุทธเจ้า เราทำดีบ่อย ๆ บางทีกรรมเก่านั้นก็ตามไม่ทันก็มี เหมือนเราเดินทางโดยเรือบิน บินถึงเร็วโอกาสเกิดอุบัติเหตุมันก็น้อยกว่า แต่ไปรถยนต์เดินทางนานกว่าจะถึง โอกาสที่จะพลาดพลั้งเกิดอุบัติเหตุก็มีมาก*

นักเรียกร้องสิทธิสตรี : ผู้หญิงบรรลุธรรมได้ไหม

หลวงปู่ : *ได้ เวลาภาวนาจิตสงบแล้วไม่มีเพศ มีตัวอย่างเยอะแยะไป ครั้งพุทธกาลที่ผู้หญิงได้บรรลุธรรม*

นักท่องพิภพ : นรกสวรรค์อย่างที่คนเขาฝึกมโนมยิทธิแล้วไปเที่ยวกันนั้นมีจริงหรือไม่

หลวงปู่ : *ถ้าคุกตารางในโลกนี้มี นรกสวรรค์สำหรับโลกอื่นก็มีอยู่เช่นเดียวกัน*

นักแสวงหา : เป็นลูกศิษย์หลวงพ่อฤาษีลิงดำ หลวงปู่มีธรรมะอะไรจะแนะนำบ้าง

หลวงปู่ : *เป็นลูกศิษย์ท่านก็ดีแล้ว ดูท่านเป็นลิงยังภาวนาได้ ภาวนาจนเป็นลิงขาว เราเป็นคนภาวนาให้ได้เหมือนท่านก็แล้วกัน*

นักติดสินบน : ขอถวายปัจจัยสองพันบาท ครั้งที่แล้วมากราบหลวงปู่กลับไปถูกลอตเตอรี่รางวัลที่สอง คราวนี้ขอเป็นรางวัลที่หนึ่งได้ไหม แล้วจะมาถวายหนึ่งล้าน

หลวงปู่ : *อืม ! .... (ว่าง....ว่าง)*

นักสวด : การสวดมนต์ก่อนนั่งสมาธิกับไม่สวด อย่างไหนเป็นสมาธิเร็วกว่ากัน

หลวงปู่ : *การสวดมนต์เป็นเพียงอุบายเช่นเดียวกับอุบายอื่น ๆ เช่น พุทโธ ยุบหนอพองหนอ หรือสัมมาอรหัง แต่จริง ๆ อยู่ที่เราตั้งใจ ถ้าสวดมนต์ไม่ตั้งใจก็ไม่เป็นสมาธิเหมือนกัน*

นักบุญ : การทำบุญต่ออายุ ต่อได้จริงไหม

หลวงปู่ : *การทำบุญทำคุณงามความดีอยู่เสมอ เป็นการต่ออายุไปในตัว แต่ถ้านาน ๆ ทำที หรือพอรู้สึกว่าเคราะห์ไม่ดีค่อยมาทำบุญเสียทีหนึ่ง อย่างนั้นอาจจะไม่ทันการ*

นักหลบ : เวลานั่งสมาธิมักจะปวดหลัง มีวิธีแก้ไขอย่างไร

หลวงปู่ : *ภาวนาให้หนัก ๆ ว่า กระดูกหลังเวลาตายก็ทิ้ง ไม่ใช่ของเรา ให้จิตปล่อยวางกระดูกหลังได้ก็จะหายปวด*

นักธรณีวิทยา : ถ้ำผาปล่องนี่แต่ก่อนเป็นภูเขาไฟใช่ไหม

หลวงปู่ : *ตัวคนเรานั่นแหละภูเขาไฟลูกใหญ่ ไฟราคะไฟโทสะไฟโมหะ สุมอยู่ตลอดเวลา*

นักอุทกวิทยา : ขอน้ำมนต์ไปฝากทางบ้านได้ไหม

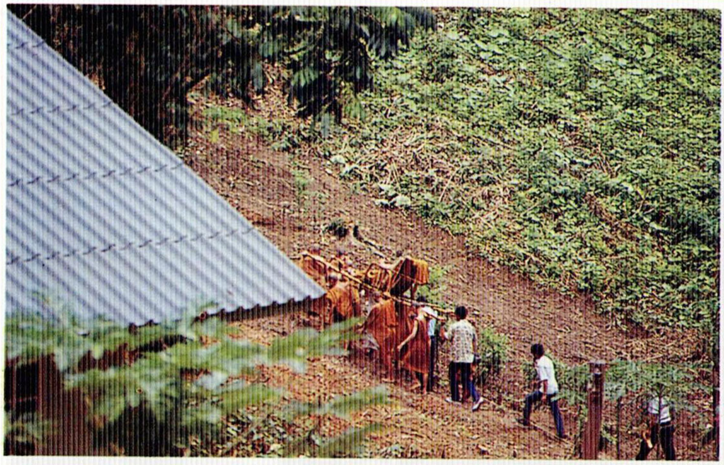
หลวงปู่ : *ไปตักเอาในตุ่มข้างนอกนั่น น้ำมนต์ตกจากฟ้าทุกวัน ที่บ้านก็มีไม่ต้องมาขอกับหลวงปู่หรอก*

นักค้าวัสดุก่อสร้าง : เหล็กไหลมีจริงหรือเปล่า มีอยู่ที่ไหน

หลวงปู่ : *มี บนถนนนั่นไง วิ่งกันขวักไขว่ตั้งหลายยี่ห้อ บนฟ้าก็มี*

นักเลง (ไม่โต) : ทำไมต้องนั่งสมาธิ

หลวงปู่ : ถ้าเราอยู่ในรถที่กำลังวิ่ง มองอะไรก็จะเห็นไม่ชัด ต้องให้รถหยุดเสียก่อน จึงจะเห็นสิ่งต่าง ๆ ชัดเจน จิตใจคนเราก็เป็นเช่นนั้น มักจะวิ่งแส่ส่ายไปตามอารมณ์ เลยเป็นทุกข์เพราะจิตไม่สงบ การนั่งสมาธิทำให้จิตสงบ จะได้เกิดปัญญาความเห็นชอบ ละกิเลสราคะโทสะโมหะได้ ก็ไม่ทุกข์ละทีนี้

การเดินทางของหลวงปู่

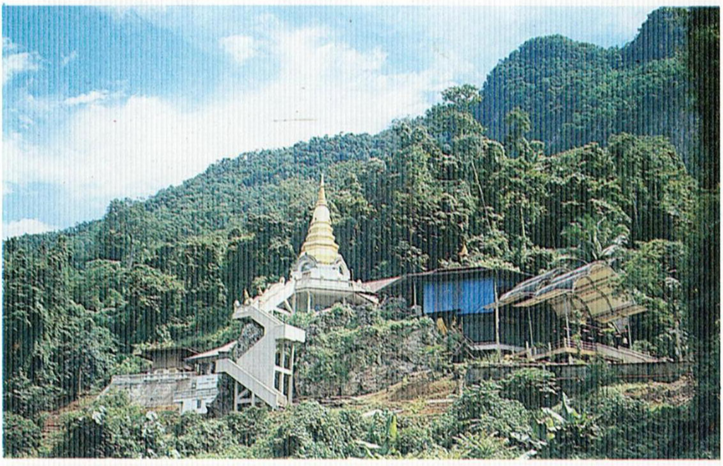

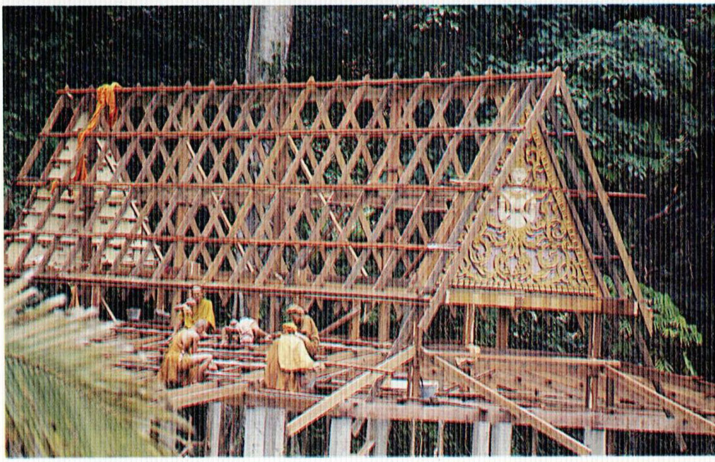

พ่อแล้ว (ภาษาอีสานหมายถึง ถึงจุดหมายปลายทางแล้ว)

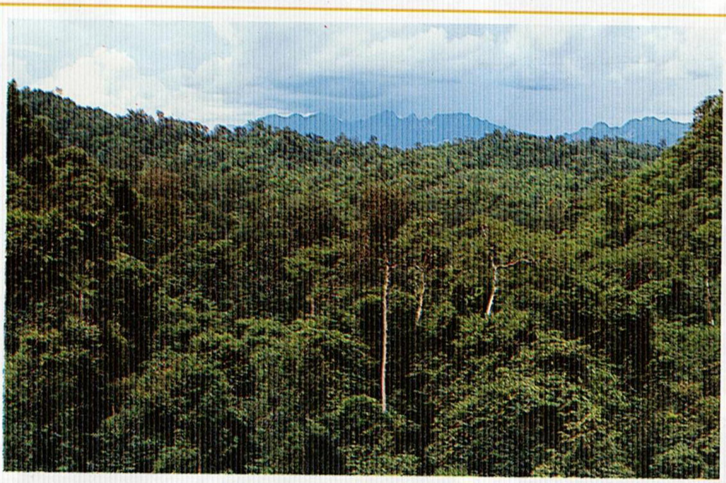

คณะนายทหาร วปอ. ขึ้นไปกราบนมัสการหลวงปู่ในช่วงเข้าพรรษาปีนี้

"สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายเหล่านี้ ความศักดิ์สิทธิ์อยู่ที่พลังจิตที่เพียรแผ่เมตตาใส่ไว้ จึงช่วยให้พ้นทุกข์ร้อนได้เหมือนกัน แต่ถ้าจะให้พ้นทุกข์ในวัฏฏสงสารจริง ๆ ก็ต้องการภาวนานั่นล่ะ"

"น้ำมนต์ถ้ำปล่องนี่เป็นน้ำมนต์เย็นเน้อ บ่ใช่น้ำมนต์ฮ้อน" (วันนี้ฝนตก!)

ท้ายเล่ม

เคยกราบเรียนขออนุญาตลงพิมพ์ประวัติของหลวงปู่ในหนังสือรวมพระธรรมเทศนาที่จะพิมพ์ถวายในโอกาสทำบุญครบรอบวันเกิด ๘๐ ปี หลวงปู่มีดำริว่า "ประวัติไม่ต้องลงมากหรอก ไม่มีประโยชน์ เอาธรรมะนั่นแหละลงให้มาก ๆ" เรื่องราวเกี่ยวกับหลวงปู่ที่รวบรวมไว้ในหนังสือเล่มนี้ จึงเป็นเพียงสิ่งละอันพันละน้อยที่คัดมาลงเฉพาะที่คิดว่าเป็นประโยชน์และเชื่อมโยงเข้ากับคำสอนของหลวงปู่เท่านั้น และถ้าหากจะมีความผิดพลาดคลาดเคลื่อนใด ๆ ก็เป็นความรับผิดชอบของคนเก็บข้อมูลซึ่งไม่คิดจะแก้ตัว

อย่างไรก็ตามเมื่อหนังสือสำเร็จเป็นรูปเล่ม คนทำก็รู้สึกมีความสุขและใคร่จะเฉลี่ยความสุขนี้แด่ท่านผู้อ่านด้วย ขอกราบขอบพระคุณในความอนุเคราะห์ของทุกท่านซึ่งส่วนใหญ่ล้วนเป็นผู้ "ประสงค์ช่วยแต่ไม่ประสงค์ออกนาม"

ขอบพระคุณคุณพี่ถนอมขวัญ เศรษฐบุตร ในความเมตตาและกำลังใจในการทำหนังสือเล่มนี้

ขอธรรมปิติอันฉ่ำชื่นจงบังเกิดในจิตของทุกท่านเฉกเช่นได้สัมผัสกับเมตตาบารมีของหลวงปู่โดยตรงฉันนั้น

ผู้จัดทำ
พฤศจิกายน ๒๕๓๒

พิมพ์ที่ บริษัท ศิลป์สยามการพิมพ์ จำกัด
๖-๑๘ ซ.จรัญสนิทวงศ์ ๓ ถ.จรัญสนิทวงศ์ ท่าพระ บางกอกใหญ่ กรุงเทพ ฯ ๑๐๖๐๐
โทร. ๔๖๗-๓๗๕๐ , ๔๖๗-๕๘๗๐ , ๔๖๗-๒๐๓๙